

LEON BLOY

ZOUFALEC

LACRYMABILITER!
Kartusianské hodinky za mrtvé.

PŘELOŽIL JOSEF FLORIAN

PŘEDMLUVA K NOVÉMU VYDÁNÍ „ZOUFALCE“

Jsem autorem ZOUFALCE, toť nesporno, ale jenom ZOUFALCE, a bude tomu tak vždycky, i kdybych snad napsal sto jiných knih. Toto jest mezi věcmi, kterých žádný člověk nemá moci změnit. Bylo toho třeba, aby moje pověst pamfletáře byla na vždycky nevykořitelná. Byť bych napsal i NÁSLEDOVÁNÍ JEŽÍŠE KRISTA nebo SUMMU svatého Tomáše, byl bych pořád pamfletářem ZOUFALCE.

Přece však to bude jakási důležitá kniha! Jistě aspoň dokázala, že marnivost několika tělískových literátův jest zranitelná, i po jejich smrti — neboť jsem je pohřbil skoro všechny v dvaceti pěti letech — aby ani tak staré rány nebyly ještě zaceleny! Nebudou zaceleny bez pochyby nikdy, poněvadž tato marnivost jim jest neosobní. Zároveň co

jsem fackoval pádnou rukou loutky jako Paul Bourget, Catulle Mendès, Alphonse Daudet, Maupassant a tucet jiných ještě, po jichž ubohých jménech není již ani stopy v žádné paměti, nalezlo se, že aniž jsem tomu chtěl, aniž jsem toho věděl, moje poličky padaly na množství.

Toto jediné faktum by, myslím, postačilo na důkaz, že ZOUFALEC není příležitostný nebo časový pamflet, nýbrž opravdu sociální sarita. Osobnosti zmíněné nahoře, ať jsem je udal jakkoliv, nejsou tam jmenovány. Jsou ostatně tolik závisly na cizí milosti a pomíjející, že na nepatrnou vzdálenost i jejich jména, tištěna drobnou versálkou, nebudou asi nic více než těmi hromadnými etiketami, vymyšlenými od romanopiscův nebo karikaturistův na vymezení druhův neb odrud...

Když jsem psal ZOUFALCE, už tomu přes čtvrt století, měl jsem úmysl zachytiti v trvalém podobenství hanebnost, tehdy úžasnou a nyní předstiženou, literární republiky. Nově příchozímu, ačkoliv pozdě příchozímu, do tohoto divného světa individua ta byla mi z valné části neznáma. Huysmans, o kterém jsem myslil, že jest mým přítelem, a kterého jsem pilně připravoval na bakalářství kato-licismu, uvolil se dokumentovati mne a učinil

to s velikou horlivostí. Měl si, později jsem se toho dověděl, odemstítí urážky, a poněvadž sám nebyl válečník, moje naivní neohroženost se mu ukázala dobrou, by z ní těžil. Prokázal mi několik službiček peněžních, měl jsem na očích obvazek ze stousouových mincí, a pln žádosti učiniti křesťana z tohoto dobrodince, přisuzoval jsem mu vznešenou nezištnost. Nikdy žádnému mrzáku nebylo tak dobře slouženo.

Moje kniha vyšla, Huysmans mne zapřel, pravě si, že jest cizí mým vztekům, přestal mne znáti, a skoro ihned se stal jedním z „Posledních Sloupův Církve“.

Sobec obyčejný snad by se byl spokojil několika oběťmi po své zálibě a byl by mi řekl: „Dobře, dobře. Čtyři nebo pět hlav dostačí pro váš pranýř soudobé bezectnosti. Mějte se na pozoru, byste se neučinil nemožným, útoče hned svou první knihou na všechny rozdavatele proslulosti“. Huysmans učinil zrovna naopak, chápe předobře, že jsem jedním z těch druhův, jež dlužno zardousiti, když se stanou neužitečnými nebo kompromitujícími.

Byl takto prvním organisátorem toho spiknutí mlčení, jímž jsem trpěl přes dvacet let a jež zaplatila životem dvě děťátka, umřevší

z mé bídy. Nevím, co asi učinil Bůh s tímto nešťastníkem, kterého jsem dal jeho Církvi a kterého tolik katolíkův obdivovalo, mne nechtějíte znáti nebo mne zatracujete, jeho považujete za vzácného nováčka. Ale vím dobře, že krátce před jeho smrtí, jež byla krutá, marně jsem čekal až do poslední hodiny, doufaje stále, že pošle ke mně někoho, a nevěře, že by bylo možno, aby chtěl umřít bez mého odpuštění...

Zůstal jsem tedy právě na tom místě, kde mne opustil tento obílený hrob, stav se černým obyvatelem mohyly, u níž nikdo nepláče; to znamená, že jsem pořád autorem ZOUFALCE, jen a jen této knihy. Přes dvacet jiných knih, z nichž některé povýšené, bylo marně uveřejněno od tohoto počátku, ba i tahle, nejsouc již k nalezení, byla by zahynula bez tohoto nového vydání, kterého jsem přestal doufat.

Co na tom, konec koncův, když hloupý život tohoto světa jest ode dneška bez chuti, a když se pokojně připravujeme, jak budeme stát před Bohem?

Historie ZOUFALCE by nezajímala nikoho. Byl vytištěn r. 1886 jistým člunařem, který se stal vydavatelem plachetním; den před rozprodáváním tento vydavatel, jehož

*několik literárních uličníkův ohrožovalo klac-
ky nebo alespoň policejním soudem přestup-
kovým, náhle ztvarohovatěl a hodil knihu do
braku, i bylo mi hledati jiného přenosného
řemene. Smilování Boží dalo mi potkati ji-
stého přeubohého muže, pokorného obchod-
níka s potištěnými papíry již již v úpadku,
který doufal, že se mu vrátí štěstí, bude-li
mne uveřejňovati.*

*Strhla se tedy, za černé zimy začínajícího
roku 87tého jakási chmurná bitva, jakési
Jílové sazby a korektur v omladnicové smo-
líně jistého hladového tiskaře, do níž jenom
zřídka ukáplo peněz. Kolikráte mi bylo hnáti
muratovskými útoky na jistého epileptic-
kého vřeštícího typografa, který nepřipou-
štěl, bych opovrhoval vrstevníky. Vzpomí-
nám si na jeden den, kdy přečítaje lepkavé,
s velikou námahou dobyté kartáčové otisky
a umíraje doslova hladem, slyšel jsem patri-
archu tohoto doupěte, jak se veselí hned
vedle mne, požíraje se svou rodinou čtvrtosla,
z níž jsem se neodvažoval žádati svého dílu.*

*Moje kniha posléze vyšla, pramálo nád-
herna a o tři měsíce zpožděna. Zvědavost se
byla obrátila na jiné věci. Můj ubohý prod-
vač papírův nemohl uniknouti zkáze a umřel
za deset let v bídě. Vyskytlo se, pravda, ně-*

kolik zchytralých kronik, vypočtených, by mi škodily v přítomnosti i v budoucnosti, aniž se mi za to dostalo nějaké rozhlášenosti.

Barbey d'Aurevilly, kterého už dlouho jsem miloval a který miloval mne po svém způsobu, býval by mohl promluvití prospěšně. Nechtěl tak učiniti, a to mi bylo překvapením nejpodivnějším, nejhořčejším. V předvečer urazil několik kilometrův ve své světnici, mluvě mi o mé knize, kterou právě uchvácen přečetl a kterou prohlašoval veledílem. Nazítří se vítr obrátil, jedna nebo několik dam mu řeklo, že tato kniha jest pode všecko. Dlužno, abyste byli znali d'Aurevillyho, byste věděli, jak neuvěřitelně vrtkav byl tento spisovatel, přece tak vznešený a urozený, který ve své neslýchané lehkomyšlnosti byl stejně schopen plouti po vodách mělkých jako po vodách hlubokých a který skýtal často přelud nejobludnější nestálosti.

Bylo mi spolknouti toto jako tolik jiných věcí, neboť mám už tento osud, polykati po celý svůj život vše, co člověk spolknouti může. Poněvadž žádný hlas poslouchaný se pro mne nepozdvihl, bylo pokdy vyrobiti o mně malou legendu, kterou ve zkrácení snadno vyjádří následující stručný dialog: — Ach! ano, Leon Bloy, pověstný padouch!

— *Padouch! pravíte. Co pak o něm víte? Och! zhola nic, ale kde kdo ví atd. Ano, honosím se legendou, legendou ZOUFALCE! Jsou znamenití muži, kteří by za to dali nevím co!*

Poněvadž nepředvídaným osudem tato kniha, jež mne nedovedla vyživiti, zarputile se vzpírá umříti, předkládám ji tedy dnes novému pokolení, vyšedšímu z hnoje pokolení, které patřilo na její vznik. Některí snad mezi mladými naleznou v ní posilu, kterou jsem chtěl dáti jejich starším, a ucítí, dá-li Bůh, ušlechtilé mrazení při pohledu na muže, jenž přijímá život, kterého by si galejnáci nepřáli, a jenž třicet let podstupuje tento život, by měl právo něco říci.

„Vstoupil jsem do života literárního velmi pozdě“, psal jsem roku 1897, „po mládí děsném a po nevýslovné katastrofě, jež mne střemhlav svrhla s života jen a jen rozjímavého. Vstoupil jsem do něho jako vyvolenec upadlý v nemilost by vstoupil do nějakého pekla bláta a temnot, bičován Cherubínem neúprosné nezbytnosti, Angelus Domini coarctans eum. Při pohledu na moje hnusné nové společničky hrůza mi vyrážela všemi póry. Jak bylo možno, aby moje pokusy li-

terární byly něčím jiným než vzlyky nebo vytřím?“ (MŮJ DENNÍK.)

Opakuju to, někteří snad naleznou, že takové divadlo jest dosti jedinečné, a budou-li schopni Absolutna, budou, jak se domýšlím, míti něco více než rozumovou úctu k starému autoru tohoto ZOUFALCE, který jest skorem autobiografií.

LEON BLOY.

V lednu, MCMXII.

ZOUFALEC

Panu Boh. Chlumeckému,
měšťanu Břevnovskému,
činnému na magistrátě:

Jste-li v životě rozjímavém, nevy-
cházejte. Tuto máte příklad, jak
vyhlíží život „jen a jen rozjímavý“,
když přejde v praxi: *Angelus
Domini coarctans eum ...*

Josef Florian

LEON BLOY

ZOUFALEC

LACRIMABILITER!
Kartusianské hodinky za mrtvé.

PŘELOŽIL JOSEF FLORIAN

**DOBŘÉ DÍLO. SVAZEK DVANÁCTÝ. V PROSINCI 1913.
POŘÁDÁ A S POMOCÍ BOŽÍ A PŘÁTEL STUDIA VYDÁVA
ANTONÍN LUDVÍK STRÍŽ V OSVĚTIMANECH NA MORAVĚ.**

Svému bratru vyvolenému

LUDVÍKU MONTCHAL-OVI

člověk člověku

L. B.

Až obdržíte tento list, milý příteli, přestanu zabíjeti svého otce. Ubožák zápasí se smrtí a umře prý před rozedněním. Jsou dvě hodiny z rána. Jsem samotěn v sousední světnici, byv srozuměn stařenou, jež ho opatruje, že bude lépe, když oči dokonávajícího mne nezastihnou a že budu zpraven, **AŽ BUDE ČAS.**

«Necítím skutečně nijaké bolesti, aniž jakého mravního nátlaku, jenž by se dal přesně rozlišiti od jakési neurčité melancholie, jakéhos nejasného strachu před tím, co má přijíti. Viděl jsem již umírati a vím, že to bude zítra strašné. Avšak v tomto okamžiku pranic; vlny srdce mého jsou nepohnuty. Jsem bezcitný, jakobych byl stlučen. Nemožno modliti se, nemožno plakati, nemožno čísti. Píšu vám tedy, poněvadž duše odkázaná pouze na vlastní nicotu, nemá jiného útočiště než pitomou literární gymnastiku to formulovati.

«A přece jsem otcovrahem, toť jediné vidění mého ducha! Proto slyším nesnesitelný, smrtelný chrapot této agonie, jež jest vpravdě mým dílem — dílem zatracence, jež naléhá na mne s despotismem osudu.

«Ah! bezpochyby hodil by se lépe začátečnický nůž rasu otcovu! Aspoň by byla bývala smrt pro mého otce bez předcházejících let mučení, bez naděje znovu se obrozující, vždy se

šálící mým návratem ku prasečímu žlabu šosácké moudrosti; neměl bych pochybnosti o způsobu trestu, jímž bych musil čin ten odpykati, a jenž jest dle zákona velmi hanebný; konečně nezůstával bych v té ošklivé nejistotě, zdaliž právem krácel jsem po srdci nešťastníka toho, bych se vrhl v zatracení a potupu života umělce.

«Viděl jste mne, drahý Alexeji, hlavu pokrytou špinavým válcovitým věchtem, bez šatstva, bez střeviců, konečně všeho zbavena, vyjma dojímové naděje. Zatím jste se domníval, že mám statek, cosi podobného občasným zálohám, jakýsi cecek na nečitelných nadrech čuby mého osudu, a nepoznal jste bezvadnou dokonalost mé bídy.

«Ve skutečnosti byl jsem jeden z Deseti Tisíců věčných ustupovatelů hladu pařížského, — jimž bude ustavičně scházeti Xenofon, — kteří předem vyzdvihují si závdavek svého vlčího hladu na výkaly bohatství a kteří okořeňují si symbolickou kůrku chleba, nalezenou v nočníku, nad párou HRNCŮ nedotknutelných a v polostín zahalených.

«Taková byla předsíň mé spisovatelské existence, dodnes sotva změněné existence, když jsem se stal skoro slavným. Můj otec to věděl a umíral z toho hanbou.

«Veškeré kritické usuzování tohoto výborného theologa zednářského, ctitele Rousseauova a Benjamina Franklina záleželo v tom, že měl zásluhu dle velikosti úspěchu. Z toho stanoviska Dumas otec a Beranger zdáli se mu napajedly dostačujícími k uhasení všech žízní esthetických.

«Zatím měl mne velice rád dle svého způsobu. Dříve než jsem přestal slintati ve svých povijanech, ba i před mým příchodem na svět, znamenal starostlivě každou minutku mého života s péčí geometricky přesnou. Ničeho neopomenul, vyjímaje možný případ náklonnosti literární. Když mu bylo nemožno zničit rakuvinu, jeho zmatek byl náramný a jeho beznadějnost bez mezí. Vida pouze BEZBOŽNOU vzpouru v jednoduchém působení nepřekročitelného zákona přírody, avšak zúplna jsa proniknut svou neschopností, dal mi nicméně poslední důkaz nejnevysvětlitelnější něžnosti, nikdy mne nadobro neproklev.

«Můj Bože! jak hrozně ošklivým jest život! A kolikrát by bylo snadno lidem moudrým nikdy dítek nedělati! Jaká to blbě

šlápnutá náruživost rozplemeňovati se! Ustavičná zdrženlivost chťičů tělesných byla by tedy krutější než ta záplava muk, jež narozením chudého dítěte se vyvolává?

›Teď ve všech případech, jež si lze představit, otec a syn jsou jako dvě němé duše, pozorující se z jednoho okraje propasti lůna mateřského ke druhému, aniž by se kdy mohli domluvit neb pevně obejmouti, bezpochyby pro pokání hodnou nečistotu všeho lidského plození. Jestliže však bída začne valiti svůj proud úzkosti do tohoto lože zneuctěného, a nechť již strašlivé prokletí některé vyšší náklonnosti jest pronešeno, kterak vyjádřiti neprůsvitnou nesmírnost, která je odděluje? . . .

«Přestali jsme si, já a můj otec, dávno psáti. Běda! neměli jsme si co říci. On nevěřil v mou spisovatelskou budoucnost a já mnohem méně věřil, že by mohl býti kompetentním k diagnose. Opovržení za opovržení. Peklo a mlčení z obou stran.

«Jenže on umíral beznadějností a v tom jest moje otco-vražda! V několika hodinách budu snad rukama lomiti vyrážející křiky, až přikvačící nesmírná ta trýzeň. Potůčkem se mi slzy počinou, slzy vysoušené všemi bouřemi soucitu, lítosti, zděšení a výčitek svědomí. A přece kdyby měl znovu žiti těch deset posledních let, nevidím, co jiného bych mohl začít. Kdyby bylo mohlo moje péro katolického pamfletáře dobytí velkých sum, můj otec — z otců nejméně předpojatý! — stokrát by si udělal záminku, aby přišel a posadil se přede mne a tak nade mnou rozjímal v aureole mého genia. Bylo mi však souzeno, bych samotinký prošel touto cestou, abych vykonal ji bez haléře a tak konečně bych dospěl k tomuto ohavnému rozjímání!

«Vy, ó romanopisče plný slávy, nevíte ničeho o této dokonalé zlobě osudu. Vám byl život milostivějším. Obdržel jste dar líbiti se, ba povaha vašeho talentu, tak šťastně stejnoměrně rozděleného, vzbuzuje domněnku o nejrozsáhlejším snu literární diktatury.

«Jste bez jakéhokoliv zkoumání, čím bych já nikdy býti nemohl, roztomilý a jemný spisovatel, a nikdy s nikým se nestřetnete — v čemž já k svému neštěstí strávil jsem celý svůj život. Vaše knihy, nesené na vlně bezčetných vydání, jdou samy sebou do množství elegantních rukou, jež je z lásky rozšiřují. Šťastný člověče, jenž jste mne kdysi nazýval svým bratrem, volám tedy k vám ve své úzkosti a sklíčenosti a vzývám vás o pomoc!

Nemám peněz na pohřební obřady svého otce a vy jste jediný přítel bohatý, jež znám. Uskrovněte se, jestli je potřeba, avšak pošlete mi ve čtyřadvaceti hodinách deset neb patnáct luisdorů, ani o jeden méně, neboť nevyhnutelně jest jich třeba, by vše vypadlo slušně. Jsem osamocen v tomto městě, kde jsem se přece zrodil, a kde můj otec ztrávil svůj život a snad i leccos dobrého vykonal. Avšak on umírá bez prostředků a nenašel bych snad ani padesát centimů v některé kapse krajanově.

›Ustrňte se a pohlédněte, můj příznivče, že jsem vás nikdy nežádal o pomoc peněžitou, že případ jest vážný a že nespolehám docela na nikoho než na vás.

«Váš stísněný přítel,

«KAIN MARCHENOIR»

Tento dopis jak neohrabaný, tak zbavený mladistvých illusí, byl adresován do ulice Babylonské, na p. Alexeje Dulauriera, slaveného spisovatele **BOLESTNÉHO TAJEMSTVÍ**.

Styky jeho s Marchenoirem datovaly se od několika let. Pravda, styky rušené časem následkem neobyčejných rozdlův ideí a vkusu; avšak srdečnost jakási zůstala. V čase, kdy se setkali, Dulaurier, nevstoupiv ještě v úžasnou slávu dneška, žil jakž takž z několika výživných hodin, jež mu zaopatřili s největší péčí někdejší universitní přátelé. Uveřejnil právě svazek byronských, máloslibných veršů, jinak dostatečně vysmolených melancholií, by poskytly jistým rozředěným duším přelud **VRBY** Mussetovy na hrobě Anakreontově.

Roztomilý a plný nadšení, — jaký jest ještě dnes, — tehdy, bez erisypelu marnivosti, jež ho znetvořuje od doby jeho triumfů, poskytoval ve svém malém příbytku v Botanické zahradě útulek skupině horlivých a vzájemně se vychvalujících mladých spisovatelů, rozptýlených nyní v mezisloupení tisku po čtrnácti centimech na papíře, mazaném lidským lejnem při vytírání. Nejznamenitější byl ze všech onen houževnatý cikán Hamilkar Lecuyer, jehož tolik proslavila jeho břídilská, protináboženská prorocství.

Alexej Dulaurier, přítel každého a tudíž bez principův i bez vášní, nadán jsa dary prostřednosti — této síly, již možno Himalaji z kořen vyvrátiti! — mohl zcela právem nadíti se možných úspěchů.

Když hodina udeřila, mohl toliko prstem dotknouti se ohrad pitomosti velkého Obecenstva, aby hned před ním padly a aby

vstoupil jako nějaký Antiochus do této pevnosti nedobytné lidem geniálním se sto a dvaceti nepatrnými slony, obtěžkanými jeho literárním harampátím.

Jeho převaha ve světě literárním jest od včerejška nepopírná. Jestli co představuje, tož nic menšího než francouzskou literaturu!

Ověšen třemi svazky jakési poesie namodralé a mrazivé, vázanými ve výborné oceli nejodporučitelnějších hutí anglických — o níž může býti ubezpečen, že nikdy ničeho nepřipustí k jeho srdci; vynálezce jakési polární psychologie, šťastně sloučiv několik zdvořilostí Stendhalových s kritickým diletantismem páne Renanovým; vysoko stojící v očích nenávistníků veškeré mužnosti intelektuální, slezl konečně nejvyšší vlysy, uveřejniv oba první romány jedné serie, již nižádný prorok by nemohl předpověděti konec, neboť on sám jest pevně přesvědčen, že našel svou pravou cestu.

Jest potřebí zamysleti se nad neuvěřitelnou chudokrevností moderních duší v tak zvaných třídách vznešených — duší, jež jedině zajímají Dulauriera, a jejichž souhlasu toužebně vyhledává, — aby se dobře porozumělo eucharistickému úspěchu tohoto evangelisty Ničeho.

Škratí všecku vášeň, všečen enthusiasmus, všechnu ušlechtilou neodvislost, veškeru neslušnou svěží rázovitost a ráznost kladného tvrzení; na čtvrtky roztrháváti zástěru citu, zvětšelo tohoto strašidla, na třech stech stranách vymáčetí nezvažitelné zamilované něžnosti v myrhovém oleji některé cudné hypotézy nebo v aromatech elegantního útlocitu; zvláště však nikdy nejednati, nikdy neviděti Chudého, nikdy nevyrušiti se ve vzdychotu s lordem Byronem nad vypráhlostí lidských radostí; jedním slovem NIKDY NĚPSATI; takové byly psychologické potraviny nabízené Dulaurierem této vůdčí elitě, ztlustlé ve všech záchodech z výkalů revolucionářských, jež však najisto ducha vypouštěla následkem aristokratických úbytí.

Čeho by se po všem tom mohlo odepřítí tomuto stravovateli dobytka? Ihned všeho mu bylo ušetřeno: svrchovanost augura, ustavičně obnovovaná vydání, předražování starých odvarů, akademické ceny, peněz bez konce a ke všemu tomu ten záslužný kříž, tolik zprzněný a zhanobený, nicméně však vždy

žádoucí, jež hrdý umělec, předpokládaje, že ho obdrží, měl by předem odmítnouti!

Křeslo nesmrtelnosti mu ještě chybí. Avšak přistě je obdrží, má se protrhnouti třicítka akademiků, by mu zajistili vyhlídky!

Téměř jen jediný literát mohl by si lichotiti, že okusil v těchto posledních dnech rovněž tak nestydatého štěstí. Jest to Jiří Ohnet, nevýslovný hrbatý milionář a lakomec, blbý spisovatel MAJITELE HUTÍ, jehož přesná spravedlnost měla by přinutiti k ročnímu platu lidem talentovaným, jimž krade mzdu a z obecenstva dělá pitomce.

Avšak nechť jakkoliv dávivým mohl by býti všeobecný úspěch tohoto dareby, jenž konec konců jest pouhým špinavým spekulantem, a jenž snad myslí o sobě, že jest geniem, úspěch Dulaurierův, jenž jistotně cítí bídu svého ducha, jest ještě mnohem odpornější a ještě více k zvracení ponouká.

První skutečně neviděl v literatuře než vábné a chutné sbírání žaludů, jimiž se jeho prasečí duše obveseluje, a jistě dobře pochopil svůj úkol dělatele knih. Druhý bezpochyby totéž uviděl, avšak moudře ubytoval se pod ochranu vlivuplné inteligence a tak si zjednal v literatuře postavení, kterého nikdy nedosáhl nesmírný básník KVĚTŮ ZLA a jež jednoduše zneuctívá francouzskou literaturu.

Tato vymoženost, tento vliv intelektuální jest skoro stejný u obou; jeden i druhý podivuhodně porozuměli užitečnosti psátí, by jako vozkové byli považováni za automedony myšlénky.

Spisovatel NEODVOLATELNÉHO A BOLESTNÉHO TAJEMSTVÍ jest nad to zpracován způsobem anglickým. Ku příkladu, neuběhne vám ani deset minut poblíž něho, aniž byste nebyli zasvěcováni v důvěrná sdělení, jako že život s ním nakládá s neoblomnou krutostí a že jest skoro nejhodnější politování ze smrtelníků.

Statečný jistý muž, jenž právě viděl umírati v bídě a skrytosti vyšší bytost, o níž se některé žurnály sotva zmínily, když zmizela, rozhořčil se jednoho dne nad tímto dryáčnickým lákáním obecenstva takovým prostředním člověkem, jemuž vše se zdařilo. — Přes všechno to, pravil utiňuje se, jest snad přece něco upřímnosti v nízkém tom žvástu. Hoch ten má malou duši, avšak není hlupákem ani pokrytcem a pro okamžik nechť se sám trápí nad obludnou nespravedlností štěstí, jež ho navštívilo!

Poštovní žádost tohoto Marchenoira, tak zvláštního jména křestního, byla tedy dvojnásobně nezdařena. Stavěla na odiv dokonalou bídu, nejneelegantnější věc světa v očích podobného dandyho péra, a dávala proniknouti v posledních řádcích neurčitému, avšak neprominutelnému opovržení, jež nešťastný žadatel, nezkušený v zacházení s marnivostí, a kromě toho zdrcený, nebyl zpozoroval. Ba domníval se, že zašel v lichocení dosti daleko, a říkal si s gestem, jakým se mrští pokladem do moře, že jen jeho hrozná bída vyžaduje takové oběti.

S Dulaurier-em neviděli se již skoro po několik let. Před nedávnem sváděl je vespolek jakýsi druh záliby ve zvláštnostech ducha. V čas sezony viděli je povždy pohromadě — při čemž nadšená misanthropie bohema, jenž sama sebe považoval za genia, byla strašidlem skeptické shovívavosti budoucího rozsudního vysokých jemností literárních.

Dulaurier od první minuty úspěchu pocítil podivuhodně, kterak nebezpečno jest vléci za sebou tohoto lidožravého žraloka se řvoucími útroby, jenž mohl se státi jeho soudcem a líbezně jej propustil.

Marchenoirovi zdálo se to velmi jednoduchým, poněvadž prohlédl již tuto duši. To nebyla zjevná roztržka, ba ani ne nepohodnutí. Bylo to jako ostrý náraz lhostejnosti mezi náklonností neúčinkující, jimiž přátelství toto bylo dlážděno. Bylo málo illusí a žádný sen si navzájem nevytrhnuli.

Poznenáhla stisknutí ruky a několik slov roztržitých, když se potkali. To bylo vše. Ostatně zářivý Alexej stoupal v slávě

ustavičně, stával se empyreem. Co měl činiti s tímto hrubým otrhancem, jenž mu odpíral obdivu?

Když však Marchenoir zatím jednoho dne dosáhnul toho, že umístil několik skvělých článků v BASILU — zašlemovaném to časopisu veliké nosnosti, jehož ředitel chtěl mimochodem okoreniti tento žlab na krmení —, Dulaurier objevil se najednou s přebytkem něžnosti pro tohoto společníka špatných dnů, jenž se představoval jako polemista a jenž mohl se státi nejstrašnějším nepřítelem.

Na štěstí byl to toliko zásvit. Ohromný žurnál, brzy postrašen jsa spálovitými smělostmi nového příchozího a jeho pohoršlivým katolicismem, pospíšil si, by ho odbyl. Popravený Marchenoir spatřil, kterak ihned zavírají se před ním všechny dvěře žurnálů, jednosvorně pobouřených týmž zděšením, a všecek hladov, zbavený královské hostiny Publika, nechtěje obléci svačební roucho hodujících kuplířů literárního kamarádství, vrhnul se do zevnitřních temností, odkudž nemohly ho vytrhnouti dvě znamenitější knihy, udušené bez znaleckého ohledání v mlčení, přehlušovaném celým tiskem.

Věštecký Dulaurier, jemuž nikdy ani nenapadlo, by pomáhal tomuto vzpurníkovi částkou svého úvěru vlivuplného feuilletonisty, nebyl zajisté takovým člověkem, aby se kompromitoval hraje pro něho úlohu milosrdného Samaritána. V setkáních málo žádoucích, jimž se bylo nesnadno vyvarovati následkem sousedství, dovedl se omeziti na několik slibův, ohrazení, podiv, doprovázeje to vše libozvučným vzdycháním a přívětivými výčitkami o nepřeklenutelné propasti, na dně plné nespravedlnosti, jež mu připravila tuto nemilost.

Proč se znepřátelovati? Proč nemilovati každého, celý svět, jenž jest tak dobrý? Není-liž zde ostatně Evangelium, jemuž i vy věříte, milý Kaine, aby vás tomu naučilo?

On odvažoval se mluvit o Evangeliu! . . . a přece k tomuto člověku byl nucen vztáhnouti ruce ztroskotaný Marchenoir!

MMLADÝ MISTR dostal dopis ve svém loži. Ztrávil večer u baronky de Poissy, slavné hostitelky všech pohlaví v kroužku PŘEDNÍ PARIŽE, ve vybrané společnosti šenapanů a potulných paprskometů. Byl JISKŘIVÝ jako vždy, ba i poněkud více.

V pět hodin ráno GIL BLAS o tom rozšířil zprávu u několika kupců vína v předměstí Montmartre, k osmé hodině žádný obchodní příručí o tom nenevěděl. Šupinatý noční kronikář vysvětloval se stydlivou průsvitností příslušnou tomuto druhu zpráv, že přítomnost jakési mladé norvežanky z dalekých fjordů, hrdla liliového a podajné panenskosti, hodila se k čemusi v erethrismu improvisace neodolatelného tohoto tenoru ohebného hlasu »našich nejnovějších salonů literárních«.

Následkem toho posiloval se trochu spánkem po tomto lyrickém plýtvání svým výronem.

— Jste vy to, Františku? pravil hlasem ospalým, probouzeje se na slabý hluk dveří své ložnice, jež sluha obezřele otevíral.

— Ano, pane, jest zde pro pána list velmi naléhavý.

— Dobře, polož ho tuto. Otevři okenice a rozdělej oheň. Hned vstanu . . . Zdá se mi, že jsem mnoho spal, kolik jest hodin?

— Pane, PŮL osmé právě bilo, když přišel listonoš.

Dulaurier zavřel opět oči a ve vlažném teple lože za praštění výborného ohně pohřžil se do vzácné ranní nečinnosti těch osadníků šťastného břehu světa, pro něž vycházející den vždy jest bez výhrůžky, bez sprostoty účtárny i bez služebnosti úřa-

dovny, bez třesení před hryzením prošlých lhůt a bez rozpouštějícího postrachu a drobivé hrůzy věřitelů, bez jakékoliv můry nahozené na stropy úděsných kleneb věčného smíru!

Ach! kterak Chudý jest zbaven těchto svobodných probuzení, těchto rozkošnických pootevření dveří duší zakoupených, při zpívajícím příchodu dne! Jak jest v takovém okamžiku kimerický, teleskopický, odstraněný do temnot prostorů ležících na onom břehu, žalostný, vychrtlý, ušpiněný a veliký Chudý, přítel Páně!

Myslíci flétna, jakou byl Dulaurier, chvěla se ještě světáckými bukolikami nočního bdění. Prachové lůžko Norvežanky vlálo měkce kolem ducha jeho v malovaných obrazech, v polosněh, jakoby mlhou světle probleskujících. Husička přiletěvší ze Severního Mysu rozsypala na něho cudné sny, psychologický snh na tuto ledovou obrazotvornost na vlnách splývající . . .

— Jaká čistota? jaká jemná duše? mružel si vztahuje ruku po listě. **VELMI NALÉHAVÉ, V PŘÍPADĚ NEPŘÍTOMNOSTI ZASLATI ZPĚT.** Toť písmo Marchenoirovo. Poznávám je velmi dobře. Jakoby on měl v životě též něco nenaléhavého.

Četl bez jakéhokoliv patrného pohnutí čtyři stránky tohoto písma, přímého a hrubého, na způsob dolmenu, jehož úžasná čitelnost působila radost tolika sazečům. Ku konci však nenadále znepokojení objevilo se na něm, provázeno jsouc posuňkem sklíčenosti, za nímž ihned sledoval nevysvětlitelný výbuch malé nervosní vzteklosti.

— Aby člověk zpitoměl s takovým misanthropem, vzkřikl, odhazuje křížovou prosu svého nepohodlného přítele. Což mne má za milionáře? Dobývám si chleba poctivou prací, může rovněž tak činiti! Eh, k čertu, jeho otec nebude snad vyhozen na mrchoviště? K čemu pak pohřební obřady Hefestionovy tomu starému troupovi?

Oblekl se, avšak bez rozmaru. Jeho den byl právě pokažen.

— Toho mi bylo velmi potřebí! Rozhodně není krásných duší, leda melancholických a útlocitného srdce; a tento Marchenoir jest tvrdý jako Dábel . . . Kain! toto pojmenování, toť jediná osvěcená myšlénka jeho otce. Avšak co dělati? Jestli mu neodpovím, učiním si z něho nepřítele a to by bylo hloupé a nesnesitelné. Mohl jsem ho kárati pro jeho fanatismus a jeho násilnosti, jejichž

nespravedlnost nadarmo jsem se mu snažil dokázat, zvláště když se jal útočiti způsobem tak divokým na onoho ubohého Lecuyera, jenž měl býti přece ušetřen, aspoň pro přátelství ke mně; viděl jsem se nucen k veliké své lítosti vzdalovati se ho následkem jeho nesnášenlivé povahy, avšak konečně nikdy jsem na něho neútočil, ba já i dobré o něm povídal; bez ohledu na to, že si způsobuju nepříjemnosti, projevily jsem mu jasně soustrast, již mi vnukl jeho stav. On toho citu dnes nadužívá... Deset nebo patnáct luisdorů, to je dobré! Když vydělám dva tisíce franků měsíčně, nemohu choditi zcela nahý!... Naopak zase, jestli mu odpovím, že mám účast na jeho smutku, avšak že nemohu učiniti, oč mne žádá, jistě mne bude obviňovati z lakomství. Všechno je nebezpečno s tímto zuřivcem. Jsem vždycky příliš dobrý, velmi často jsem to řekl. Bylo by třeba žíti v samotě, ve společnosti duší půvabných a netělesných!... Jakou to zemdleností jsem zmožen? Již deset hodin a pět set řádků kartáčových otisků opravit dříve než jíti k Des Bois, jenž mne očekává k snídání!... Ten list mne zlobí!

Vzav do ruky korektury, posadil se k ohni, a jal se pozorovati točité objímavé úsilí modravého plamene kolem vlhkého polena.

— Avšak, vskutku tof velmi jednoduché, řekl, hlas najednou sníživ, odpovídaje tak dotěrným myšlenkám v hlubinách duše ještě tišeji se probouzejícím, Marchenoir jest velmi dobře s Des Bois, jenž jest bohat. Bezpochyby pohnu doktora k něčemu.

Jeho tvář zazářila, neboť lék tohoto rozhodnutí občerstvil jeho krásnou duši, a on mohl zase čísti s chvatnou bystrozrakostí opovrhovatele literárních HNID, lepkavé a bílkovité fráse, toužebně očekávané dvěma tisíci salonů.

V.

Doktor Cherubin des Bois obývá nádherný přibýtek v miliardové čtvrti Evropy, v nejkrásnějších částech ulice Madridské. Jest to lékař světa vybraného, léčebna salonů, vybroušený zaklínač malých vzácných čivních nemocí.

Hned na počátku své skvělé dráhy dobyl alejí a boulevardů. Jeho osobní půvab, setkaný z ničeho jako jeho věda, považuje se za neodolatelný. Jeho malá vyčouhlá a pohyblivá hlava přemítajícího kasuára hledí obyčejně zkoumavě na způsob chirurgického zrcadélka, roztomile se usmívajícího. Lékařský kasuista plný tajností a domněnkami naditý brožurkář plný záměrů — avšak podmínkový divotvorce, — byl by se snad stal prvním doktorem léče lidí k sobě vcházející, kdyby nebyl obdařen obdivuhodnou schopností utišovati podebranou neb vředovitou Cypris, a tak navnaditi si rozsáhlou klientelu aristokratických sliznic, do nichž důvěrně se ponořoval svými makadly.

Zajímaje se o alchymii a tradice okkultismu, avšak bez starožitných manipulací s hmotami, lehkověrně jako poslední hňup roznicený pro celou temně tajemnou nauku, jež jedině byla s to zakukliti jeho nicotu, fanatik způsobné, mravopočestné literatury a správného umění, uctivý přítel mocných komediantů, jakým byl ku př. Coquelin Cadet, nebo lakomých pisatelů, jakým jest Jiří Ohnet — dokonalé to prototypy styků s osobnostmi, jím vybraných — obšťěďuje výtečnými obědy všechny vlivuplné žaludky, o nichž předpokládá, že jsou zvyklé na vděčná trávení.

Řeklo se poněkud výše, že zbídačený Marchenoir měl svou minutu proslulosti. Mohlo se mysleti jeden čas, že si zjedná po-

strašné postavení. Doktor ihned snil o tom, kterak ho k sobě připoutati.

Marchenoir octl se tehdy, jak už několikráte v jedné z těch agonii, kdy nejnepřemožitelnější vlkodlak vzdává se změkčilé, ovlhlé ruce, jež ho chce uchopiti, místo aby ji sveřepě rozťal seknutím čelistí.

A pak, ubožák ten byl k svému zmatku a svému nevýslovnému vzteku tak ustrojen, že škraboška lásky vždy ho přemohla a že vždycky shledal se odzbrojen před fraškovitým, falešným výrazem tváře nejokázaleji nadělané blahosklonnosti.

Des Bois, zařídív vše tak, aby ho potkal jako náhodou, dovedl se vetřítí s rozplývající se ohebností v citění pamfletáře a zvítězil skoro bez úsilí nad divokým odporem buřiče. Dosáhl toho, že Marchenoir posnídal u něho beze svědků.

— Milý pane Marchenoire, řekl mu hnedle, vydělávám sto tisíc franků ročně a rozházím je. Z toho vyplývá, že jsem chud, **CHUDŠÍ NEŽ VY**, snad, následkem drtivých břemen, jež mi moje postavení nakládá. Jsem tedy právě s to, a velmi dobře, porozuměti jistým věcem. Dovolte, bych k vám promluvil docela upřímně. Jste zřejmě povolán k nejskvělejší literární budoucnosti, avšak vím, kterak jste v tomto okamžiku střísněn. Přímo k cíli. Nabízím vám 25 luisdorů; naložte s nimi dle své chuti. Přijměte je bez okolků jako od přítele, jenž klade ve vás naděje a jenž by byl šťasten, kdyby vám mohl nabídnouti příště ještě více.

To bylo tak dokonale řečeno, a se srdečností, jež jistotně srdce zasáhnouti musila, že ubohý Marchenoir, zničen úzkostpocházející z nedostatku peněz, ohrožen blízkými katastrofami a domnívaje se, že se mu otvírá nebe, přijal bez rozmyslu v přitomém vytržení.

Des Bois byl pak příliš obratný a složitý, aby neporozuměl neuvěřitelně začátečnické jednoduchosti takového člověka a myslil jistotně, že uzavřel šťastný obchod.

Toto přátelství, tak podivně sdružené, trvalo nějaký čas bez mraků. Avšak jednoho dne Marchenoir začal klopýtati v oživující vážnosti časopisů a Cherubin doktor začal orakulovati.

Neskonale mírně, obezřelým napomínáním dal svému hostu na srozuměnou, že zdravý smysl byl nucen zavrhnouti absurdní

neohebnost jeho zásad, že dobrý vkus jeho smělymi, vzdorovitými a hrubými spisy byl brán na nesnesitelný rožeň, že by se měl bedlivě střežiti a nedomnívati se, že taková drsná neodvislost ducha by byla ztuhá napjatou kolejnicí, po níž by se dostal k peněžité neodvislosti, konečně že se doufalo od něho něco mnohem lepšího a že tím vším náramně hoře, až k pláči způsobil těm, kdož to s ním dobře mínili.

V téže době slova méně vlhká a mnohem sušší řekla se třetímu soustolovníku, jenž si přichvátnul a opakoval je Marchenoirovi. Stěžovalo se na jeho návštěvy nesprávně konané a na soukromý život tohoto přemoženého; ani ten nebyl uchráněn pokárání. Vědělo se, že žije s mladou ženou a zhanobující slovo KUBĚNSTVÍ bylo pronešeno.

Tím se to skončilo. Marchenoir sebral všechny tyto tlachy ve stejné výši s neřádem a hodil je páté přes deváté se stříbrem, jako hromadu pokladů do neporušitelné cedrové skřínky, připnuté chvějící se bronzovou vzpruhou v nejhlubším koutě jeho srdce!

Zákon »poměrné přitažlivosti« musel naopak neomylně svést a spojit Alexeje Dulauriera a doktora Cherubina des Bois. Takové duše zřejmě jsou stvořeny proto, by v souzvuku se jednotily.

Jen toho mohli želeť, že se tak pozdě sešli. Znali se na neštěstí od nedávna. Ačkoliv navštěvovali skoro tytéž salony — jeden utvrzuje a zaceluje, co druhý pouze mazal olejem — dlouho byli nepochopitelným osudem vzdalováni od bezpočetných příležitostí k tak žádoucímu sdružení.

Tato okolnost, politování hodná u duchů, kteří rostou jen ve vzájemném úponkovitém oplétání, byla poskytnuta prozřetelností Marchenoirovi, jemuž svědomitý Dulaurier nebyl by býval nikdy dovolil pomoci tak skvěle, kdyby byl mohl býti tázán o radu.

Jestliže teď přicházel sám od sebe, by pobídl Des Bois k novým štědrostem, bylo to, jak právě jsme viděli, jedině proto, by dbal přátelství dosud nebezpečného, ačkoliv, jak uznal, neužitečného, zabezpečuje si nejlaciněji čistou, hermelínovou kožešinu výborného kamaráda před špinčím podezřením z lakomství.

To bylo vždy jáсотu a hlučné radosti, kdykoliv Dulaurier se objevil u doktora. Oba ověsili si tváře úsměvy, opanceřovali se srdečnou upejpavostí, olíčili se rozdělaným vápnem hrobové citlivosti.

V takovém případě předou do nekonečna sentimentální pleťo, rozešřívají se přehnaným pohnutím, natírají se blahopřáními, šušláním a šeptem tlumí hroty obrany, tajnůstkářsky sdělují si hledané nebo rozpukané důvěrnůstky, anekdoty a výroky porot

hemží se v této orgii prostřednosti po padesáti úsluhách v náprstku nepodezřivatelne ženiny Cesarovy!

Neboť tyto loutky jsou, ANIŽ BY TO VĚDĚLY, velmi žárlivá veličenstva, a jest otázka, zdali sám Bůh s veškerou svou mocí dovedl by jim vnuknouti nejistotu o bezvadné kráse jejich mravního života.

Jest to snad nejméně patrným účinkem francouzského úpadku od čtrnácti let, že vyvedli se tito panovníci, neznámí předešlým dekadencím, tito vládcí, kteří nad námi panují, aniž by chtěli a aniž by to pozorovali. Toť nadlidská oligarchie Nevědomých a božské Právo naprosté Prostřednosti.

Nejsou NEVYHNUTELNĚ ani vykleštěnými slabochy, ani zlými nepoctivci, ani fanatiky, ani pokrytci, ani pitomými zamilovanými blázny. Nejsou ani drze sebevědomými egoisty, ani určitými zbabělci. Nemají ani energie ku skepticismu. Nejsou naprosto ničím. Avšak země jest pod jejich nohama a to se jim zdá býti velmi jednoduchým.

Dle té zásady, že se dobře zničí pouze to, co se nahradí, bylo třeba zacpati nesmírnou díru, kterou unikaly starodávné aristokracie jako nečistoty, na tak dlouho, až by prchly vyvětráním jako vzduch morem nakažený. Bylo záhodno zavrhnouti za každou cenu tuto nebezpečnou bránu a Bezhlavci byli vyvoleni, by rajtovali na lidu hlav zbaveném!

Rovněž i prvorozená dcera Církve, stavši se Cumplochem světa, s nekonečnou pečlivostí je oddělila, tyto lilije pohlavně bezmocné, tyto modré lekníny, jichž zpozdilost občerstvuje její bezbožnou a sešlou zchátralost! Kdyby konečně přišel Anděl zhouby, nenalezl by již ni jediné živoucí duše v zámožných čtvrtích Paříže, nenašel by ničeho na Polích Elysejských, ničeho na Trocaderu, v parku Montceau-ském, třikrát nic ve Faubourg-Saint-Germainu a bezpochyby andělsky by pohrdnul vším, takže ni meče by neuchopil, by jím mávl po přeludech lidí, modlám podobných a bohatstvím vycpaných, jež by tam objevil.

VII

Dulaurier nemluvil bezprostředně o Marchenoirovi. Ze zásady on nemluvil nikdy o ničem bezprostředně a pak, on zřídka kdy odhodlal se mluvit zřetelně, ať už to bylo o čemkoliv. Štěbetal domněnkami a zdržoval se při nich přenechávaje hrubost kladných tvrzení duchům bez jemnosti.

Tentokráte přece raději přímo na věc uhodil.

— Obdržel jsem list od Marchenoira, počal. Chudas, přeš mi z Perigueux, že otec jeho jest v posledním tažení. Smrt byla očekávána včera ráno. Žádá mne způsobem přímo velitelským, bych mu poslal 15 luisdorů, hned dnes, na pohřební obřady. Snad si myslí, že mám balíky bankovek, jež bych mohl házeti na poštu, avšak zdá se zarmoucen a já jsem v úzkých, bych mu odpověděl.

— Nevím jiné od povědinež mlčení, pronesl Des Bois. Marchenoir jest pyšný, a nevděčnk, jemuž jest třeba odříci platné pomoci. Opopvrhuje každým a uráží kde koho, počínaje vždy svými nejlepšími přátely. Chtěl jsem ho vyvléci z nesnází, a nechybělo mnoho, že by mne byl uvrhnul do tísnivé situace. To stačí. Némám práva obětovati své zájmy a své povinnosti člověka veřejného světa osobě špatné společnosti, jež naposled by mně způsobila nepříjemnosti.

— Má talent, toho je velmi škoda!

— Ano, avšak jaká protivná neotesanost a divokost! Kdybyste znal způsoby, jakými si zde vedl! Zdálo se, že nečiní rozdlu mezi mým domem a konírnou, jež by byla přístavkem nějaké restaurace. Na štěstí nikdy jsem ho nepřijal, když jsem hostil

vyšší společnost. Vzal si za úkol mluvití zlé věci o všech mých přátelích. Jednoho dne přes veškerou mou opatrnost potkal mého starého přítele Ohneta, jemuž nemohl odpustiti jeho úspěch. A hle! vystavil jej na odiv jako slupky a odpadky. Uhodnete, že to nebylo pro mne tuze příjemným. Věřil byste, že měl ve zvyku ustavičně jísti česnek a že tímto šeredným zápachem načichl můj příbytek, ba pronikl i do kabinetu porad lékařských? Byl jsem nucen dáti rozkaz, aby nebyl vpuštěn a myslím, že se domyslí, neboť přestal docházeti ode dvou nebo tří měsíců.

— Jest nešťasten! Jest potřebí mlíti s ním útrpnost. Celou duší tak pravím, můj dobrý Des Bois. Nic není tolik božského jako soustrast! Vidím Marchenoira tak jako vy a mohl bych si právě tak nařtkati. Často jsem mu i já, a kolikrát marně, vyčítal jeho nesnášelivost a jeho nespravedlnost! On sám sebe viní, že způsobil smrt svého otce, ubiv ho zármutkem. Nikdy mi neodpověděl než opovržením a bezprávnou urážkou. Což se mi jedenkrát neodvážil říci, že mne necení ani tolik, by mne nenáviděl? Jest pravda, že i já jsem mu prokázal některé služby, avšak dal mi poznati, že bych se měl cítiti hrdým, byv požádán člověkem jeho zásluhy. Vidíte, že musíme již všelicos oželeť. Tento posedlý katolík jest nevděčný, nikoli však obyčejný, a už tím mohli bychom se potěšiti. Připomeňte si onoho pověstného otroka triumfových slavností starého Říma, jemuž bylo uloženo mírniti apotheosu tím, že tupil a urážel triumfátora. Takový jest Marchenoir. Avšak jeho práce denní skončena a koš urážek vyprázdněn, i začíná pokorně natahovati ruku, pro lásku Boží, i k těm, které právě zaplavil nejhrubší pohanou. Nemyslíte, že by bylo zločinem zastrašiti tento krok?

Dulaurier vypotiv tyto věci, ovanut byl uspokojením, jež jako jemný větřík zašumělo v jeho srdci. Znova si nasadil pode lbf vratký monokl, jenž pohnutlivou řečí byl spadl, a pozdvihuje sklenici, pohlížel na doktora jako člověk, jenž má právě pronésti přípitek věčné Spravedlnosti.

— Avšak co chcete, bych učinil? opětoval Des Bois. Nemohu ho přece přijmouti s jeho česnekem a jeho ustavičnou vzteklou zuřivostí!

— Zajisté že ne, avšak nemohl byste, posledníkráte, pomoci mu nějakými penězi? Běží o pohřeb jeho otce a případ jest

vážný, jak mi sám napsal s lehkým odstínem výhrůžky, ubohý hoch! Soustrast tady musí zakročiti. Na neštěstí nemohu ničeho nebo skoro ničeho v tomto okamžiku, nedávná moje povýšení přinutila mne k nekonečným výdajům. Nechci se vám s tím tajiti, Des Bois, doufal jsem, že vás obměkčím nad tímto nešťastníkem. V každém jiném případě nebyl bych vás obtěžoval s takovou nepatrnou záležitostí. Znáte mne. Učinil bych, čeho si přeje bez rozpakův a bez okolků, avšak jsem sevřen a právě, poněvadž se domnívá, že jsem vrchovatě obdařen dary štěstěny, bojím se, by snad nemyslel, že mne obviňuje právem ze skoupé tvrdosti, kdybych zřejmě o nic se nepokusil . . .

Zpěvavý hlas Dulaurierův svezl se se sopranu mstlicích poloušklebků k tonu vážné blahojímavosti přemlouvavého barytonu.

Věděl, co činí, tento člen řádu čestné legie, připomínaje jediným slovem, proneseným jen jakoby k vysvětlení, svoje řádové vyznamenání zcela čerstvě vykvětlé. Tato dírka se řádovou stužkou zvláště velikým dojmem působila na doktora, pro něhož představovala nevyvratitelné potvrzení estetické přednosti jeho prostředí; autor BOLESTNÉHO TAJEMSTVÍ uhodil zvláště dobře na toto znamení velikosti namáhavě získané přištípkováním literatury.

Šťastný úspěch jeho poslední knihy — bezvadně lysé — byl podnětem dlouho čekané příležitosti k této národní odměně, o níž titulár obdržel zprávu právě v hodinu jednoho krásného jitra — určitě v hodinu, kdy jeden z nejvzácnějších spisovatelů Francie současné přijímal do prostřed obličeje čtyřicátou pátou týdenní ránu pěstí ve své funkci CVIČITELE v síni anglického boxu, za honorář 60 franků měsíčně — by uživil svého syna!

VIII

Budiž! rozhodl Des Bois po dosti dlouhém boji. Z úcty k vám, Dulaurier, svoluji a učiním ještě oběť. Avšak pamatujte, že to bude naposled. Sám mi jistě přisvědčíte, že bych musel sám sebe považovati za vinníka, kdybych podporoval domýšlivou pýchu a lenost onoho hochy, jenž se stal nešťastným jen vlastní vinou. Zde jsou tři luisdory. Nemohu a nechci dáti více. Pošlete mu tyto peníze, jak uznáte za vhodné. Zavazujete se mi, že mu dáte na srozuměnou, že nemá již ničeho ode mne doufati.

Následkem toho cicisbeovský básník psychologických čmýr velkého světa hodil na poštu téhož večera posláni takto složené:

›Milý Marchenoire!

›Váš dopis mi způsobil mnoho nesnází. Víte, jak opravdové přátelství k vám chovám, bez ohledu na povrchní rozdíly v přesvědčení, jež jakoby je zhoršily, a nemůžete pochybovati o vřelém účastenství, jež sdílím s vaším smutkem. Vím příliš dobře, co to jest trpěti, ať myslíte o tom cokoliv, a nikdo snad necítil tak bolestně jako já od dob lorda Byrona neštěstí existence. Sám sebe jsem pojmenoval v jisté básni nejžalostnějšího skepticismu, duší ›rozhořčenou a unavenou zároveň«. Nic pravdivějšího, nic truchlivějšího.

›Častokráte jste mi vyčítal, arcize neprávem, co nazýváte mou lhostejností a lehkomyšlností, aniž byste povážil děsné

rozervanosti života rozčtvrceného na dvacet soužení. Vaše žádost o peníze uvrhla mne do nejkrutějších rozpaků. Domníváte se, že jsem bohat následkem úspěchu velmi přeháněného, jenž nahrazuje velmi slabě léta namáhavé práce a ustavičného úsilí, napjatého k tomu cíli, bych idealismem oplodnil nejhnusnější všednosti.

›Vězte, že jsem velmi chud a následkem toho velmi neschopen poslati vám, byť bych se sebe více uskrovnil, oč žádáte. Nechtěl jsem však dáti vám odpověď tak zarmucující, dříve než jsem se o něco nepokusil. Byl jsem tedy u Des Bois a sdělil jsem mu vaši situaci.

›Těž on vás velice miluje, avšak urazil jste ho jako tolik jiných, dovolte, bych vám to přátelsky pověděl, milý Marchenoire. Vaše nepodajná povaha vždycky hrubě odbyla a tak odstrašila lidi nejochotnější. Hájil jsem vás před ním s veškerou vroucností svého přátelství k vám, aniž jsem mohl překonati jeho předsudky. Doufal jsem, že dostanu celý obnos, avšak až na naléhavé prosby, by se mne zbyl, vyplatil mi pro vás šedesát franků, uloživ mi zároveň, bych vás uvědomil, že každý pokus toho druhu byl by ode dneška marný.

›Z té duše rád přidávám k těmto penězům dva luisdory, potřebné k doplnění stovky franků, a ujišťuji vás, Marchenoire, že hrozná naléhavost případu pohnula mne, bych se rozhodl v tomto okamžiku k podobné oběti.

›Avšak dovedu si představit, jak řeknete, že se vám dělají nesnáze s bídnou úsluhou a kterak budete trpce naříkati na to, že nemůžete uskutečniti pro svého otce okázalý pohřeb, o jakém sníte. Avšak, ubohý příteli, nikdo není povinen k nemožnému a není žádnou hanbou přidržeti se společného hrobu, když není možno sehnati výlohy na pohřeb méně jednoduchý.

›Vím, že vás zarmucuju takto mluvě, avšak jak svědomí tak i rozum diktují mi podobná slova a jakožto katolík nemáte práva odmítati napomenutí ku křesťanské pokoře.

›— Proč, řekl mi doktor, Marchenoire nezůstane v Perigueux? Bylo by mu tam rozhodně mnohem lépe než v Paříži, kde jest tak zle, že hůře býti nemůže. Našel by tam nepochybně přátele své rodiny, staré spolužáky, kteří by byli šťastni, když by mu mohli zaopatřiti živobyčí...

»Shledávám, že má pravdu a nemohu si dáti ujíti příležitosti, bych vám totéž neporadil. Dbejte toho, neboť účast moje vychází z duše zármutkem s vaší duší sjednocené, z duše, jež se dávno zřekla všech illusí.

»Literatura jest vám zapovězena. Máte talent, bezpochyby, talent nepopíratelný, avšak pro vás jest bezcenným, jalovým polem. Nemůžete se pokořiti žádné vlajce literární a žádným instruktivním časopisů, a k tomu, byste knihu učinil, nemáte peněžitých prostředků. By se mohlo žíti z péra, jest potřebí jisté šířky povahy přijetí modních forem a běžných okolností, k čemuž vy jste na neštěstí neschopen. Život jest plochý, milý Marchenoire, jest třeba se na to odhodlaně připraviti. Domníval jste se, že jste povolán činiti spravedlnost a celý svět vás opustil, protože v podstatě byl jste nespravedliv a bez LÁSKY BLÍŽENSKÉ.

»Uvěřte mi, zřekněte se literatury a dejte se směle do prvního řemesla, jež se vám naskytně. Jste vzdělaný, máte krásný rukopis, myslím, že jste povolán k neobyčejnému úspěchu, ať v kterémkoliv povolání. Taková jest nepředpojatá rada člověka, jenž vás upřímně miluje a jenž by byl šťasten, kdyby se dozvěděl, že jste konečně našel svou pravou dráhu.

»Vám oddaný

»ALEXEJ DULAURIER.«

IX

Věčný pohyb v témž kruhu, věčné opakování, věčné střídání dne s nocí a noci se dnem; krůpěj slze radosti a moře slzí hořkosti! Příteli, k čemu já, ty, my všichni žijeme? Proč žili naši předkové? Proč budou žít naši potomci? Duše moje jest vyčerpána, slabá a smutna.«

Tyto řádky byly napsány minulého století historikem Karamzinem.

Patrně, že podivné Rusko živilo se již touto slavnou zoufalostí, jež sestupuje dnes jako drak z apokalypsy do starého západu mdlobou stíženého.

Tento Dušežrout jest tak strašný ve svém pozvolném, avšak nepřekonatelném postupu, že všechny ostatní výhrůžky meteorologie politické neb sociální začínají se zdát jako nic před touto Hrozbou jako božství zjevenou, jejíž děsivá trilogická formule, v níž litery jsou ohněm promíšeny, takto napsána jest na černé korouhvi vítězícího Nihilismu:

AŤ ŽIJE CHAOS A ZKÁZA!

AŤ ŽIJE SMRT!

VARI, Z CESTY BUDOUCNOSTI!

O jaké budoucnosti pak to mluví tito na ruby doufající, tito vykopavači lidské nicoty? Neupravuj si KONCE POSLEDNÍ

ohlašované katolicismem a protestují zběsile proti nesnášenlivému odprání práva pitomého prchnutí myslící duše do hmoty.

Což tedy? Nikdo to nemůže říci a nikdy ubohý stroj myslící a rozumující nesnášel hrůzy takové agonie. Lidé zachycovali se, pokud bylo možno, a zkoušeli všechny skoby a všechna lana racionalismu neb mysticismu v zájmu člověčenstva, by se až sem neupadlo. Každého filosofického vesikátoru, o němž se domnívají, že jest schopný vzkřísiti na okamžik jiskru Naděje, bylo použito na tyto úbytě, od velekněze Saint-Simona, jenž mluvil o spáse, až k patriarchovi nihilistů, Alexandru Hercenovi, jenž rovněž o ní mluvil.

›Kažte, BLAHOVĚST smrti, praví tento poslední, ukažte lidem každou novou ránu na prsou starého světa, každý postup zničení; hlásejte zchátralost lidských principů, povrchnost jejich úsilí, ukazujte, že se nemůže vyléčiti, že lidstvo nemá ani opory, ani důvěry samo v sebe, že nikdo je nemiluje skutečně, že se udržuje nepochopením (svého pravého stavu); ukažte, že každé jeho vítězství jest ranou, již si samo uštedřuje; hlásejte SMRT jako evangelium, jako předzvěst PŘÍŠTÍ SPÁSY.«

Takové jest gravitující Absolutno nauky, již nižádné náboženské zdvihadlo nikdy již nepřemístí!

Absolutní negace každého dobra přítomného a naprostá jistota, že se opět dosáhne Edenu po všeobecném ztroskotání. Zrádný závěr nicoty života nicotou smrti, poslední vzepnutí Pýchy, přečnivající svrchovaněkrát X Spravedlnosti, ve jménu veškeré bolesti pozemské, připustiti konečně něco jiného než OBRAZ spásy nebo vyškrtnutí — jako chybu v textu — jak nešťastné pokolení lidské, tak i nevyhladitelné Nekonečno naší přirozenosti.

Tato strašná myšlenka, tato žádostivost ze ZÁSRDČÍ, vrhla se na moderní společnost a opletla ji jako chobotnice. I nejkřátko-zračejší duchové začínají chápati, že co nevidět vyssaje ji na slavnou mrtvolu — ba mrtvolu Civilisace! — tak velikou jako padesát národů, jichž psi bez Boha strojí se, že ohryzovati budou lebku Západu, zatím co nohy jejich shnilé rozšiřovati budou mor v hlubinách Orientu!...

EXPECTANS, EXPECTAVI, očekávaje očekával jsem. Tisíc let středověk takto zpíval. Církev pokračovala v tomto zpěvu od

zahrnutí Středověku učeneckou buržoasií Renaissance, jakoby se nic nebylo změnilo z toho, co mohlo poněkud dodávat trpělivosti, ale nyní už přestává všechno.

Čekati padesát století nad knihou hodinek, nasycených poesí, nad illuminovanou stránkou inkonabule, jako jeden z těch čekajících patriarchů s věrným úsměvem, kteří věčně pozorují, jak vyrůstají ze semena jejich cedry lidí, to ještě ujde.

Avšak čekati na chodníku vedoucím ze Sodomy, v plném shonu volebním v sousedství bezprostředním AMERIKÁNA nebo Tortoni-ho a při tom plni směšného strachu, že stoupnete nohou na podobiznu prvního ministra nebo některého kronikáře, toť rozhodně nad síly člověka!

Proto každý, kdo má jen pranepatrnou částku mužnosti, od třiceti let bez rozumu a vášnivě vrhá se v beznaděj. To dělá celá literatura, jež jest v pravdě literaturou zoufalců. Toť jakoby zákon úplna despotický, jemuž od nynějška neuniká snad žádný značnější básník.

A jedině v tomto konci století, kdy opovrhování veškerou transcendencí intelektuální nebo morální rozhodně přechází v jistý druh pazázraku, v tomto konci století a v žádném jiném okamžiku dlužno hledati pouze tento neslýchaný stav vyšších duchů.

Ví se velmi dobře, že před Baudelairem byl lord Byron, Chateaubriand, Lamartine, Musset, copařští a falešní bédovatelé, kteří namáčeli drobty své slávy do nezdrženlivých slzí melancholie HODNÉ DÍVKY, jež je dařila svou přízní.

Nuže, čím jest NEURČITÉ VÁŠNIVO krvesmilného Rene-a, bastarda Rousseau-ova, nebo dekorativní zběsilost Manfredova, vedle ztrnulé sliny několika zatracentů na způsob Baudelaira, Ackermanové, Arnošta Hella, Villiers de l'Isle-Adama, Verlaina, Huysmansa nebo Dostojevského?

Tito NEPŘIPOMÍNÁJÍ si již NEBESA, žvást Lamartinův tolik obdivovaný! Na nic ze všeho toho si nevzpomínají. Avšak živě připomínají si citelnou a hmatatelnou zemi, na níž jsou nuceni žít, v lůně lidského neřádu, v nezhojitelném NEDOSTATKU PATŘENÍ NA BOHA — ať již jest tato představa substanciální Entity jakákoliv — se šleným přáním, s krvelačnou žádostí napásti se Ho a Jím se každou chvílí přesytití! . . .

V této hlubině duchovního neštěstí jest pouze jediné utrpení, jediná mučivá trýzeň, v níž všechny ostatní muky jsou pohlceny, by jí dodaly strašné energie, myslím totiž: potřeba SPRAVEDLNOSTI, potavy svrchovanou měrou se nedostávající!

Při sám Bůh! Oni ví, co říkají křesťané, ba ví to svrchovaně. Avšak jest třeba víry ve všechny ďábly a pohled na nynější křesťany by jim této víry neposkytl! A tu produkují literaturu zoufalosti, již mohou přísloveční trouповé považovati za cosi obyčejného, ba sprostého a hloupého, která však jest ve skutečnosti jakýmsi druhem tajemství, . . . zvěstovatelka nevědomo čeho. Jisto však, že každá mocnější myšlenka jest dnes puzena, strhována, mětena v tomto směru, jsouc vtaňována a pohlcována tímto Maelstromem!

Blížili bychom se snad nějakému božskému Rozřešení, jehož zázračné sousedství by rozechvělo bussolu člověčenstva? . .

Nejméně pochybným znamením této sevřenosti duší moderních, tohoto vzepnutí se do extrémů všeho, toť knižní obluda, dosud skoro neznámá, ačkoliv uveřejněná v Belgii před deseti roky, jež se nedávno vetřela do Francie: ZPĚVY MALDORORA, od hraběte Lautréamont-a, (?) dílo, jež docela nemá analogického a dle všeho povolání, by zahřmívalo a ozvěnou ohlašovalo. Autor zemřel v jakési hospůdce a toť vše, co o něm víme.

Jest nesnadno rozhodnouti, zdali slovo OBLUDA zde postačuje. Podobá se kterému hroznému mnohotvárnému podmorskému potvoře, již by byla vyvrhla na břeh úžasná bouře a jež před tím zmrskala a ztloukla dno Oceánu.

Ba i tlama Prokletím soptící zeje mlčelivě při pohledu na tohoto hosta, a satanské litanie KVĚTŮ ZLA v porovnání mění se rychle v jakýsi taneček, bolesti utišující.

To není již BLAHOVĚST SMRTI dobráka Hercena, to vypadá jako Blahověst ZATRACENÍ. Co se týká formy literární, té zde není. Jest zde tekutá láva. Jest to bez smyslu, černé a zžírající.

Nezdá se však těm, kdo to čtli, že toto neslýchané utržení Prozřetelnosti vydechuje předem — s neporovnatelnou autoritou Proroctví — poslední, hrozivě se blížící výkřik lidského svědomí před jeho Soudcem? . . .

Marchenoir narodil se zoufalcem. Jeho otec, malý skrčený buržoa, úředník v kanceláři hlavního berního úřadu v Perigueux, zakuklil ho na radu VENERABILA své Lóže a k vůli popuzení a vyvzdorování jménem Kain, k nevyslovitelné hrůze jeho matky, jež si pospíšila a dala ho pokřtiti křesťanským jménem Marie-Josef. Vůle matčina jsouc nadobyčej mocnější, nazvala ho tedy Josefem v jeho dětství a jméno zlověstné, zapsané do civilních seznamů, vyšlo na světlo až později, v hodinách vážných znepokojení.

Jiní potřebují porážek, úpadků neb zločinů svého vlastního života, by cítili jeho tíži a by si jej zošklivili. Lépe nadaný Marchenoir byl trápen pouze tím, že přišel na svět.

Byl jednou z těch bytostí zázračně utvořených pro neštěstí, jež jakoby ztrávily devět set let v lůně matky své, dříve než jnou se vláčeti žalostně sestaralé dětství v sešlé lidské společnosti.

Od prvního dne byl ozdoben politováníhodnou schopností, vzácnou příliš než aby mohla býti pozorována, totiž nésti kolem své inteligence jakoby hustou nadmořskou mlhu starodávných a nerozeznatelných věcí, jako měsíční mlžný kruh předcházejících snění, jež mu nedovolovaly dlouho než jediné vidění, lámající jediným způsobem paprsky světa jej obklopujícího. Měl povíjan (kolem plének révovitě točený, jenž jakoby vyvažoval zapadlé představy z hloubky věků a přiváděl je na prah vědomí): reminiscenční, jestli propůjčíme tohoto způsobu vyjádřování věci, která přirozeně se nedá vypraviti.

— Tato neobyčejná náklonnost extatická, vypravoval v třiceti letech, tento chapadlový, hrabivý despotismus Snu, jenž mne činil neschopným veškeré aplikace, jenž mne uvrhoval v moc jakési ustavičné ztrnulosti, přivedl na mne útrapy, soužení a hrůzy děsivé, jež by stačily k vyčástování dětského martyrologia. Můj otec, ztvrdlý v blbých předsudcích o výchování a směle uzavřený v nedobytné pevnosti zcela malého počtu absolutních ideí, nechtěl nikdy viděti ve mně nic než lenošného nedbalce a soužil i ubíjel mne lacedemonskou tuhostí.

Snad měl pravdu. Sám jsem se přesvědčil, že mocný a trvalý rozvoj myslící třtiny jeví se všeobecně jakožto duchovní výslednice pokožkového působení. Na neštěstí však ubožák ten sterilisoval své výprasky, že hned za nimi nenásledoval se žádnou oplatkou něžnosti, kterou by intelektualisoval svrbení rány. Tento nešťastný vychovatel, krmený ze žlabu Plutarchova, přirozeně nakloněný k něžnému milování, domníval se, že bude činiti zázraky bera radu s touto zbědovanou antickou herkou a znovu a znovu valčuje jeho srdce, jeho moderní srdce, natržené anachronickým ubíjením jeho náklonností, uložil si, že nikdy nebude požadovati laskání od svého dítěte, by jen kojiti se mohl občanskou nadějí, že zachrání oteckou důstojnost.

Když mne dal do lycea, nastalo peklo. Ztupělý již strachem, opovrhován ostatními dětmi, jichž dovádívá rozpustilost mne hrůzou naplňovala, hanoben nízkými a podlými zkostnatělými pedanty, kteří mne vystavovali hlučnému výsměchu mých soudruhů, trestán bez ustání a bit všema rukama, upadl jsem konečně v zamklý odpor a nemluvnou omrzelost a mlčelivou ošklivost a nechuf k životu; a to způsobilo, že jsem se podobal mladému blbci.

Tato dokonalá sklíčenost, to věčné svírání srdce, obyčejně padající na melancholické děti v polepšovnicích Veřejného Školství, ztěžovala mi nemožnost pochopiti pozemský stav, jenž by byl méně krutý. Zdálo se mi, že jsem padl, nevím ani z kterého plamenného zářícího nebe do nekonečné hromady neřádů, kdež mi lidské bytosti připadaly jako havěť hmyzu a štěnic. Takové bylo ve čtrnácti letech a takové jest dosud moje pojetí lidské společnosti!

Tu však jednoho dne jsem se vzbouřil, když zlomyslnost mých spolužáků překročila neslýchanou měrou všechny meze. Vytrhl jsem nůž na štěstí nenaostřený a vyřítil jsem se po hlučném a chlubném výsměchu na skupinu čtyřiceti mladých darebů, z nichž jsem dva nebo tři ranil. Zvedli mne zpěněného, potlučeného, zpupně hrdého! Můj nůž nadělal málo zla, sotva několik škrábnutí, avšak můj otec musel mne vzít z lycea, vyprostiti mne z otupujícího pobytu a střežiti mne doma.

XI

Marchenoir otec, poučen jsa vlastní zkušeností o nicotě vyhlídek administrativních, odhodlal se uvést svého syna do průmyslu. Tehdy všude zuřivě se stavěly železné dráhy. Perigueux byl právě ohniskem paprskující sítě linií, jež spekulace hodila jako vlášení na střed Francie a jenž slul proto Velkým Ústředním Orleanem.

Industriální pavouk dnes sytý, ba i dusící se sádlem, upevnil zde svou pracovnu a ssál finanční šťávy z mnohých provincií před nedávnem ještě tichých, jež sliboval obohatiti. Kalifornská zuřivost, prostituce a civilisatorská hňupovina ubíjely jejich střed. Staré římské městečko, zaplavené mnohými armádami zaprášených inženýrů a plodivých zedníků, v několika letech se zdvojnásobilo a ohrožovalo každou chvílí svou rozplavňující se ztučností pohoří, jež je chovalo po dvacet století, až do podprsí...

Následkem toho nuzující se státní úředník složil budhistický slib, že pohrouží syna, jenž ho zklamal v jeho tajných přáních, do této Brahmaputry zlata.

Z toho stanoviska bylo bezpochyby dobře, že se nemusel zahryznouti do studií humanitních. Dle všeho soudilo se, že žaludek jeho ducha jest pouze mathematických trávení schopen. Jednalo se o to, kterak nacpat ho bez meškání touto novou stravou.

Ubohý hoch se již do toho nevpravil. Předběžná podmínka, počáteční kredo, zbudované jako basilika na základech celé vědy přírodní, stačila k tomu, by zhasila jedním fouknutím slabý plamen

zvědavosti, jenž zdál se býti v něm zažehnut povzbuzujícím napomínáním otcovým, hory doly slibujícím. Nedostatečnost jeho mozkového náčiní jasně se objevila, jakmile bylo třeba vymyslet nemožné rozřešení konjekturální čáry, záhadně vytvořené pochybným spojením bodů neexistujících!...

Musel se omezit na skrovnou životní dráhu a stát se výpravčím. Kain-Josef, od nynějška opuštěný jako nevzdělaná step, oddán práci takřka ruční, jež nepotlačovala již jeho schopností duševních, sám od sebe vrhl se netušeným převratem k prvním studiím, v nichž se objevil tak zázračně neschopným. Sám, skoro bez námahy naučil se ve dvou letech tomu, čemu zpitomující despotismus a otupující tyranství všech školních inspektorů země nedovedly by naučiti za půl století. Shledal náhle, že jest naplněn literaturou staré doby a počal snít o literární budoucnosti.

Vskutku, o čem, k čertu, by měl dnes snít jinoch, jehož nynější obory zaměstnání rozhořčují a jenž nad obchodní podlostí a sprostotou jest nutkán k dávení? Není již křížáckých tažení, ani ušlechtilých dobrodružství v dalekých krajinách, ať druhu jakéhokoliv. Celá zeměkoule stala se rozumnou, a budme jisti, že setkáme se s lejnem anglickým na všech průsečících nekonečna. Zůstává toliko Umění. Pravda, umění proskribované, opovrhované, podřízené, vychrtlé hladem, prchající, rozedrané a katakombické. Avšak přese všechno to jest jediným útočištěm některým nejvznešenějším duším, odsouzeným k tomu, by vlekly svou trpící kostru po křížovatkách světa mršinami poházených.

Nešťastník nevěděl, jakým mučením jest třeba platiti neodvislost ducha. Nikdo v této hloupé provincii nebyl schopen jej o tom poučiti a ironické pohrdání jeho otce, rozhodně nepřátelského každému osobivému úmyslu, který on sám nevyseděl, nemohlo býti leč ještě větším dráždidlem. Ostatně domníval se, že jest srdce mučednického, jež dovede vše přetrpěti.

A tak jednoho dne po různých občůzkách a pomoci protekce obdržev v Paříži nejmizernější úřad, odebral se poslušně, by tam umíral pozvolna po stotisících jiných, do této zaslíbené Káznice, kde se namáčí lidský květ do Kirčina nočníku.

Ošklivému Ghulu duší, jenž potřebuje toliko zahvizdnouti, by příběhly na svých usviněných nohách z končin země, jako už tolikrát, opět stalo se po vůli!

XII

BYLO mu 18 let; honosil se jednou z těch venkovských fysiionomií, kde zvrhlá tlama nebyla dosud svedla pro nedostatek času svou poslední bitvu s uchvacující inteligencí, jež záhy vystoupila z nejhlubších údolí srdce, by vše zušlechtila.

Po své matce, dávno nebožce, zdědil romantické směšno španělského původu, pamatující ostatně na onen dav nectných kněží, o nichž lze čísti totožné bezbožnosti ve většině románů antiklerikálních.

Tento původ, — sotva popíraný očima modrosti tak naivní, že se vždycky zdálo, jakoby se jí čerstvě, poprvníkrát ozdobil — byl nadbytečně potvrzen obzvláštní energií všech ostatních rysů bez výjimky. Jenže to byla rozjímavá energie těch milovníků činu heroického, která nemá za to, že by obyčejný skutek byl újmou jiné energie.

Chlupatý a černý, mlčelivý a skoupý na gesta, s ošklivostí popravuje banální rčení, jsa vůbec zažraný nenávistník všedního žvástu, nosil na konci svého jazyka střelomet, jímž vymršťoval potulná jednoslabičná slova, v okamžiku protřhující rozhovor žvanivých blbců. Zamčená ústa, chvějící se nozdry, brvy skoro přepažené a jedny v druhé zasahující při nejlehčím otřesení, býval často zachvacován němým hněvem a vztekem, jímž bledl, zuřivou zlostí odbojného a buřičského potlačence, jež by musela způsobiti újmy leckterému despotovi snadno rozrušitelnému. V těchto případech ze snílka okamžitě vyšel přeukrutný lidožrout. Oči zamžené a skoro jako potopené a zaplavené jemným snem, dětinné

něžnosti — samy schopné zmírniti obvyklou tvrdost celku — měnily barvu a stávaly se černými! ...

Léta ponížování a trestání propustila krok za krokem na úhoru tohoto obličejě zúrodnující prášek do několika nevyhnutelných řasných záhybů. Pleť, již žlučnatá hněvivostí, plála onou rozšířenou sinavostí křesťana zle kamenovaného od první hodiny, jenž by se byl stal sakristánem v katakombách.

Měl dar slzí, znamení PŘEDURČENÍ, praví Mystikové. Tyto slzy byly skrytým jásotem, tajným pokladem bytosti nejvíce oloupené a nejtragičtější tohoto století.

Když byl zhltnul jednu z těch užovek hoře rozměrů HROZNÝŠE, jež byly tak často jeho výhradnou potravou, rozsával kolem sebe ve své samotářské světnici čisté ty drahokamy s opatrností lakomce, jež by byl nevyměnil za vysušující potěchu sebe spolehlivějšího a trvanlivějšího bohatství.

Neboť vyznamenával se tou zvláštností, že si cenil svého utrpení, této INKUNABULE melancholie, jež padla do jeho kolébky jako do Barathronu a již jeho matka překvapena úžasem, pozorovala v průvodě jeho pláče, zbožně klečíc, — mlčelivě! Hned jako dítě byl navštíven žádostivostí Bolesti a tou baživostí po ráji muk podobal se svatě Magdaleně de Pazzi. To nevyplývalo ani z výchování, ani z prostředí, aniž z jakékoliv poručny mysli, jak blbí orakuláři usilují vysvětliti. To nezakládalo se na žádném rozeznatelném účinku na klíčícího ducha. Bylo to přehluboké a tajemné vlastnictví duše, jež věděla poněkud méně o své propasti než jiná duše, a jež nelíceně rozzuřena byla po jakémsi absolutnu sensací nebo sentimentů, jež by odpovídalo absolutnu jeho bytosti. Když se mu objevilo křesťanství, vrhl se na ně jako velbloudi Eleazarovi k svatebnímu napajedlu Mesopotamie.

Dlouho žíznil, div žízní nezelknul! Jeho nevěřící otec nedomníval se, že jest povinen opřáti se onomu náboženskému vyučování na oko, jež ždímají kněžští hastroši, vycpaní formulami jako slamou, na mladá nezaujatá čela jako ušpiněné seminářské prádlo. Byl u prvního svatého přijímání beze zloby a bez lásky. Jedině dvě mohutnosti, jež se v něm hlásily k životu — pouze dvě rukojeti, na něž se připínala naděje, že bude za ně uchopen — paměť a obraznost zcela jednoduše přijaly ten neurčitý SLOVNÝ otisk křesťanského symbolismu, o němž soudí bohaprázdní do-

davatelé, že stačí dětem, by mohly býti připuštěny na ČLUNEK Eucharistie. Poněvadž nížádný prodavač náboženských formulí nepřípadl na to, by vyšetřil jeho srdce, ubohé to dítě nemohlo si pranic zachovati z onoho špatně pečeného chleba a jako tolik jiných vyvrhlo ho skoro hned na onu zelenající se cestu čtrnácti let, podél níž obchází veliký lev s prasečí hlavou Puberty.

B ylo to mnohem později — po deseti letech nečistého noviciátu v záchodech filosofického bádání, maje již skládati lejnovitě sliby — poprvníkrát když pročetl Nový Zákon, za nečinného upalování hlavní stráže: jedné noci r. 1870 byl zasáhnut bezprostřední, blesky sršící apercepí božšho Zjevení.

Vždycky si připomínal nesmírný zmatek, nadlidské zmámení touto minutou, okřídlenou orlími perutěmi, jež ho schvátila do prudké vichřice nevysvětlitelných slastí. Bylo mu zakusiti nového citu síly dosud nepoznané; bijící tepny a srdce v plamenech; opojen jistotou, otřásán kolísáním naděje smíšené s úzkostí, hotov jsa přijmouti muka jakákoliv. Neboť tato duše věštecká a synteticky vroucí a prudká, vzpínající se nad prostřední úkony víry, byla unešena najednou k rozhodným představám o sebeobětování.

Zdálo se mu, že vyšel z těch vzácných snů se zřetelnými obrysy, jež dovolují věřiti na nějaké patrné, smyslové zjevení Sebevědomí, reflexně projevené v obzvlášť jasné intususcepci spících. Domníval se, že sám sobě se zjevuje nad pomyšlení přeměněn, **BY SE SOBĚ JEŠTĚ VÍCE PODOBAL**, avšak hrozný, potíci se hanebnostmi a ponurý nad každou nadsázku.

Tento dojem srovnával se dosti se strašlivým vypátráním, vnuknutým jistými mystiky — v přfležitosti Pekla a ochromující hrůzy Neodvolatelného — jichž starodávná četba zanechala v jeho paměti jako zážehy prorockého vytržení a zanícené ekchymosy poesie . . .

Dvojí propast otevřela se v této bytosti od tohoto zázračného okamžiku. Propast touhy a zuřivosti, jež nic nemohlo vrcho-

vatě naplniti. Zde esenciální, nepřístupná a nedosažitelná Sláva; tam rozvlněná hloupost a nakadeřená lidské čumáctví, obojí nevyhladitelné. Spád nekonečný s obou stran, hemžení myší současné s Láskou a Spravedlností. Peklo bez protiváhy, nic než peklo!

Křesťanství dávalo mu své čestné slovo na blaženou Věčnost, avšak za jakou cenu! Porozuměl teď tomu vlčímu hladu po utrpení celého svého dětství! Byla to předtucha strašné Tváře jeho Krista!... Tvář Ukřižovaného a tvář Soudce na necitelném štítě Tetragrammu!...

Ubožáci a bídníci svíjejí se a umírají ode dvou tisíc let před touto neúprosnou hádankou Zaslíbení Království Božího, jehož jest třeba stále si žádati, a jež nikdy nepřichází. »Když ty věci počnou, jest psáno, vezte, ŽE PŘIBLIŽUJE SE VAŠE SPASENÍ.« A kolik milionů lidských bytostí přežilo život i smrt, aniž by spatřily, že co začíná.

Marchenoir pozoroval toto zvednutí nespočetných paží věčně prosících a ustavičně neslyšených, i porozuměl, že v tom jeví se zázrak všech zázraků nejohromnější. Hle, devatenáct století, rozjímal, co trvá tato prosba bez odpovědi Otce, jenž panuje IN TERRA a jenž osvobozuje. Musí to lidské pokolení býti strašně vytrvalé, že ještě nezemdlelo a neusedlo do jeskyně naprostého zoufalství!

Ustanovil se na podmíněném zoufalství millenaristů.

Pocítil, že kráčí Lásky kolem něho, láska duchovní, naprostá. Jak všichni ostatní i on vylil své srdce do onoho dřevěného síta Modlitby Páně a... byl nasycen dokonalou radostí. Měl tedy něco pod touto spoustou hrobek, pod touto Maladettou srdcí v prachu úpících, na dně této propasti mlčení Božího — jakousi podstatu z mrtvých vstání, spravedlnosti a budoucí vítězoslávy! Mocí dychtící víry vytvořil se z třesoucí se věčnosti, ve vlastní ruce s hrstí času zhnětenou, a vyrobil se z těsta naděje, promíseného nejhořčejším pessimismem.

Přesvědčil se, že měl co dělati s Bohem Pánem, stavšim se dobrovolně eunuchem, jehož neplodnost dekretem stanovena byla, Pánem svázaným, hřeby přibitým, ducha vypouštějícím v neprozkoumatelné realitě své Bytosti, jak se objevil symbolicky a viditelně v krvavě bolestné události své Osoby.

Nazíral jakousi božskou nemohoucnost, PROZATÍMNĚ smluvenou mezi Milosrdenstvím a Spravedlností, v opětém do-sažení čehosi vyřinulého, toho, co kdysi Láska Substanci vyrvala a promarnila, a co třeba Substanci nahraditi.

Stav neslýchaný, vyvolávající odporný jargon. Potrojná PŘÍČINA zastavuje své platy od drahně století a právě lidské Trpělivosti sluší se, by přispěla pomocí z vlastního statku. Jedině Času jest třeba Pánu Věčnosti mohoucímu platiti a čas jest učiněn z hoře a trápení lidí. A proto Svatí a Doktoři víry vždycky učili o potřebnosti trpení pro Bohá.

Horoucí neofyta, nabyv těchto věcí, vyrval si trn ze své kulhavé nohy katolíka, jenž tak pozdě přišel — vrhaje se v náruč Bolesti — učinil z něho meč a pohroužil si jej do vnitřností, když mu byly oči protrženy.

A teď stal se zoufalcem, více než byl dosud, jedním z těch vznešených zoufalců, kteří vrhají srdce své do nebe, jako ztro-skotanec, jenž metá veškeré své zboží do oceánu, by se docela nepřekotil, dříve než aspoň pobřeží zahlédne.

Ostatně pozoroval, že jest velmi blízká katastrofa tragické frašky Člověka, po věky se odehrávající. Jisté úžasné myšlenky, jež mu přišly o všeobecné historii — a jež rozvinul až v nej-krajnější důsledky — dovolovaly mu, by hověl domněnkám, s autoritou výkladu skoro prorockého, o blízkém a hrozivém splnění Věštb biblických.

Nemyslel, že jest možno, by exaltace pokorných, vysušení slzí, blahoslavenství chudých a prokletých, rajská přednost zlo-dějův a královská korunovace nevěstek, konečně onen tak slavně zvěstovaný příchod Parakleta osvoboditele — všechno to, co bra-trovražedná hluchota dozorců Tradice zhanobila, všechno, co zdržuje sirotky a zajatce od smrti hnusem — by vše to dalo ještě dlouho na sebe čekati, a měl své důvody...

Avšak samojedini hladem chřípající byli v to důvěrně za-svěceni, nikoli z bázně, že by to usoudili ostatní směšným nebo nesmyslným — v tom ohledu neměl již co získati ani ztratiti od dávné doby — avšak z ošklivosti před nejsrdečnější blahosklon-ností, již by ho byli šťastně trávící zažívači přijali a vyslechli.

XIV

Taková byla nauka Marchenoirova. Nauka, jež ho neodlučovala od katolicismu, protože římská Církev vše dovolila, co neproměňuje kanonické vyznání víry sněmu Nicejského, avšak posuzovaná obzvlášť drze prodavači nebeských známek, kteří zuřivě vykřikovali dryáčnický sulpiciánské řeči k přilákání obecnstva na blátivém chodníku svědomí.

Věřící, jenž chtěl přinutiti hokynáře spásy, by před ním znovu zvážili svůj krátek a ježž křesťanská pýcha více bouřila než křižující fariseismus Thory, nemohl si nadělati v kněžstvu mnoho přátel.

Nemohl v něm naléztí než jediného, mírného a pokorného kněze na způsob toho zneuznaného horlivce, sv. Vincence z Pauly, jehož Pařížský lid jmenoval **KNÉZEM ÚBOŽÁČKEM** a jenž jednoho dne na naléhání všemohoucího kardinála Richelieua, by vyžádal si od něho nějakou důležitou milost, jednoduše takto odpověděl:

— Pane, račte rozkázati, by se obnovila prkna na káře, jež vozí odsouzence k smrti na místo jejich popravy, by strach, **ŽE SPADNOU NA CESTĚ**, neodvracoval je od polepšení a oni mohli bezpečně duši svou Bohu doporučiti!

Marchenoir měl neočekávané štěstí, že vypátral kněze tohoto druhu, avšak bylo to na krátko. Všeobecně kněžstvo francouzské nemiluje světcův a apoštolů. Ctí pouze ty, kteří dávno zemřeli a v prach se obrátili. Jsouc dřevnatým výhonkem starého gallikánského pahýlnatého pařezu a dědicem jeho houževnaté pýchy, oškřívá si každou povýšenost ducha, přirozeně nestlačí-

telnou jako voda nebes, a následkem toho nebezpečnou pro kněžskou rovnováhu.

Abbé T... zemřel hořem za krátko po setkání s Perigourdanem. Vypuzen pečlivě ze všech kazatelen, kdež jeho vzácné schopnosti apoštolského řečníka mohly k něčemu býti, se srdcem krvácejícím patře na kaliště, do něhož se pohružoval svět katolický, ubit zármutkem na prahu oltáře, měl sotva kdy oplodnití tohoto živorodého ssavce, jehož přílišná plodnost bezprostřední byla by stačila k tomu, by děsem ducha vypustil.

Jest jistlo, že Marchenoir obdržel od něho to nejlepší, co měl intelektuálně. Nebožtík mu přenechal těžko pochopitelnou metodu posvátné exegese, jež stala se ihned všeobecnou algebrou ve žhoucím zrcadle tohoto soustředujícího ducha. Žák, statnější než učitel, prudce sehnal jedním rázem, ve všech možných směrech, řevavý esoterism ÚPLNĚ Krásy božské, po níž nesmělý apoštol, přirozenosti méně smyslnost rozpalující, toliko prahнул se sladkou a mírnou odevzdaností světe.

Marchenoir zázračně předstihnul všechny smělé plány pátrání a domněnek, aniž by setřel synovskou poddannost svrchované autority Církve. Toto divoké hříbě, jež drze neslo se po stezkách nad propastmi, nezpřetrhalo svou opraf a zůstalo při oji.

Jenže hrdě dostal se až na taková cimbuří skalních hradeb, že katolická současná společnost nemohla již míti pro něho ni nejmenšího půvabu. Avšak poslušnost byla dekretem jeho rozumu, zcela vojenská, čistě příkazná lenní přisaha Eunuchům Serailu SLOVA. Netřeba žádati si toho více.

SŮL ZEMĚ — abychom užili svatého Textu, liturgicky přijatého do VULGÁTY Doktorů — viděl zbavenu chutě, neschopnu osoliti i řízek prasať, slojový šterkovitý písek, dobrý leda k vydrhnutí starých láhví nebo k vysušení alejí parku pod široké tlapy zpupného »pacholka Paní«.

Obklopen jsa nejtranscendentálnějšími koncepcemi, pozoroval s hrůzyplným zděšením oekumenické kollegium Apostolatu, tento pověstný kněžský stav, jenž byl skutečně »světlem světa« — dosud tak strašným, že výsměch nemůže ho zastihnouti, aniž by nestříkla na Boha celá smršť bláta — stavší se však přece otíradlem obuje národův a kobercem pro hrochy a slony!

Říkával si, že jest to tak v pořádku; velké kněžské Zpronevěření bezpochyby začínalo se uskutečňovati, poněvadž již při-

cházel a zatvrzelost a nadutá zpupnost theologická, jako kdysi v Synagoze — tentokrát pro katy s přitěžením všeobecného opovržení.

Přechod z potupy Křesťanství rozkvétajícího k potupě zmíráního Katolicismu prováděl se konečně v tom dvoukoláku slávy, jenž kotálel se devatenáct století po zemi!

Pánu již nezbývalo leda se ukázat. Pastýři duší chystají se účet jeho s ním vypořádati, jistěji ještě než Knížata kněžská a Fariseové starého zákona, kteří, jak praví Evangelium, NEVĚDĚLI, CO ČINILI.

Soustavné vyřezávání náboženského entusiasmu prostředností duchovní stravy; nemilosrdná nenávisť, punská nenávisť k obrazotvornosti, k vynalézavosti, fantasii, původnosti, k veškeré neodvislosti talentu; stejnorodé a současné naprosté zapomenutí příkazu o kázání evangelia chudým; konečně žaludkové a břišní přilnutí na nejodpornější bláto před tváří mocných století: takové jsou nakažlivé neštovice a houbovitě výrůstky tohoto velikého těla, druhdy tak čistého! . . .

Marchenoir přikládá ucho ke všem dveřím svého předpeklí, by zaslechnul přicházení toho Boha, jehož vlastní jeho sluhové právě vraždili.

Málo útěchy nabýval, když skládal naději v křesťany laiky. Jsou učiněni k obrazu svých pastýřův, a toť vše, co možno o nich říci. Zde jako tam, pošetilost jest skoro vždycky pitomá, není-li, ó běda! zatuchlá a zapáchající.

Mužná smělost jeho víry a příliš výmluvné rozhorlení jeho náboženské počestnosti pobuřovaly hned na počátku toto vlnonosné stádo, jež hubenělo, pasouc se pod farními pastýřskými holemi při samohybném ječení malých dominikánských vodopádů. Ostatně byl chudý, a následkem toho, vyhubitelný... Žil sám, v sousedství jediného přítele, sotva méně nuzného, jenž ho zachránil od smrti patnáctkrát nebo dvacetkrát.

Deset let po jeho OBRÁCENÍ bylo učiněno ku podoběnství všech let mládí bídného, rady ni pomoci nevědoucího, nesmělého, domýšlivého, melancholického, misantropického, epifonemického a brutálního. Avšak přinesl si ze své provincie nádavkem k tomuto obecnému břemenu neobyčejné viaticum malomocnosti, o níž jsem pravil výše. Tento věčný snleek nemohl viděti věci takové, jaké byly, a nebylo snad nikdy člověka tak málo schopného k vydobytí prostředků živobytních a tak obou rukou zbaveného, by mohl se chopiti kšticе příležitosti.

Jediný jeho žlab, úřad přepisovatele, jenž byl záminkou a pomůckou ku zahájení pařížského zápasu, k němuž byl tak podivuhodně nezpůsobilý, byl ztracen od několika měsíců. Jeho přednosta kanceláře, tučný a příznivě tvářící se stařec, avšak plný zásad a bez slabostí, zvěstoval mu jednoho dne, že administrace

nevyplatila ho proto, že nic nedělá a ukázal mu mlčky, s důstojností neuvěřitelnou na dvéře.

Byla to bída vzorná a prazdná, tolikrát prozpytovaná a popisovaná. Ubohý hoch nebyl naprosto k ničemu. Byl z těch divokých plodů hrozně odpornosti, jež ani vařením nesládnou a jež potřebují k uzrání dlouhého uležení »na slámě«, jak to byl Balzak moudře pozoroval ve svém zralém věku.

Odhadl později na základě přibližných odečtení, že ztrávil tehdy celých osm let v deseti rocích bez jakékoliv potravy a bez jakéhokoliv druhu oděvu!...

Postupně vystřnaděn ze všech zaměstnání a řemesel, našeptaných touhou po dobytí výživy, musel se obmezit na nejsprostší občůzky, jichž se chápeme v krajním zoufalství. Denní sběratel a noční slídič horlivě a hladově pustil se do vyhledávání všeho, co se dalo zpaběrkovati a sebrati na zasmušilých stepích všeobecného sobectví a to z nejnaléhavější potřeby, by poněkud utišil řev střevních jíců.

Přinucen jsa odročiti na neurčitou dobu své literární rašení, zahrabal svou drahocennou hlavu pod ssutiny svých illusí a jal se ohryzovati si srdce na křižovatkách netečnosti. — Tato doba temnot byla Středověkem mé éry, říkával v pozítřku své křesťanské RENAISSANCE.

Literatura, pravda, valně tím netrpěla. Tento duch zúrodněný jako vinný keř, odsouzený k tomu, by se hledal a na sebe čekal velmi dlouho, neměl se rozvíti literárně až hodně pozdě, až bude zalit emfyteutickými slzami.

Ve veřejných knihovnách, jež se staly pro něho obyčejným útočištěm, poznal onoho již zmíněného přítele, jediného, jakého dosud neměl. Byl to příjemný zuřivec církevních dějin a pontifikálních monografií, duše veselá a málo věřící, ve všem pravý opak Marchenoirův.

Tento dokumentář, zbaven jsa statků, jak se sluší na kamenovrtné snaživce učenosti, žil nuzně z jakéhos šedivého bibliografického bulletinu jistého velkého časopisu. V tomto úřadě dopouštěl, by se na něho řítily přívally knih, vrhaných na svět hlupstvem nebo současnou marnivostí.

Z prozřetelnosti Boží byl zrovna ohrožen potopou právě v čase, když se začal zajímati o tohoto tuláka, jenž jakoby chodil

ve svatozáří bídy a utrpení a jehož bolestná fyzionomie prazvláštně ho dojmula.

Jednoho dne tudíž, hnut soustrastí, pozval ho k obědu a uvedl ho do domu svého, by se vytrhl, jak pravil z té spousty brožurek, při nichž užitečným mohlo býti toliko jich prodávání. Od tohoto šťastného okamžiku Marchenoir vyšvihnul se v záviděníhodnou kariéru PRÍTELE KRITIKA, jedinou, již po dosti dlouhou dobu s výhodou provozoval.

Avšak zvláště, měl konečně přítele, konečně! »Přítele věrného, MEDICAMENTUM VITAE ET IMMORTALITATIS«, přetajemně to pronáší Svatá Kniha — jakoby opravdové přátelství převažovalo miliardy světů, potřebných k vyvážení drobtu chleba přepodstatněného, jež tyto výrazy připomínají!

XVI

Zena neobjevila se v životě Marchenoirově až ku konci této první periody, totiž po válce a po onom rozhodném otřesu duše, jenž ho náhle přivedl k náboženskému citu, jehož nepředvídané předurčení nosil v sobě od prvních dnů.

Před tím cudný na způsob vězňův a námořníků, kteří vidí obyčejně v lásce pouze žádoucí nečisté tření v temnotě draze placených brlohů. Stoický Tantal kvasu prasáckých nečistot, byl připraven, jak mohl, na nedostatek nedoufatelných sviňáctev. Jednak dokonalá bída, jednak neuvěřitelnější nesmělost u takového zuřivce uchovaly ho účinněji než samo náboženství, když zakročilo, by mu změkčilo srdce . . .

Vysokomyslní přemítači ideí, kteří z povolání ustanovují vymetení každého náboženského ponětí, vyznamenávají se tou zábavnou kontradikcí, že požadují, by křesťané, jichž víra vzdoruje jich leštění a jejich draslu, byli nejméně světci. Zvláště chtějí, by byli čisti. Říkají jim věci tak nemotorné jako toto: Vy hřešíte, TEDY jste pokrytci; močálovité mínění sebejisté autority o palmách a šupinách protináboženského bahniště.

Nebylo by to ještě příliš pitomé, kdyby se tady nejednalo pro myslící duši, vydanou na pospas neviditelným Zžíratelům, o nic než o boj velmi nesnadný, v němž by byl nezbytný ustavičný heroismus. Ostatně, toť rozvážná a chlupatá politika, dobře dávno vyzkoušená: nakupiti na bedra druhého drtící břemena, jichž ani konečkem prstu nechceme se dotknouti.

Avšak cit náboženský jest vášeň lásky a hle, co nikdy nepochopí tito pedagogové našeho posledního dětství, i kdyby jim pršely klíče světla k otevření mozku a porozumění!

Nuže, s tímto oharkem snadno zapalujícím, vrženým po jednou s nejnedostupnějších vrchů do bídné doškové střechy lidské chatrče — bylo by přece třeba počítati, jestli se chce rozumně a spravedlivě vyjítí v konci všech konců! . . .

Marchenoir byl více než kdokoliv obětí Lásky a jeho srdce bylo kazatelem jeho rozumu. Trestání a odměny domluvami a kázáním mu udílené, jimiž se vysvětlují tak nízce nejbezděčnější obraty a nejnezištnější nadšení, nebyly ničím v jeho duchovním exodu. Vrhł se na Boha jako na kořist, ihned, jakmile se objevil — s prvotní samočinností instinktu.

A tu jakoby jeho osud byl naplněn v tomto okamžiku, náhlé a souvztažné objevení překvapilo tohoto vyvolence Bolesti, objevení vlastní moci, až dosud jemu samému neznámé, zahalené a plující v bláně zárodeční . . . Převládající lačnost po lidském polaskání byla bezprostředním doprovodem nadpřirozených žádostí tohoto panického srdce.

Prvním rázem, aniž by prošel kalištěm přechodních dojmů chťičem vnukaných, shledal se pohotově k velikému trápení vášně. Všechno, co bída a nedůvěra vtažitelné pýchy až potud byly potlačovaly, vybuchlo: nevědomost, pošetilá stydlivost, tulipánovitá lehkověrnost, nebezpečné zněznění, zakoušená potřeba rozštípnoutí si duši od shůra dolů byt uprostřed pohlavního řehtání, konečně, úplné vyloupnutí se ze skořápky opozděného a marnomluvného cherubinismu. Věčné mrhání těchže pokladů k vůli tomu, by se dospělo k osudné přiboudlině uspokojené vášně.

Tento jinoch dvaceti osmi let, s obočím nachmuřeným a špatně oděný — jenž nosil své srdce jako nějaký ztřeštěnec ve svítilně a jehož strašný duch, podobný praskajícímu květu kaktusu, začínal se sotva protahovati pod svými blánitými obaly — byl kořistí příliš poddajnou, než aby kolemjdoucí zhýralost a prostopášnost se ho nezmocnila.

Marchenoir hověl pudu pohlavnímu extrakticky v ložích bláta, s rozervaným vědomím, sám na sebe vrhna — na způsob těch zaprášených anachoretů starodávneho Egypta, jejichž osten těla často poháněl jich umrtvené kostry do nečistých měst a kteří prchávali odtud, nacpání jsouce hnusem a ošklivostí.

Vinnější ještě, tento vytrvalý odpadavatel nezdrženlivosti dával si smažiti své vydáveniny biblického psa, předvídaje malátné zchabělé návraty. Rozčtvrcen Bohu a ženám, rozrýváje si

srdce věčným fiaskem heroické čistoty, o níž snil — zároveň neschopný, by usednul si do žulového rozhodnutí k neohroženému kurvení, a nemoha vypuditi vnitřního kozla, jenž znovu a znovu se rodil až pod nůž smírčích obětí, pozoroval, kterak jest poličkován nezničitelnou přirozeností právě tolikrát, kolikrát přenáhleně doufal, že ji zkrátí.

Chabý kající, beze vší pochyby, avšak stydlivý a pokořený. Přiznával se aspoň k svému soužení a neuzamykal pouze svou hanbu do ohnivzdorných pokladen zpovědnic a svatostánků. Bylo by bývalo nesnadno potkati smilníka vzdálenějšího pokrytství a nejnepatrnější choutky po uspokojení a potěšení sama sebe.

Jest záhodno opakovati, že tento mladík nepodobal se žádnému jinému. Byl zrozen pro zoufalství a křesťanství ROZVRÁTILLO jeho život, naplňujíc jej — tak pozdě! — zžíravým hladem po lásce nádavkem na hlad ostatní. Kterak mohl něčím menším než zázrakem, jehož Bůh neučinil, tento nazíratel oslněný Lící Páně — mystický Ikar s rozpuštěnými křídly — uniknouti závratí, jež ho táhla k těmto hliněným tvorům žen, hodných tohoto Podobství . . .

Bylo by samozřejmě nesmyslem, doufati, že současníci p. Zoly ku příkladu udělí laskavě schválení těmto dětinským prolegomenům převzácné mravní velikosti, o níž bude co nejdříve vypravováno. Rozplývavá literární psychologie tohoto konce století nikterak nepřipustí, by tak málo zvrhlých návštěví mohlo kdy zploditi rozhodnou slast esthetickou. Konečně a zvláště prasečí bratrstvo sykofantů svobodné myšlenky bude moci se sjednotiti k snadnému triumfu a opovrhovati — až k vertikálnímu lejnění! — přesnou genesí tohoto katolíka, kolébaného nečistými vlnami nad nesmyslnými propastmi . . . Což na tom!

XVII

Marchenoir plakal u lože svého otce, když obdržel najednou dva listy z Paříže: jeden od Dulaurier-a, druhý od svého přítele bibliografa.

Otevřel ihned tento:

»Milý můj truchlící příteli! Tady ti posílám pět set franků, jež jsem mohl sehnati, od tvého odjezdu běhaje, div jsem si noh neumetl, a jež ti odesílám s nekonečnou radostí. Zvláště žádných díků, není-liž pravda, víš, jak jimi opovrhují?

»Drahé srdce trpící, nedopust, by tě zármutek tvůj pohltil. Máš dopracovati svou knihu. Máš říci veliké věci jistým duším, k nimž již nikdo nemluví. Povstaň. Nemám jiných slov ku tvé útěše. Tvůj nešťastný otec, jehož jsi nezabil více než já svého, potřebuje mnohem více v tuto hodinu tvých činných PŘÍMLUV než tvých slzí. Musíš, zdá se mi, rozuměti tomuto jazyku.

»Nepsal jsi mi — přirozeně! — a nikterak jsem na to i přes tvůj slib nespoléhal. Avšak za to psal jsi Dulaurierovi, bys ho žádal za peníze, jakoby mne nebylo, mne! Potkal jsem ho právě dnes, když jsem je pro tebe sháněl, a vše mi sdělil.

»Tys zrádce, ubohý Kaine, ahlupák nádvkem. Kterak jsi mohl doufati, že takové loutce literatury, tomuto Harpagonu-Dandymu zráčí se přispět ti ku pomoci? Snad jsi náhodou upadl v naprostou ochablost, že jsi předpokládal, že tato vazba, prý myslící, všech obecných rčení a všech stereotypních prázdnot mohla býti schopna předvádati jen nesmírnou čest, již jsi mu způsobil tím, že ho prosíš? Jest to příliš blbé, a kdybys nebyl tak nešťasten, zasypal bych tě nadávkami.

›Přebral mi všechny arie své mandoliny, bídák! Byl dojat jako vždy tvým zármutkem, tvou literární smůlou, atd. Nato, považuje moje mlčení za schválení všeho, co se mu zlíbilo dáti mi vyslechnouti, tento kleštěnec — u něhož FANATISM záleží v tom, říká-li se ANO neb NE ať o čemkoli — mluvil zase jednou o tvé nesnášenlivosti tak politováníhodné a o tvé nepravé vzteklosti v opovrhování; dal mi na to své čestné slovo, že tvoje nesmyslné zásady nedaly se srovnati s ideou, jakou si mohl kdo učiniti o hlavě moudře uvedené do rovnováhy a že tak nedostaneš se nikam. Ve skutečnosti však strašně se tě obává a raději by, kdybys zůstal v Perigueux.

›Dokonale jsem pocítil, že hlavně hledí se ospravedlniti předem z podezření, že jest skrblík. Zdá se, že šel v přátelské horlivosti až tak daleko, že prosil pro tebe za almužnu u Des Bois, jenž se praštil přes kapsu a vyklopil několik mincí po sto sous, čehož jsem se mohl dovtípit. Nebude to příliš hrubé. A k tomu ještě velice hezký způsob! Doufám, že jim hned odešleš jejich špinavý groš.

›Tento Dulaurier měl roztomilý nápad: — Chcete vzítí moje hodinky? řekl ke mně nyjícím hlasem, mohl byste je donéstí do zastavárny a poslati peníze tomu nešťastníkovi.

›Já, stále mlče, pozoroval jsem veliké cibule, jak vystupují a sestupují do kapsičky, jak konečně do ní zapadly, jako ubohé srdce, jímž se pohrdá. Právě jsme šli kolem Palais-Royal.

›Tato podivně směšná oběť mne nicméně upomenula, že hodiny kvapem utíkají. Pospíšil jsem si a blahopřál jsem mu k jeho červené stužce a k ceně pěti tisíc franků, jež mu právě má býti udělena, prose ho laskavě, by ráčil ode dneška upotřebiti svého vlivu ve prospěch několika povýšených spisovatelů, jež jsem mu jmenoval a jež odměny nikdy nezastihují. Tu na mne pohlédl jako bezvousá treska a bezprostředně se odstranil. Doufám, že jsem se ho zbavil na nějaký čas.

›Teď, přemilý, plač do syta, jak dlouho budeš chtítí, a až tomu bude konec, učiň, co ti tuto pravím.

›Dojdi do Velké Kartouzy a pros, by tě na měsíc pohostili. Znam tyto výtečné řeholnsky, svěř se jim se svými myšlenkami, svými plány, dovoľ ti příjemně žítí a dovedeš-li se jim zalíbítí,

nepustí tě do Paříže s prázdnou. Nezdáhej se, nerozpakuj se, vím, co ti pravím. Zároveň dopíšu Otcí Generalovi, bych tě oznámil a tě představil. Přiloží ti hořčičnou náplast na srdce na tomto pohoří a pak budeš moci podniknouti zápas s novou rázností, jenž rozruší soulad mnohých moudrých.

Neznepokojuj se o svou Veroniku. Ta dobrá dívka s úsilím modlí se za tebe osmnáct hodin denně. Můžeš si lichotiti, že jsi milován tak obdivuhodným způsobem. S nejvyšší dychtivostí těší se na opětné shledání, avšak chápe, že ti dávám dobrou radu, když tě posílám do Kartouzy.

›Nic se nestarej o hospodářství. Jsem tady a jistě mne trochu znáš, není-liž pravda? Objímám tě.

›JIŘÍ LEVERDIER.«

XVIII

Tento Jiří Leverdier, sotva známý ve světě literárním, byl opravdu jediným člověkem, na něhož Marchenoir mohl spo-
lehati. Lakomý osud dal mu pouze tohoto přítele, a ještě
k tomu vyvolil mu chudého, jako by chtěl toto dobrodiní
otrávit.

Jest třeba zakusiti bídu, bychom poznali hrozný výsměch
výtečného soucítění, zasáhnutého nemohoucností. Archaický kři-
žující žvást o trojnásob lahodných a sladkých útěchách lásky
v nouzi, útěchách skvostně vytabuličkovaných, nezdá se ironií
méně nesnesitelnou, když se jedná o prosté přátelství. Toť snad
nejnesmírnější z bolestí, jež nejvíce nám vypravuje o pekle, tato
každodenní nutnost lstivě se vyhýbatí vzájemné pomoci, jež by
se často koupila za cenu života — kdyby prokletý život Chu-
dého mohl kdy míti váhu výkupného!

Leverdier, vášnivě zaujatý pro Marchenoira, v němž viděl
člověka nejvzácnějšího genia, a jenž se honosil tím, že byl jeho
OBJEVITELEM, provedl zázraky oddanosti. Považoval se za
nic vedle něho a sám sebe cenil pouze měrou služeb, jež mu
mohl prokázati.

Poznal ho roku 1869, když mu bylo již čtyřicet let — kdy ozimá povýšenost jeho úžasného přítele neposkytovala ještě žádné známky o příští zralosti. Avšak poznal ji velice dobře pod vlčími výhonky a omladním rašením chimer a předsudků, jež opozdily rozvoj. Ba provedl jako přebrotný zahradník třesoucími se nůžkami několik uctivých oklešťujících řezů.

Marchenoir byl poněkud jeho dšlem. Tento originelní kritik povahou jsa chladný a přece trochu entusiast, v otroctví vydal duši svou pro tuto bronzovou Galatheu, již by byla omrzela přízeň méně intelektuálního Pygmaliona. Toto darování celé bytosti šlo až k dobrovolnému celibátu! — neboť úcta tohoto Zaida nedovolovala mu couvnouti před žádnou dobrovolnou obětí pro jeho proroka.

Jest pravda, že ho tento skoro zachránil před smrtí v čas války. Súčastnili se oba tažení v pluku svobodných střelcův a v strašném »zachraň se, kdo můžeš«, při ústupu od Mansu, sešlý Leverdier, vysílený únavou a zkřehlý zimou, byl by snad našel smrt pod sněhem uprostřed všeobecné lhostejnosti, kdyby jeho společník, nadán jsa neobyčejnou silou, nebyl ho nesl na svých ramenou přes dvě míle cesty a kdyby se mu nebylo konečně podařilo po prosbách a pohrůžkách uložit na jakousi káru, jejíhož průvodčího bylo třeba zardousiti.

Leverdier také nemohl si odpustiti, že není milionářem. Rád se obviňoval ze své chudoby jako ze zrady.

— Ošklivím si peníze, již proto, že jsou peníze, říkával, avšak chtěl bych býti pytle m dolarů pod rukou Marchenoirovou. Měl bych tak zdánlivou omluvu, že mu zatarasuju cestu.

A přece nebyl nikterak ujistěn o budoucí vítězoslávě! Jeho myšlení, silně rozplameněné, když utkvávalo na jeho příteli, stávalo se neobyčejně světlým a studeným, když ho stahoval k současnému obecnstvu. Naděje na méně chmurnou budoucnost byla u něho v převráceném poměru s výší genia, jež předpokládal a tento výpočet neprováděl se bez hryzení a kruté bolesti.

Marchenoir, starší o několik měsíců, právě vstupoval do svého čtyřicátého prvního roku, uveřejniv již dvě knihy, o nichž se usoudilo, že jsou prvního řádu a sláva s rukama plnými zlata se nedostavovala. Prostituovala se v záchodcích žurnalistu.

Leverdier učinil kroky neslýchané u ředitelů a vrchních redaktorů, kteří se zpečovali uvést do světa spisovatele, jehož neodvislost pobuřovala jejich sprostotu. Tento ostatně nikdy se netajil se svým naprostým opovržením. Doslovně jako s odpadky s nimi nakládal. Dopustil, by za něho jednal jeho věrný otrok, by se mu nevyčítalo, že naprosto odmítal každou pomoc, avšak byl by si dal všechny údy rozřezati nůžkami, jimiž se kobyly přistřihují, a mučiti mezi dvěma deskami na láhve, dlouho mydlenými, stoletým zuřivcem ode tří dnů opilým,¹⁾ dříve než by svolil k osobnímu zakročení proto, by vymámil z jejich zatuchlých rukou čtvrtinu té mrchy arcishnilé, jejímiž jsou přechovavači a již prodávají za pravou slávu!

Nebylo možno rozumně dohadovati se úspěchu mnohem skvělejšího pro nové dílo, jež se připravovalo. Marchenoir čím dále tím více se rozhořčoval ve své formě jako s řetězu spuštěný, upomínaje na hanlivé, nadpřirozené křiky svatých Proroků. Forma ta stávala se čím dál tím prudší jako bystřiny, protrhující hráze.

Leverdier, jenž se mu právě proto obdivoval, nemohl si však tajiti, že tak dojítí musí k neodvratným katastrofám. Odhodlal se konečně neodstupovati od něho a jako lodivod oddaný na vše v bouři a zoufalství s ním se plaviti.

¹⁾ Nedosti jasné překladateli. Jakýsi druh starodáv. mučení. J. F. Text: « . . . scier entre deux planches à bouteilles longtemps savonnés, par un maniaque centenaire ivre depuis trois jours, . . . »

XIX

Štědrost Leverdierova poděsila Marchenoira, aniž by ho překvapila. Ode dávna byl zvyklý na tyto divy oddanosti, jež ho trápily nepokojem. Neobracel se na něho, protože věděl, jak jest sám stísněn a schopen nicméně za živa se dáti odříti a dáti si vydělati svou vlastní kůži, kdyby toho bylo třeba, by mu zaopatřil trochu peněz. Ačkoliv dojemný egoism a elegantní lakota Dulaurierova byly mu náležitě známy, doufal, že aspoň pro tentokráte neodváží se z toho nějak vyklesnouti a že výjimečná obludnost takového odmítnutí postraší ho svými možnými následky. Nebyl předvídal umělecký kousek s doktorem.

Hodil jedné chvíle oba listy na obličej nebožtíkův, jakoby ho volal za soudce, pak jal se zabývati pohřebními přípravami, zapečetiv dříve pečlivě do panenské obálky stofrankovou bankovku od Dulauriera, již mu odeslal téhož večera bez jediného slova.

Hrozně potřeboval nějakého dojmu, jenž by ho chránil před hlodáním jeho myšlení a zásilka jeho přítele byla mu na každý způsob osvobozením.

Jeho otec zemřel, aniž by ho poznal, nebo, což jest totéž, aniž by potvrdil nějakým znamením, že ho poznal. Mlčení mnoha let odluky a hněvání nebylo přerušeno ani v nejposlednějším okamžiku. Poslední dvě hodiny agonie ztrávil u skonávajícího, kleče na kolenou, pláče jako kajicník, plný modliteb, podáváje mu své srdce — jako kalich — ve svých třesoucích se rukách, by jedině slovo, jediný pohled nebo pouhý posuněk odpuštění tam padl.

Tajemství smrti vstoupilo bez optání a posadilo se mezi ně na svůj hádankovitý trůn . . .

Tato královna ze Sáby, jež prochází bez přestání kolem nás se svými děsnými poklady záhad, byla dobře známa s Marchenoirem! Vzályval ji v neblahých hodinách a ona přicházela zastihnouti někoho vedle něho — tak blízko, že cítil její dech a pil její pot. Zůstala mu po ní chuť hniloby a v srdci rozsedliny! . . .

Avšak tentokráte zdálo se mu, že byl lépe zasažen. Objevil v sobě křečovitě synovské trhání, o němž nevěděl, a toto nové vyrvání po tolika jiných ukázalo se mu nesmírnou poruchou, přesahující veškerý zbytek energie, jež mu byla ponechána, by to snesl.

Jedné chvíle zapomněl na vše, na obě bytosti, jimiž byl milován, na širošíře plány svého ducha, ba i na mrtvolu, modrající před jeho zrakem, mrazivý náraz větru osamocení zavřel do této umrlčí světnice, v níž se plížila mlha bázně, i pocítil se »samojediný a chudý«, tak jak jest psáno o Sabaothu strašlivém, i zavzlykal sám nad sebou, jako dítko ve tmách opuštěné . . .

Avšak brzy tím vzpoury z černých květů, jímž se probodl vlastní svou rukou, obnovil svá píchání. — Proč takový krutý život? Proč tato nepřemožitelná vypráhlost společenského humusu kolem tohoto nešťastníka? K čemu ty dary ducha, tolik podobné účinným kletbám, jež jakoby mu byly přiděleny k rozmnožení jeho muk? Proč zvláště ona past, již se skoro nelze vyhnouti jeho schopností rozumových, napnutých v ustavičném konfliktu, v nerovném sporu s jeho schopnostmi citovanými? . . .

Vše, co podnikl pro slávu pravdy nebo k posilnění bratří svých, obrátilo se k jeho zmatku a k jeho neštěstí. Zanícení jeho těla byla pekelně odpykána! Tomu byl teď konec, vše to bylo příliš daleko, to bylo vymazáno veškerým kanonickým pokáním, jež čistí skvrnu hříšnou s křesťana. Ručej neštěstí odtekla bez návratu, avšak kalich paměti podržel pečlivě nejvzácnější kvas starých bolestí, jež byly skoro bez míry.

Dvě mrtvoly žen, nedávno umyté jeho slzami, jakoby rozešly se na pravo a na levo kolem nebožtíka, a čtvrtá, stokrát žalostnější — mrtvola dítko — kladla se k jich nohám.

Z těchto dvou žen, jež zbožňoval až k šílenství a u nichž dodělal se zázraku toho, že výlučně jej milovaly, první, vyrvaná ze stáje prostituce, zemřela na souchotiny — po dvou letech sdílené bídy — na loži nemocničním, kamž ji nešťastník, nemaje již ani haléře, musel dáti přenést. Úředně jsa zpraven o úmrtí a chtěje aspoň postarati se o pohřeb ubohé dívce, spolknul v okamžiku nepřítomnosti svého přítele vlny bláta, jen aby našel několik franků na vlak chudých, i přišel sotva minutku před vypršením pravidelného odkladu.

Toto bídné tělo, nahé, hozené na dlažbu síně, s rozpáraným břichem pytváním mrtvoly, obklopené neodhalitelnými zbytky, prosakující již hnusnými výtažky kostnice, bylo počátkem nebezpečné pedagogie Propasti pro tohoto zpusťšeného rozjismatele!

XX

Událost s druhou nebožkou nebyla méně tragickou. S touto Marchenoir neoženil se na bídném loži výkalů, za řvaní svatebních písní sviňského chléva rozchlípělých ožralců. Byla to jedna z těch duchem chudých rozkošnic — Spravedlnosti ruce lámající! — jedna z těch nezodpovědných lovkyně, obyčejně brebtavých, myslící Ledvina, sklepnice bez náklonnosti, nezpůsobilá k stáčení lidského sudu.

Nalezl ji jedné noci na ulici, opuštěnou a bez útočiště. Její příběh, neskonale všední, byl srdcervoucím příběhem sta tisíce jiných. Svedená darebákem bezvýrazné tváře, jehož skoro ihned pohltily nevyzkoumatelné prostory, vyhnána svou stydlivou rodinou a zmítaná jako předmět nikomu nenáležející, upadla v naprostou podřízenost jednomu z těch příšerných uličnických ztroskotanců, napolo přechováváče nevěstek, napolo policejního slídiče, kteří k svému prospěchu těží jako z monopolu ze zhudlařeného díla nevinnosti.

Od několika měsíců nucena jsouc zaměňovati své tělo v potravinu smilství, každodenně ohrožována odstrašujícími ranami beranidel, nešťastnice, rozhodně neschopná, zmírající ošklivostí a neodvažující se znovu vstoupiti do děsného doupěte, z něhož vyšla, přijala bez zdráhání službu u Marchenoira, výmínečně smlouvenou za několik pětifranků.

Nemoha zneužiti podobné sklíčenosti a naplněný evangelickými úmysly, spal na lavici mnoho nocí za sebou, skrýváje ve své světnici a ve svém loži toto žádoucí stvoření, jež se třáslo

při pouhé myšlence o vyjití. Musel se zamilovati a vášnivě zamilovati. Křehký křesťan konečně přerušil své katedrální spánky na lavici a nepředvídaná těhotnost brzy odměnila jeho vroucí lásku.

Vydělával tehdy trochu peněz ve Státních archivech jakožto harpunář olejovitých dokladů, na účet jistého továrníka historického rybšho tuku z Institutu. Toto nesmírné přitěžnění jeho bídy neodstrašovalo ho. Zkušený v hrdinném souložnictví byl; a tedy dítko, jež se mělo naroditi, nikterak ho nezasmušovalo, nýbrž zdálo se mu přírůstkem přinášejícím požehnání, prozřetelnostní rozmnožení trápení.

Jednoho večera, když těhotnost nadmíru postoupila, přinesli k němu jeho milenku zpola mrtvou a s rodičím se dítkem. Matka napadnuvši na svého bývalého nakladatele a vydavatele, byla strašně sbita a divoce pokopána před stádem kramářů, z nichž ani jeden nezakročil. Nešťastnice v noci duši vypustila, slehnuvši předčasně, zanechavši jedinému příteli, jež kdy potkala, křížující vzpomínku na nejrozkošnější naivní milování, plné něžnosti a oddanosti.

Plavně vrhl se k svému synu. V této duši po starých předcích, mocně láskou rozbouřené, otcovský cit propukl jako požár.

Byl to nový druh šílenství, sloučeného z otřesů, zmítání a vlnění tůně srdeční z minulosti a ze všech bouří pozdějších, stručný výtah ze všech burných zápalů vášně, konečně očištěné, vytřbené, oduševněné, soustředěné, jež sebou mrštila jediné ke kolébce tohoto drobounkého děťátka!

Obávaje se vražedných mrzkostí vzdálených ústavů pro kojence, raději je sám u sebe ošetřoval a následkem láskyplné energie docílil toho, že mu prodloužil život až do pěti let. Co ho to stálo, sám by nemohl říci! Avšak za šťastného se pokládal, že trpěl, a zakoušel rozkoš, když chroptěl smrtelným zápasem. Pro své dítko byl by se uvolil cestovati v mléčné dráze bolestí!

Když byl hotov, ať s kterýmkoliv ze čtrnácti nebo dvaceti ponižujících řemesel, jež mu nutnost vnuknula, přicházel si pro ně k staré sousedce, jež je střežila v jeho nepřítomnosti, a tu propukal v křik extatický! . . .

Chytil tuto malou bytost, jako Herkul musil uchopiti obra Antea, syna země, objímavýma pažema, z nichž by ji ani sesutí

nebes nebylo vyprostilo. Odnášel je do své světnice jako uchvatitel a choulil je bez rozumu ve svém klíně. Bylo to bláznivé líbání, zajímavé žvatlání, vodopády slzí! ...

Vycházela z něho tak pronikající fluida lásky, že dítě nechtělo žádné hrůzy z veškeré této zběsilosti a třáso se pouze otřesy slasti těchto strašných paží.

Vidouc svého otce stále plačícího, vysušovalo oči jeho koncem svých prstíků, příliš bledých. — Ubohý tatínku, neplač, víš dobře, že tvůj Ondříček nehodlá umřít bez tvého povolení, řeklo mu posledníkrát, co se viděli, s předčasným a překvapujícím zásvitem soustrasti ve dvou hrobových lampách svých rozšířených očí dítěte, označeného pro smrt.

Tento křehký tvor musel by beztoho brzy vydechnouti na srdci nešťastného muže, jenž nemohl býti divotvorem, jak bylo by bývalo třeba k zabránění jeho smrti. Ani této strašné útěchy nebylo mu uděleno! Osud až dosavád jednoduše nemilosrdný, projevil se náhle tak černě krutým, tak ďábelsky šeredným, že pouze vytí a řvaní věčnosti odsouzených zatracenců mohlo se vzít k srovnání, by se vyjádřilo dusno zoufalosti pekla uzavřeného nejneprodyšněji!

Kterak se to přesně stalo? Tento zavrženec nikdy k tomu nedošel, by se o tom něčeho dopátral. Po třech dnech zmizení, jež nikdo nemohl vysvětliti, bylo objeveno tělo ubohého chlapčka Leverdierem v Morgue mezi utopencem a zavražděnou, jež se podobala nejasně jeho matce. Bylo zjištěno, že tělo bylo zmořeno mdlobou a vysílením.

Kterak a proč? Otázky bez odpovědi, nerozřešitelné tajemství, jež nikdo neuměl objasniti ...

Jaké to hezounké okamžiky strávil dobrý Leverdier! Marchenoir po čtrnáct dní zuřil podivuhodně charakterisovanou zběsilostí. Bylo třeba zakročení komisara policejního k vůli pohřbení a osmera mohutných paží, by mu vyrvali tělo jeho syna. Nevzpamatoval se až ke konci druhého měsíce z jakéhosi druhu prudké horečky, zvítěziv svým mocným organismem, — pro sebe sama, běda! — nad smrtí, jak se soudilo, skoro nevyhnutelnou, po půltuctukráte.

Pochopíme teď, jaké mohly býti myšlenky a city Marchenoira, bdícího u mrtvoly otcovy, z jehož smrti se obviňoval. Průzračný návrat jeho vlastních snův o otcovském blahocitu ozářil jakýmsi světlem fantasticky zkormouceným, — na způsob luny sklánějící se a dotýkající se hladiny vod, — mstivý shluk výčitek jeho svědomí. Smířlivými připomínkami z jeho minulosti projevila se mu zase jednou nepopěrně neokysličitelná spravedlnost mečů v srdcích, jež se hodí k tomu, by byly probodeny.

Zatím však bylo pravda, jakoby pro něho byly meče příliš ušlechtilé. On musil trpěti prorážení pilotami, zatloukanými ranami kladiv, tížících svět, a to sto tisíce klanýřníky!

Ale v tomto okamžiku rozjímavého zpětného postupu svého vědomí, uchváceného skoro božskou velkolepostí otcovství a přiměřuje k svým osobním utrpením domyšlená utrpení nebožtškova, přesvědčil se, že jakási Spravedlnost neschopná omylu zde působila, zde i tam, jako vždy, a soud vynesla v bezúhonných nálezech, byť se přiznati každý musil, že proniknouti záhadné důvody rozsudku nelze. Když došel touto cestou k úplnému obměkčení, slzy se zdvojnásobily v žádoucím mlčení ducha a poštovní zřízenec musil vnořiti své záznamy zrovna do lijavce slzí pod jeho tvář.

V jeho nynější náklonnosti vše velebiti, psí věrnost jeho přítele zdála se mu nesmírnou, nadlidskou a k neslýchanému štěstí neklamal se. Leverdier byl opravdu jediný. Mohlo se věřiti,

že byl stvořen výhradně pro toto zaměstnání k oddání se výmínečné bytosti, jež by bez něho musila zůstatí zcela samotná. By se použilo přehnaného a obludného obrazu: tato oddanost připodobňovala se k pohlavnímu přívěsku mužné převahy Marchenoirovy, dle všeho neplodné bez tohoto varlete prozřetelnostního!

Jeho dopis byl mu tedy balsámem, lektvarem, nebeským občerstvením. Aniž by se dvakrát rozpakoval, rozhodl se vykonati cestu, již mu radil člověk, o jehož rozpoznávacím daru tolikrát se přesvědčil. Ostatně tato úchylnka do Velké Kartouzy byla ode dávna jeho přáním a neobyčejně ho vnadila.

Byl jist, že jest dalek klášterního povolání. Po smrti svého dítěte, bylo tomu teď dvě léta, napadlo mu, by se pokusil o vstoupení k Trappistům, i dal se vyzkoušeti v tom Domě Božím. Prodělav vše s dokonalou bedlivostí, shledal výsledek nadbytečně negativní; a bez okolků bylo mu řečeno, že výstřední působnost obraznosti vzpírá se v něm zbudování toho ztuhlého a zbožného bezhlavce, jenž se jmenuje trappista.

Avšak několik týdnů sebrání na mysli v intelektuálnějším mraveništi svatého Bruna zdálo se mu žádoucným. Byl by mohl v pokoji této pouště, v klidu bolest mírnícím, zkoumati volnějisté metafysické indukce, dosud nedostatečně zpracované, potřebné pro knihu, již byl předsevzal v rozčtvrcujících hrůzách svého pařížského pobytu. Zvláště byl by podepřel zmořenou svou duši na tomto monastýrském dubu-křemeláku, mlčením a modlitbou oplývajícím, jenž by mu sdělil aspoň kapku své tiché síly.

Co se týká denní obživy po celou dobu jeho odjezdu té ženy, již Leverdier nazýval Veronikou a jež nebyla milenkou Marchenoirovou, ačkoliv s ním a pro něho žila, pelikánská starostlivost a péče zuřivého jeho přívržence byla by ho zbavila všech hlodání toho druhu. Historie její byla právě tak jednoduchá jako málo pravděpodobná.

Veronika Cheminotova, slavná nedávno v latinské čtvrti, výrazně pojmenovaná Ventouse¹⁾, byla skvělou nevěstkou, již nejméně deset let prostitute na dvacet pět let života nemohlo připravití o svěžest. A přece samojediný Bůh ví o děsných plavbách tohoto korábu neřestí!

¹⁾ Pissavadio, Odvodná báň.

Zrozena jsouc v bretaňském přístavu z kteréš námořnické kurvy, nešťastně oplodněné neznámým kosmopolitou, neznámo jak vyživována v této stoce, przněná od svého dětství, prohnílá v deseti letech, prodaná svou matkou ve čtrnácti, prostírala se ve všech otravných tržnicích smilstva, v drobném čachrujíc na všech krámech prznění, dávajíc se jako maso zavěšovati na všechny háky řeznického veleobchodu prostopášnosti.

Bulvardy Svatého Michala dosti znaly tuto rusou drzačku, opovážlivou, jež jakoby nesla na své hlavě všechny požáry, jimiž zapalovala v mladistvých ledvinách škol!

Vůbec nepokládala se za dobré děvče. Ačkoliv se navyváděla zvlášť bláznovských kousků s těmi muži, o nichž tvrdila, že je milovala, tato nenasytná válečnice vypravovala se na hrozná plenění, čímž se stala neskonalým postrachem a ohrožením rodin. Vyjímaje několik vzácných a obzvláštních vrtochů, jimiž podnícena často uváděla do svého lože tuláky bez útočiště, — což se vysvětlovalo nesprávně blátivou nostalgií zvláštní upoutaností na tyto darmošlapy, — její nejpravdivější láskání vyznačovala se dobývavou a vloupávající se zákupností, dostupující až k lyrismu. Uchovala si tu prostou víru, to upřímné přesvědčení, že muži, kteří jí byli žádostivi, byli všichni peněžní apoplektikové, jež nižádné puštění žilou nemohlo nikdy z tohoto kovu vykrviti.

Její silně obávaná hrabivost nebyla přece odpornou. Vyprázdněvala často snadně svou toboleku do dlaně svých družek méně kvetoucích, jež nahnaly méně zákazníků, ba mnohdy nevzepřela se nápadu a pozvala náhle prvního rozedraného žebráka, jehož potkala, k nevyjádřitelnému ohromení pořádného člověka, jemuž naskakovala husí kůže vedle takového soustolovníka, a jenž hrůzou cepeněl, — odvážíme-li se bufičského slova, — nad zjevením Adamastora.

Marchenoir byl určen, by zastavil tento Maëlstrom v jeho krouživém víru. Přece však na to nikterak nepomýšlel, když se mu to přihodilo. Začal se sotva zotavovati a spravovati z nesmírné bouře srdce, o níž se právě vypravovalo. Necítil se nikterak k tomu naložen, by znovu začal tato zachraňování, tu spásu zajatých, jež mu přicházela tak draho a jež byly tak četny v desítky let, byť jen o dvou nejznačnějších musila býti zmínka učiněna k vůli jich trvání a pro tragické jich rozuzlení.

Ostatně veliký převrat se s ním stal dávno před nynější katastrofou. Žil v nejasketičtější zdrženlivosti a sofismata těla neměla žádného podílu na vítězném rozhodování jeho vůle. Dopracovav se k plnosti své intelektuální a fyziologické síly, byl ze všech lidí nejkřehčí a nejnesvoditelnější.

Žádná dramatická okolnost nepředcházela počátku jeho styků s Ventousou. Přestav po způsobu Leverdierově v hladovém tuláctví, jako na počátku svého vystoupení, dobýváje skrovně chleba pro sebe a též často pro jiné rozličnými pracemi, mezi nimiž literatura byla nejméně výnosnou, znám jsa již žurnalistickými skandály, ba i trochu slavným se stav, — tento pochmurný člověk, tak rozdílný od celého světa a jenž nikdy s nikým nemluvil, zaujal a rozdráždil silně poběhlici tu, jež ho vídala obyčejně, an snídá několik krokův od ní v jisté kavárničce na nároží Observatoře. Dohnalo ji to k tomu, že vše o něm přezvěděla a snila o tom, kterak ho okouzlití a podmaniti.

Banálně, jak se slušelo, provedla obléhací úskok, zcela nehodný takového historického veličenstva. Dosáhla toho, že Marchenoir, pod svou škraboškou fanatika velmi roztomilý, odpověděl, aniž by na ni upřel zrak, na nechutné poznámky, jež považovala za vtipné pro rozmluvu, bezživotnými, jednoslabičnými slovy, jež jakoby namáhavě rumpálem byla vytažena z hloubky mlčenlivé studně.

Rozhořčena tímto prostředním výsledkem, řekla mu jednoho dne:

— Pane Marchenoire, mám chuť na vás a jsem vás žádostiva, chcete se mnou spát?

— Madame, odpověděl tento prostě, velmi špatně dopadnete, nelehám nikdy.

A to byla pravda. Pracoval dnem i nocí zuřivě a spal pouze malý počet hodin v lenošce, čímž to bylo lakonicky vysvětleno.

Tato rusalka, až k ztrnutí překvapena, jala se tedy vybalovati zboží, pro ni dosud zcela nové, moudrá napomínání: Hovořila jak opatrná matka o nutnosti lepší hygieny, o délce dní a potřebě nočního odpočinku, kdy se má spát; tak ho ujišťovala. Konečně dovede prý si představit, kterak člověk myslící potřebuje někoho, kdo by se staral o jeho drobné záležitosti atd. Marchenoir zaplatil své snídaní a nikdy již se sem nedostavil.

Měsíc na to přicházejí domů ve velmi mrazivou půlnoc našel ji schoulenu a chvějící se na prahu svých dveří. Nežádal žádného vysvětlení, dovolil jí vstoupiti do své světnice, rozdělal oheň, ukázal jí své lože a vrhl se do práce. Ni jediné slovo nebylo proneseno.

Hned na to sepjala se mu svými nádhernými pažemi kolem krku.

— Miluji tě, vydechla šeptem, jsem celá zblázněná po tobě. Nevím, co se to se mnou děje. Nechtěla jsem již mysliti na ten vrtoch, bych tě pojala ve své náručí, avšak dnes večer byla bych se vlekla na kolenou, bych sem přišla. Vidím dobře, že nejsi jako druzí a že smíš se mnou hrdě opovrhovati. Tím hůře, řekni si, co chceš, avšak neodmítej mne.

A poražená necudnice, bojíc se, by se mu nezprotivila polibkem, sklouzнула k zemi a rozplynula se v slzách.

Marchenoirovi naběhla husí kůže, smrtelný mráz ho obešel. — Nebude tedy tomu nikdy konce? pomyslí si. Sklonil se a rozhrnuje ve dvě tlustou kšticí této Salamandry v propasti, v plameny rozvlněnou, — s jemností skoro něžnou a plnou lásky, vyprávěl jí o své chudobě a svém nesmírném zármutku; představil jí, bez naděje, že bude pochopen, jak jest nemožno spojití nebo svázati dvě existence jich druhu a svou ošklivost, od nynějška nesnesitelnou, nad každým pohlavním obcováním, jak v minulosti, tak v budoucnosti.

Na toto slovo obcování krásná dívka vzpřímila hlavu a aniž by chtěla pozvednouti se, skřížíc své ruce a úpěnlivě prosíc na kolenou mistra, jehož byla vyvolila:

— Odpusťte mi, že vás miluju, pravila hlasem neobyčejně pokorným. Vím, že za nic nestojím a že nezasluhuji, byste mi věnoval pozornosti. Avšak nejedná se o pohlavní obcování. Uchvátil jste mne, jen vám mohu náležeti, jedině vám. Hanebné skutky své minulosti vyčítám si jako nevěru, kterou jsem se proti vám prohřešila... Jste člověk duchovní, bohabojný, vy neodmítnete mne, vy zachráníte nešťastnici, jež se chce káti. Nechte mne u sebe. Nežádám si od vás láskání. Budu vám sloužiti jak ubohá děvečka, budu pracovati a stanu se snad dobrou křesťankou, bych se vám trochu podobala. Prosim vás úpěnlivě, slitujte se nade mnou!

Nikdy nebylo na Marchenoira tak dobře mšeno! Myslí, že nemá práva poslati zpět na trh tuto otrokyni, jež spíše ještě jakoby svému Bohu než jemu se nabízela. S oddanou jistotou, že vydává v šanc a přetěžuje hanebně svůj život, přijal všechna nebezpečí, jež mohou vyplývati pro přísného katolíka z tak blízké příležitosti pro zdrženlivost.

Několik dní na to ubytoval se s Veronikou v ulici des Fourneaux v zákoutí Vaugirard, v dělnickém příbytečku. Tehdy počalo ono soubydlení, tolik hanobené soubydlení dvou bytostí naprosto cudných, tak dokonale spojených a zároveň tak hluboce odloučených. Strašný stroj k vyprání a vyžmutí mužů, jenž byl nazýván

Větrou sí, proměnil se zázrakem v přečistou dívku a v zlatou kaditelnici, stále před Bohem vůni vydávající. Náboženské úkony, hned na počátku podjaté proto, by se stotožnila s člověkem, jehož milovala, staly se brzy potřebou její lásky, v níž se celá proměnila, přepodstatnila, jež ji unášela do nekonečna.

XXIII

Málo lidí zúčastnilo se pohřbu; chudé rakve nejsou již v Perigueux doprovázeny zástupy jako druhdy. Pravda, že Marchenoir, zapomenuv i jména většiny svých spoluobčanů z dřívějších dob, obmezil se pouze na to, že všeobecně pozval v Echo de Vésone na smuteční obřady. Ostatně Liturgie za zemřelé v Církví, — největší věc pozemská v jeho očích, — působila na celou jeho bytost při této příležitosti neslýchanou silou a skrovný počet soustrastného dobytka jen sám nespozoroval.

Pro podobný život, tak kouzla zbavený, jenž poznal jedině nejkrutější drsnost, a jenž jako by byl stvořen vykleštěný pro radosti tohoto světa, v náboženském nádherném obstrojení smrti jevila se jakási síla závratí, do níž celý se propadal s naprostým despotismem. Jedině tomuto veličenství nevzdoroval tento vzbouřenec. Často ho vídali, jak doprovází neznámé pohřby, a musil míti velice na spěch, když nevstoupil do kostela, jakmile prah černě potažený podával zprávu o nějakém obřadě za zemřelé. Kolik hodin ztrávil na hřbitovech pařížských, v nekonečné vzdálenosti od společenského hluku, vyhledávaje staré hroby a lůžtka starodávné nápisy mládencův a panen v prach rozpadlých, jichž současníci byli dnes dědy a bábami a na něž již nikdo na světě si nevzpomínal!

V očích tohoto vesměrného opovrhovatele Smrt byla opravdu jedinou panovnicí, jež mohla zušlechtiti lidskou zvetšlost. Nejobpornější prostřední chlap stával se mu vznešeným hned, jak-

mile začal hníti. Zdechlina nejnečistějšího buržoa, ponořující se a strojící se k bytování ve své rakvi, by se tam šťastně rozplynula, zdála se mu vydávati překvapující svědectví o původní hodnotě člověka.

Poněvadž tato indukce rozlévala se vždy vnitřně po sylogistickém pletivu jeho ducha, Marchenoir byl vždycky naplněn domněnkami přede všemi odznaky pohřebními. Bezpochyby věštby víry, dotýkající se posledních koncův a nejzazší odplaty odpočívání živočicha, stačily tomuto věřícímu. Avšak jasnovidný visionář, jenž se skrýval na dně věřícího, měl zcela jiné požadavky, jež Bůh sám bezpochyby byl schopen upokojiti.

Právě nad tímto slovem ‚požadavek‘ div z kůže nevylétl On, jehož smrt tolik rozerval, vzpíral se, vzteky kypě, proti resignační rhetorice, jež nazývá odpočinkem nebo spánkem rozplývání očí a rozhlodání rukou milované bytosti, a ševlení hlíztů v jejích ústech, a všechna nevyjádřitelná násilí hmoty na této hlíně tak marně oduševněné! Shledával, že takový požadavek neměl opravdu člověk, jemuž se odňala žena nebo jeho dítě, by z něho učiněno bylo, neznámo co, a jehož prosili, by čekal až k naplnění věků!

I když by v tom nebyl výsměch, jímž by hvězdy padaly s hroučící se oblohy nebeské, jak to hrozné žádati výměnou dary tak nejisté! I když by se vše vědělo, bylo by to nesnesitelné, a pravda jest, že se neví nic, naprosto nic, netážeme-li se, co křesťanství nám chce říci.

Avšak, což jest to! atom naděje by vyvážil horu hrůz! Náboženství samojediné poskytuje jistotu nesmrtelnosti, avšak za cenu možného pekla, nenávratného rozrušení podoby, věčného monstra!

Tuto ubohou bytost, již oplakává ten nebo onen nešťastník a již vyvolává v bezútěšných nárcích z hlubiny jejích nocí, — jež byla jeho pozemským rájem, jeho stromem života, jeho občerstvením, jeho světlem a jeho pokojem v jeho bojích, — nechť si ji nehodlá aspoň představit, nechť mu stačí, že viděl ji umírat a patřil na to, jak se vydává bídne tělo na pospas ošklivým podzemním žroutům. Jestli jeho duše jest hluboká, vše to jest pouze počátkem bolesti.

Jest, — na to ať se nezapomíná! — nebe a peklo, totiž krapet naděje blaženosti proti sedmnácti stům tisícům prokletí a věčného vytržení, tak jak tomu učí Monseigneur Svatý Tomáš Akvinský, jehož nauky jakoby ani Dobrý Pastýř nebyl předvídal!

Ta neodolatelná roznicení srdce, jež vrhala do jeho náruče nešťastnici tu, všechna něžná láskání, skoro cudná a čistotná, avšak neoprávněná, jež mu na okamžik dovolovala zapomenouti na ohavnost jich bídy, — po dobu, když měkce dojat spočíval pohodlně pod kvetoucími kaštany, — snad právě teď musí odpykávati způsobem, jež bychom snad nedovedli vmysliti si, bez propuknutí v smích, do hlavy rozjímatele, jenž si takto hovoří.

To celá všemohoucnost božská se vyzbrojila, by mučila toto sladké děvčátko, jež pilo slzy jeho očí a jež padalo na kolena, by umývalo jeho krvavé nohy, když příliš kráčel pro její spásu. A teď proti ní celá Xerxova armáda hrůz. Nejvnitřnější essence ohně bude vybrána z činného středu nejnesmírnějších hvězd pro nepochopitelnou zjevnost trápení, jež nebudou míti nikdy konce. Ta ošklivost hrobové hniloby, jež jest s to podrážditi jízdny průvody Apokalypsy, — ach! to není nic, toť vtělená krása, ve srovnání s nadpřirozeným zhanobením obrazu Božího v onom žhoucím hnilobišti! . . .

Bezútěšný tento katolíků býval často napadán těmito myšlenkami, jež ho k zemi povalily řvoucího, epileptického, děsem zpěněného. — Rád snesu, křičel, odloučení desetitisícileté, jen aspoň nechť vím, kde jsou ti, jež jsem miloval!

Nesmýslná uprošování vroucí duše! Byl by vše přijal, diadem z ropuch, náhrdelník ze zmijí, ohnivé oči svítící v zákoutí a z temných pozadí loubí, spletených z havěti červí, ruce lepkavou slinou zjezděné, klejovité, nabubřelé, vyssáté slimáky nebo pavouky a hrůzyplné lúno naplněné tykadly a štětinkami, — konečně všechny strašidelné přízraky, jež by ho ihned porazily, — kdyby bylo možno dozvědět se něco, za cenu této obludné profanace svých vzpomínek!

A teď na pokraji jámy, když po odchodu knězově lopatky země padaly jako lopatky věků na nového čekatele věčnosti, nenacházel konec konců jiného útočiště než Modlitbu. Tato umdlená duše nevyčerpávala se již ve vzpínavých výskocích a ne-

užitečných křečích. Jsa úžasně věrným katolíkem, bral za vděk tím, co mu předkládalo tridentské dogma o nekonečném pekle s vyloučením neodvolatelnosti odsouzení. Nalezl, jak se postavit na nohy a dáti dchnutí života této dokonale antinómii, jež se tolik podobala kontrádiktorickým rčením, ačkoliv se stala náhledem obzvlášť pravděpodobným, když ji vysvětloval. Avšak modlitba sama byla mu opravdu blahodárnou, — nekonečná jednoduchost modlitby, skrze niž mohutný a skrytý život prýštl se zcela na dně jeho duše, pod neznámými propastmi jeho myšlénky . . .

Zůstal dlouho na kolěnou; tak dlouho, že hrobaři skončili svou práci a plní úžasu ho upozorňovali, že se hnedle zavrou hřbitovní dvéře. Dosáhnul toho zadostiučinění, že odcházal sám, obávaje se před tím krokodilů projevujících svou soustrast. Jeho odjezd z Perigueux byl určen na zítřek, i umínil si, že nikoho nenavštíví a přičiní se, by se s nikým nestřetil. Odešel tedy ihned domů, dal si donésti něco k jídlu a ztrávil část noci psáním následujícího listu svému příteli Leverdierovi.

XXIV

Obdržel jsem tvoje peníze, můj věrný, můj jediný jiff. Učiním, co mi radíš, jakoby to ke mně mluvila Třetí Božská Osoba a v tom nechť vidíš moje poděkování. Přicházím ze hřbitova a odjedu zítra do Velké Kartouzy.

»Píšu ti, bych si odpočinul v tobě z dojmů těchto posledních dní. Byly veliké a strašné. Srdce zotavilo se k jakési panenskosti, myslím, že zcela výslovně proto, že jsem viděl vydechnouti svého otce, o němž jsem nemyslel, že ho tolik miluji. Ty víš, jak málo místa chtěl zaujímat v mém životě. Zatvrdili jsme se jeden proti druhému od dlouhé doby a nečekal jsem již na nic, než na toto neurčité otřesení, jež poskytuje smrtelnským bezprostřední a citelné vidění smrti. Shledalo se, že mi bylo třeba vzít sekeru a přesekat lana, bych uniknul nebožtíku, jehož odnášeli do země...

»Jsem nasycen, zatopen smutkem, milý příteli, což, jak pochopíš, mne nikterak neproměňuje, avšak velký rozhodný okamžik minul a ztřejsí cesta připadá mi jako jedna z těch ledových zorí, jedna z těch ztíšujících jitrných hodin, jimiž mi svítalo přede dvěma lety do hloubky horečného lože po noci fantomy navštěvování. Ta strašidla zatarasují od nynějška můj život! obklíčují mne, tisknou mne jako množství a běda! jichž se třeba báti nejvíce, toť velmi bleďá nevlíátka, jež na mne hledí soucitnými očima a jež mi nečiní výčitek!

›Právě procházím vzlykaje tento bídný dům svého otce, kde jsem se narodil, kde jsem byl vychován a ježž bude třeba prodati k vůli zaplacení starých dluhů, tak jak se mi to vysvětlilo. Melancholická zvučnost těchto prázdných světnic, zobmítaných v mé obrazotvornosti tolika starodávnými vzpomínkami, hluboce se ve mně ozvěnou rozléhala. Zdálo se, že jsem zabloudil naždy v poušti své duše.

›Odpusť mi, dobrý Jiříku, toto poslední slovo. Myslím, že nebudu moci říci řádně, čím jsi pro pochmurného Marchenoira. Měl jsem staršího bratra, jenž umřel velmi mlád, v témže roce jako moje matka. Právě tímto okamžikem našel jsem dětské předměty, jež mu náležely. Mluvil jsem ti již o něm. Nazýval se Abel a to bezpochyby pohnulo mého otce, že mne vyšnořil oním jménem Kain, z něhož jsem tolik hrd. Byl bych ho snad miloval velice, kdyby byl mohl zůstat na živě, avšak nepředstavuji si ho jako tebe a nejmenoval bych tě rád svým bratrem.

›Tys něčím jiným, trochu více nebo trochu méně, nevím to právě. Tys mým strážcem a mým přístřeším, mou obětí a mou rovnováhou, tys psem na mém prahu, nevím, čím jsi nad to, jako nevím, čím jsem já. Avšak až my zemřeme, a jestli Bohu zráčí se učiniti něco s naším prachem, bude třeba, by ho z obou našich těl dohromady prohnětl, tento stavitel, a by třikráte si rozmyslil, než použije neobyčejného toho tmelu, jenž mu přilne k jeho světelným rukám!

›Máš bezpochyby pravdu, když mi vyčítáš, že jsem psal Du-laurierovi a já dle všeho mám též pravdu, učiniv tak. Uznal za vhodné odpověděti mi listem, jenž mu dělá hanbu. Není to krásný výsledek? Přičinil se úsilovně sám o sobě napsati vše, co jsi mi o něm napsal. Ubožák, sotva skrývá hrůzu, již mu moje osobnost nahání.

›Upřímně řečeno, domníval jsem se, že místo velikodušnosti tento cit, jež dobře znám, přemůže jeho lakotu a pobídne ho, by mi prokázal tak snadnou službu. Dobrotivě radil mi veřejné pohřebišť, připomínaje mi křesťanskou pokoru. Jedině proto byl tak neopatrným, že mne má za zcela poraženého, jinak bylo by to příliš blbé urážeti muže, jehož paměť jest věrna a jenž třímá péro, by se pomstil!

»Ani mi nenapadlo, že by se doktor přimíchal do této záležitosti. Ach! jsou toho hodni, by se ctili a miliskovali navzájem, tito otrokáři přátelství, kteří mne vystrčili za dvěře při rozdělování kořisti, a kteří by mi složili k nohám poklady své oddanosti, kdybych dosáhl úspěchu, jenž by je ohrožoval! S jakou radostí jsem jim poslal zpět jejich peníze, uhodneš bez obtíží.

»Avšak nechme toho. Navštívil mne notář rodiny. Dohaduju se u něho jiných klientů, neboť jest tučný a leskne se jako tuleň. Tato věrohodná osobnost přinesla mi nekonečná vysvětlení, jimž jsem pranic neporozuměl, ledaže můj otec, žijící jedině z výslužného, nezanechal naprosto ničeho kromě svého domu a nábytku, oboje malé ceny, což jsem věděl právě tak dobře jak on. Avšak zjevil mi jisté dluhy, o nichž jsem nevěděl. Jest třeba vše prodati a zdá se, že kupec se již našel. Ba dovtípil jsem se, že nejsem od kupujícího oddělen více, než co zaujímá rozpjetí objemného dmyhadla jeho břicha. Nechť, podepsal jsem, čeho třeba, měltě čtverák vše předem připraveno. Chudí nemají práva na krb, ti nemají k ničemu práva, vím to, a sevře! jsem srdce obručemi z nejlepšího kovu své vůle, bych podepsal pevněji.

»Zůstavil mi naději na zbytek několika set franků, jež mi budou zaslány po dokonání všech pletichách. To bude mým dědictvím. Jestli Tvůj Generál Kartusiánů ráčí mne obštědřiti, bude mne to státi dosti málo námahy, bych přijal almužnu z jeho ruky. Budeme si moci pak opatřiti nového koně k bitvě na pomstu nebo na smrt. Mám předtuchu, že to bude spíše smrt a opravdu, bylo by třeba žehnatí jí, neboť počínám se unavovati náramně hráním úloh Tantalů spravedlnosti!

»Řekni mé milé Marii Egyptské, by pokračovala v modlitbě za mne v poušti našeho suchopárného bytu. Nemohla by pro mne nic prospěšnějšího konati. Ty nerozumíš příliš všemu tomu, můj ubohý seide. Ty umíš pouze trpěti a obětovati se za mne, jako bych byl nějaký Manitu¹⁾ první velikosti a bezsoupeřný zázrak této dívky, zžírané mystickou láskou, jest skoro docela pro tebe ztracen. Všechny divy Exodu z Egypta shromáždily se nadarmo před tvými zraky v osobě této uprchlice z káznice zbožňovatelů koček a žroutů vývratků z cibule Smilstva.

¹⁾ Jméno božství u severoamerických Indiánů.

› Za to já každého dne rostl jsem v obdivu a považuju se za nekonečně poctěna byv vyvolen k opatrování této ztracené drachmy, této evangelické perly, očmuchané a znečištěné rypákem tolika vepřů.

› Jest zvláštní, že jsem vyvolen sbližiti se s dvěma bytostmi tak výminečnými a tak dokonale nepodobnými. Ve vašem závodění v milování mé osoby tys člověkem ledovým, jenž mne v žár rozněcuje a ona žhoucí, jež mne mírně osvěžuje. Nenasycuješ se nikdy tím, co nazýváš mými smělostmi a ona třese se mnohdy nad tím, co naivně nazývá mé spravedlnosti. Současně vyčítáte si vzájemně, že mne soužíte. Drazí a jediní svědkové mých trápení nejkrytějších, jste oba velice neslychaní a tvoříme dohromady my tři shromáždění velmi překvapující!

› Dnes posíláš mne do Kartouzy s toutéž věšteckou tvář, s jakou jsi chtěl druhdy pohnouti mne k pouti k Trappistům. Jenže tentokrát poslechnu tě bez odporu, ba s takovou radostí, jaké jsem schopen. Takový jest pokrok tvého genia.

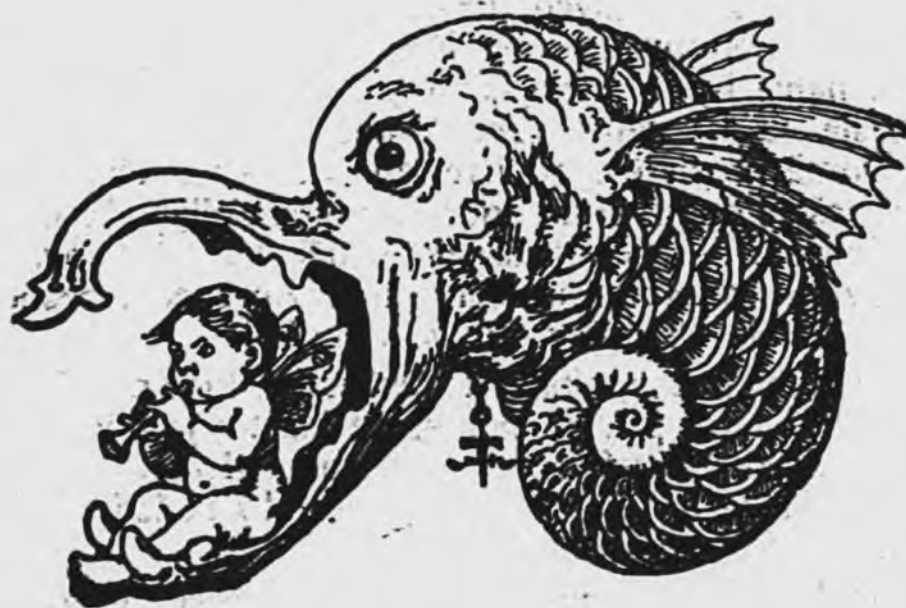
› Ručíš mi za posilující a ducha bystřící pohostinství Kartuziánů. Rád tomu věřím. Jest pravděpodobno, že napíšu mnoho v jejich domě. Avšak hlavně udělám pořádek v nečistém hnízdě svých myšlenek a vpustím proud nejsebranějšího rozjímání do Augiášových chlévů svého ducha.

› Co by to bylo za dílo, ta moje kniha, kdybych porodil, co jsem počal! Avšak jaký úmorný, jaký hrozný předmět! SYMBOLISMUS HISTORIE! totiž prozřetelnostní hierografie, konečně rozřešená v nejvnitřnějším arkanu fakt a v kabale dát, ABSOLUTNÍ smysl chronických značek, jakými jest Farsal, Theodorich, Cromwell nebo povstání 18. března, a PODMÍNEČNÝ pravopis jich nekonečných kombinací! Jinými slovy, lineární nákres božského plánu tak smyslově pojmutý jako geografická vytýčení hranic některého planiglobu s celým sousledným systemem apercepce k odhadnutí budoucnosti! ... Ach! ani tato kniha neučiní mne ještě populárním, arci podaří-li se mi její uskutečnění!

› Opouštím tě, příteli, únava mne rozdrucuje a hodiny zůřivě pádí ku předu. Chvátám, bych utekl z tohoto města, v němž zákouším toliko bolestných vzpomínek a vidím jen perspektivy ošklivosti. Mnoho jsem spálil před svým odjezdem v tomto

domě, jenž se prodá co nevidět. Nechci zneuctění. Avšak nikterak se nerozplodí veselost v srdci při této popravě všech relikvií mého dětství!... Bohu poručeno, moji drazí, moji věrní, a na shledanou v několika týdnech.

›MARIE-JOSEF KAIN MARCHENOIR.‹

Třetího dne jal se Marchenoir pěšky stoupati vzhůru k Poušti Velké Kartouzy. Jakmile překročil, co se nazývá vchodem na Zcestí Zbloudilých, neviditelnou to rýhu mezi dvěma skalisky podobnými obludám, za níž jakoby veškerý moderní život náhle byl přerván, jakoby zátopa radostného jakéhos pokoje snesla se na něho. Teď konečně pozná, kterak souditi o tomto Domě proslulém po Křesťanstvu — na nějž tak pitomě hledí se v našich dnech skrze kouř demokratického alkoholismu — o tomto alpském úlu nejvznešenějších dělníků Modlitby, jež jistý starý spisovatel srovnával se žhavými Roznícenci nebes a z téhož důvodu nazýval je »Serafiny Církve bojující!«

Lidé natřeni jemnou vrstvou křesťanství, kteří chtějí, by poutě byly pohodlné, tvrdí pod přísahou, že klášter jest v čase sněhů nepřístupen. Šťastným následkem tohoto předsudku jest občasná obnova starodávné samoty kartusiánské, tolik požadované svatým Brunonem pro jeho řeholníky!

Ohromný nával cestujících v době, již uvykli jmenovati letní saisonou, musí býti samotáři velmi tísnivým obtěžováním. Víra největšího počtu těchto zvědavců neměla by zajisté té síly evangelické, by uvrhla pohoří do moře, a mnoho jich přichází a odchází, nemajíce při tom jiného duchovního zavazadla nežli nadmíru hloupý turistický denník bez upřímnosti. Nezáleží na tom! jsou přijati jakoby s nebe spadli — světácké povětroně málo bleskotající, jež neuvedou nikde ve zmatek vlídnou a laskavou odevzdanost do vůle Boží těchto pohostinných mnichů.

Velkou Kartouzu musí tedy navštívit všichni, kdož chtějí si zaopatřit dobrou představu o tomto podivuhodném sloučení života poustevnického a života vespolného, jež podstatně charakterisuje řád kartusiánský, a jehož vítězná zkušenost dokonala právě své osmé století.

Rodina svatého Brunona — slavný dub křemelák, jež pokryl svět křesťanský svým mohutným rašením a rozkvětem — založená roku 1084, samojediná mezi všemi rodinami řeholními zasloužila si tohoto papežského vysvědčení: CARTUSIA NUNQUAM REFORMATA, QUIA NUNQUAM DEFORMATA, řád kartusiánský nejsa nikdy znetvořen, nemusel nikdy býti přetvořen.«

Ve století našem, tak předhozeném okaticím nebo murenám rozhodné anarchie, jež ohrožuje svět a hodlá z něho učiniti žranici hodokvasnou, jest aspoň zajímavo rozjímati o tomto jediném pomníku křesťanské minulosti Evropy, pevně stojícím a netknutém, bez otřesení a bez poskvrnny uprostřed ručeje věků.

›Odkud to? — praví současný spisovatel kartusiánský. — Brání tomu prozřetelná opatrnost, jež nutně provází usnešení Definitoria, jelikož jeho Rozkazy nezavazují dříve, dokud nebyly vyzkoušeny; poněvadž jeho Ustanovení musejí býti schválena těmi, kteří je neusnesli. Co nás zachránilo, tof toto svobodné Definitorium, nestranné, vždy neodvislé, poněvadž řeholníci, kteří mohou a musejí je skládati, přicházejí do Kartouzy nevědouce ničeho o svém jmenování, přicházejí tam tedy bez předpojatých myšlenek, bez předsudků: pletichy a intriky byly by nemožny.

›Ve výročním sezení Generální Kapituly jest prvním zaměstnáním tohoto shromáždění utvořiti Definitorium, složené z osmi DEFINITORŮ, jmenovaných tajným skrutiniem, kteří nikterak se nezúčastnili definitoria roku předešlého. Toto definitorium za předsednictví Generála stará se o dobro celého Řádu a vykonává ve spojení s hlavou nejvyšší plnost moci zákonodárné i výkonné.

›Co nás spasilo, tof energie tohoto druhu koncilu, složeného z členů rozličných národů, kteří ve většině nežili a nikterak nemusejí se stýkati s těmi, jež zasáhnou spravedlivým rozsudkem. Dokonale svobodni, nikdy, za žádných okolností necouvli před energickou ranou. Nikdy ani v celém Řádě, nikdy ani v provincii nebyl schválen zlořád, nikdy ani mlčky; ba můžeme i říci s historii v ruce, že nebylo strpeno ani méně vážné zanedbání zá-

kladných pravidel Řádu života kartusiánského v žádném Kartouze. Definitorium upozorňovalo, trpělivě čekalo, naléhalo vytrvale, vyhrožovalo; konečně použilo krajního prostředku, avšak rozhodného pro obecné dobro: zavrhlo takový dům, jenž nezachovával již Řeholi v její celistvosti a odkládal neb nechtěl se polepšiti a podříditi; zavrhlo jej, prohlašujíc, že ani osoby, ani statky nepřísluší již Řádu, zanechávajíc vzpurníkům a nedbalcům budovy, důchody, vlastnictví, vše, vyjma jméno Kartusiana a řeholi svatého Brunona.

»CARTUSIA NUNQUAM DEFORMATA, protože od té doby, kdy se začal Řád rozšiřovati, od počátku dvanáctého století, dovedli nám předkové naši dochovati Ústavu stejně silnou, širokou i moudrou, tak že byla strážkyní jediné pravé svobody, jež trvá, nikoliv dovolujíc konati zlo nebo dobro, avšak naopak nucena jsouc šťastně nekonati nic jiného než dobro, vyvolujíc ze všeho, co dobré jest, co se nám zdá nejlepším.«

Ostatně stačí překročiti hranice této slavné Pouště, byste ucítili slavnou náhlou nepřítomnost devatenáctého století a zjednali si pokud jen možno illusi století dvanáctého. Avšak jest třeba, by cesta nebyla zatarasena povykujícími karavanami Zvědavosti. Pak jest to opravdu zachmuřená a strašná Poušť, již prý Bůh sám označil služebníkovi svému Brunonovi a jeho šesti společníkům, by v ní jejich duchovní potomstvo pělo po osm set let aspoň ve vznešeném pokoji výšin Jásot země před tváří Pána Králů. JUBILATE DEO OMNIS TERRA ... JUBILATE IN CONSPECTU REGIS DOMINI!

Černochoď nikdy si nepochutnal tak hluboce na náboženské a upokojující kráse mlčení, jako v této vysočině Velké Kartouzy, mezi Saint-Laurent-du-Pont a klášterem. V noci silně sněžilo a celá krajina, bíle oděná jako kartusián, zářila očím pod mdlou šedí těžkého a nízkého nebe, o němž se zdálo, že se podpírá lokty na pohoří. Jedině bystřina, jež proudí na dně divoké úžlabiny, svým šumně tříštivým jekotem roztínala nepohnutou zamlklost této dřímající přírody. Avšak — na způsob osamotnělého hlasu ve velmi hluboké samotě — byla tato vřava, z propasti stoupající a v prostoru se rozptylující, pohlcována vládnoucím mlčením a tak se zdálo vše hlubší a slavnostnější.

Sklonil se, by spřádaje své sny, pohlížel na tuto rozpustilou, skákající vodu, již nevhodně jmenují GUIERS-MORT a jež dravě

ženouc se ku předu barvou podobá se modři ocele, avšak zelenému móru pěnou zkadeřenému přirovnati se dá, když shromažďuje se, hučíc, v ulitě skalních útesů, by pak hnala se ještě zuřivěji a střemhlav vrhala se ještě nenapravitelněji.

Jal se dumati o nesmírném trvání tohoto proudu, jenž takto teče k slávě Boží od tisíce roků, mnohem méně neúčinně bezpochyby než mnoho lidí, kteří zajisté nemají jeho krásy a jenž vypadá, jakoby dunivě prchal, by nemusel zrcadlití jejich obraz. Vzpomněl si, že svatý Bernard, svatý František Salezský a mnoho jiných po svatém Brunonovi přišlo do těchto míst; kolik chudých i mocných, ze světa prchajících přeputovalo tudy během polovice dějin Křesťanství a kolik jich, rovněž jak on rozšíceno a povzbuzeno bylo tímto ustavičně utíkajícím zobrazením všech věcí století . . .

Rozjímání tohoto druhu a v takovém okolí obzvlášť mohutně působí na duši a slušno odporučiti je znučeným a tápa-
jícím v tomto životě. Černochoď, zraněný a krvácející, jak jen možno tomu u člověka tak nešťastného, pocítil nekonečnou slast, tišivý klid dobré smrti, do tohoto okamžiku netušený. Koupal se v zapomenutí svých nesmrtelných bolestí, běda! a jež měly trochu později zase se ho zmocniti. Tou měrou, jak vystupoval, pokoj a utišení jeho mohutnělo a se rozšiřovalo, celá jeho bytost se rozplývala a rozptylovala v líbezných sladkých pocitech, skoro nadlidských.

Skvostná stránka plná naivity, již se kdysi nazpaměť naučil — tolik se mu líbila — přicházela mu na mysl a zpívala v něm jako eolská harfa o stříbrných strunách babího léta, jimiž vlní se vzdechy serafínů.

Tuto stránku našel v starobylém ŽIVOTĚ slavného Otce Condrena, jehož nauka byla tak vznešena, že kardinál Berulle snad psal na kolenou všechno, co od něho slyšel. Hle v jakých výrazech tato úžasná osobnost vyjádřila se o Kartusiánech:

›Jsou to lidé vyvolení Bohem, by vyjádřily lidským bytostem pokud možno nejnaivněji a nejpřesněji stav těch, jež Písmo Svaté nazývá DÍTKAMI VZKRÍSENÍ a aby žily ve smrtelném těle jako čistí duchové nesmrtelní. Jsou tedy bez ustání povznesení nad sebe samy do rozjímání věcí božských; pro ně není nikterak noci, protože, kdy země ve tmách jest pohroužena, pro-

vádějí svatá zaměstnání dítek světla. Všichni jsou poctěni a okrášlení svatým stavem Kněžství, jak svatý Jan svědčí, že všichni svatí budou kněžími v nebi. Oděv jejich jest barvy šatův Andělů, jakmile se objevují lidem; jejich nevinnost jest obrazem prosté jednoduchosti a upřímnosti Blažených.

›Bydliště jejich v pohoří La Grande Chartreuse nijak se nehodí k pobytu osob světských; není potřebí ničeho kromě náklonnosti k životu v takovém příbytku. Možno též vyjít z hrobů všeho druhu klášterův a jít oživit mezi tyto světce vzkříšené, avšak jakmile jste došli do tohoto Ráje, ničeho již na zemi nedoufejte. Možno tam přijít ze všech koutů země, i z končin nejposvátnějších, avšak jakmile vkročíte do tohoto **DOMU BOŽÍHO** a do této **BRÁNY NEBESKÉ**, jest třeba býti svatým nebo se jím nikdy nestati!«

— Býti **SVATÝM!** zvolal Černochoď jako v šílenství, kdo toho se může nadíti? ... Job, jehož trpělivost oslavujeme, proklel lůno matky své před čtyřmi tisíci roky a jest třeba sta milionů zoufalcův a vyhnancův, by naplnili dobrou míru utrpení, jaké jest záhodno ku zplození jediného vyvolence v tomto sestárlém člověčenstvu! ... Bude tomu stále tak, ó Otče nebeský, jenž jsi slíbil na zemi kralovati? ...

XXVI

Soubor staveb Velké Kartouzy pokrývá plochu pěti hektaru a její budovy jsou chráněny krytbou čtyřiceti tisíc čtverečních metrů. Tak již ve smyslu topografickém tyto číslice ospravedlňují dostatečně epithet VELIKÁ, neodlučitelný od jména Kartouza, když se chce označiti tato CAPUT SACRUM všech kartouz na zemi. Říká se Velká Kartouza jako se říká Karel Veliký.

Rozdrcena jsouc poprvníkrátě lavinou brzy po svém založení, a obnovena skoro hned na to na nynější prostoře, méně jsouc vysazena stržím sněhovým; dvakrátě nadobro popleněná kalvinisty a revolucionáři, byla tato podivuhodná Metropole života kontemplativního vypálena a sežehnutá osmkrátě v osmi stoletích. Těchto osmero zkoušek ohněm, jenž jest symbolem Lásky, připomíná osmero Blahoslavenství evangelických, jež počínají Chudobou a končí Pronásledováním.

Konečně 14. října 1792 byla Velká Kartouza zavřena dekretem Národního Shromáždění a teprve znovuotevřena 8. července 1816. Po čtyřadvacet let oněměla tato samota z mlčení, v němž tak dlouho trvala, stala se němou a opuštěnou jako ta města východní, jež vylidnil hněv Páně.

Takovým způsobem bylo jí platiti za celý národ nedostaččný k placení, jemuž hrozil osten potrestání, by tak naplněn byl onen transcendentní zákon nadpřirozené rovnováhy, jenž odsuzuje nevinné k náhradě výkupného za hříšníky. Naše krátkozraké pojmy o spravedlnosti odporují tomu, by takto Spravedlnost

rozdělovala Milosrdenství. KAŽDÝ ZA SEBE, praví naše nízkost srdce, a BŮH ZA VŠECHNY. Jestli, jak psáno jest, věci skryté mají býti vyjeveny jednoho dne, poznáme bezpochyby na konec, proč tolik slabých bylo zničeno, upáleno a pronásledováno ve všech stoletích; uvidíme s jakou přesností, počítanou i v nejmenších částech, byly v tom neb onom čase rozvrženy blaho a bolesti a jaká zázračná spravedlnost vyžadovala na krátko zevnější zdání nespravedlnosti!

Věc hodná poznámky, Velká Kartouza zůstávala obydlena. Churavý, slabý řeholník tam setrval a nebyl nikdy znepokojován, ačkoliv ustavičně nosil šat. 7. dubna 1805 — bylo to v neděli květnou — nalezen byl mrtev ve své komůrce; kleče před obrazem své modlitebny, odevzdal svou duši v modlitbě Bohu. Málo dní na to navštívil Velkou Kartouzu Chateaubriand.

»Nemohu vypsati, praví ve svých POHROBNÍCH PAMĚTECH, pocity, jež jsem zakoušel na tomto místě! Budovy se trhaly pod dohledem jakéhosi nájemce zřícenin; bratr laik zůstal zde, by pečoval o neduživého samotáře, jenž právě zemřel. Řehole ukládala přátelství, věrnost a vděčnost. Viděli jsme širokou jámu, čerstvě přikrytou. Byly nám okázány ohrady kláštera, cely, z nichž jednakaždá provázena byla zahradou a dílnou; viděli jsme tam nástroje truhlářské, soustruhy, dláto, však vypadlo z ruky. Galerie poskytovala podobizny superiorů Řádu. Vévodský palác v Benátkách chová řadu RITRATTI Dožat, místa a vzpomínky různé! Po chvíli byli jsme vedeni výše do kaple nesmrtelného poustevníka Lesueur-a. Poobědvavše v prostranné kuchyni, odešli jsme«.

Dnes Velká Kartouza kvete jak nikdy dosud. Nespočetní cestovatelé mohou dosvědčiti úžasnou životní sílu tohoto posledního kořene starého pně klášterního, jež čtyři revoluce a čtyři republiky nemohly vyrvat z půdy Francouzské.

Bylo by nebezpečno podniknouti stý první popis této slavné Obce dobrovolného odřikání a pravé radosti, známé dnes každému, kdo ve světě čte a myslí. Ostatně Marchenoir nenavštívil Velké Kartouzy jako pozorovatel, nýbrž jako nemocný a byl by býval později uveden do velkých rozpaků, kdyby měl vydati počet ze svého pobytu, trvajícšho skoro měsíc.

Jednoduše rozhodl se, že se pohrouží, jak bude moci, do tohoto mlčení, do tohoto rozjímání, do tohoto stříbřitého soumraku modlitby, jenž léčí hněvy a uzdravuje smutky. Věděl předem, na kolik jest potřebna samota lidem, kteří chtějí žít více nebo méně nadpřirozeným životem. Bůh jest velkým Samotářem, jenž nemluví nikomu, leda samotářům a jenž pouze s těmi sdílí se svou mocí, moudrostí a svou blažeností, kteří berou podíl ať v jakémkoliv způsobu na jeho věčné samotě. Bezpochyby samotu lze všude nalézt, i prostřed povykujících a běhajících zastupův, avšak jaké duše to předpokládá, a jaké to vyhnanství pro takové duše! Nuže, stál pevnou nohou ve vlasti těchto vyhnanců: hle, kartusiánská rodina svatého Brunona, nejdokonalější ze všech koncepcí klášterních, veliká škola nápodobitelů samoty Boha!

Marchenoir zde našel přesně to, co přišel hledati, co právě již začal objevovati cestou: pokoj a lásku.

— LEVAVI OCVLOS MEOS IN MONTES, řekl otci, jenž ho přijímal, UNDE VENIET AUXILIUM MIHI. Přináším vám duši svou, byste ji zpracovali a upravili a z bláta vycídili. Proším vás, strpte tyto výrazy ševcovské. Kdybych užil výrazů méně ušlechtilých, vyjádřil bych ještě lépe ošklivost nesmírnou, již mi vnuká nuzný umělec, tuto snažně prosící za pohostinství ve Velké Kartouze.

Vytáhlý mnich pokojného vzezření, s veselou přistřížinou, pozoroval srstnatce a odvětil mu přívětivě:

— Pane, jste-li nešťasten, jste naším nejdražším přítelem, HORY La Grande-Chartreusské mají uši a podpory, které budou moci vám poskytnouti, zajisté se vám dostane. Co se týká vaší duchovní obuvi, dodal směje se, často pracujeme ve starém a přištípujeme, a snad podaří se nám uspokojiti vás.

Plesem zařící fysionomie tohoto řeholníka plného inteligence zalíbila se ihned Marchenoirovi. V několika zhuštěných a prudkých slovech tohoto předběžného rozhovoru vyložil mu celý svůj pozemský běh událostí. Řekl mu o svých pracích a ctižádostivých požadavcích jeho myšlenky. — Rád bych napsal dějiny VŮLE BOŽÍ, vyslovil se s tou uchvacující přesností řečnického diskobolce, jež se zdála nejúžasnejším z jeho darů.

Mimochodem zde budiž řečeno, že Marchenoir v dobách římské republiky byl by býval tribunem jako Grachové a kráčel by samo sebou nad tvář antickou. Paní světa vybírala ráda své pány mezi těmito hromovládny mi bleskometci, těmito tříštiteli slovem, jež pokolení lidské — němé strnutím od svého pádu — stále poslouchalo.

Tato schopnost, již naplněn byl měrou svrchovanou, měla svůj opozděný vývoj jako jeho schopnosti ostatní. Dlouho měl ústa zašitá a ztlustlý jazyk. Jeho přirozená bázlivosť, stlačené vychování, pak dusidlo veškeré bídy jeho mládí výminečně mu prodloužily dětské koktání. Bylo třeba rozhodného styku s Leverdierem a nového způsobu života, jenž na to následoval, by najednou rozvázáno bylo srdce, duch i jazyk. Jednoho dne vstal zcela ozbrojen... by nikdy nezápasil — neboť jedině průchodiště vředu řečnicka nynějších časů, totiž parlamentární politika, se mu hnusila.

Tento hromovládce musel sesypávat své vlastní okenní tabule. Jen když tak někdy propukl, to bylo skvostné, překrásné. Zvláště jako proklínatel byl neslýchaný. Slyšeli ho řvát jako černého lva v kabinetech řiditelů novin, jež obviňoval spravedlivě, že dávají chleba lidí talentovaných hlupcům a uličníkům literatury, a jež tloukl zkrouceným kapesníkem jako nejničernější luzu.

Avšak ve velké Kartouze nepotřeboval tohoto, aniž jakého jiného naleštění. Stačilo, jak mu řekl otec Athanasius hned v prvních okamžicích, že poznali v něm nešťastníka a trpícího duchem. I na zvyky tohoto pařížského umělce brán ohled, jak jen bylo možno, a to jen z moudré a obezřelé dobroty, jež ho pronikavě dojmula. Tento chorý nebyl podřizen přísnosti žádného pravidla o odloučení od světa. Vše, co nebylo nesrovnatelné s pravidelným chodem kláštera, bylo mu dovoleno, aniž by o to žádal, ba i kouření v jeho světnici, přízeň skoro bezpříkladná. Dovolili mu snít dle jeho chuti. Jeho překypující duše, chvějící se jako měď, uvolňovala se a obměkčovala — rozkošně — nad plamenem plným vůně této milosrdné lásky...

Každého dne otec Athanasius, stav se jeho přítelem, přicházel k němu, věnuje mu s radostí všechen svůj volný čas. A tu rozmlouvali do nekonečna; řeholník, před nedávnem vycho-

vaný v otupujících disciplínách světa, poučil se zase jednou o jich nicotě ve škole tohoto seřezaného utečence; i naplňoval Marchenoira tichou bolestí, že nemohl jim uniknouti do světlého Řádu těchto osvobozenců.

Viděl jasně, že tito kartuziáni, tak přísní, tak zmučení a ztrýznění KRUTOSTMI pokání — nad nimiž soustrastně pokyvuje, teď už legendárně, zblbělá zbabělost světáků — jsou jediné svobodní a radující se lidé v naší společnosti intelektuálních galejnůvkův a trestancův fantazie, jen oni dělají opravdu, co chtějí učiniti, naplňují své výsadní povolání v tom veselí bez klamu a šalby, jež Bůh jim dává, a jež nepotřebuje žádné fanfáry, by samo sobě dosvědčilo, že jest něčím jiným než tajemným hořem

— Můj otče, řekl jednoho dne, myslíte opravdu, že pravidelný řeholní život jest mi rozhodně a naprosto zakázán? Víte celý můj běh života, všechny moje kruté sny, a mou jasnovidnou ošklivost ke všemu, co mi svět a země slíbiti mohou. Poutá, jež mne ještě zdržují, rozlomí se. Kniha, již v duchu nosím, je-li schopna života, mohla by se zroditi tady, protože jste řádem spisovatelským. Vidíte, kterak jsem vystaven zahynutí v marných zápasech, kdež jest skoro nemožno zvítěziti, kterak jsem znaven a uondán ze své bolestné cesty. Moje duše, nemohouc již dále, rozevřít se jako proražená válečná loď, jež příliš dlouho se plavila... Nemyslíte, že toto nepředvídané ústraní jest snad jakýmsi pokynem Prozřetelnosti, jež chtěla ode dávna dovésti a usaditi mne v Pěstavu Milosti vašeho domu?

— Milý příteli, odpověděl otec velmi zvažněv, od hodiny vašeho příchodu čekal jsem na tuto otázku. Přichází dosti pozdě, než abych se byl nemohl připravit k odpovědi. Ve svědomí a před Bohem, o jehož úmyslech právě tak nevím jako vy, nemyslím, že jste povolán sdíletí náš život, aspoň pro nynějšík nikoli. Jest vám čtyřicet let a jste zamilován. Vy to nevidíte, vy to nevíte, avšak jest tomu jistotně tak a bije to do očí. Váš přítel mohl by vám to říci, není-li slepý. Rád věřím čistotě vaší vášně, avšak tato okolnost je nahodilá a nemění podstatu věci. Jste tolik zamilován, že i v tomto okamžiku tetelíte se až do hloubky duše.

Nuže, opakuju to, vám jest čtyřicet let. Vykládal jste mi o symbolické hodnotě čísel, studujte trochu toto. Čtyřicátý rok jest

věk neodvolatelného pro muže neodsouzeného k věčnému dětinství. Jakýsi sklon, ba spád právě se otevírá pod vašima nohama, o němž nevím, kam vede, jenž však dle mého úsudku jen zázrakem by vás dopravil do kláštera. Potom, jste válečník a člověk ustavičného nepokoje. Vše to jest velmi málo monastýrské. Dosud vězíte v jakési romantické hlouposti, z níž třeba vás vytrhnouti, milý básníče, když myslíte, že omrzelost a znechucení života by byly známkami řeholního povolání. Jste dosavad pouze naším hostem, odcházíte a přicházíte, kdy se vám zlíbí, sníte na horách a v našem krásném lese zelených jedlí, bez ohledu na snůh, jenž, leže na padesát centimetrů vysoko, jakoby kouzla všemu přidával, avšak věřte mi, skutečný život našeho Řádu by vás naplnil hrůzou. Pak byste pocítil sílu pouta, o němž se domníváte, že se dá snadno zlomiti dle vaší vůle, a jež by se vám objevilo tak málo křehkým, jako nesmírný, bronzový řetěz, jenž zahrazoval přístav Kartanginský. Ku konci jediného týdne poustevnického života černý plášť našich uchazečů naplnil by žárem vaše ledví jako to báječné roucho Nessovo, i proměnil byste se sám v Centaura, byste nám utekl . . . moje ubohé dítě!

Marchenoir sklonil hlavu a plakal.

XXVII

Ten otec měl pravdu. Nešťastník byl děsně mučen a on to cítil nyní. Avšak bylo to velmi obzvláštní, že musel tak daleko se vypravit, by se dozvěděl, že jeho bezstarostnost byla až dosud tak dokonalá a že nic po tolik měsících ho o tom neuvědomilo! Ten čtverák Leverdier, pročpak ten nic neřekl? Ach! Podle všeho považoval zlo za nevléčitelné a tudíž, k čemu tedy uvalovati odhalení toto na přítele, již tak strastmi přetíženého? Snad také poslal ho právě proto ke Kartusiánům, poněvadž spoléhal bezpochyby na to, že nežit, jenž bil do očí, neunikne jejich jasnovidnosti.

Opatřen touto pochodní, Marchenoir sestoupil do nejtemnějších krypt svého svědomí a jeho ztrnutí, jeho hrůza byly bez mezí. Nic ho již neudržovalo. Opěry jeho cnosti všude se řítily, dubové fošny a pilře jeho vůle, jimiž hodlal posmívati se všem tělesným slabostem, shnilé a červy prožrané, doslovně hroutily se v prach. Vše zvučelo vydoutnalostí a jako něco, co se má sesouti. Jedině zázrakem se vše neprobořilo. Měl tedy připravit se k životu nad touto propastí, nechť se sřítí nebo nesřítí. Nemožno předejítí neštěstí a není, kterak utéci. Zřejmost nebezpečí přicházela příliš pozdě.

Trojnásobný hlupák! představoval si, že lze se nadíti přátelství mezi mužem a ženou, kteří nejsou aspoň dvě stě let a kteří žijí stále pospolu! O té nádherné bytosti, o níž právě mu bylo objeveno, že byla bez přestání v jeho myšlénkách, domníval se pitomě, že by mohla mu býti sestrou, ničím jiným, a že by jí sám mohl býti bratrem a že by to tak šlo po čistých stezkách

božské lásky, — do nekonečna. — Tentokrát jsem smažen nemilosrdně, pomyslí si.

Skutečně, to se stávalo strašným. První sele namanuvší se do cesty, našlo by, kterak dokonale rozřešit tuto situaci. Bez nesnází rozhodlo by se k pospolnému vyspání. Marchenoir neviděl, kterak se z toho dostat s tak malým nákladem, ba spíše toto rozluštění předem ošklivené, jakoby mu ze všech pohrom nejvíce strachu nahánělo. — Prudce to odháněl . . .

Od několika let umístil tak vysoko svůj citový život, že pouhá myšlenka toho druhu hanbu mu působila. Byl hrd na svou Veroniku tak jako na krásnou knihu, již by byl napsal. I dospělo to skutečně k opravdově vznešenému, jehož nepomíjející zajišťovala mu jeho náboženská víra. Ona neměla ni jednoho citu, ni jediné myšlenky, ba ani jednoho slova, jež by nebyla od něho obdržela. Vše to však jakoby prošlo zprosvíváno a procezeno duší tak obzvláště prostosrdečnou, že se zdálo, že i její bytost byla andělským překladem té pochmurné živé básně, jež slula Marchenoir.

Tato dívka necudnice, — zasetá i sklizená v nečistotě, — jež obnovovala, v plné sešlosti nejschátralejšího všech století, Thaidy a Pelagie mladistvého křesťanství, — přeměnila se jedním rázem při zázračné přiležitosti nejsprostší lásky v lilii s diamantovými korunními lístky a zlatými pestíky, skropenými nejskvoucnějšími slzami, jež kdy byly prolity z extase, již znovu začala. Magdalena, jak chtěla, by se jí říkalo, avšak Magdalena od Hrobu, tolik dala přehnouti své lásce k Marchenoirovi, že nebyl pro ni skoro již ve stavu organického individua. Následkem toho, že neviděla v tomto vydědění než sláhodný důvod ustavičné modlitby, konečně ztrácela, když se jednalo o něho, rozpoznání přesné hranice mezi duchovní a smyslovou přirozeností, mezi tělem a duší, a — ačkoliv obstarávala s mechanickou horlivostí hmotné práce jich podivného přibytku, — zvláště duše to byla, samojediná duše, již tato holubice dravá hodlala uchvátiti.

Od doby Evangelia toto slovo holubice volalo zřejmě po ideji prostoty. Veronika byla potud nevysvětlitelná, pokud tato myšlenka se v duchu neobjevila. Nikdy jste neviděli srdce prostšího. Moderní jazyk do krajností zhanobil prostotu. Ba do té míry, že se již ani neví, co to jest. Neurčitě každý

si představuje druh chodby nebo tunelu mezi slaboduchostí a blbostí.

»Rozmlouvání Páně s prostými jest«, praví Bible, což předpokládá přece jistou aristokracii. V tomto případě byla úplná nepřítomnost všeho toho, co může mít relief, jakýsi hrbol marnivosti nebo nejinstinktivnější samolásky. I kdybyste si domyslili velmi hlubokou pokoru, oplodněnou nekonečnou křtostí, špatně ještě by se vám vysvětlila tato nevinność jasu měsíčního.

Minulost tolik byla zahlazena, že k vůli tomu, bychom si ji připomenuli, bylo třeba představit si zdvojení předmětu, znovuzáčinnající narozením, náдавkové stvoření téže bytosti, tentokrát však zhnětené v podstatu více než lidskou. Sama tato vyvolená tomu nikterak nerozuměla. Jako dítě nad tím žasem trnula, jasné oči se jí rozšiřovaly, kdykoliv příležitost nutila ji nazpět pohlédnouti. — Jsem to jistě já, jež mohla se takto proměnit! Takový býval její dojem a skoro ihned tento dojem se smazoval . . .

Marchenoir, by učinil si milenku z této hetery, od níž byl zbožňován, byl by nucen svěsti ji jako panou, všechny hánebnosti při tom projít a vypít všechnu ošklivost takového díla, bez jakékoliv naděje, že by přispěla ku pomoci k takovému činu sprostředkovací, dohazovačská křeč, skrze níž na konec obyčejně hodí se na rohy kozla nepovědomá sliznice nezprzněných.

A přece sám ďábel by mohl pověděti, zda-li necudnost naší kajicnice byla prudká a horoucí a ostatní, počtem přehojní, kteří se zajisté nerovnali tomuto Knížeti s rozdrčenou Hlavou, také by to mohli pověděti! Čím by se byla stala bohatství této pokladnice nečistot? Nevědělo se. Bylo třeba vypomáhati si mluvou alchymistických rozdmychovačův ohně pod retortami, by se dalo vyjádřiti, že máme před sebou tajemnou výheň, nedávno rozpálenou proto, by tavila se srdce, a jejíž vnější čadivé plameny po proměně pohasly. Faktum jest, že tam z nich ničeho nezůstalo, naprosto ničeho.

Marchenoir, žije velmi odloučeně, až na konci pusté čtvrti, navštěvované příliš málo posuzovači, mohl uniknouti na delší dobu úvahám, přetřesům, průpovídkám, mravokárným rozjímáním, připomínkám neb radám moudrých. Nedodával odvahy inkvisito-

rům svého soukromého života. Avšak konečně přece se rozneslo, že žije s Ventousou, jejíž zmizení zůstalo nevysvětleno, a již několik starých klientů pokusilo se zpět dobytí.

Marchenoir, by se jich zbyl, provedl cosi, co jen on sám mohl učiniti. Byv přepaden třemi z nich, v úplné samotě bulváru Vaugirardského jednoho večera, když byl doprovázen svou domnělou milenkou, hodil jednoho z nich kamsi za klášterní ohradní zeď, a zřezal tolik oba ostatní, že žádali o milost. Po takové porážce nechali ho na pokoji a sprostý, nízký povyk, jenž se na to rozmohl, zůstal bez účinku na tohoto hrdého ducha, jenž objevil se tlustokožcem před hanou a urážkami.

— Ptejte se mne, pravila Veronika Leverdierovi, jak jsem mohla milovati svého ubohého Josefa, a jak jsem mohla milovati Spasitele Ježíše. Nejsem dosti učená, bych vám to pověděla, avšak když jsem viděla našeho přítele tak nešťastného, zdálo se mi, že vidím Boha trpěti na zemi.

Slučovala dva ty city do té míry, že se jí z ní stal pouze jeden, tak neobyčejný svým působením a tak zžíravého lyrismu ve výrazu, že Marchenoir a Leverdier začali se strachovati, by se neroztrhla tato vasa veškeré chvály hodná, jež se jim zdála příliš křehkou k vyvzdorování tomuto přílišnému tlaku nekonečna.

XXVIII

Všechny tyto myšlenky najednou obléhaly opuštěného hosta Velké Kartouzy. Vzpomněl si, že jednoho dne pln nadšení, aniž by věděl, co činí, nabídl Veronice sňatek. Ta mu odpověděla doslovně takto:

— Člověk vašeho druhu nesmí se oženiti s dívkou jako já. Příliš vás miluji, než bych k tomu svolila. Na neštěstí-li zachvacuje vás žádost po shnilině, jež mi slouží za tělo, poprosím Boha, by vás vyléčil neb ode mne osvobodil.

To bylo řečeno s rozhodnutím tak rázným, že s tím nadobro přestal. Rozjímaje o tom, Marchenoir pochopil hrdinnou moudrost takového odmítnutí, a žehnal uvnitř svaté děvě za tento skutek cnosti a síly, jenž ho zachránil od neskonalých muk.

V té době necítil se ohněm zachvácen. Avšak co teď měl dělati? Nemožno se oženiti s ženou, již miloval, nemožno a hnusno učiniti z ní svou milenkou, nemožno zvláště žíti bez ní. Žádná pomoc, ani velmi vzdálená se neobjevovala. Kde nabrati síly k tomu, by pokračoval v nepravém souložnictví, odsuzuje se k mlčení? Ba kdyby i přijal tento pláštík z plamenů jako pokání, jako smírnou oběť za tolik věcí, jež mu svědomí vyčítalo, nebylo by ještě nesmyslné tvrditi, že se sklídí palma křesťanského mučedníka na kosohranném roubení cisterny žádostí?!

Tedy nikdy se mu nedovolí pozastaviti se, nikdy se mu nedostane odpočinku zajištěného jen na jedinkou hodinu, žulové podušky, by podepřel svou hlavu a na opravdu usnul! A se vším

tím ještě pracovati? Neboť tato jabloň smutku, jež ssála mízu svou pouze ze srdce mrtvých, nemohla dopustiti, by nevydala svůj plod. Bude třeba brzy jako před tím vynaléztí něco, by psal zadržuje oběma rukama mnoho zdí stále se hroutících, by sbíral a přežvykoval všechny staré poškrabky bídy, z níž není východu, věčně semo tamo by smýkal s popruhy na krvavých ramenou, ručním vozíkem k přestěhování svých starých illusí, arcisetlelých, rozpukanych, zaprášených, drkotavých, avšak dosud zahákovanych a nevyrvatelných illusí!

Jediná útrapa, jež mu až po tento okamžik chyběla: láska bez naděje, tento poklad nad povinnost zakoušeného ponížení a potupy, od nynějška mu již nescházel. Podivuhodně se to teď navršilo! Ještě jednou, co se mělo státi? Popadnul kladivo, by rozrazil v sobě tuto otázku, by srdce pukalo, a odpověď nepřicházela . . .

Tak zvaná milostná literatura mnoho čerpala ze starého žvástu o rozkoších zla, jakým jest milování. Marchenoir shleďoval v tom jen ponuknutí k zoufalství. Příliš se však domníval, že u něho byl již konec letům služebnosti, když zaplatil tak královské výkupné slepému tomu Pirátovi, jenž zajímá bez rozdílu všechny druhy lidských zvířat! Nebyl již naladěn k pásení se na žaludech lásky. Co se týká žalozpěvů, mohl pouze poskytnouti bučení tapíra, jenž padl do jámy, a milostné kytičky Chloridiny, jež se mohly od něho očekávati, musely by býti natrhány ošklivou rukou jen mezi zsinalou, na smrt vybledlou vegetací kolem kolny pohodného.

Následkem dupání po tomto trnitém křoví na konec vyplašil myšlenku třikrát černější než ostatní, jakýsi druh myšlenky-kozodoje, jež jala se střebati krev duše. Jeho předrahá každému náležela, nikoli žádostí nebo počátkem žádosti, jak to bylo u něho, avšak obapolným miliskováním, vzájemným požíváním, zhovadilým objímáním.

Jakmile toto bláto se ho dotklo, zamilovaný ubožák svalil se do něho jako bison. Dostalo se mu bezprostřední více minulosti Veroniky, vidění skutečného, neúprosně přesného. Tehdy mu byly zjeveny panovnický despotism tohoto nového citu, jenž ho bičoval štíry od prvního dne a pravé dětinství předběžného mamičství o jeho svobodě.

Viděl v strašné jasnovidnosti, co byl vytušil po dvakráte, že výstřednost vášně té byla pouze přepadením smyslů, ve spoluvinném působení jeho obraznosti. Bezpochyby trpěl tím, že sklízel vždy jen trosky, a jeho úděl a povolání utěrače kuchyňského nádobí ukázaly se mu častokrát velmi hořkým osudem! Vzpomínal si na pochmurné hodiny. Avšak aspoň mohl ještě mluvit jako pán a poručiti obludě, by ho nechala na pokoji.

Dnes obluda plížila se na něho a roztírala mu sladce, zvolňoučka kosti ve své tlamě. Ach! tvářil se, jakoby opovrhoval žárlivostí a přece měl se za zamilovaného! Avšak opravdová láska z nepokojných vášní nejméně se srovnává přátelsky. Jest to krvežíznivec plný bezsennosti, do kropenata očima posetý, s dvojití teleskopů na svém zadku.

Pýcha a její bastard Hněv dávají se okusovati svými lichotnými; pokojná Závist oblizuje ráda sýrovitá šlapadla Lakomství, jemuž se to líbí velice a jež jí dává hypotekárně zadlužená požehnání, by si jimi hojně posloužila; Obžerství jest Sfinga vždycky prohlédnutá, jež se potěšuje tím, že se ožere svými Oedipy; Smilstvo, děvče s břichem medem nacpaným a útroby bronzovými, tančí se skloněnou hlavou před Herodem, by je podaroval hlavami statých, jichž potřebuje, a Lenost konečně, jež mu vychází z pochvy děložní jako babí léto, ovívá se s lepkavou lhostejností kolem všech pilířů sestárlého města lidské obce.

Avšak Láska pění se při pouhém slově sdílení a žárlivost jest její dům. Jest to hlemýžď bez vlasti, jenž se vyživuje bez spoluhostí ve své temné spirálovité ulitě. Má oči na konečku svých rohů, a kdykoliv sebe jemněji o ně zavadíte, vstupuje sám do sebe a sežírá se. Současně jest ubikvitární¹⁾ co do času i co do prostoru, jako pravý Bůh, jehož nejhroznější znetvoření představuje.

S bezmeznou a bezejmennou úzkostí Marchenoir pozoroval, že právě takovou se stává tato dábelská pohroma. Nebylo pro něho již více minulosti. Vše bylo přítomné. Všechny nástroje jeho mučení pršely najednou kolem něho ve skrovné světelnice tohoto kláštera, kde doufal nalézt klid.

Tu ubohou dívku viděl jako pannu, zcela dítě, ana vychází z lůna matky své. Před ním ji poskvřňovali, porušovali,

¹⁾ Všude přítomná a nikde viditelná.

v hnilobu uváděli. Tato bylinka svěží duše, tato dívka krásně se zelenající, jak říkají v stydlivé Anglii, byla klátěna a šlehána morovým větrem pohany, šlapána nečistými hovady, nakažlivinou raněná před svým květem. Veškerá nízká potupa světa odpoutala se proti tomuto jemnému výhonku třtiny, jež dosud nemyslí, jež by snad nikdy nemyslíla.

A pak jakýsi druh mladosti dostavoval se jí jako nějaké infantce gorilly nebo arcivévodkyni svaté Říše, a z otevřeného úlu jejího živůtku rozletoval se celý roj přitažlivých necudností. Šlo jako na řetězu z ruky do ruky, jako vědro při požáru, toto nečisté tělo, tato vása rozkoše, zneuctěná k neporovnání. Život její plynul pouze nedokončitelnou nocí hýření, trvajícím deset let, a jež předpokládala odvolání všech sluncí, na vždy zhasnutí všeho jasu nebeského nebo lidského, schopného rozptýlení její tmy!

Vyděšen jsa touto mûrou, Marchenoir vnímal zřetelně úpění, našeptávání, skřípot, chrčení, polykání Smilstva. A pak, kdyby tato ztracená byla jako každá jiná z těch žalostných obětí, — kolik jich znal! — vypadlých s křikem hrůzy z útroby bídy do stříbrné tlamy prostopášnosti! . . . Avšak ona se provalovala ve svém obžerství a nacpaná zhanobením neunavně zase je vyhledávala a jeho se doprošovala. Ze svého roucha hanby učinila svůj šat slávy a královský purpur svého nevěstčina jásoťu!

Neměl ničeho, čím by mohl o tom pochybovati, běda! a právě to nejvíce křížovalo nešťastníka! Marně si namlouval, že všech těchto věcí již tu není, že lítost je vymazala, vydrhnula, vyškrabala, zničila, že jest sám sobě povinen jako byl povinen Bohu, plačícím andělům, celému Ráji na kolenou, zapomenouti, co neomylné Milosrdenství odpustilo. Toho on nemohl a jeho duše, odraná z nadšení, avšak nepřekonatelně spoutaná, prodlévala tuto, nahá a zimou se tetelící, před svou myšlénkou . . .

Právě ve škole této agonie naučil se rozhodně, zač jest Tělo a co to stojí, hoditi tento chléb do neřádů! Poprvé jeho křesťanství vztýčilo se v něm, by hájilo toto bídné tělo, jež žádný mysticism nemůže potlačiti, a jež nelze zakaliti, aniž by i duch nebyl převrácen a jemuž nijaké rozdrobení hrobu nezábrání, by nevstalo z mrtvých ku konci konců!

Viděl, ano jest nadáno tajemnou důstojností, určitě dotvrzenou touhou po zdrženlivosti jeho nejasketičtějšími tupiteli. Samozřejmě z bývalých pocitův a myšlének nesměla prýštit jeho žárlivost. Nezodpovědná Nicota byla by sestoupila se svého prázdného trůnu, by se ihned ve prospěch těla této obviněné postavila před nejpřísnější tribunal. Netušila svou duši leda v uchopení svého těla. Tedy jedině poskvěněné maso tohoto těla připravovalo mu tolik muk a utrpení! Nevysvětlitelné pouto osudu, proti němuž marně by se byl vzpíral, činilo z něho manžela tohoto těla, jež bylo prodáváno jako zboží, a následovně, nerozdílně sdružené s toutéž váhou, v dokonalé hanbě těchže účtáren . . .

Toho dne Marchenoir vzal na sebe veškerou hrůzu manželské Žárlivosti, — císařovny lidských trýzní, — o níž pouze bytosti bez lásky mají právo nevědět, a jež může zvelebiti až i vášně necudné v srdcích, která jsou schopna, by ji pocítila!

Zoufalec ztrávil část svých nocí v kapli na kůru pro cizince. Noční bohoslužba Kartuziánů, již sledoval s porozuměním, konejšila poněkud vzpjetí jeho duševní bouře. Tato slavná bohoslužba, již do konce vyslechnouti dovede málo návštěvníků, a jež trvá mnohdy déle než tři hodiny, nezdála se mu nikdy dosti dlouhou.

Připadalo mu tehdy, že zachycuje opět nit vyššího života již bylo převalo jeho ošklivé nynější živobytí na neurčitý čas. Jinak, proč a zač to všechno vniterné chvění, nadšení, ty rozlety duše, ty žhoucí slzy pokaždé, když zásvit krásy snášel se na něho ať z kteréhokoliv bodu prostoru ideálního nebo prostoru smyslového. Přese vše bylo příliš třeba, by bylo cosi skutečného a pravdivého ve věčné platonické otřepanině o pozemském vyhnanství. Ustavičně mu přicházela tato idea o krutém vězení, do něhož ho zavřeli za jakýsi neznámý zločin, a literární směšno obrazu tak vyšmaňaného nepřekonal jeho dotěrnost. Dal plouti tomuto snění na vlnách chvalo zpěvů, stoupajících z kůru jako příliš resignace. Usiloval o to, by spojil svou smutnou duši s radostnou duší těchto ustavičných hymnopěvců.

Rozjímání jest poslední stanice lidské duše, avšak jest obzvlášť a po výtce cílem života samotářského. Toto slovo rozjímání, snižené a zprzněné jako tolik jiných v tomto století, nemá již nikterak smyslu mimo klášter. Kdož pak — ne-li mnich — četl nebo by chtěl čísti dnes hluboké pojednání O KONTEMPLACI od Dionysia Kartuziána, přijímám Doktora extatického?

Toto slovo, honosící se nejrozsáhlejší přfbuzností s jménem Boha, zakusilo ten prapodivný osud, že padlo do úst pantheistů takových jako Viktor Hugo ku příkladu — a tak povstává prasměšné divadlo pro tuto schopnost myšlení, že assistuje k poklekání básníka před štipcem výkalů, jež jeho nesmyslný lyrismus káže mu uctívati a obsluhovati, by tím získal věčný život.

V nekonečné vzdálenosti od atomových rozjímačů podobných právě jmenovanému a kteří mají poněť Boha shodné s poněťm kterési fantastické stonožky na tvarohovité děni svého mozku, jsou ještě v Církví rozjímatelé Z POVOLÁNÍ; jsou to řeholníci, kteří vytkli si za úkol dospěti způsobem výlučnějším a prostředky zvláštějšími k rozjímáním, čímž se nechce říci, že v těchto kommunách všichni by byli povzneseni k rozjímáním. Všichni mohou, jako může kdokoliv. Avšak všichni tam hledí dospěti horlivěji a VYSÍLAJÍ k tomuto jedinému předmětu svůj celý život.

Marchenoir pravil sám k sobě, že tito lidé pracují na největší věci světa a že zákon mlčení u mnichův oddaných životu kontemplativnímu jest nadbytečně ospravedlněn tímto neslychaným povoláním zplnomocněného vyslance pro celý duševní vniterný život země.

»Na jisté výši,« praví Arnošt Hello v příležitosti Ruysbrocka **PODIVUHODNÉHO**, jehož jest překladatelem — »rozjímatel nemůže již říci, co vidí, nikoli proto, že jeho předmět uniká slovu, avšak poněvadž slovo uniká jeho předmětu, a mlčení rozjímačícího stává se **PODSTATNÝM STÍNEM** věcí, o nichž nepraví... Jejich slovo, dodává tento veliký spisovatel, jest cestou, již konají pro lásku k jiným lidem. Avšak mlčení jest jejich vlastí.«

Za časů Reformace velký počet kartouz byl vydrancován a zrušen a mnoho řeholníků vytrpělo mučednictví, takové, jaké kalvinisté a ostatní umělci v mukách dovedli připraviti v tom století **OBROZUJÍCÍM**, s tak zázračným esthetickým rozběhem.

— Proč zachovááš mlčení uprostřed muk, proč nám neodpovídáš? pravili sveřepí vojíní Chareyre, jenž po několik dní trýznil krutými bolestmi ctihodného otce Dom Laurent-a, vikáře kartouzy de Bonnefoy.

— Protože mlčení jest jedním z hlavních Pravidel mého řádu, odpověděl mučedník.

Trápení nahánělo méně úzkosti než slovo tomuto rozjímateli, jemuž mlčení bylo VLASTÍ a jenž neměl ani potřeby připamatovati si poslušnost!

Noc má obzvláštní výsady. Otevírá brlohy a srdce, odpouštává divoké pudy a nízké vášně, soudobně kdy rozpíná milující duše věčnou krásou. Za noci nebesa mohou VYPRAVOVATI slávu Boží, a v noci rovněž andělé Vánoční zvěstovali nejúžasnější ze svých děl. DEUS DEDIT CARMINA IN NOCTE. Ne tvrdí-li tato slova Jobova dle svého způsobu tajemnou symfonii nočních chval kolem Nejmilejší ze svaté Knihy, tak ČERNÉ a tak KRÁSNÉ, již noc sama jest symbolem dle některých vykladačů.

Avšak nejen k chválení a rozjímáním bdí a zpívají Kartusiáni. Zároveň i k vůli zakročení a ZADOSTUČINĚNÍ za nesmírnou Vinu pokolení lidského a k vůli účastenství na mukách Toho, jenž vše na se vzal. »Ježíš Kristus,« pravil Paska, »bude v agonii až do konce světa; nesmí se spáti po tento vezdejší čas.« Toto slovo ubohého Jansenisty jest vznešené. Přicházelo na paměť našemu sběrateli vlastních vnitřností, tomuto osamocenci ve vzdálené a ledové jeho tribuně, kdy naslouchal zpěvu těchto mužů modlitby rozničených láskou a prosících o milost pro vesmír. Myslí, jak v témž okamžiku na všech bodech globu sycených Krví Kristovou byly rdouseny, zařezávány neb uilačovány nespočetné bytosti, stvořené ku podobenství Boha Nejvyššího; jak zločiny těla a zločiny myšlenky, odstrašující svou nesmírností a svým počtem, kroužily v téže minutě v desetitisícimilovém kole kolem tohoto krbu vroucích proseb pod toutéž ohvězděnou kopolí této dlouhé zimní noci . . .

Duch Svatý vypravuje, že sedmero synů Machabejských »nabádalo se vespolečně s matkou k statečnému umřítí řkouce: Pán Bůh pohledí na pravdu a potěší se z nás, jakož světlo osvědčil Mojžíš v písni své: a ze služebníkův svých potěšen bude.«

Tito kartusiáni, světu odumřelí, by se stali služebníky věrnějšími, bdí a zpívají s Církví, hodlajíce i oni POTĚŠITI Pána Boha. Ten Pán Bůh je zarmoucen až k smrti, protože jeho přátelé ho opustili, a protože jest nutně třeba, by sám umřel a opět oživil ledové srdce těchto nevěrných. On, mistr Haěvu a mistr

Odpuštění, Vzkříšení všech živých a starší Bratr všech mrtvých, on, jehož Isaiáš nazývá Podivuhodný, Bůh silný, Otec budoucího věku a Kníže pokoje — zápasí se smrtí uprostřed noci, v zahradě vysázené olivami, jež mají nyní toliko vydati své plody, protože Lampa světla hnedle shasne!

Skříčenost tohoto Boha bez útěchy jest čímsi tak strašlivým, že Andělé, kteří se nazývají sloupy nebes, padaly by jako nespočetné hrozny na zem, kdyby zrádce jen ještě trochu déle otálel s příchodem. Síla mučedníků jest jedním ze jmen tohoto božského Zápasitele se smrtí a — kdyby nebylo lidí, kteří rozkazují svému vlastnímu tělu a kteří křížují svou vůli — kam se potom poděje jeho království, kterého věku bude Otcem a kterak Utěšitel by mohl přijíti? Všechna tato strašná jména, celá ta veleba naplňující proroky a jejich proroctví, vše se to vrhá najednou na něho, by ho to zdrtilo. Lidská truchlost a lidský Strach, zamilovaně propletené, slaví svůj vjezd na panství Boha a starodávná pohrůžka o Potu vyplňuje se konečně na obličej nového Adama, od počátku této hostiny muk, kde se začíná opájením vínem nejlepším dle předpisu správce svatby v Káni Galilejské.

Anděl s nebe může ho bezpochyby »POSILNITI«, avšak jedině pozemským služebníkům přísluší POTĚŠITI ho. Právě proto samotářské děti svatého Brunona nechtějí ničeho věděti, ničeho znáti, kromě Ježíše v agonii, a proto též jejich život jest ustavičnou modlitbou s Církví všeobecnou. V tom jest utěšování Pána, a Síla mučedníků vyhynula by snad docela bez hrdinství těchto neúnavných Bdících!

XXX

Marchenoir pokoušel se s nimi modlití a usebrati se ve své ubohé duši. Vítězné nadpřirozeno plně se rozvinulo v jeho smutném srdci s křídly rozpjatými. Oči jeho víry představovaly mu strašné věci, jež theologové a mystičtí vyprávěči vysvětlovali a vypravovali, když mluvili o stycích nábožné duše s Bohem na modlitbě.

Jistý starý Otec pouště, jménem Marcel, vstav jedné noci, by pěl žalmy dle svého obyčeje, zaslechl hluk, jakoby polnice zvučela k útoku a nemoha pochopiti, odkud mohl přijíti tento hluk v místě tak osamělém, kde nebylo nižádných bojovníků, uzřel pojednou Ďábla, jenž mu pravil, že ona trubka byla poplašným signálem, vybízejíc demony, by se připravili k boji proti služebníkům Božím; by, nechce-li se vydati v nebezpečí, odešel a lehl si, jinak že musí prudkou srážku přestáti.

Marchenoir domníval se, že slyší nesmírný jekot tohoto útoku. Viděl, jak každý řeholník jest válečnou věží, hájenou anděly proti všem démonům, jež modlitba služebníků Božích hledí zahnati. Ušlechtilé vzdávající se života světského, všichni a jedenkaždý zvlášť přinášejí do hlubin kláštera nesmírný náklad zájmů nadpřirozených, za něž se stává opravdu svým povoláním zodpovědným před Bohem a dozorcím proti vydřiduchům bez spravedlnosti. Zájmy vzdělávání pro budoucno, zájmy slávy pro Boha, zájmy zmatku pro Nepřítele lidí. To na žebří, jenž není méně prostorný než samo Spasení, jež sahá od počátku až do konce časů!

Naše svoboda jest nerozdílná s rovnováhou světa a právě tomu třeba porozumět, bychom nezasnuli nad hlubokým tajemstvím Reversibility, jež jest filosofickým názvem velkého dogmatu o Obcování Svatých. Každý člověk, jenž provádí svobodný úkon, promítá svou osobnost do nekonečna. Kdo dá nerad haléř chudákovi, hle: haléř ten proráží ruku chudého, padá, proráží zemi, provrtá slunce, probíhá oblohu a zostuzuje vesmír. Jestli kdo koná skutek nečistý, zatemňuje snad tisíce srdcí, jež nezná, jež jsou s ním přetajemně spojena, a jimž bylo třeba, by člověk ten byl čist, jako cestujícímu žízni umírajícímu jest třeba sklenice vody Evangelia. Čin milosrdný, pocit pravé soustrasti zpívá pro něho chvály boží od Adama až ku konci století; léčí nemocné, těší zoufalé, tiší bouře, vykupuje zajaté, obrací nevěřící a vede k dobrému lidské pokolení.

Veškerá křesťanská filosofie tkví v nevyjadřitelné důležitosti svobodného úkonu a v pojmu nezničitelného a objímavého souručenství. Kdyby Bůh ve věčné vteřině své moci chtěl učiniti, čeho nikdy neučinil, zničiti jediného člověka, jest pravděpodobno, že stvoření v prach by se zvrátilo.

Avšak čeho Bůh NEMŮŽE učiniti v neoblomné plnosti své spravedlnosti, jsa dobrovolně SPOUTÁN svým vlastním milosrdenstvím, slabí lidé na základě své svobody a v míře spravedlivého zadostučinění mohou vykonati pro své bratry. Umřítí světu, umřítí sobě, umřítí, bychom tak řekli, Bohu strašlivému, sami sebe ničíce před ním v hrůzoplňné slunečně žhoucí irradiaci jeho spravedlnosti — hle, co mohou učiniti křesťané, když stará rachotina zemského stroje praská a skřípe v postrašených nebesích a nemá již skoro síly snést hříšníky. A proto dech milosrdenství vyměťá jako prach to hnusné stvoření, jež nepochází od Boha, avšak jedině od člověka, toť jeho nesmírná zrada, toť špatné ovoce jeho svobody, toť celá duha pekelných barev nad propastí, zářící z odlesků božské Krásy.

Pohroužen jsa v polotemnu této kaple, zatopené modlitbami, žalostný zpustošenec pozemské lásky viděl, jak před očima táhne mu apokalypsa velkého boje za život věčný. Svět duší pohyboval se před ním jako Ocean Homerův, hučící hlukem nesmírným. Všechny vlny lkaly k nebi nebo vrhaly se pěníce na výspy a úskalí, hory přboje koulely se jedny za druhými v návalu a chaosu

nevyjadřitelném v bolestném lidském volání. Mrtví, se smrtí zápasící, ranění země nebo ranění nebe, šlenci, radosti a šlenci smutku kráčeli řadou v nekonečných zástupech, pozdvihující miliony ramen, ba sama ta pokojná loď chrámová, kde poklekalo nezkalené svědomí několika vyvolených, plula zpívajíc v hlubokých tišínách, o nichž bylo možno domnívati se, že věčny jsou.

— Ó svatý pokoji Boha živého, pravil Marchenoir, vstup do mne, ztiš tuto bouři a kráčeť po všech těchto vlnách! Více než kdy jindy, běda! rád by se byl vrhl do tohoto života extase, jež mu zakazovalo veškeré krvavé bahno jeho srdce.

»Nemyslím — psal Leverdierovi ku konci prvního týdne — že mezi všemi zakrnělými uměleckými a literárními dojmy dalo by se nalézt jen polovičně tak mohutných na nejhlubší vnitřnosti duše. Návštěva Velké Kartouzy jest věcí velmi jednoduchou, jistotně schopnou zalidniti paměť několika vzpomínkami, ba i posilniti mysl křesťanskou několika mužnými pojmy o lítěře a duchu evangelickém, avšak nepozná se ve svém mystickém květu, když neshlédla se noční bohoslužba. Tuto jest ta pravá vůně, jež přeměňuje tuto drsnou, přísnou pobožnost tak pochmurného sídla pro potulné kočovnický zbožného citu. Nebojím se zkracovati svůj spánek. Takové divadlo jest pro mne odpočinkem, jež ze všech nejvíce občerstvuje. Až to se uvidí, teprve si řeknete, že jste nevěděl ničeho o životě klášterním. Ba žasnete, že jste tak málo znali křesťanství, nedívavše se na ně až po tuto hodinu jinak než skrze literární odlupky se stromu vědy pýchy. A srdce jest zachyceno do ruky nebeského Otce jako kus ledu do středu tavírny. Osmnáct století křesťanství znovu počíná se vám roditi před zraky jako neslýchaná báseň, o níž jste nevěděli. Víra, Nádej a Láska prší pospolu jako TŘI ZKROUCENÉ PAPRSKY blesku starého Pindara, a byť to bylo pouze na okamžik, pouze jedinkou minutu v době života, rozplývaného jako krev s kůže odřeného marnotratníka po všech cestách, to postačí, bychom si připamatovali a nikdy nezapomněli, že noci takové Bůh sám mluvil!«

Marchenoir, nejméně zvědavý ze všech lidí, nespíchal, by podrobně propátral Velkou Kartouzu. Shledával jakž takž směšným a nízkým obvyklé ukazování podobného svatostanu pitomým turistům, jež program jejich mimochodem tudy vede, když odkudsi přicházejí a strojí se na některé jiné místo, kde jejich hloupost se nezmenší, až k okamžiku, kdy se posadí, blbější než kdy jindy, do svých kancelář, sboroven neb účtáren. Nemohl zvyknouti si na myšlénku, že takový prokurátor první stolice, ten neb onen továrník chomoutových polštářů, bandažista nebo státní inženýr měli by nějaké mínění, byť i nevyjádřené, procházejíce se v tomto Edenu se svou nadutostí.

V osmnáctém století, jež bylo beze sporu stoletím nejhloupejším, byli přesvědčeni, že všichni mniši žijí v rozkoších, že pokrytecký polostín klášterů skrýval potměšilá spiknutí proti pokolení lidskému, a že tlusté zdi monastýrů dusily úpění bezpočetných obětí církevní libovůle.

V devatenáctém všeobecné blbství, odvádějící se stokami jiného druhu, prohlásilo, že taková smuteční kratochvíle nedá se obhájit. Děs před ohavnostmi změnil se v soustrast a zločinci stali se dojemnými nešťastníky. Toť ten proud romantický, jenž posud trvá. Není nic grotesknějšího a v podstatě nic žalostnějšího, než tváře plné povýšeného milosrdenství nebo náramného soucitu nacpaných žráčů světa nad těmito kajicníky, kteří je chrání z hloubky své samoty a bez jichž přimluvy snad neměli by ani bezpečné chvílky k svému trávení!

Ze všech Řádů řeholních, jež byly okrasou Církve, když tato snižená královna nebyla nikterak chudou, dvěma řádům pouze podařilo se, že nejsou krčmami nebo hampejzy. Marchenoir znal již Trappu. Teď, kdy ani Kartouza nebyla mu tajemstvím, setkával se s neslýchaným ponížením, vida, jak jest nuceno snoubiti se s luzou toto výjimečné dvojvětví obou Řádů, jež zůstaly opravdu klášterními, a ačkoliv život kartusiánky zdál se mu vyšší, vyznával nemožnost skoro naprostou vyslíditi pravého mnicha, jenž by nebyl ani trappistou ani kartusiánem.

Jest pravda, že k posouzení toho měl jiné kritérium, než zlomyslní žrouťi antiklerikálního dryáčnictví. Avšak viděl dobře, že v tom ohledu obléhací pud nenávisti honosil se takovou rozoznávací mohutností jako nejžárlivější starostlivost. Jedná se skutečně nepřátelům víry o to, by sevřeli ji pokud možno nejtěsněji a zajisté ani nejlépe ozbrojený a nejučeněji vybroušený theolog neuzřel by lépe životní důležitost pro křesťanství těchto posledních citadel ducha evangelického.

Armáda oblehací najímá se ostatně z davu těch moderních katolíků, kteří přesycují se k opití ode dávna z tohoto ducha. Podivuhodná a prozřetelnostní posila! Přemrštěná náboženská citlivost přibíhající ku pomoci současných pronásledovatelů! Básnictví, román, dějiny, ba i divadlo, PLESY a ZÁBAVY DOBROČINNÉ, i společnosti, subskripce pro zatopené a pohořelé, nesmírné vzrušení vnitřností, jež tvoří slávu a štěstí zpravodajů ze soudní síně, konečně lyrické změkčení celého tisku nade všemi druhy katastrof, vše to svědčí dostatečně o nepředvídaném návratu mládí křesťanské citlivosti.

Tento zázračný zjev, snadněji pozorovatelný s výšin Velké Kartouzy, připomínal Marchenoirovi slavný článek, jenž byl považován za ironii a jež nadepsal: ŠTĚPNICE ZÁZRAKŮ MILIONÁŘŮ — označuje tak zajímavý dav šťastných lidí, plných křesťanské lásky, kteří nuzného tělem svým krmí a potem svým napájejí. Zdálo se mu teď, že dosti toho nepověděl a litoval hořce, že nemohl více ničeho připojiti.

Toť skutečně jakýsi národ, toto stádo, toť docela stát v lůně Státu. Nikdy nebylo zřítí takový přívál zneuznaných pelikánů, ani pronásledování diokleciánštějšího, prováděného na nejrozdrásnějších mučnících.

Čas jest příliš vzácný, bychom jej utráceli upozorňováním na podivuhodnou nezištnost, nevýslovnou ušlechtilost, úžasnou svěžest duše nynějších patriciů bohatství nebo moci a vůbec každé vlivuplné osobnosti ať jakéhokoliv titulu na tomto zlém světě, nehodném toho, by je nosil. Každý ví, že tito správcové veřejné radosti vyčerpávají se rozšiřováním srdce chudého a namáhají se zmařiti působnost neštěstí.

Nepopěrný všeobecný blahobyť jest jejich dílem a výstřední touha po tom, by ho učinili dokonalým, jest jejich každodenní starostí. Není skoro dnes příkladu, by nouze, úpěnlivě se pomoci dovolávající, byla nevyslyšena a by šťastní jednotlivci ráčili býti ojedinele. Není takřka příkladu, by průmyslníci a politikové, kteří se hbitě a rychle povznesli k své moci, zapomněli vztáhnouti svou ochotnou pravici k zasloužilému muži, zaznamenanému do rejstříku passiv pochmurného osudu, nebo by nedopřáli si příležitostného zavodňování vadnoucí ctnosti.

Neví se, jakému příznivému vměšování slušno připočísti tento neočekávaný nedostatek egoistních lidských výpočtů, tuto šťastnou vyprahlost starého kaktusu lakomství, toto překvapující nevyllhnutí krokodíllho vejce tradicionelní lichvy. Avšak jest jisto, že neslýchané horlení, právě šlenství křesťanské lásky k bližnímu jest s to zpusťošiti bohatce — zvláště katolické bohatce — jež vděčnost bídou chcípajících odvažuje se jedovatě označovati epithetem hrozných MUFLŮ.

V provádění úkonů náboženských tato výtečná citlivost projevuje se s nejproměnnějšími doprovody nejspanilejší obezřetnosti. Dojemně rozněžňují se na stupních oltářů, pláče se sladkými slzami nad DRAHÝMI NEBOŽTÍKY, o nichž se věří, že jsou v nebi, což sprošťuje od námahy modliti se za ně při mších, jež by se již zaplatily; dávají se všechny bratrské almužničky, by se nevysadil chudý na pospas pokušením k nestřídmosti a by nekormoutil svou duši okázalostí přemrštěné nádhery; zdržují se zamilovaných rozhovorův o Bohu a jeho svatých, z ohledů na zarytost nevěřících, jimž by to mohlo nahnati strachu, a k davu umírněných křesťanů, kteří by bezpochyby odpověděli, že Bůh TOHO TOLIK NEŽÁDÁ, mluví se ještě méně o hrdinství pokání. Otázka pouť vzdálených nebo nesnadných, jako třeba do Jerusalema, jest pečlivě odstraňována a vzdalována týmž pudem

blahovolnosti, jenž by chtěl ušetřiti těm, kdož pracují ve zbožnosti, stín vyrušení nebo nepohodlí. Konečně náboženský cit uskutečňuje dnes ideál toho velikého katolického myslitele, nepřitele výstřednosti, jenž slove Molière, a jenž chtěl, by pobožnost byla »lidská, snesitelná«, a by se nikdo nevrátil POSVÁTNYM ŽELEZEM.

Vhodně podporováni touto šťastnou rozplývavostí katolicismu, mocní moralisti svobodného bádání a literární koryfeové obnažování, všichni korybanti s vyvrácenými čelistmi moderního umění a všichni neúhonní obchodníci voltairianismu, nepřátelského umění, schválili společným hlasem poustevnický život Trappistů a Kartusiánů. Těmto politikům, pevně přesvědčeným, že katolicismus musí v brzké době býti vymeten ze vzdělané společnosti jako neřád, zdá se slušným, zacházeti s ním milosrdně a neuváděti v zoufalství blbce, kteří se ho ještě přidržují, ačkoliv jim naprosto ničeho neposkytuje. Dopřávají se jim tedy tyto dva Řády. Jistý mladý básník nedávno proslulý, Hamilkar Lécuyer, řekl jednoho dne Marchenoirovi, že nepochopuje, jak se svou vírou odvažuje se zůstatí ve světě, an ho ohrožuje zavalením pochybnostmi, jestli neuteče ihned a NEODĚJE SE v Trappě. Srstnatec mu odpověděl radou, by se vzdálil od jeho osobnosti a táhl ke všem čertům.

Existence těchto míst útočištných jest ještě prospěšna z jiných důvodů těmto taktikům svobodného pole. Ve své nepřekonatelné nevědomosti o hluboké vzájemnosti a souvislosti křesťanství, myslí, že způsob života v příslovečném umrtvování ztrávený stojí oproti jiným Řádům méně přísným, Církvi schváleným, a následovně proti Církvi samé. Ubozí lidé, nevědoucí ničeho o křesťanství ani o jeho historii, žerou hltavě tento nesmírný tlach.

Nechť se jim již nemluví o těch zchytralých dítkách Loyoly, ani o těch krvavých Dominikánech, kteří by rádi znovuzřídili Inkvisici, ani o těch smyslných Kapucínech, tolik se bavících v hloubi svých komůrek! Kterak jejich život mohl by býti srovnán s životem těchto podivuhodných řeholníkův, ačkoliv z mody vyšších, kteří samojedině uchovávají dnes ve své úplnosti starodávnou tradici prvních století víry? A ta nádherymilovná římská Církev s veškerou svou okázalostí a svým nespočetným bohatstvím a všichni ti preláti tak hrozní a všichni ti nesčíslní faráři,

rozšíření po městech a po vesnicích, tak mocní, tak ctění a tak bezbožní! — kdo by se odvážil srovnati je s těmito počestnými poustevníky, kteří ničeho nejedí, kteří nic nemluví a kteří tak málo překážejí rozmachu republikánské civilisace?

Marchenoir viděl lépe než kdy jindy, že jest mnoho hořce pravdivého v těchto nízkých sofismatech uličníků, nad nimiž se přestal dávno rozhořčovati. Slyšel z dálky, jak se hroutí Církev ne kámen za kamenem, avšak v nesmírných spoustách prachu, poněvadž již ani není kamenů, ba zdálo se mu, že teď i tato Kartouza, tato poslední opora příbytku Kristova, poskvrněná vetřením se Zvědavosti, začala se kolísati na hrobu svých osmi století.

Bylo potřebí, by otec Athanasius, dojatý důvěrník záchvěvů tohoto cymbálu bolesti, zatáhnul ho jednou odpoledne do vnitra kláštera — neboť tento neobyčejný host prohlásil svou ošklivost k podobnému turistickému úkonu.

— Budiž! odpověděl otec, propůjčuje se deliriu jeho nemoci, budeme kráčet recitující kajicné žalmy, chcete-li, a ujišťuji vás, milý příteli, že velmi budete se tím lišiti ode všech našich turistů.

Přes drásání a štípání svých myšlének Marchenoir nemohl se uhájiti jakémus pohnutí, procházeje tímto nesmírným klášterem, osvětleným sto třiceti okny a měřícím 215 metrů do délky, o něco více než Svatý Petr v Římě. Jen třetina, uniklá požáru z r. 1676, uchovala starobyrou ogivální formu s těmi symbolickými, kamenými exfoliacemi, jimiž zbožnost středověku chtěla přinutiti ku klanění se hmotu hrubou a neoživenou.

Postupně navštívili kapitulní síň; síň umrlčí — pozoruhodnou hned u prahu překrásným poprsím smrti, zahalené v rubáš, a svou rukou kostlivčí posílající polibek těm, kdož jdou kolem; hřbitov; zajímavou kapli Svatého Ludvíka; jídelnu — tu pověstnou jídelnu, kde řeholníci se shromažďují, by dělali, jakoby jedli; konečně knihovnu tolikrát zpusťšenou a následovně silně vybra-kovanou z nádherných velinových rukopisů, jež sloužily k oslavě tolika klášterům před Revolucí, avšak bohatou nicméně více než šesti tisíci svazky většinou starodávnými.

Známo ostatně, že kartusiáni byli statnými spisovateli. Výhradně kartusiánská knihovna tvořila by seznam aspoň OSME

SET autorův a tento seznam ještě by nebyl úplný. »Naši otcové«, pravil prostosrdečně starý kartusián, »často vytvoří výborné spisy, jež by mohly velice posloužiti obecenstvu, a nicméně veškerá produkce upotřebí se k rozdělení jich ohně, když jest jim zima po ránu, by si zahřáli svá těla tím, co shromáždil jejich duch.«

Nejvíce dojmul Marchenoira pohled na jednu z těch četných komůrek, vespolek přesně totožných, kde kartusián, ještě osamělejší než poustevník, stráví největší část svého života. Zabral se na několik okamžiků jak mohl do tohoto koutu pokoje a ticha, do této samoty uprostřed samoty, a posuňkem naporučil svému průvodčímu, by se zdržel každého popisu — pozoruje bezpochyby dokonalou prázdnotu jakéhokoliv slova, v přítomnosti tohoto ideálního a VNITERNÉHO oloupení sama sebe a zřeknutí se (všeho pozemského), jež nemůže býti pocítno leda v hlubině duše, nikoli některého zvědavce nebo literáta, avšak křesťana bez okolků, jehož Pán Ježíš sklání sladce k svým uctěšhodným nohám.

Pro bludné, stále zapřažené hřebce Fantasia tato jednotvárnost jest plná nudy a musí se zdáti prázdnotou, již blahosklonně pojmenují božskou. Není proč doufati, že by mohli býti jinak uspokojeni. Avšak Marchenoir tam odkryl naopak zčištěný pramen poesie, nekonečně vyvýšený nad černé zařkání jeho zoufalství. Pod touto řeholí tak tvrdou na pohled a tak studenou, za tímto nepřekročitelným ISOLÁTOREM, zářily pro něho velebnost života skrytého v Bohu. Život ustavičně zanícený nadšením, překypující radostí, nebeského opojení, nevyjadřitelného pokoje, nekonečné PROMĚNLIVOSTI.

Tito osvobození dostávají, co srdce ráčí, v mlčení všech pozemských vášní, náplň milosti odpovídající plnosti jejich svobody. Otec nebeský sám jim láme každodenní chléb nadpřirozené blaženosti, v přesném poměru jejich odloučení ode všech ostatních blažeností, a to zrovna z úst do ucha Duch udílí jim zjevení veliké lásky. Mystický život jest zde na jediné chodbě s oním životem, a tyto bělostné duše chodí z jednoho do druhého po pořádku jako věrní a pečliví hospodáři v rozmanitých přibytých milovaného pána.

Duch Kartouzy jest současný s duchem katakomb, a Kartouza jest sama velkou moderní katakombou, zakopanější a skry-

tější, než katakomby mučedníkův. Avšak to jest katakomba v nebesích!... V dálce hrouť a hřmotí vozy vítězů světa a nesmyslná vřava a povyk potlesku a jáсотu davů; pobláznění národové běhají a válejí se jako vlny pod kolosálními oblouky oslího mostu všeobecné Neposlušnosti, a všečen tento hlučný ryk lidské slávy, všechny tyto fanfary vítězné malichernosti mizející a odmlčující se táhnouce houštím této půdy, jež má vše zítra pohltiti, přicházejí k uchu těchto rozjímatelů Života, jako nepozorovatelné otřásání země v mlčení jejích hlubin.

— Hleďte, pravil otec k Marchenoirovi, uváděje ho zase do jeho světnice, hle, co činí kupec, jenž má uzavřítí účty, když se mu jedná o všečen jeho statek a všechno jmění. Uzavírá se do svého kabinetu, aniž by svolil přijmouti ať jakoukoliv návštěvu. Praví, že zakrouťí krk každému, kdo se mu z rodiny jeho přiblíží, by s ním mluvil o nějaké jiné záležitosti... My jsme kupci, do jejich rukou Bůh hodil své statky, bychom s nimi dobře obchodovali. Ukládá nám to, když praví v Evangelii: KUPČETE ZATÍM, NEŽ SE VRÁTÍM. A označuje nám způsobem strašným v podobenství o hřivnách výtěžek, jež od nás požádá, účet, jež mu musíme složití a trest, jenž má býti uložen služebníkú, u něhož nenajde účty v dobrém stavu. Jestli tedy kupec, by uzavřel účty, kdež se jedná jen o statek pomíjející, ubírá se rád do samoty a neoddává se nižádným rozmlouvám, kterak máme my vážití si samoty, jež nám jest mnohem potřebnější k spořádání účtů naší duše, v nichž se jedná o naši věčnou spásu?

Marchenoir mlčenlivě poslouchal toto přirovnání a zdálo se mu, že slyší pod obloukem tohoto starého kláštera, jenž jakoby střežil ozvěnu, stoletý hlas, nekonečně vzdálený a skoro potuchlý jednoho z těch pokorných z dřívějších dob, ležících na dva kroky odtud na hřbitově!

Právě týž večer mu sděleno, že pozítřku po mši má býti pohřben bratr, jenž zemřel na úsvitě, a jehož chvalořeč, nepozorovatelně šeptaná, sklouzla až k němu jako mrazivé zachvění podél zdi tohoto nepohnutelného přibytku, kde vše jest mlčením zahaleno, i radost úmrtí. Žádné divadlo nemohlo přivábiti silněji osobnost tak navštěvovanou pohřebními viděními — jakýsi druh lidské křížovky, stále temné, kde odbývala schůzky strašidla v ustavičné tragické půlnoci vzpomínky.

Co vždy rozhořčovalo tohoto vášnivého akolytu všech smutků, toť obyčejně naprostá nepřítomnost modlitby nad rakvemi při tak zvaných pohřbech náboženských, s největší okázalostí odbývaných. Květin jest nadbytek, i slzí, avšak hrůzyplná nadpřirozená událost dostavení se před Soudce a ještě mrazivější nejistota nevyhnutelného Výroku — jak málo se na to vzpomíná, jak neschopni jsou na to mysliti!

Po skupinách hromadí se s tvářemi žalostnými, zpytují přesně věk nebožtíkův a ujišťují se navzájem se zdvořilou blahovolností, že zanechává po sobě jak vůni svých ctností, tak i dostatečnou útěchu těm, kdož »právě zakoušejí bolest jeho ztráty«. Jestli tento vystěhovalec do hnilobárny s úspěchem lichvařil, vidíme, jak davem pospíchají — jako roztoči v střížné látce — lapači zpráv, vyslaní velkými ~~ženy~~ — draví to šakalové, přivábení zápachem smrti. Byla-li ~~ne~~ dlouhá a bolestná, objeví se vše ochotnější než Svatá Kongregace Ritů a rádi PROHLAŠUJÍ JEJ ZA BLAHOSLAVENÉHO, pravíce, »že jest VELMI ŠTASTEN teď a že již netrpí«.

Zatím strašlivá Liturgie burácí a pláče bez ozvěny. Ona má mluvit k Soudci, ale jde to do peněz, čímž, běda! ztěžuje se dědění, a banální průvod brzy se vzdaluje — Bohu díky! — s jistotou do mlhy nesmrtelných kvílení.

Jaký rozdíl v Kartouze! Nač by se mohli poptávatí tito láskou oněmělí, kteří otvírají rty toliko k chválení Pána a kterým nikdy nenapadlo souditi jich bratry? Oni vědí, že společně jejich samoty jest teď duší před Bohem a vědí také, lépe než kdokoliv, co jest duše a co jest to býti před Bohem!

Jednoduchý dřevěný kříž, bez jakéhokoliv nápisu, ostříhá hrob kartusiána. Výjimkou dávají se kamenné kříže Vrchním Generálům. Od prvních časů Řádu používá se tohoto odznaku úcty. Marchenoir, nevěda dosud o zázračné dlouhověkosti kartusiánů, žasl, když uzřel, jak malý prostor jejich hřbitov zaujímá. Zdá se, že oběti Hýření jsou tisíckrát četnější než oběti Kajicnosti, a že přísný Řád jest nejjistější hygienou. Dokázal mu to seznam úmrtí Velké Kartouzy, táhnoucí se po celá století. Vidíme, jak někteří z těchto nekonečných řeholníků skládali sliby před šedesáti i sedmdesáti lety a není vzácný případ, když samotáf neumírá až po padesáti letech kartusiánství.

Ostatně v tomto okamžiku Marchenoir nepomýšlel nikterak na to, by se vyptával na věk toho, jehož právě kladli do země, a nikdo snad by nebyl schopen poučiti ho o tom jak se patří. Pro tyto duše, skloněné nad propastí, život představuje jistou váhu zásluhy a toť vše. Z absolutního hlediska »Čas ničeho nemění na věci Věčnosti.« Podstatné jest býti utvrzen v milosti na konci století nebo na konci dne.

Však možno přáti takového pohřbení nejhrdějším helotům vášně nebo slávy. Vyjma Papeže, žádný křesťan nemá tolik modliteb při své smrti jako nejneznámější a poslední kartusián, a jaké modlitby! Marchenoir byl hluboce dojat tím jednoduchým a dosti málo známým faktem, že kartusián jest pohřbíván jako na poli bitevním bez rakve a bez přikrovu. Jest oděn v bílý hábit svého Řádu, jehož barva odpovídá symbolicky Vzkříšení Našeho Pána a Spasitele, jako černá barva benediktinského řádu představuje svaté tajemství jeho Smrti. Takto jest vrácen prachu, zatím co jeho bratří shromáždění pláčí a prosí nad jeho pozůstatky.

Deset měsíců před tím Marchenoir viděl v Paříži pochovávatí proslulého muže, jenž prohlásil válku všem řeholníkům ve Francii a jenž hodlal vyhladiti křesťanství ve zvláštním boji. Tato osobnost, vyšlá zdola, nepotřebovala se skoro ani povznésti, by její nohy revolucionářského kyklopa octnuly se přesně v úrovni s většinou současných hlav.

Po více než deset let Leon Gambetta, pokračuje v hrách svého rozkošného dětství, dovedl se udržeti jízdmo na ramenech prvorozené Dcery Církve, jež obdržela tak mzdu za svá odpadlictví a jež pila hanbu nejhanebnější — očekávajíc poslední opojení, jež bude pravděpodobně, »co oko nevidělo, ucho neslyšelo a co na srdce lidské nevstoupilo«, v obráceném poměru s tím, co Bůh připravil těm, kdož ho milují. A právě proto Paříž mu vystrojila pohřební obřady jako nějakému králi. Nikdy snad v žádné zemi Západu nádhera nesmírnější nebyla rozprostřena nad politováníhodnými ostatky nižádného člověka...

Marchenoir vzpomínal si na tři sta tisíc hlav lidského dobytka, doprovázejícího k jeho podzemnímu příbytku zahnívajícího Xerxa většiny, zatím co hroutily parádní vozy a lily se bezpočetné smuteční řeči, i srovnával tuto lež zakopávačů s opravdovým pohřbíváním tohoto neznámého kartusiána, na skrovném, sněhem zapadlém hřbitově, kde padesát bratří v slzách prosilo Boha, by vzkříšen byl nebožtík ten k životu věčnému.

Toto poslední divadlo se mu zdálo větším než to první, a zhanobené kanonády při pochovávání diktatorově působily na něho jako hluk neobvykle hloupý a malicherný vedle bystrodýchých a velkolepých nábožných nářkův a lkání těchto vidoucích duší, vědoucích o sobě, že jsou dědičky velebnosti Šalamounovy, před bídou hrobů, a jež snáší mnohem méně smutek smrti než smutek pozemského života!

Jest pravda, že pohřeb Gambetty sám byl velmi ošumělou slavností v porovnání s apotheosou Viktora Huga, jež ho, Marchenoira, zvala o dvě léta později k rozjímání.

Tentokráte nebyla to již pouze Paříž, ani jen Francie, to celý globus sesypal se na svrchovanou šlépěj zemfelého Kosmopolity. Moderní svět, omrzely živým Bohem, pokleká čím dál tím více před mrchami a směřuje k takovým pohřebním modloslužbám, že brzy i novorozeňátka odeberou se, by tam ječela, do-

výklenku proslulých hrobek, kdež bělati se bude od nynějška mléko jejich matek. Vlastenectví bude nuceno tolik osvícených shnilin oplakávat, že to skoro nebude již státi ani za to, stěhovati se z nekropolí. Bude to jako nový národní kult, moudře zmírněný konečným hnojištěm, kamž přeneseny beze štítu, — by udělaly místo jiným, — kostry osvoboditelů a zbytky apoštolů, dle míry jích postupné ztráty oblíby u lidu.

Když Marat skončil svůj hanebný život, „byl srovnáván, praví Chateaubriand, sbožským tvůrcem Evangelia. Zsvětíli mu tuto modlitbu: Srdce Ježíšovo, Srdce Maratovo! ó svaté Srdce Ježíšovo, ó svaté Srdce Maratovo! Toto srdce Maratovo bylo chováno jako v relikviáři v drahocenné baničce z královské klenotnice. Navštěvovalo se v jakémsi trávníkovém kenotafiu, vyvýšeném na náměstí Carouselském, poprsí, koupelna, lampa a psací náčiní tohoto božství. Potom vítr obrátil. Nečistota, vylévající se z achatové urny do JINÉ VASY, byla vyprázdněna do stoky.“

Poesie moderní, stavší se přítelkyní luzy, musela zakončiti jako PŘÍTEL LIDU. Paní umírá, Paní umřela. Paní jest zahalena nikoli do purpuru, ani do azuru monarchií, liliemi ozdobeného, avšak do z červů zpřadené řízy svrchované chátry, a hle, populo, toť ten přehrozný nosič mrtvol, jenž ji dopraví do země. Veškeré ožralství vesmíru, osobně nebo zastoupeně, defilující po šest hodin od Oblouku Vítězného k Pantheonu!

Bylo by bývalo přece tak snadno a tak jednoducho učiniti vyzdvižení této mrtvolky kopanci, přivázati ji za nohy lana tři kilometry dlouhá a za ně zapřáhnouti deset tisíc lidí, kteří by ji dovékli do Paříže, zpívající MARSEILLAISU nebo ZA OMNIBUSEM, až by každá dlaždice, každý výčnělek, každý hrbol chodníku, každé zábradlí veřejného záchodu zdědilo svůj úštěpek k hodům bludných prasat!

MATERIÁLNÍ ošklivost této posmrtné slavnosti dodělala by se aspoň toho úspěchu, že by vzbudila soustrast světa. Nesmírný chorovod vzlyků rozlamoval by na několik dní starou hrud lidstva. Rozhřešení pravých slzí padalo by s očí nevinných a s očí prostituovaných na zatvrzelého Kuplíře Ideálu, ba duše nejrozhněvanější připravily by mu LEPŠÍ Pantheon ze svého věčného zapomenutí!

Dala se přednost zavlečení těchto pozůstatků do stoky demokratické apotheosy. Zneuctění tisíckrát jistější, poněvadž se provedlo nad mrtvolou INTELEKTUELNÍ, a protože jest beznadějno litovati.

Když autor BÍDNÍKŮ hloupě prohlásil rovnost Ramene a Myšlenky, pitomé Rameno chtělo zcela samo projevití svou uzalost a vlající duše básníkova musela odletěti, úpějí, z dosahu této oslavy.

Pluky školáků, přátelé A.B.C. z Marseille, syndikální komora hostinských, ostrostřelci Batignolští, Svobodomyslnictví Charentonu (blázinec v Paříži), Bratrstvo Vaucresson-ské, sbor Allobrogův a Naděje (velká káď) Javelova; hlavy paprsků JARA, kontrolorové divadla Edenu, členové pěvecké jednoty Nogent-sur-Vernisonské a korporace soudních vykonavatelů a veřejných posluhů, kuchařů, zubních lékařů, balíčků, plombistů, kartáčníků, šitkařů a „CELÝ PAŘÍŽSKÝ OBCHOD S KOSTMI“: takoví byli s dvěma sty jiných skupin ne méně hnusných, průvodcové KUSU HLÍNY ZE SAVOJSKA tohoto žebráka, příliš vyslyšeného nejprotiliterárnější popularitou.

Viktor Hugo přičiniv se dosáhl takového snížení poesie, že bylo třeba, by Francie vynalezla, jak samu sebe zneuctí trochu více než před tím, zabezpečivši mu poslední sbohem, jímž se hlučně projevila, jak se slušelo, — v nepředstavitelně mrzké a hnusné slavnosti — spoluvina jejich zhanobení.

Bezpochyby onen pomník, jehož směšnost sám prohlásil před padesáti lety, mohl býti vhod Bohu, jenž by se s ním mlčenlivě spokojil, protože směšné u lidí jest purpurem nedokončitelného Utrpení uplvaného Krále; avšak největší básník světa, — předpokládejme, že Viktor Hugo by zasluhoval tohoto titulu, — nemůže naprosto vzít za vděk s touto kopulí, v níž jeho sláva mnohem méně může dýchat než-li v jedlové rakvi nejskrovnějšího všech hrobů . . .

Ze všeho tohoto járotu současného uličnictví Kartuziáni dle všeho ničeho se nedozvěděli. Zátopa žurnálů nepřelila se ještě přes ohrady jejich samoty. Dále se modlí za nejpokornější a nejslavnější, za básníky, kteří se prostitují a za hlupáky, kteří házejí špínu do melancholického obličejce Poesie, a když umírají, dosti na tom mají, že zaplaveni jsou radostí a nadějí, že neviditelní andělové vznášeti se budou nad širokou jámou, do níž se kladou bez rakve !

XXXIII

Marchenoir pocítil brzy potřebu práce. Nebyl člověkem, jenž by se dlouho válel na jedné myšlence bolesti, byť se mu zdála sebe krutěji výtečnou. Opovrhoval Sardanapaly a jejich hranicemi, a byl by se hájil s pahýly dšticími krví až k nejbřítčejší hraně poslední zdi svého křišťálového paláce. Překvapující sloučení snilka a muže činu; i viděti bylo vždy, jak vyskakuje ze dna své zmalátnělosti a jak sama sebe z kořen vytrhává z hnoje svého zošklivění a nechutě, jakmile jen počínal pocífovati, že se hodí k pastvě.

Dvě jediné knihy, jež byl dosud uveřejnil: ŽIVOT SVATÉ RADEGUNDY a svazek kritiky nadepsaný IMPOTENTNÍ, byly psány na kůlu ohněm zčervenalém, uprostřed svrchované nouze, bez naděje, že potká vydavatele, jenž by je přijmul, v ustavičném strachu před sešlilením.

První a nejdůležitější z těchto dvou děl dodělalo se nade vše přirovnání nejnesmírnějšího neúspěchu doby. Toto obnovení merovingské společnosti, slavnostně vykrášené nejšarlatovějším katolicismem, hned po svém objevení bylo zahaleno a sešněrováno s neskonalou bedlivostí samými katolíky do mnohonásobných povíjanů nejegyptštějšího mlčení.

A přece byla to věc skutečně veliká, toto životopisné vypravování, tak jak on je pojal a provedl! Taková kniha, kdyby tisk ráčil ji pouze oznámiti, byla by snad s to dáti jiný směr historickému proudu, — v příznivé hodině, kdy Michelet, bezvědomý starý zaklínač několika obrazů minulosti, zanechal umíraje volné pole pěstitelům pýřavky historie výhradně dokumentární. Neboť od smrti tohoto čaroděje jiného než toto nevidíme: modloslužebníky dokumentu jak v historii tak i v literatuře a ve všech oborech bádání, — ba i v lásce, kde sadismus po-

slednikráte podjal se toho, by opatřil doklady k prostopášnosti. Toť nyní-
nější sklon potvrzený vědeckou nabitostí nejnaduřejší všeobecné
marnivosti.

Marchenoir, duch nazírací a dalekosáhlé vnímavosti, následkem
toho stále dychtící a toužící do krajin rozprostírajících se za nebo před
jeho dobou, nemohl mít než naprosté opovržení k těmto drtinám hi-
storie, přinášeným každodenně prostředními truhláři z Archivářské Školy
do košíka historické guillotiny, kamž jsou sráženy hlavy velikých kon-
ceptí Tradice. Umínil si tedy protestovati proti tomuto svedení celé
minulosti v prach, a to úplným vzkříšením společnosti, tak pohřbené
jako starověké společnosti a jejíž HMOTNÉ zbytky, přetvořené tisíc-
krát od deseti století, mohly posloužiti všem bylinářským verifikacím
nicoty člověka.

V této Zlaté Legendě francouzské historie, jež jakoby mu stále
šeptala v ucho jako veliká pohádka plná zázraků, jež se mu zdála nej-
synthetičtější obzvláštní, nejsoustředěnější tajemná ze všech dějin, — nic
ho tak kouzelně nepoutalo, jako tato nešmírná, hrozná a dětinná epopea
dob Merovingských. Francie preludovala tehdy k apostolátu západních
monarchií. Biskupové byli světci, v jejich rukou barbarské Pohanství se
zvolna stávalo ohebným a poddajným jako panenský vosk, by vytvořili
a uhnětili s různorodou massou světa gallořímského mystické plástve
úlu Ježíše Krista. Uprostřed tohoto chaosu ječících národů, nad nimiž
se vznášel Duch Páně, bylo lze spatřiti, jak pozvídá se skrze tragickou
mlhu pětých úsvitů Středověku, čistá řada lidských svící, jejich plameny,
k nebi planoucí, jaly se v šestém století jasně osvětlovati katolicismus
Západu.

Marchenoir vyvolil svatou Radegundu, jedno z těchto tichých
světél a snad nejlíbeznější. Ve skvělém záření této slabé lampy dosud
nevyhaslé, vyhledával duše starých nebožtíků vnejméně prozpytovaných
kryptách těchto starých věků. Mocí milující vůle a mocí umění vynesl
je na světlo a udělil jim barvy znovupočínajícího života.

Nejnesnadnější úsilí, o něž může se pokusiti moderní člověk, pře-
nesení do BUDOUCNOSTI celé přechodní minulosti, on provedl, pokud
jest možno takové zázraky provésti lidskému duchu, na něhož hrou-
se a jejíž duši přítomné obrazy, i dopracoval se k takovému druhu hyp-
notického vidění svého předmětu, že skoro rovnalo se visí současné
a smyslové. Toto dílo, skutečně jediné, vybavovalo tak čistou sensaci
minula, že oceánské vzduší třiceti potomních generací stávalo se DO-

MNĚNKOU, hvězdopraveckou úlohou, pochybným sněním kterého snáivního galského mnicha, jehož prudký výbojný náraz byl by zahnal na strmý mořský břeh k zoufalému věštění.

Andělské nebo svčepé postavy toho věku, Chilperic, vládce s jemnostmi mastodonta a jeho jedovatá samice Fredegonda, jatkami obklopená Jesabela; lovčí hrad burácející vasaly; biskupové s bezmocnými zázračnými rukama, Germain Pařížský, Řehoř Turský, Prétextat Rouenský, Medard Noyonský; několik bledých troènes (bot. = ptačí zob), vyrostlých z milosti Boží v slujích, Galswinthy, Anežky, Radegondy, prvopočátky všemocné PANÍ dob rytířských; konečně poslední šalmaj virgillinská, bezhlasý básník Venantius Fortunatus; — všichni tito pradávni nebožtíci byli Marchenoirem vyvoláni tak panovnický, že jste se domnívali, jako byste je viděli a slyšeli v jasném vzduchu krystalnického zimního jitra.

A to nebylo ještě vše. Byla tam freska současných událostí tehdejšího světa, malovaných v stínu nebo v polostínu, avšak dle přísného plánu k ohorizontování tohoto obšírného dramatu: Justinian a Belisar a celá blátivá sláva Říše Byzantské; Gothové a Lombardi dupající po římském hnojišti v Itálii a ve Španělsku, a nejisté kolísavé Papežství té doby v troskách; potom v dálce od Asie nesmírný hluk a vřava, plavé jítření barbarské nádržky, jež každé zakymácení planety rozlévalo na nešťastnou Evropu, aniž by se kdy vyčerpalo, až ke Džingischánovi, jenž vyklopil jedním rázem na západní civilizaci onen škopek padesáti národů!

K vůli této knize sotva o třech stech stranách, jež ho stála tři léta, Marchenoir stal se učencem. Opatřil se doklady až do kořene chloupků. Avšak myslil, že dokument jest jako víno a vůbec jako všechny věci, jež opíjejí a přecpávají, právě tak hloupým pánem jako dovedným sluhou. Často zjistil jeho němotu a nevěrnost. Proto využítkoval ho se vznešeností plnou nedůvěry, odmítaje ho s nechutí, když koktaje znásilňoval celost hlavní koncepce, již mu zkušenost jistěji představovala; — pracovní to metoda, již jakýsi fouňa se zmijí hlavou v REVUE DES SCIENCES HISTORIQUES silně zhanobil a jež by ho byla přiměla pítvati na celou současnou kritiku, kdyby toto vykleštěné spřežení staré rachotiny páně Renanovy bylo schopno odraziti nějaké veledílo.

Ostatně hagiografická povaha jeho předmětu nemohla nikterak přivábiti jeho knize jiných čtenářů než katolických nebo schopných náboženského obdivu. Nuže, vrchní redaktor nej přednějšího katolického

listu v Paříži sám uveřejnil druhdy o merovinských světcích bezrohou brožurku, jež upadla skoro ihned do nejvertikálnějšího zapomnutí, musel k vůli své vlastní slávě neudělití nejmenší pomoci veřejnosti tomuto odvážnému nově přichozímu, jenž by ho mohl vystrnadit z přízně obecnstva. Jest pravda, že v nedostatku tohoto výtečného literárního státního důvodu, nekonečné opovržení katolíků ke každému dílu uměleckému bylo by nadbytečně stačilo. Krátce, tento bídou chápající byl naprosto zbaven jakéhokoli prostředku k uvědomění obecnstva o existenci své knihy a moudří jako vždy uzavírali z nicoty reklamy na nicotu díla.

Faktum jest, že pro tak rozhodné nenávislníky literární krásy Marchenoir byl trochu všedním zjevem. Byl to málomocník nádhery. Všechny hnusné i ohavné nemoci, jež mohou ospravedlnit — analogicky — ošklivost nynějších křesťanů pro nešťastného umělce: rakovina, svrab, strupy, příjice, vřed, koltoun, prašivina, v jejich očích nahromadil je ve své formě spisovatele.

Zvláště v jeho druhé knize: **IMPOTENTNÍ**, tato květena se rozhojnila. Pohoršení bylo tak veliké, že se rovnalo polovičnímu úspěchu. Autor začínal býti znám a objevení této sbírky, uveřejňované již po týdenních článkách v malém časopise, kde byly velmi povšimnuty, šňalo rázem škrabošku se strašného polemisty, až dosud skrytého pro mnoho lidí pod opovrženým rozjímatelem, a jež zžíravá žízeň po spravedlnosti přinutila konečně k vyjití. Povstala na osm dní malá vřava, a to byla celá sláva, již Paříž ráčila hoditi tomuto umělci, jenž se léta dřel. Avšak tato kniha byla objvem i pro samého Marchenoira, jenž v sobě neznal tuto zvučnost kovového gongu, až rozhořčení jím zatřáslo.

Vlivem jakéhosi zákona velmi rozladujícího, shledalo se, že literární forma tohoto nadšence byla zvláště stejnokrevná s formou Rabelaisovou. Tento srázný a **NESPLAVITELNÝ** styl, jenž jakoby řítil se nějaké alpy, valil sebou kdeco ve své zuřivosti. Řítil se ve výskocích epithet, byly to výkřiky k slezení hradeb, divoká proklínání, sviňstva, vzlykot nebo modlitby. Když padal do propasti, jen proto, by opět vymrštil se k nebi. Slovo ať jakékoliv, hanebné nebo vznešené, bylo jím uchváčeno jako kořist; i učinil z něho ihned projektil, paličskou loď, jakýsi kulomet k pustošení nebo k vraždění. Potom náhle opět se stával na okamžik pokojným prostěradlem, na něž mohla sladká Radegonda vyzařovatí blankyt svých pohledů.

Některí vysvětlovali to mrzkým šarlatanismem na způsob **OTCE DUCHESNA**. Jiní, jedovatější, avšak nikoli hloupější, rádi by byli světu

našuškali cosi o jakémsi druhu zácpové šantáže¹⁾, teď zuřící, že nemohla se dlouho provaliti. Nikdo mezi rozdělovači shnilého masa žurnalistu neměl tolik spravedlivé slušnosti nebo jasnovidnosti, by v něm rozlíšil výjimečnou upřímnost vroucí duše stlačované až k vybuchnutí všemi nesnesitelnými otřepaninami prostřednosti nebo bezpráví.

¹⁾ *Chantage* = hrozba prozrazením. Vyděrači a šejdíři vynucují na lidech peníze hrozbou, že je postaví na pranýř veřejnosti. Ti jedovatí vinili Marcenoira, že měl zácpu takové šantáže. Jeť se teď mocně ve zmíněné kaize provalila.

Nyní obrátil se rozhodně k historii. Ta byla jeho největší touhou a jeho nejrůznější intelektuální láskou. Od svého dětství zakoušel dojem, že jest mnohem více současníkem Křesťanských Zápisů nebo Exodu, než dnešní demokratické luzy. Jeho podivuhodná me-rovingská studie dosvědčovala dostatečně anachronism jeho myšlenky. Avšak nechoval již žádného přání znovuzáči podobné úsilí. Neposta-čovaly mu již monografie člověka nebo národu, nechť jakkoliv rozšířené. Odepřel a nehodlal se usídliti na novo v některém koutě století. Chtěl od nynějška obejmouti jediným sevřením historii světa.

Jak se světil svému příteli, snil o tom, by byl Champollionem hi-storických událostí, na něž třeba patřiti jako na božské hieroglyfy jakéhosi zjevení skrze symboly, sesílené oním jiným Zjevením. To měla býti celá nová věda, neobyčejně smělá, již jedině genius mohl zachrániti od směšna. Ubohý Leverdier otřásal se nad tím ve své kůži od prvního úvodu, potom řečnické závitnice jeho proroka nesmyslně ho obtočily a při-pevnily k této koncepci, o níž na konec usoudil, že jest velkolepá. Jest aspoň nepopěrně, že jisté indukce, jimiž tento oslňující dokazovatel zpod-píral svůj systém, dokazovaly dokonale jeho pravděpodobnost.

První idea o tom vypučela z těch exegetických studií, jež byly, na základě snad neslýchané zvláštnosti, východištěm jeho intelektuálního života hned po jeho obrácení. Opíraje se o suverenní tvrzení svatého Pavla: že vidíme vše „v hádankách“, tento absolutní duch pevně uzavíral ze symbolismu Písma na symbolismus vesměrný, i došel k tomu přesvědčení, že všechny lidské skutky, ať kterékoliv povahy, sbíhají se k nekonečné syntaxi jakési netušené knihy, plné tajemství, již by bylo

možno nazvatí PARALI POMENAMI Evangelia. Z toho hlediska — velmi rozdílného od hlediska Bossuetova ku příkladu, jenž myslil, nedbaje na svatého Pavla, že vše jest vysvětleno, — historie všeobecná zdála se mu homogenním textem, nanejvýš spojitým, páteří proloženým, jako kostra sečlánkovaným, dialektisovaným, avšak dokonale zahaleným, a jedná se o přepsání do jiné mluvnice, by se k němu našel klíč.

Naplňovalo ho to naději a žil toliko pro svůj plán, jenž se stal střediskem nervové činnosti jeho myšlének. Málo mu na tom záleželo, že ho měli za přemrštěnce nebo směšného člověka. Od dlouhé doby rozhodnul se, že se nebude hledět zalíbiti, ani se znepokojovati nepřátelstvím, jehož bezprostřední účinky nemohou nikdy, kolem a kolem vzato, dosti snadně zasáhnouti muže, jenž svým pérem, svým jazykem i svými svaly stal se stejně strašlivým.

Ah! bezpochyby, nepřátelé dosti četní, jež si byl uhnal v tisku již, brali obyčejně útočiště k tomu, že mu šlechetně uzavírali všechny prameny odbytí a následovně zbavovali peněz chudého spisovatele, jež jeho talent měl živiti. V tom vězelo nebezpečí, nikoliv přímé, bezprostřední, avšak nikterak hodné opovržení. Co však dělati? Cítil, jak je vlečen za vlasy do své bolestné cesty a, byť i nechtěl, musel běžeti za svým osudem. Pronésti, pokud možno, veliké slovo, a umřítí pak pod poličky a chrchly vesmíru! Budiž Bohu poručeno! říkával často. Toť slovo mnoha odvážlivců, avšak v jeho ústech mělo velmi povýšený a skoro svatý význam.

Ustraněn jsa ve své světničce v Kartouze, bránil se svými oběma pažema proti své vlastní bolesti, staré i přítomné, by vzdálil dotěrnou starostlivost, tak cizí porodní práci jeho ducha.

— Symbolismus historie! přemýšlel, jistotná pravda, tisíckrát zřejmá v mých očích, avšak jak nesnadná k případnému dokázání. Kdyby se jednalo o vysvětlení kus za kusem symbolismu lidského těla, nebo symbolismu rostlin, tu by tato práce, často podniknutá již mystiky nebo filosofy, nenaplňovala úžasem. Zde by byla čáka, že dalý by se po této známé kolejnici kotáletí některé idee, s výhradou nicméně, že by příliš originálně nebyly častovány. Avšak tady jistě hned z počátku narazím na býčí čelo jakési plaché Svobody, neproniknutelné, docela nepochopené davem, jenž jí uctívá a špatně vymezené křesťanskými doktory, jež odstrašuje. Jsem připraven k odplutí jako Kolumbus k prozkoumání TEMNÉHO MOŘE, s jistotou o existenci světa, jenž se má objeviti a s bázní, že na polovině cesty vzbouří se padesát pitomých vášní. Úryvkovitá historie, jak já ji všude vidím, jest zrcadlem ztrnulé pýchy té svo-

body, jež si bez oddechu blahopřeje, že dělá, co chce, — nikdy nic jiného, — a naprostá synthesa, již zamýšlím, zabavuje prvním rázem tento toaletní předmět, by byla přinucena stará ta rozkošnice zhlížeti se ve velmi skrovném potůčku stoky, jež jest její vlastní. Zajisté obešel bych se dobře bez potlesku a nikdy jsem ho nehledal, avšak třeba, bych byl pochopitelný, bych neodstrašil všechny vydavatele bez výjimky, bych šel na odbyt aspoň tolik, jako nějaký HORKÝ LÉK, nově dovezený na srdčitý dubový stolec, zinkem potažený, jak vidíme v jejich účtárnách. Náboženská metafysika nemůže se již dnes připustiti, sice by způsobila průjem a hostinu by proměnila ve sviňstvo. „Píšete pro lidi a nikoli pro duchy andělské“, pravil mi onen otec. Mám se pokusiti o to, bych učinil svým hlavním cílem prásu tohoto náhledu? Běda! získal bych tak aspoň kus chleba!

Nezkrotitelný Marchenoir cítil nicméně, že si lichotil z nemožné pokory. Vybaviti ze všeobecné historie symbolický soulad, totiž dokázati, že historie ZNAMENÁ NĚCO, že má svou stavbu a že se vyvíjí na předcházejících základních plánech neomylných velmi poslušně, toť byl úkol, jenž požadoval předběžného obětování Svobodné Vůle, takové aspoň, již moderní rozum může pochopiti. Nebylo z toho východu. Byl odsouzen k nejistému pokusu zřádkovati své století, by se domohl vyslechnutí, a právě nesmírnost podobného vyzvání k zápasu měla pro něho půvab rozkošnického pokušení. Jeho povaha hejtmana dobrodruhův uchvátíla ho brzy a konečně ustanovil se na nejneopatrnějším rozhodnutí, zapovídaje si, i kdyby měl hlady pojití, připojití potom a ve formě úvodu k své budoucí knize průjmová měkčidla nějaké apologie. Snad také měl pravdu, že spoléhal nasamu rozjitřenost své myšlenky, na neslýchanou výstřednost smělosti, pro niž ho právě jeho předmět zaujímal a nabádal k tomu, by se mu horlivě věnoval, a že doufal v úspěch pohoršením nebo úžasem, jenž by byl aspoň přeludem té spravedlnosti, již současná havěť neudílí povýšencům ducha.

Ostatně samozřejmě má moudrost jakékoliv porady nikdy nenabude vrchu nad těmito povahami, dravě a bouřlivě ženoucími se v před jako přívaly, jež ani náhlé zívnutí nejširšího jícnu propasti by nezadrželo. A pak, není-liž to, co opatrní nazývají odvážlivostí, spíše heroickou poslušností jakémusi vyššímu nátlaku, jehož agonie tito mučedníci předem přijímají? Když nějaká veliká věc se vynořila nad obzor, hrud' Marchenoirova se rozvírala jako triptych, a tu zjevovalo se krví crčící jeho srdce, mezi obrazem modlitby a obrazem vyhubení!

Poněvadž chtěl, by historie byla kryptogramem, jednalo se o četbu značek a o vniknutí v jejich souvislost. Nuže, značky se rozvíjely po šest tisíc let, počínaje prvním člověkem, s vrchu dolů zázračně vypnuté pyramidy lidského pokolení. Jejich spojování bylo bezpočetné jako prach, neskonale spletené, jemně zosnované, prokládané, taškovitě se kryjící, při čemž jedna sdružení s druhými zahýbají se, protínají a zamotávají se do všech hlubin.

Všechny ruce nocítkaly tento chaos. Tři Žádostivosti jako neunavné přadleny přidávaly na tu stůčku, a sedm Hříchů jí navinovalo, břichem po zemi se plazíce, ve všech smyslech, kolem všech pokolení, v nerozmotatelném víru epísd. Láska, Smrt, Bolest, Zapomenutí, ty pospolu uváděly své paraboly v ustavičný obchod s OMYLY a chybami, v němž navlékl každý z nich na sebe veškerý temnoty.

Čas od času nějaký výtečný historik představil se, by prozkoumal váhy a jeho rosolovitá hlava se rozplývala na mískách. Hypothesa pravila Domněnce: Budeme se bavit! a daly se obě miliskovati starým Záletníkem Lži zcela nahým, na pružné pohovce Kritiky. Úžasná cesta historie ocitla se na křížovatkách s tyčemi a korouhvičkami, kde dáta málo jistá označovala ve směru některých událostí, zatáčejších se jako úponky révy, všechny stezičky neexistující, po nichž by se dospělo k nemožným verifikacím. Učené bádání pronajímalo alexandriinské bibliotéky, by se opětně zásobili potraviny nespočetní hlodavci s okuláry, jichž úkolem bylo paběrkovati a sbíratí stébla v nesmírné hromadě dokumentářského lejna, namrveného největšími hovady a kteří nábožně zakazovaly si přes veškeru choutku nějaký závěrek. Jestli sem tam ně-

kterému z nich to napadlo, bylo to pod úmyslnou podmínkou zhanobit něco velikého, polehtati pérem šlapadlo nohou svaté Luzy, konečně zvítězivši a panující odplatitelky patolizalů, jež si z bláta vycídila. Sám Bůh zná všechny ty krásné práce, jež se takto provedly a prاسprostý způsob nazírání těchto pomlouvačů předků!

Duch člověka, vznášející se, — jako druhdy Duch Páně, — nad tímto nevýslovným nepořádkem, pravil: — Není ještě dosti toho, co jest! i naporučil, by TEMNOTY SE OBJEVILY, totiž by zase minulosti, rozdělané v černi našich tiskařů, staly se nesmazatelnými a by škraloupem se nalepily na prozřetelnostní mosaiku. Došlo se k takovému vyhlázení prvopočátečních představ, že nejnesmírnější fakta, nejvíce do oka bijící, od nynějška, ztratí své principy, osiřelá, a ve svých důsledcích ovdovělá, zbavená očnice, vyvržená ze společného obcování, bezhlavá a vykleštěná, existovala v mozcích pouze ve fantastickém stavu potomstva náhody. A tato neznalost každého zákona byla zvláště dotvrzena v tomto století rozmáhající se zběsilostí, filosofovatí o historii. Temné svědectví sebevědomí nezhojitelně rozřezaného na kusy a třesoucího se posledněkráte pod špalkem řezníkův ineteligence!

Pro začátek Marchenoir žádal rozvod pana Náhody a slečny Svobody, nesmyslně spojených za vlády vzájemného vyřezávání a míškování. Považoval za obludné toto spřežení, jež se zdálo jediným útočištěm moderního Rozumu, který se rmoutil nad celibátem své předražené dcery, všeobecně rozkřičené pro nezdrženlivost a sprostou volbu souložníků. Pomluvou přílišnou bylo by tvrditi, že něco opravdového kdy vzešlo ze schopnosti, již tak nejisté, prostituované s tímto bastardem nicoty, a on dychtil po tom, — když společnosti se smrtí zápasící dávají své dítky v zástavu, by, píatlíce dosáhly právě jimi jejich zahubení, — stvrditi jednou pro vždy, dříve než vše se shroufí a sesuje, a pro čest myslící bytosti, bezvadnou vzájemnost všeho, co se uskutečnilo ve všech časech a na všech místech, k hanbě řemeslníků prachu, kteří oškrabávají staré kosti, přechovávají úmysly o vyhubení jednoty člověka.

V jeho očích slovo NÁHODA bylo nesnesitelným rouháním, a žasl vždy, přes to, že nemohl se ubrániti svému opovržení, že možno se s ním setkati v ústech tak zvaných křesťanských. — NIC NEDĚJE SE BEZ JEHO ROZKAZU NEBO BEZ JEHO DOVOLENÍ, říkal rouhačům; ten váš pan Náhoda vás stvořil, a vtělil se, by vás svou krví vykoupil! Vypadá tak ta vaše myšlenka? Nuže já katolík, já mu plívám do tváře, tomuto soupeři mého Krista, jenž nedošel ani té cti, existovati jako modla, v obraze,

by aspoň v takové podobě svědčila o průmyslné zručnosti nějakého podnikatele božstev.

Bylo mu zřejmo, že nebylo možno býti katolíkem, ba ani lichotiti si ze štěpítku náboženského citu, jestli se vše, naprosto vše nedá Prozřetelnosti; odtud právě idea o neomylném plánu vtírá se duchu. Na této výši málo mu záleželo na filosofických neb i theologických překrouceninách, jež se vypouštěly proti Svobodné Vůli, zanechané bez prostředků k živobytí, následkem tohoto vpádu NUTNÉHO, na suchém pastvisku PODMÍNĚNÉHO.

— Prozřetelnost všeho zmocňuje se proto jedině, by se sama v oběť darovala. Ptejte se Lásky, jestli nerozumíte a táhněte k čertu! Taková byla celá hádka tohoto intelektuálního Stylity, jenž nesestupoval nikdy se svého sloupu.

Měl zajisté již po krk kajicné námahy, již si byl uložil, poněvadž se jednalo o svedení vesměrných svědectví do takové zkráceniny formulí, by mohla býti udržena v jednom paprsku myšlenky. Poněvadž jest to stále Bůh, jenž působí AD NUTUM na celé zemi, bylo třeba s veškerou nutností předpokládati JEDINÝ skutek, neurčitě zlomený do prostředí jeho tvorstva. Nechť použije se slova Otroctví nebo Lásky, neb dokonce i jiného názorného slůvka, rozjímání přivádělo stále tuto jednoduchou podívanou na jediné nekonečné gesto, provedené Bytostí absolutní, a odražené v nespočetné viditelné rozmanitosti symbolů.

Nechť do kteréhokoliv bodu času postavila se magnetická jehla, bytoby bylovzetí Jerusaléma nebo Vyhození z oken pražského hradu, úhel marně se rozvíral v krouživém kývání, bod ten jakýkoliv stával se středem vesmíru. Minulost i budoucnost vyzařovaly světelně z tohoto ohniska a sbíhaly se, paprskovitě se chvějíce, k tomuto pupku. Nadpřirozená totožnost všude najednou probleskovala. Člověk, čině ustavičně totéž, shledával se v kruhovitém postupujícím víru věčně analogických okolností, a sotva zratelná ukrutnost nějakého Ezzelina nebo Halberstadta měla právě tolik harmonické síly a platila tak jistě duchu synthesy, jako kolossální opakování se despotismu Tiberiů, Filipů II. nebo Napoleonů!

Historie, jak ji viděl Marchenoir, byla z tkaniva tak zaručeného, že bychom se mohli založiti nevím s jakým padělatelem, ochranné známky její by nikdy nepředělal. Zkažené značky, řádky klíkatě rozběhlé a smysl rušící, bodaly do oka a křičely, by byly dosazeny v pravou polohu. Symbolický tento text, jen o jedinou čárku zmrzačený, neměl již smyslu a hlásal hned od svého náhlého zmrzačení tak povstalou hanbu. Co Pro-

zřetelnost napsala do znovu a znovu oživující tradice národů hustou sedlinou krve a řetězy pohoří mrtvých, to napsala pro věčnost, aniž by jaké škrabadlo nebo svatokrádežná kyselina byly kdy s to, by vymazaly byt jen jeden trvanlivý solecismus tohoto palimpsestu bolesti!

Neboť takováto byla evokační cedulka tohoto čaroděje exegese, jenž chtěl, by se vše najednou představilo před tribunál jeho ducha: Každá věc pozemská jest poukázána k Bolesti. Nuže, tato Bolest byla v jeho očích počátkem i koncem. Nebyla pouze cílem, výhrůžkou potomní, byla samou LOGIKOU těch tajemných Písem, o nichž předpokládal, že v nich má být čtena Vůle Boží. Strašlivý rozsudek Genese k opuštění Edenu vztahoval se ve své neoblomné přísnosti na stále BOLESTNÝ porod nejmenších rozuzlení ekumenického románu země.

Tedy na této prokleté planetě, odsouzené k tomu, by PLODILA pouze trny, splňoval se po šedesát století nad padlým pokolením výsměch Pokroku ve věčném obnovování opakovacích předobrazení katastrofy, jež má vše vysvětliti a vše strávití ku konci konců.

Zrovna aby i andělé se strachovali a soucitem plakali nad tímto divadlem, zavdávajícím podnět k obavě, že snad nikdy nepadne opona božského studu! Lidské rody, stále užirané na hodech silných, na všech pevninách, kde dítky Nemrodovy roztáhly svá tenata, a Chudý, jemuž přidělen jest úžasný úkol samého Boha představovati, Chudý stále přemáhaný, tupený, poličkováný, znásilňováný, proklínáný, v kusy rozřezávaný, avšak neumírající, — kopaný nohama pod stolem a šlapaný jako neřád, kotálený z Asie do Afriky a z Evropy po celém světě, — aniž by jediná hodina byla mu udělena, by se napojil svými vlastními slzami a by sioškrabalkornatinu svékrvel To pro celé trvání starověkých společností, řezbářsky zobrazených ve strašné zkrácenině v žranici krále Baltazara.

Potom příchod dokonale Chudého, v němž se shrnuly nejvybranější ohavnosti bídy a jenž byl Sám Baltazarem hostiny muk, na niž byly pozvány všechny mocnosti a knížatstva k utrpení. Nervy otřásající Spasení, jež promění POETIKU člověka, aniž by obnovilo jeho srdce, k výsměchu toho, co bylo zvěstováno.

Byl jednoduše otevřen jiný rejstřík formulí a velká radost kozlův a supů znovu počala. V nezměrných krajinách, křesťanstvím neprozkoumaných, kuchyně pastýřů národů se nezměnila, avšak v křesťanství Chudý byl často pozván milosrdně, by se popásl na výkalech moci, již byl sám potravou. Pod břemenem slabých, od nynějška přitíženým spliritualismem, praskaly kosti devatenácti století člověčenstva.

Jakoby objevení Kříže omámilo národy, vesmír se popletl a zamotal v zázračném zpřevrácení. Po Římské Říši, zkroucené kolikou, pakostnicí a podagry znedužené, se zkaženými vnitřnostmi a zplešatělé jako její první Cesar, miliony hovad s lidskými tlamami se rozvalilo. Gothové, Vandalové, Hunové a Frankové posadili se, uštěpačně se pošklebující, na své štíty a přívalem dali se odnášeti proti všem branám Říma, jenž pukal a bořil se pod těmi nárazy. Dunaj vzdutý divochy, rozléval se v záplavách pozáchodech Říše Byzantské. Z Východu Velbloudař Prorok, dřepě na bobku nad lejnem svého stáda, vyseďoval již ve svém špinavém lůně rozhladovělé kobylky, jimiž co nevidět naplniti se mají dvě třetiny známého světa. Bili se, rozparovali se, žrali si vnitřnosti po osm set let od nejzazších konců Persie k břehům oceanu Atlantického. Konečně veliká feudální trámová kostra budovala se v kašovitém blátě tohoto zařezávání a roztínání lidských těl.

Zdálo se, že to byla podpěrka skoro nebeského Jerusalemu, jenž se právě sestrojoval, a shledalo se, že to byla také šibenice. I Rytířstvo, nejušlechtilejší předmět, jež lidé vynalezli, bylo často nemilosrdno k trpícím údům Páně, jež mělo ochraňovati. Ani Křížácká Tažení, bez nichž by minulost Evropy byla trochu méně než hromadou sviňstva, neobešla se bez ošklivé stopy obyčejné hnisavosti živočicha odpovědného. A bylo to přec mládí se srdcem žhoucím, byl to čas lásky a nadšení pro křesťanství! He Světci, bylo jich tehdy jako dnes, půl tuctu na každý stomilion všedních a odporných duší, — skoro, — a ošklivý dobytek, jenž je uctíval po jejich smrti, byl často nucen vypůjčiti si bláto a sliny, by je poplívati mohl dle své chuti, když došel cti a mohl držeti je živé ve svých umazaných rukách.

Sotva dvě věci, tak zdálo se Marchenoirovi, zasluhovaly, by se přemohlo dávení nad tím hnusným rozjímáním: nepomíjející přednost Papežství a nezadatelná svrchovanost Francie. Nic nemohlo nabýti převahy nad těmato dvěma privilegovanými. Ani nepřátelství časův, ani obchod Židů, ani vynikající nehodnost jistých obročnicků, ani revoluce, ani porážky, ani proklínání, ani nevědomé zhanobení svatokrádežného hlupství...

Jakmile jedna nebo druhá hrozily zhasnutí, svět objevil se v Klatbě. Bonifáce VIII. bulla UNAM SANCTAM, ona proslulá bulla o DVOU MEČÍCH, neměla již věřících, pravda, a Francie byla ovládána bačkoráky a břídily... Nechtí několik duší vědělo, že trvá pro ně předpis proti všem naléhavým pronásledováním nicoty, a Marchenoir byl jednou jednotkou

v malém počtu těch duší nešťastných, vlečených na ledové rozplývající se kře uprostřed oceanu vlažnosti k tropickému pásmu pitomosti!

Avšak dříve než se překotí, chtěl tento millenarista předvolat moderní časy, nejnespravedlivější časy a nejbližší, jak jen kdy byly, před Soudce, jehož Příští tušil přes to, že se zdá, jakoby spal hluboce po tolik věků, a v něhož skládal naději, pro sílu lkání zoufalých, že jednou pro vždy dovolí svému nebi shroutit se! Tento nářek všude sbíral, nahromadil, slučoval a srážel v sobě. Jsa vznešeným žákem svých vlastních trýzní a muk, sváděl v jakousi algebru k rozbřesnutí inteligencí universální celkovost bolestí!

Z tohoto hvozdu vycházela se řvaním neznámá jakási Symbolika, již by byl mohl pojmenovat symbolikou Slzi a jež se právě měla stát jazykem, jímž by k Bohu mluvil. Připodobňovalo se to nekonečnému jekotu všech žalostných hlasů rozdrčených ubožáků všech věků, v zázračnězkrácenéformuli, jež vyjadřovala, — nutností jakéhosi druhu božského výkupného, — nekonečné odklady Spravedlnosti a zjevnou neúčinnost Spasení.

Hle, co zamýšlel hodit před oči svých nepozorných současníků, předně; potom před jasný pohled Toho, jehož příští se dovolával jakožto přitěžujícího svědectví blátivého odpadlictví dnešní generace, jež snad bude poslední před potopou, — jestli její obludná lhostejnost učiní z ní svodnici, jež by pojmula hanbu a mrzkost jejích starších sester, méně ohavných než sama, a jichž obvinění psaná historie tak zbaběle koktala.

XXXVI

Marchenoir psal jen jednou Veronice, by jí oznámil svůj návrat. Z bázně nebo ze cnosti zdržoval se toho až dosavad, ačkoliv žádost po tom umíral, omezuje se na zmínky s málo zastřenou něžností v každé své epistoletě na věky věrnému Leverdierovi. Konečně několik dní před svým odjezdem rozhodl se najednou a odtud tento nepochopitelný list:

„Moje milá Veroniko, prosím vás, byste připojila k svým obvyklým prosbám ještě za mne ty, jež najdete ve svých modlitebních knížkách a jež se modlivají za umírající. Tělesně vede se mi dobře, avšak můj duch se smrtí zápasí a o vás zvláště myslím, že jste označena k mé pomoci, protože pro vás trpím touto děsnou mukou.

„Jsem šíleně do vás zamilován, tak zní pravda, a bylo třeba z Paříže se vzdáliti, bych to pocítil. Rozhodl jsem se psáti vám po té jednoduché úvaze, že VY TO JISTĚ VÍTE. V podobném případě ženy jasně vidí a tento cit, jež jsem spozoroval až v těchto dnech posledních, jste jistotně rozpoznala dávno, mohu-li tak souditi z jistých opatřených zařízení, jež si dnes připomínám a jež zjevně dosáhly toho, že zpozdíly tento výbuch. Avšak byl byste ničeho nepochopila a ničeho neuhodla, myslil jsem, že bylo třeba, bych se vyjádřil, i když jen k vůli vzdálení přetajeného nebezpečí našich styků.

„Co se má s námi státi? Jsou pouze dvě cesty: vy mne zachráníte, nebo já vás ztratím. Odloučiti se, připouštějíc, že by to bylo možno, to by bylo snad nejsmutečnější rozuzlení. Ověncila jste život můj tak opoj-

ným křesťanským nadpřirozenem, že bych nemohl již oddychovati v jiné atmosféře.

„Nuže, nemám již k ničemu odvahy, duše moje jest úplně svržena. Budete se museti odhodlati a odsouditi k neslýchané zdrženlivosti, neboť sám vsoběhořím, od počátku zmitání na této cestě, jako pochodeň špatně shasnutá, již vítr právě rozžehnul. To padělané bratrství, jež nás spojuje a nás odlučuje až do dnešní doby, nemá již stačiti. Bude třeba sestrojiti nějakou jinou prostřední hradbu pevnostní, jež by dosahovala až k sedmému nebi a již by žádná zrada smyslů nemohla prolomiti.

„Tato zednická práce bude vám bezpochyby možnou, vám, duše duchovní a zčistěná, jež nemáte již těla leda pro příliš tělesné oči vašeho nešťastného přítele, jehož všechny staré zkaženiny a veškero bláto vaše přítomnost, jak dobře cítím, pobouří. Hleďte tedy, drahá pokladnice heroismu, snad to, čeho nám třeba, objevíte na stezkách k mučednictví vedoucích.

„Nemůžete snést, by se na vás hledělo jako na světici, a víte, zda schvaluju tento odpor. Avšak v předpokladu, že by se bylo zlíbilo Pánu Našemu hoditi na vás purpur svého nebe, nepřestala byste nicméně býti PRAVOUŽENOU navěčné věkyvěkův, — jak se to stává obdobně s knězem, — neboť co Bůh vyrobil svou bytnou, essentiální Rukou, nese nevyhladitelný RÁZ právě tak jako Svátostí jeho Církve. Byla byste nucena následovně viděti tak jasně jako jiná zlo tohoto světa, do něhož smrt byla uvedena jako do své domácnosti první z vás žen.

„Právě proto jsem prosil vás o modlitby za umírající. Jsem v nebezpečí smrti duše své pro vás, předrahá, a vrátím se do Paříže během týdnu, jako se dáváme nésti do země. Nestanete-li se dokonale silnou proti mé slabosti, odveku vás do prohlubně zoufalství.

„Sama jste mi to dala před nedávnem pochopiti. Jakmile se stanete mou ženou nebo mou milenkou, zhnusení bylo by stejně bezmezné. Naše bych ve vašem loži a ve vašem objetí celou vaši MINULOST, a tato minulost, vyprostěná z propastí, kamž ji vrhlo vaše pokání, odervalaby mne od vás kus po kuse rozžhavenými kleštěmi, by se sama na moje místo uvelebila. Naše láska byla by mrzkostí a naše rozkoše dávením. Docela bychom ztratili, co v nás úctu navzájem vzbuzuje a našli bychom, co nás může ještě více snížit a zhanobit. S onoho světelného okršku nebe, kde se vznášíme v utrpení, byli bychom vyvrženi na pokračavejné cesty, dozasmraděného kteréhokouta, kdež nejnečistější hovadaprávem směla by nás pokáleti a zamazati...

Jest tedy třeba vymítnouti ze mne ďábla, moje vroucně milovaná, nevím jak, avšak jest toho třeba hned, pod trestem pekla a smrti. Toť vše. Duch můj zavalen jest temnotami, a nedovedl bych vám nabídnouti ani stín nějaké idee, jež by se podobala zevnějškem spásonosnému prostředku. Ach! přítelkyně moje, třikrát milovaná, krásná moje Veroniko Křížové Cestyl která trpím srdce moje puká a pláče, jak jsem tolikrát vás viděl plakati, na kolenou plakati po celé dny před vaším velkým krucifixem! Jenže slzy vaše byly neskonale sladké a moje jsou neskonale hořké.

„Váš MARIE-JOSEF.“

Zátiší Velké Kartouzy, byť by sebe více povzbuzovalo a sebe blahodárněji působilo, nemohlo se na dále prodloužit pro tuto tragickou duši, jež si vytvořila i o Ráji ideu věčného zuřivého vystupování k Absolutnu. Čtvrtý týden blížil se ke konci a Marchenoir měl toho již rozhodně dosti. Ukonejšení, jehož přičel vyhledat, bylo pouze zevnější nebo dočasné. Vzácná dobrota jeho hostitelů mohla povoliti jeho napjaté nervy a polehčiti vrcholům jeho ducha, avšak nemohla ničeho nad to.

Bylo zvláštní ostatně a velmi přiměřeno bezvadné přesnosti jeho ironického osudu, že nejhorší neštěstí, jehož se mohl obávat, mělo mu býti odhaleno právě na této hoře, kdež po několik dní trval v domnění, že tam dýchá v plné bezpečnosti. Nyní pak pocítoval nejzuřivější potřebu vrhnouti se před toto neštěstí, byť by měl z toho zcepeněti!

Šel se tedy poroučeti Otcí Generálovi, jenž jej mnohokrát již přijal s onou mírností velkých Pokorných, jež druhdy krotila Draky a Císáře. Marchenoir, nepřislušející žádné z těchto dvou tříd oblud, vyjádřil, jak uměl nejlépe, svou vděčnost, prose přívětivého starce, by mu před jeho odchodem požehnal.

— Drahé dítě, odvětil tento, chci učiniti něco ještě více, dovolíte-li. Vím z vašeho života a z vašich trampot to, co váš přítel, p. Leverdier, mi psal a o čem otec Athanasius myslil, že mi může svěditi, i zajímám se o vás hluboce. Podniknul jste knihu ku slávě Boží a jste chudý, ... dvojnásobně chudý, poněvadž se vzdáváte slávy, již poskytují lidé ... Vezměte s sebou, prosím vás, z Kartouzy tuto nepatrnou pomoc, již vaše duše křesťanská může beze studu přijmouti, — dodal podávaje mu bankovku tisícifrankovou, — a vzpomeňte si ve svých bojích na starého

SLUŽEBNÍKA NEUŽITEČNÉHO, avšak plného lásky, jenž se bude za vás modlíti.

Nešťastník, zlomený pohnutím, padl na kolena a přijal požeňání tohoto vůdce největších duší, jež jsou na světě. Generál ho pozvednul a stisknuv ho do svých paží, zavedl ho až k dveřím, napomínaje ho k statečným, mužným ctaostem, k nimž dle všeho křesťanská společnost nenávisť zanevřela, jichž tradice však setrvává přese vše v těchto samotách, — bez nichž, jak se zdá, nebe, unaveno jsouc klenouti se od tolika věků nad tak hnusným pokolením, shroutilo by se ochotně, by je zničilo.

Otec Athanasius očekával ho úzkostlivě. Mluvil horoucně, avšak úmysly jeho představeného nebyly mu povědomy. Dobrý tehlelník byl unášen dětinnou radostí svého přítele, jehož tyto peníze zbavily ošklivých tíspí, nádavkem připojených k nejvnitřnějším mukám.

— Vidím, že odcházíte bez přílišných starostí, pravil mu. Aspoň jsem ujištěn, že černá bída se vás hned nezmocní a namlouvám si, že později Bůh vám sešle opětnou pomoc. Není dovoleno věřiti, že tento dobrotivý Pán vás zahrnul nejvzácnějšími dary jedině proto, by vám působil utrpení. Ostatně Církev bojující potřebuje spisovatele vašeho druhu a vy přemážete konečně všechny překážky jedině silou talentu, tak chci doufat . . .

Avšak jest mi třešti se z jiných příčin a to právě pro přílišnost vaší síly, jež mne děsí, dodal s melancholickým úsměvem, dotýkaje se prstem jeho čela a jeho hrudi. Zde a tady shledávám vaše nejstrašnější pronásledovatele. Mnoho jsem na vás myslil, milý příteli. Jest to tajemství bolesti, že muž jako vy mohl se zroditi ve století devatenáctém. Byl by z vás v jiných dobách Ligista, Křížák, Mučedník. Honosíte se duší jednoho z těch starodávných apologetů. Víry kteří dovedli kázat evangelium pannám a katům až i v zubech šelem. Dnes jste vydán na pospas moulavým dásním zbabělců a prostředních a chápu, jak vám to musí býti nesnesitelným trápením. Prožil jste čtyřicet let a nedovedl jste se dosud přizpůsobiti, ba ani orientovati v moderní společnosti. Toť hrozné . . .

Neobviňuju vás, aniž vás soudím, ubohý příteli. Lituji vás z celé duše své. Spravedlivě mne posudte. Nevyčítám vám, že jste si neuměl ZJEDNATI POSTAVENÍ. Nejsem z těch buržoá, jichž jediné jméno vám kalí duhovku. Jsem jednoduše Kartusián a věřím, že nejlepším postavením jest konati vůli Boží, nechť jest jakákoliv. Jestli jest údělem psát krásné knihy bez útěchy a beze mzdy, uprostřed ustavičných muk, vaše

úloha jest zcela vypíněna a padesátkrát, myslím, skvělejší, než úloha prvního ministra, jenž bude zítra večer kopanci svalen se schodů v propast zapomenutí. Jen obávám se, že snad tento dar síly, jenž by z vás snad učinil velkána činu mečem nebo slovem, kdybyste jich upotřebil, neobráť se na konec proti vám a neuvrhne vás v zoufalství.

— Máte pravdu můj otče, a ani já nejsem bez hrůzy. S veškerou upřímností přiznávám se: ze všech tří božských ctností jedině proti naději vědomky a vážně jsem zhřešil. Tkví ve mně instinkt revolty tak divoké, že ničo nedovedlo zdeptati. Konečně vzdal jsem se vypuzení tohoto krutého hovada a беру za vděk tím, že nejsem od něho sežrán. Co jiného mohu učiniti? Každý člověk jest při narození spřežen snějakou obludou. Jedni ji vypovídají válku a druzí lásku jí prokazují. Zdá se, že jsem dosti silen, jak pravíte, protože byl jsem poctěn společenstvím krále oblud: Zoufalstvím. Jestli Bůh mne miluje, nechť mne opatruje, až nebudu mítí odvahy k tomu, bych sama sebe hájil! To upokojuje a důvěru vzbuzuje, že nemohu již býti překvapen, protože nevěřím v štěstí. Práví se často, že jsem člověk vyššího druhu a já to neupírám. Byl bych hlupákem a nevděčníkem, kdybych neuznal této štědrosti, k jejímuž zasloužení jsem ničeho neučinil. Nuže! Jestli štěstí jest již skoro neuskutečnitelno pro nejprostřednější z bytostí, pro nejnesnadnější ukojitelného z rozumných tlustokožců, kterak by mohl na to činiti nároky takový diapason bolestí, jež nazýváte geniem? Štěstí, můj drahý otče, jest stvořeno pro dobytek... nebo pro světce. Vzdal jsem se ho tedy ode dávna. Avšak v nedostatku štěstí přál bych si aspoň pokoj, onen nedostižný pokoj, jež přece andělé Vánoční zvěstovali NA ZEMI, lidem dobré vůle!

Otec Athanasius se na okamžik rozpakoval. Vše, co může býti vnuknuto nejvroucnější kněžskou láskou, řekl již tomuto bezpotěšnému muži. Vše zkusil, by zhustil trochu naděje v této puklé váse, z níž rozléval se lék, srdce posilující, ihned, jakmile byl nalit. Nemohl obviňovati svého kašicníka, že jest neučennivý, nebo sám sobě s potleskem jásat, že se mu daří učení. Podezření z pýchy, — tak pohodlné útočiště pro zpovědníky a duchovní vůdce bez jasnovídnosti a bez horlivosti! — odvrhnul hned v prvních dnech s nedůvěrou, dbaje více apoštolského vniknutí do srdcí než aby rázem je zatmelil pod seminárními formulami.

Ne-Láska jest jedním ze jmen Otce pýchy a jistotně nepoznal mnoho ve svém životě bytostí, jež více milovaly než ubohý Marchenoir! Cítil, že se ocitá v přítomnosti výjimečného neštěstí a slzy mu vstoupaly do očí při pomyšlení, že má před sebou muže jdoucího na smrt a jehož nic nemůže zachrániti, jakéhosi svědka Lásce a Spravedlnosti, — žalostnou

zápalnou oběť společnosti, zasáhnuté šílenstvím, jež myslí, že Genius ji pošpiní a že aristokratická povýšenost byf jen jediné duše jest nebezpečna psinci jejich pastýřů.

— Žádáte si pokoje v samém okamžiku, kdy odcházíte do války, řekl konečně. Budiž. Domníváte se, že jste povolán k osamotnělému protestování ve jménu spravedlnosti proti celé současné společnosti s předcházející jistotou, že budete naprosto poražen a bez ohledu na následky takového boje, — v opovržení vaší bezpečnosti a úsudků vašich současníků, v naprosté nevšimavosti toho, co obyčejně určuje lidské činy. Domníváte se, že ve výběru cest svých nemáte svobody... To jedině Bůhví. Jest snadnější vás odsouditi než pochopiti. Ze všeho možného jedině možno zvednouti za vás ruce nebi. Avšak vaše korsára jest příliš obtěžkána... Nejste sám, vzal jste si na svou zodpovědnost ještě jednu duši. Co tím hodláte? Počítal jste s hroznou překážkou vášně, silnější než vy a zřetelně čitelnou, aspoň pro mne v nejmenších hnutích vaší fysionomie? A jestli vám bude popřáno nad ní zvládnouti, nebudete se potom ještě rozpakovati vléci ubohé toto stvoření do nerovných šarvátek, jež, jak příliš dobře předvídám, bude vám co nevidět podstoupiti?...

Marchenoir velmi zblednuv a jakoby zavrával, posadil se s tak palčivým výrazem bolesti, že otec Athanasius byl rozrušen tím neobyčejně. Nastalo trapné ticho několika okamžiků, po nichž nešťastník začal hlasem dosti hlubokým, takže otec byl nucen nastavit ucho a zbystřiti sluch.

Co chcete, abych vám odpověděl? Bude, jak Bůh dá, a doufám, že žehnatí bude jeho svatě vůli ve své poslední hodině. Kdybych byl bohat, mohl bych upravití svoje živobytl takovým způsobem, že nebezpečí, jež vás děsí, rozplynuly by se pro mne v nívec skoro úplně. Psi bych svoje knihy na kolenou v nějakém samotáfském místě, kde bych neslyšel řev a proklínání světa. Na neštěstí není tomu tak, a nevím, kam hanebný boj o život hodlá mne zavléci.

Mluvíte o té vázni... Pravda, jsem skoro beze síly, bych jí odpo- roval. Od let mnohých žiju cudně jsa jako „žádost pahrbků“, — s plno- krevností srdce. Vyznáte se v duších a víte, do jaké míry tato okolnost přitěžuje nebezpečí. Avšak šlechetná dívka vynajde něco, by mne před sebou zachránila... nevím co... ale jsem jist, že se jí to podaří. Co se týká potyček, ty dle všeho přijdou a buď jak buď, musím se na to připravití.

To však není nic, — pravil hlasem pevnějším náhle se vztyčuje. — Jestli znesvěcuju smrdutá ciboria, jakými jsou svatě vásy demokrati- ckého náboženství, musím silně spoléhatí na to, že je převertí na mou hlavu, a vzácní duchové, kteří se budou těšiti z mé smělosti, neozbrojí se, jistotně ne, by mne hájili. Budu bojovatí sám, podlehnu sám, a moje krásná světice bude se modliti za lehké odpočinutí mé duše, toť vše... Snad také nepodlehnu. Smělí byli často vítězi.

Opouštím váš dům naprosto nevěda, co budu dělatí, avšak s nej- neoblomnějším rozhodnutím, že nenechám pravdy bez svědectví! Jest psáno, že hladovějící a žízni mroucí po spravedlnosti budou nasycení. Smím tedy doufatí v bezmezné opití. Nikdy nebudu moci přizpůsobití se k tomu, co vidím; tím méně se tím utěšiti. Nikterak nezamýšlím refor-

movati nezreformovatelnou společnost, aniž přiměli Babylon k zmetání předčasným porodem. Jsem z těch, kteří volají na poušti a kteří pojídají kořínky hořelého kře, když havrani zapomínají přinést jim potravu. Nechť mne poslouchají nebo neposlouchají, nechť mi tleskají nebo mne haní, pokud mně nezabijí, budu konsignátorem Pomsty a přeposlušným sluhou **NEZNÁMÉ** Hrůzy, k jejímuž povelu budu mluvit. Není v mé moci, bych se vzdálil tohoto úřadu, a to prohlašuji v nejhořčejším zármutku. Trpím násilí neskonale a hněvy, jež z mého srdce vycházejí, jsou pouze ozvěnou, neobyčejně zeslabenou ozvěnou vyššího Prokletí, k jehož odrážení obdržel jsem svůj úžasně nemilostivý osud.

Bezpochyby proto jsem byl nadělen bídou tak štědře. Bohatství bylo by ze mne učinilo jednu z těch potulných a náležitě zkrutých mrch, jež lidé tohoto světa očeníávají sympaticky ve svých salonech a jež olizuje mlsná marnivost žen. Byl bych se zúčastňoval hodů, na nichž se chudý požívá, jak všichni ostatní a snad bych též, po způsobu jistého oslavence z mé známosti, pronášel několik sténavě nařikavých vět o soucitu. Na štěstí Prozřetelnost s rukama trnů bděla nade mnou a uchovala mne tolik, že jsem se nestal roztomilým hochem, rozdírajíc mne svými něžnostmi.

A teď nechť se můj strašný osud naplňuje! Opovržení, směšnost, pohana, všeobecná ošklivost, vše jest jedno. Ať přijde na mne bolest jakákoliv, žádná bezpochyby nebude mne moci proniknouti více než nevysvětlitelná smrt mého dítky... Budou moci vyhladoviti mne k chcípnutí, nezabrání mi, bych neštěkal pod střemeništěm spravedlivého rozhořčení.

Ačkoliv poslušným Církve synem, nicméně shoduju se v netrpělivosti se všemi buřiči, se všemi oklamanými, se všemi nevyslyšenými, se všemi odsouzcenci tohoto světa. Když si vzpomínám na tento dav, jakási ruka mne chápe za vlasy a odnáší mne, nad nahodilé požadavky společenského řádu, v absolutno jakéhos vidění nespravedlností, více tak hořké, až i pýcha filosofů nad ní dává se do vzlykotu. Četl jsem Bernalda a ostatní theoretiky rovnováhy. Znáám všechny ty rozumné věci, jež si možno říci k útěše mezi lidmi cnostnými o pozemském zavržení třetí čtvrtin lidstva...

To svatému Pavlu nepostačilo k útěše, jemu, jenž doporučoval **OČEKÁVATI**, v úpění s **VEŠKERÝM** tvorstvem, adoptací i Spasení, a jenž tvrdí, že nebyli jsme vykoupeni jinak než „v naději“, a že právě proto nebylo nic naplněno. Já, poslední přichozí, já myslím, že agonie šestit tisíc roků poskytuje nám snad práva k netrpělivé nedočkavosti,

dosud nikdy neviděné, a protože jest třeba, bychom pozdvihovali vzhůru srdce svá, bychom je jednou pro vždy vyrvali ze svých prsou, a bychom těmito orgány zoufalství nebekamenovali! Toť SURSUMCorda a LAMMA SABACTHANI opuštěných tohoto posledního století.

Když Slovo vtělené krvácelo a křičelo za toto spasení NENAPLNĚNĚ a když jeho Máteř, samojediná bytost ze všeho tvorstva, jež byla opravdu zplozena, stala se pod umírajícím pohledem božského Beránka onou studnicí slzí, jejíž hojností se rozvodnily a z běhů svých vytlily všechny oceány, neživí tvorové, nevinní svědkové této dvojnásobné agonie, uchovali navždy nad tím soucit a třešení. Poslední vydechnutí Páně, odnášené větry, odešlo, by rozmnožilo skrytý poklad bouří; a země, proniknutá těmi slzami a onou krví, občerstvila a zotavila se k bolestnějšímu klíčení symbolů mrtvení a lítosti, bolestnějšímu, než kdy bylo. Zálona temnot roztáhla se po beztak již pochmurném závoji prvního prokletí. Ostny královského diademu Ježíše Krista opletly se kolem všech srdcí lidských a zachycovaly se po celé tucty století jako hroty rozdravé žíněné košile na boky a lůno zděšeného světa!

Onoho dne bylo nastoleno dokonalé pokání dítek Adamových. Až do té chvíle pravý Člověk netrpěl, a muka nedostala božské sankce. Lidstvo ostatně bylo příliš mladé pro Kříž. Když katani sestoupili s Kalvarie, donesli všem národům ve svých krvavých tlamách velkou novinu o Zletilosti lidského pokolení. Bolest přeskočila jedním skokem nekonečnou propast, jež odděluje nahodilé od podstatného a stala se NUTNOU.

Tehdy příslibení radosti a vítězoslávy, jimiž Písmo jest prosáknuto, vepsaná do nového zákona pod zkratkou Blahoslavenství, proběhla pokolení tříštice se v bleskovém křížení jako vír mečů. Bychom vše řekli jedním slovem, lidstvo jalo se trpěti V NADĚJI a to právě slove Erou křesťanskou!

Přijdeme brzy ku konci tohoto exodu? Lid Boží nemůže již učiniti ani jediného kroku a jde tímto okamžikem na poušť vydechnouti. Všechny velké duše, ať křesťanské nebo nekřesťanské, snažně si žádají rozuzlení. Nejsme-liž na nejzazším konci všeho, a makavý zmatek a rozvrat moderních dob není-liž předzvěstí nějaké nesmírné nadpřirozené perturbace, jež snad nás konečně vyprostí a osvobodí? Praleté pojmy aristokracie a vlády panovnické, jež byly pilíři světa, posypávají dnes svým prachem nečisté aleje PATNACTI DVACÍTEK královských rodů,¹⁾

¹⁾ QUINZE-VINGTS doslovně znamená patnáct dvacítek, tři sta; tak jmenuje se v Paříži též ústav pro 300 slepců, kteří se procházejí pod dozorem v alejích tohoto ústavu. Vyjadřuje se zde tedy jedním tímto slůvkem o VELKÉM MNOŽSTVÍ RODŮ KRÁLOVSKÝCH SLEPOUNŮ.
J. P.

octnuvších se ve stavu rozplývavosti, jež je nakažlivinami zamořují ze svých močových ústrojů. Na proudy řek s úctou, oddaností, poslušností a starou ctí! Vše ochlípělo, povadlo, vše jest zprzněno, rozkřičeno, zmraženo, vše jest neporovnatelně oloupeno a promrháno, vše to, co tvořilo ochranné tabernakulum nad inteligencí. Hluchota bohatců a hlad chudého, hle, toť samojediné poklady, jež nebyly promárněny! . . . Ah! toho čestného slova Boha, toho posvátného slibu, že „nás nenechá sirotky“ a že OPĚT PŘIJDE, ono příští Ducha-Obroditele, z něhož jsme přijali pouze prvotiny, — toho dovolávám se všemi prudkými hlasy, jež jsou ve mně, po něm prahnu ohnivými žádostmi, po něm úmorně hladovím a žízním, nemohu již čekati, a moje srdce puká konečně, ať se mu vyčítá tvrdost jakákoliv, teď konečně, když zřejmost všeobecné sklíčenosti a úzkosti příliš jako stinná oblaka se rozmohla nad mou vlastní sklíčeností a úzkostí! O Bože, Spasiteli můj, slituj se nade mnou!

Hlas bédovatele, jenž zvučel od několika minut jako surmovka v tomto pokojném přibytku, nezvyklém na takový křik, zhasnul v lijavci slzí. Otec Athanasius mnohem dojatější než chtěl, aby se zdálo, položil mu ruku na hlavu a nutě ho k pokleknutí, pronesl nad ním takovéto působivé kněžské požehnání, podobající se rozhřešení a exorcismu.

— Jděte, milé dítě, řekl mu, a nechť pokoj Boží vás provází. Snad jste určen pro cosi velikého. Nevím. Jste tolik vržen mimo obyčejné cesty, že krajní zdrženlivost na mne přirozeně naléhá a paralyzuje až i vyjádření mé obavy a bázně. Buďte ujištěn, že Kartusiáni, dbajíce v nejhorším toho, že jste v nebezpečí smrti, budou vás provázeti jako na popraviště svými modlitbami. Toť vše, co vám mohu říci. Jděte tedy v pokoji, milý nešťastníče a pamatujte si, až všechny dvěře země se zavrou před vámi s proklínáním, zbudou jedny; otevřené dokořán, na jichž prahu najdete nás vždy z rozpráhnutými pažemi k vašemu přijetí . . .

Zpáteční cesta se zdála Marchenoirovi nekonečnou. Bylo v polovici února a vlak noční, jež zvolil v úmyslu, by přijel ráno do Paříže, působil naň obzvláštním dojmem: jakoby se kotálel v krajinu polární, v souladu se zármutkem jeho duše. Luna v poslední své čtvrti vsela smutečně nad plochými krajinami, jež její zlá, posměvačná jasnost dovedla zalidnití strašidly. Tento zbytek zimní pokrývky, zdobaný kolčavkami a kulichy, byl by stačil k tomu, by vypudil měsíčné illuse z obraznosti, zšedivělé mlékem ovčí starých romantických elegií. Slabé zledovatělé výpary kroužily kolem této hvězdy, kus po kuse ulámané, pluly v brázdách, mraky vyhedbávněných, a sjížděly, by ve způsobě jehliček hroužily se do uší a po páteři ku kříži cestujících, kteří pokoušeli se marně o ucpaní svých sliznic. A ty drahé koberce k slastnému pohovnění byly ošklivě proniknuty, a staly se houbami ve všech odděleních tohoto vlaku OMNIBUSU, jenž nikdy neustával a plížil se ze stanice plně všednosti do nádraží bez originality.

Čtvrt za čtvrti ječivé nebo žalostné hlasy pronášely nezřetelně jména míst, nad nimiž by děsem zbledla i srdce nejmužnější. Hned zase do nárazu křidel odrazníků a prodlužovaného řinčení brzd zaléhala víchlice, prudce třískající dvičky, ozýval se křik úzkosti, vítězné vytí, jakoby tento podagrový dostavník byl přepaden tlupou lidožroutů. Z noční šedě vynořovaly se míšenci z třídy lidských ssavců, kteří se vrhali do vozů, zuřivě vkřikující povětrnostní prognosy nebo nezvratná zjištění o stavu počasí a sestupovali po hodinném pobytu, aniž by která domněnka, byť příznivá, dovedla dostatečně ospravedlnit toto objevení.

Marchenoir, usazen v kontě a zůstav skoro samotěn ku konci noci, — neočekávané to štěstí, za něž Bohu díky vzdával, — natáhl své nohy na neobměkčitelnou lavici třetí třídy, hodil si svůj vak pod hlavu a pokusil se o spánek. Mráz mu projížděl kostmi i srdcem. Lampa vagonu smutně se mihotala ve svém příklopu a rozlévala odtud hrubě svou zasmušlou záři. Na druhém konci této jizdičky nebo této vaňci se žaláří komárky ubohá bytost, nucená příslušet lidskému rodu, mladý idiot skoro lysý, zmítal bez ustání s kdákotem blaženosti jakýmsi pouzdrem na mléko, v němž drkotaly oříšky nebo malé křeménky, — zatím co velmi stará žena neméně zuby drkotající, přičiňovala se s úsilím a pláčem o to, by zmínila jeho veselí, jakmile hrozilo příliš propuknutí.

Nešťastný umělec zavřel oči, by neviděl již této skupiny, jež se mu zdála zkráceninou veškeré bídy a jež ho bodala brozným smutkem. Avšak zmíral zimou a spánek nechtěl poslechnouti. Věci z minulosti doléhaly naň truchlivěji než kdy jindy. Tento brozný bůh ubožák vzbuzoval představu o dítěti, jež ztratil, a sama sebe viděl následkem obfudné asociace obrazův a vzpomínek v osobě této babičky, jejíž starý obličej slzami oplývající, tolik mu v paměti vyvolával jeho vlastní slze, bez nichž byl by již před hezkou dobou zemřel. Krásné neštěstí, opravdu! Jeho reflexe staly se tak kruty, že vzdechnul hlubokým zaúpěním, na něž jakoby ozvěnou zajásal idiot tak blučně, že stěžl ho ošetřovatelka zkonejšila.

I vrhnul se Marchenoir ku vzpomínce na svou Veroniku jako k útočištnému oltáři. Chtěl se hypnotisovati touto jedinou myšlénkou. Poračil předrahou tvář její, by se mu objevila a ho posílnila. Avšak uviděl jí tak bolestnou a tak bledou, že pomoc, již od ní očekával, nebyla ve skutečnosti než přeměnou jeho sklíčenosti. Nepatrné zvláštnůstky jejich společného života, nesmírné pouze pro něho, a v nichž prožíval své předtuchy nebe; přečistě rozmluvy v jejich nočních bděních, když vléval do této prosté duše to nejlepší ze svého ducha; dlouhé modlitby, jež konal pospolně před obrazem osvětleným naivní lampičkou, jaké vidáme u Božího Hrobu, a jež si prodlužovala ještě dlouho potom, když on, odebrav se do své světnice a nasycen radostí, usnul; konečně neobvyklé pontě do zapomenutých kostelů jejich městského obvodu: všecken tento líbezný květ jeho opravdového jara zdál se mu této noci vybarvený, bez vůně, zainalý a utrápený, jakoby poletoval a se plavil na nádržce temnot...

Vzpomínal si zvláště na cestu do Saint-Denisu, v minulém říjnu, v překrásný den. Po dosti dlouhé zastávce před relikviemi apoštola Dionysia, jehož život Marchenoir vypravoval, sestoupili do krypty prázdných

hrobů knížat Francie. Zdálo se jim, že všechn ten majestát zvučel příliš dutě a planě v této slujl, provívané nejlepšími výdechy Smrti, a nápisy těchto nepřítomných, SOUZENÝCH po staletí, jichž prach žrali psi Revoluce, četli bez pohnutí jako neoduševněný text kteréhos rejstříku nicoty. Přece však emoce se dostavila jak orel a uchopila svými pařáty oba tyto podivné snlky až u dna jejich útroh.

Uprostřed polokruhovitého obituáru pod samým kúrem basiliky jakási černá a hrubě vyzděná temnice dala se rozpoznati úzkými otvory, z nichž číšela zatuchlina katakomb. Zpozorovali v této jeskyni, osvětlené skoupým světlem, řadu dvaceti nebo třiceti rakví, srovnaných na lešení, protkaných stříbrem, zdobně opletených verši, olíčených plísněmi, většinou vybrakovaných. Toť vše, co pozůstalo z hrobky Králů Nejkřesťanštějších.

Tento obraz působil na Marchenoira neskonanou suggestcí a teď shledal se s ním v plné přesnosti ve světlé reminiscenci polospánku, v němž jeho bolest jaksi tuhla a malátněla. Jeho přesladká přítelkyně stála mu po boku, všechna rozechvělá z jeho zachmuřenosti, a on vysvětloval způsobem svrchovaným přeměnu královského pohřebního nábytku, jejíž příklad měli před očima. Rudá záře lamp, třesouc se, zápasila s výpary sluje, jež vystupovaly v černých závitcích ze zejlicích trhlin rakví. Vše, co žádalo býti nazváno ctí Francie a jménem křesťanským, tuto pod touto zasmraděnou klenbou leželo. Sarkofagy, pravda, byly vyprázdněny ze svých pokladů, o něž příkopy a stoky div se nepotrhalý a nebylo by zajisté možno nalézt v jejich štěrbinách z těchto mrtvol ani tolik, čím by se na jeden jediný den zaopatřila potrava rodině stonožek, — avšak dubové nebo cedrové truhly, proniknuté a promaštěné rozplývky z mocnářů, kteří je obývali, nepřislušely již žádnému druhu stromoví a mohly velmi dobře osobovati si nároky ve své hodnosti královského zpráchnivění úctu národů. Ba bylo možno vytáhnouti je háky uctivými na trůn Krále Slunce, kde by byli vykonali právě tolik jak on pro slávu Boží a ochranu chudých.

Následkem dlouhého patření do tohoto přediva temnot, roztrpených nečistým světlem, Marchenoir konečně ztratil rozeznávání předmětů. Smradlavá lampa před ním jakoby znáramněla a jakoby se snižovala, chtějíc rakve pomazati svým olejem. A tam dole povstalo strašlivé pohybování černých znetvořenin, zatím co mrazivý poryv větru svištěl nahoře a Veronika zmítala se jako chycené ptáče uprostřed jakési rozjitřené tlupy strašidel, pronikavě křičíc, aniž by bylo možno pochopiti, kterak se to stalo, aniž bylo možno tomu odpomoci, ba aniž bylo možno pojmenovati vše pravým jménem ...

Vzepjetím posledních sil se probudil. Idiot v záchvatu šílené zúřivosti spustil ledem potažené okno, zběsile vykřikoval a nešťastná stářena, plná úzkosti, dovolávala se pomoci. Náš snlíek měl již kolikrát co dělati s blbcí a věděl, kterák se krotí. Přiblížil se tedy, vzal obě ruce ubožákovy do jedné ze svých silných rukou a druhou přidržíje hlavu jeho, přltnul ho, by naň patřil. Jsa obdařen zrakem, pro nějž by mohl býti výtečným strážcem choromyslných, nemusel pronést ani slova. Rozzuřený zběsilec, uvolněn ze svého napjetí, schlípnul jako sežmutý hadr a usnul skoro ihned na rameně své průvodkyně.

Chudák Marchenoir! Sám byl by potřeboval notně někoho, kdo by ho uvolnil a upokojil. Bylo mu třeba několika minut, by se sebe stfásl mûru, jež jím zmítala, a by se úplně zotavil. Na štěstí zora se rodila a byl jist, že přijde před hodinou. Marně činil předsevzetí, že bude dokonale silen, že podnikne hrdinství nejvznešenější, nechť se dostaví zlo jakékoliv. Nic nemohlo překonati děsivé předtuchy, jež ho trýznily. Pravil si, že by byl snad lépe učinil, kdyby cestoval v druhé třídě. Bylo by mu méně zima a zima, ta mu vždy, jak často zkusil, srdce vyřezávala... Ale konečně, učinil, co mohl, Bůh zařídí ostatní... Neuvědomil své oba věrné o hodině svého přechodu. Byl příliš jist, že by byli probděli noc čekáním na nádraží. Pocífoval odlehčení při myšlence, že projde Paříží dříve než je spatří, a že tento průtah, toto dýchání nového vzduchu rozptýlí bezpochyby jeho nesmyslný nepokoj. To list k Veronice ho bodal. Usoudil, že ukrutně a bez rozumu jednal, napsav jej. A přece, co mohl učiniti neb neučiniti, aniž by byl ve svých vlastních očích horší nesmyslník nebo skutečný zrádce?

— Jsem hlupák, vše, co se děje, vede k lepšímu, skončil své úvahy tento úžasný optimista; Bůh dovoluje svou levou rukou nebo nařizuje svou pravou rukou a vše se uskuteční v elipse o dvou ohniskách jeho Prozířetelnosti!

XL

Na úsvitě vyšel Marchenoir, nesa své lehké zavazadlo v ruce, z Pařížského nádraží. Bylo mu třeba kráčet, sama sebe ušlapávat na dlažbě a bitumu tohoto města prokletí, kde každá ulice mu připomínala přistaviště poutě do pekel, již byl jeho život.

Cítil s veškerou obnovenou bujarostí svých vnímajících schopností despotismus této VLASTI. Jest třeba, by se žilo duší i duchem v tomto pupku lidské intelektuality, by tam za živa byl odřen člověk ze svých iluzí a svých nadějí, a pak, by se našlo, kterak uchovati pahýl srdce, by se pochopila slast vdechování tohoto ovzduší, otravovaného dvěma miliony hrudí, po trochu prodloužené nepřítomnosti. Člověk, přirozeně otrok, tehdy znovu koupe se s rozkoší v této kloace stokrát zlořečené, a oblizuje s psím dojetím hřebíčky pobité podešve, jež se kladly tak často na jeho tvář...

Marchenoir opovrhoval Paříží, nenáviděl ji, avšak neuznával, že by které město pozemské hodilo se k vhodnějšímu obývání. To proto, že lhostejnost davu jest poušť jistější než poušť sama těmto srdcím hrdým, jež uráží špinlivé sympatie prostředních. A pak, jeho dvojitý život, citový a intelektuální, skutečně debutoval v těchto hromadách odpadků, kde psi, — dle všeho dneš pošli, — žasli před nedávnem, vidouce, kterak shání svou výživu. Jeho morální genese počala uprostřed těchto ranních metařův a těch zelinářských vozíků, které sestupují zuřivě k Zelným Trhům, by dojely k rozevření velké Tlamy. Vzpomínal si teď, kterak druhdy, když končila některá z těch bodajících nocí, jež jakoby měly tři sta šedesát hodin pro vagabunda bez prádla a bez asyly,

doufával, stůj co stůj, a kterak rozplnal svůj neurčitý sen do tetelení podobných zoří.

Zde na této lavici bulvaru Saint-Germainského před Cluny posadil se jednou za svítání, bylo tomu již dobrých dvacet let! Neměl již síly, by kráčel dále, a ostatně, vždyť PŘIŠEL, nikam nejda. Předvolával slunce, by se objevilo, byl pouze ze soucítu, a stavěl se, jakoby nespál, by uniknul péči policajtských profousů, když bytosť ještě truchlivější přišla si sednout vedle něho. Byla to potulná dívka, vysílená marným hledáním a přichystaná k návratu do svého bytu. Fysionomie našeho noktambula dojala čímsi žalostné srdce této povadlé bez stébla naděje, jež by ráda byla zvěděla, kdo jest a co tady dělá.

— Ubohý pane, pravila mu, pojďte ke mně, nejsem než chudá nešťastnice, avšak mohu dobře poskytnouti své lože na několik hodin, lehám s každým za peníze, toť pravda, avšak nejsem tak hnušná a nechci vás nechat na této lavici.

Toto milování bláta a bída trvalo půl dne a nikdy nemohl již znovu spatřiti svou samaritánku. Byla to jedna z těch vzpomínek, jež nejvíce měkčila a dojíkala srdce Marchenoirovo.

Od Cluny k Observatoři, vzhůru stoupaje k bulvaru Svatého Michala, zakoušel takto při každém kroku nerasmazatelné dojmy, neboť to byla čtvrt, již nejčastěji procházel v příšerných nočních křížováních svého mládí. Když přišel na rozcestí a skoro až ku vchodu do ulice Denfert-Rochereau, kde přebýval Leverdier, ježž nikoliv bez boje odhodlal se předem spatřiti, dříve než vkročí do svého bytu — křečovitě škubnutí jím zatřásl: zpozoroval banální hostinec, jeviště prvního setkání s VENTUSÍ, stavěl se skrze něho vznešenou Veronikou, osušující Tvář Spasitelovu. Byl okamžitě zachvácen veškerým neklidem a bázni před neznámým. Jeho přítel zdál se mu člověkem neskonale ohroživým, jenž měl pronésti věci rozhodující, i vystupoval po schodišti k jeho bytu s třesením.

Po prvních výkřicích a prvním stisknutí tyto dvě bytosti tak neobyčejné, každá po svém způsobu, posadily se tváří v tvář proti sobě, ruce v rukou, těžce oddychující, se srdci silně tlukoucími, v slzách se rozplývající a koktající: — Milý příteli! — Dobrý Jiří! — oba, již cítiloe, kterak vystupuje i z hloubky dna jejich radostí nemožnost, by to vyjádřili, — jakoby buržoové měli pravdu a jakoby existovala žárlivá záповěď Nekonečná proti všem absolutním citům.

— Avšak myslím, zvolal Leverdier, chvatně vstávaje, jistě potřebuješ něčeho k občerstvení. Právě jsem si připravil kávu a mám výtečnou jalovcovou. Budeš ihned obsloužen.

Marchenoir, mlčenlivý, chvějící se, nemaje odvahy k vyptávání, pozoroval, že jméno Veroniky nebylo ještě vysloveno. Bylo též patrné, že úslužnost jeho přítele byla jaksi horečná a hlučná a že celkem bylo by třeba desetkrát méně času, by ho poctil třebas největší číší nejlepší kávy země.

Pojednou přikročil k němu a položiv mu obě ruce na ramena, pravil: — Jiří, něco se stalo, rád bych to zvěděl.

Leverdier byl s ním skoro stejného věku. Byl to jeden z těch bledých négrů, obmytý šafránovou žlutí hvězd a natřený pastelkou krve, kteří líbí se ženám mnohem více než mužům, obyčejně lépe ozbrojeným proti podivu a zaujetí lidskou tváří. Převládajícím rysem jeho chvějné fysionomie byly oči, jako u Marchenoira. Avšak v opak těchto jasných zrcadel extase, zažehnutých pouze v ohnisku některé hluboké emoce, z jeho ustavičně tryskaly jiskry a zkoumavě slídily jako oči mořského orla za lovu nebo rysa. Přece však žádný záblesk krutosti. Z celé této tvářnosti naopak prýštila radostná a činná dobrotá, jejíž výraz rovnal se hodnotou svou zázraku, ba intenzita jeho pohledu byla jednoduchým účinkem podivuhodné pozornosti jeho srdce. Stěží neurčitá jakás ironie pozdvíhovala mnohdy retní koutek a vystupovala, by zřásla koutek pravého oka. Patrně paleta této duše byla úplná, vyjímaje jedinou barvu, ČERNĚ, jejíž nepřítomnost ani povodeň temnot nebyla by mohla nahraditi. Tento muž zřejmě byl povolán k tomu, by se stal velikým potěšným publikem, soběsamému a jediným virtuosem, jenž by se mohl obejít bez obyčejného potlesku.

Kontrast byl uchvacující, když je viděli pospolu: každý z nich honosil se přesně tím, co chybělo druhému. Oba postavy prostřední; Marchenoir však poskytoval vzhled velikého hafana, jehož přiblížení nahánělo strachu, a jehož první výbuch hněvu mohl unést do propasti, kdyby se minul kořisti. Leverdier naopak, křehký po zevnějšku, hbitě však kockovitý pod náplbím kadeřavých vlasů, zasvěcen byl od svého dětství ve všechny druhy sportu, i honosil se uměním, jež by z něho učinilo svižného lehkooděnce, jenž by obletoval jako pomocný sbor k postrachu a znepokojování společného nepřitele, kdyby se odvážil na ně útočiti. I hádalo se, že to tak nutně vyplývalo z jejich morálního spojenectví.

Ubohý ostrovid, vida, kterak jest lapen, pokusil se zprvu sklopiti oči, avšak hned jeho přímá a statečná duše mu je otevřela, a oba důvěrní pohroužili se takto jeden do druhého na několik vteřin.

— Nuže, ano! odpověděl nervosně, stalo se cosi... beže jména. Napsal jsi nesmyslný list Veronice a ubohá ta dívka ZNETVOŘILA se proto, by se ti zošklivila.

Na tuto neslýchanou výpověď Marchenoir sám do sebe se vrhnul a vzdaluje se šikmo oklikou, na způsob ztřeštěnce, obě páže zkříživ na své hlavě, jal se vydechovati hrozným chrapotem, jenž nebyl ani křikem. Vyřinuly se z něho vlny bolesti, jež rozlévaly se světnicí a vally se jako hory na třesoucího se Leverdiera. Proniknut soucitem, avšak bezmocný, tento pravý přítel sehnul se a podepřel si obličej na mramor kamen, by skryl své slzy.

Tato scéna trvala skoro čtvrt hodiny. Tu nesmírné ono úpění se ztlušilo. Marchenoir přiblížil se ke stolu a vzav láhev ginu, naplnil zpolovice sklenici a vyprázdnil ji jedním douškem.

— Jiří, pravil na to, hlasem neobyčejně mírným, osuš oči své a dej mi kávy... Velmi dobře... Posad se tuto, a teď mi vypravuj vše dopodrobna. Od této chvíle mohu vše slyšeti.

Leverdier miloval Veroniku po svém způsobu a pokud možno nejbratrštěji, protože viděl v ní statek Marchenoirův. Tento člověk, tak obzvláště ustrojený k výlučné vášni přátelství, nepotřeboval nikdy zápasiti, by vzdálil od sebe ostatní city. Tento plnil život jeho měrou vrchovatou a hojností svou stačil by i na davy, kdyby jeho velký umělec mohl se státi populárním. Věnoval jakýsi druh uznalosti, exaltované až ke kultu, prosté oné bytosti, v níž Marchenoir nalézal útěchu a posilu. Prostředně jsa přístupný oné svaté Mystice, již si Marie-Josef obral za své studium a již Veronika ve své osobě soustřeďovala, spokojil se tím, že jeho přátelé nalézali v ní svou radost a svou stravu. Nežádal si toho více, těše se nebo rmoutě se sympaticky, aniž by vždycky chápal, vyznávaje však prostosrdečně neschopnost svého ducha.

Průběhem dvou let, co trval tento serafický konkubinát, uskutečnila se velmi důvěrná kompenetrace těchto tří duší, žijících mezi sebou a odloučených od ostatního světa. Ačkoliv Leverdier neobýval ulici des Fourniaux (Pec), viděli ho tam celé dny. Ba v nejbližší ihůtě hodlal se tam usídliti. V šesti posledních týdnech docházel pravidelně k Veronice, by se dozvěděl nových zpráv, by četl s ní listy nepřítomného, i mohl tedy svědčiti o dokonalé jednotvárnosti jejího života, — až do dne, kdy tato dívka modlitby a dobrovolné oběti, dostavši vzkaz z Velké Kartouzy, provedla, aniž by ho o tom uvědomila, neslýchaný čin, kterýž měl právě vypravovati tomuto nešťastníkovi, pro něhož byl by rád trpěl a jenž mu poroučel, by ho rdousil.

Vypravoval tedy to, co věděl, co viděl nebo čemu porozuměl. Jeho pohnutí bylo tak veliké, že koktal a vzlykal skoro, tento hbitý a přesný dialektik. Trpěl ve třech osobách jako Bůh ráčil trpěti, chvěje se jako

sítělka z klidu vyrušená, omdlévaje bolestí nad otevřenou ranou těchto dvou duší, jež nemohly krvácti leda na jeho duši.

A Marchenoir div nevydechnul pod tíhou, která ho drtila; považoval se za obyčejného vraha. Při každé podrobnosti vyražel v skřekl dutý jako z jeskyně, zatínaje pěstě a skřípaje zuby jako ztrnulý. Jenže viděl dále než Leverdier a znal lépe svou Veroniku. Výparem jejích muk rozeznával nesmírnou mučednickou krásu, již tento člověk MALÉ VÍRY nemohl postřehnouti v jejím plánu nadpřirozeném, a nalézal tak základ budoucí útěchy i v paroxysmu svého zoufalství.

Nuže, hle, co se událo. Veronika dostala dopis asi před osmi dny Leverdier přišed, by se na ni podíval, skoro ihned na to, našel ji dle vlastního výrazu černou, zachmuřenou a pobouřenou, se stigmaty čerstvé potopy na svém krásném obličejí „podzimního nebe“. Nepojal žádného podezření, aniž jaký nepokoj se ho zmocnil, poněvadž uvyknul si sváděti všechno podobné na požadavky jakési mystické její hypersthesie, a poněvadž věděl, s jakým přepychem se plakalo v tomto domě. Veronika ostatně nepověděla mu o listu. Jako vždy bavili se hovorem o Marchenoirovi, vyjádřující obyčejné přání brzkého návratu a utišení v jeho osudu . . .

Světice ta, zůstavši sama, jala se modlití. Byla to jedna z těch úpěnlivých proseb bez konce a bez míry, jichž trvání a vroucnost žasem plnily i Marchenoira, — nanebevzetí plamene napjatého, bílého, v ostří jako meč vybiňajícího, bez kmitání, bez vnějšího chvění, ve zmagnetisovaném mlčení kontemplace, jež soustřeďuje kolem sebe všechny hluk a veškerou hrůzu, by si je zasílilovala. Modlitba neformulovaná a nepřesaditelná do klaviatury necht' kteréhokoliv jazyka, již smyslná žádost jest snad vzdáleným symbolem, sníženým, avšak srozumitelným.

Noč snesla se poznenáhlu kolem tohoto pilíře extase. Když Veronika nerozeznávala již svíslou tvář svého krucifixu, oživila malou lampičku, hořící to svítilničku v kalíšku z růžového křišťálu, a poklesla znovu na kolena. Láskyplné výčitky znovu započaly, ještě plamennější, úsilovnější, důtklivější, takřka vynucující, vydírající smilování . . . Jaké divadlo hrůzy a srdcervoucí soustrastí poskytla by tato úpěnlivá prosebnice na kolenou na zemi, s rukama zkříženýma, s dvěma ručejemi slzí řinoucích se s očí až na podlahu, naprosto nepohnutá, vyjímaje její hadra nádherná, bouřlivě vlínící a dmoucí se povzlety a zanícením její zázračné naděje!

Hodiny takto uplynuly, jejich vzdálené zvonění přicházelo vydechovat marně do této světnice, pohroužené v lásku, kde atomy jakoby se shlukly v rozjímání, by nerušily tohoto veledíla milosti.

K ránu konečně vstala, zlomená, mrazíkem se tetelící, políbila dlouze nohy sádrového svatého obrazu, ovinula se lněnou pokrývkou, natáhla se na své lože, aniž by je dle svého zvyku rozestlala a usnula ihned šeptajíc: — Sladký Spasiteli, smiluj se nad mým ubohým Josefem, jak on se slítoval nade mnou! . . .

Jakmile bledý paprsek slunce přišel probudit kajicnici, její první pohled jako vždy padl na krucifix a její první myšlenka projevila se výbuchem radosti.

— Ah! pane Marchenoire, zvolala, seskočivši se svého lůžka, dovolujete si být milovníkem Magdaleny. Jen poshovte trochu. Chci se učinit krásnější, bych vás přijala. Nevíte ještě, co hezká žena dovede vynalézt, by se zalíbila tomu, koho miluje. Brzy se toho dozvíte.

Tu, rozvázavši jedním pohybem svou nádhernou kšticí, barvy západu, jež jí splývala až na kolena, a v níž čtyřicet milenců se koupávalo jako v proudu plamenův, ustavičně žádostivost jejich rozněcujících a obrozujících, zvedla je v přehoušli nad svou hlavu jednou rukou a druhou vztáhla, by se zmocnila nůžek. Najednou však, jinak se rozmyslivši, pravila:

— Nikoliv, ustříhla bych je špatně, kupec by jich nechtěl a já potřebuju peněz na JINOU VĚC.

Hbitě se oblekla, vykonala svou ranní modlitbu a vyšla.

Když se vrátila, byla ostříhána jako zlatá ovečka a přinesla šedesát franků. Mrzký vlásenkář, jenž ji okradl, doplnil stejně dobře i špatně páskami a čupřinou harmonii její hlavy, avšak řež byla patrna a hrozna. Mohla uniknouti pod svým tlustým krajkovým šátkem zkoumání a vyšetřování domácích lidí, avšak aby tak Leverdier přišel! . . . Měl velmi bystré oči a bylo by nemožno před ním to ukrytí. Jistě by se postavil na odpor tomu, co hodlala ještě učiniti. Tento strach ponuknul ji k útěku. — Lépe udělati s tím konec hned, pomyslíla si, sestupujíc jako zlodějka.

XLII

Vzpomínala si, že druhdy poznala v ulici Arbaleteské nuzného židáčka, jenž žil z dvaceti řemesel více nebo méně podezřelých. Starý ten taškář provozoval zjevně nečistý obchod se zastavárenskými lístky a dala se od něho ošiditi dosti častokráte. Ano, takového člověka jí bylo třeba! Jemu zajisté nepřekážely ohledy a vrtochy! Za dva franky byl schopen očistiti dlažbu síně na Morgue svým jazykem! Ostatně on jí znal a věděl, že ho nikdy nikomu neudá.

— Pane Nathane, pravila, přicházejíc k této osobnosti, potřebu jete peněz?

Tento pan Nathan byl malou hromádkou židovské hniloby, jaké spatřovati budeme, zdá se, až do odstranění naší planety. Středověk aspoň měl dobrý smysl, že je ubytoval do psích bud, zvláště k tomu vyhrazených, a že jim ukiádal zvláštní šatstvo, by se jim každý mohl vyhnouti. Když již se muselo naprosto něco podnikati s těmito smradochy, skrývalo se to jako bezectnost, a každý se pak všemožně z toho hleděl očistiti. Hanba a nebezpečí jejich styku byly křesťanským protijedem jejich morového nakažení, protože Bůh dbal ustavičného trvání takového červiště.

Dnes, kdy křesťanství jakoby chroptělo pod patou svých vlastních vyznavačův a kdy Církev ztratila veškerý úvěr, rozhořčujeme se pitomě, když vidíme v nich pány světa, a zuřiví odpůrcové Tradice apoštolské jsou prvními, kteří se tomu diví. Brání se desinfekčním prostředkům a nařiká se, že máme štěnice. Taková jest blbá charakteristika moderních dob.

Pana Nathana potkaly různé osudy. Millionů nenahrabal a ačkoliv byl velmi zlý, považovali ho sourodáci jeho mezi sebou trochu za hňupa. Jeho pravé jméno bylo Judas Nathan, avšak on chtěl, by ho jmenovali

ARTHUREM; a to byl původ jeho smrti. Tento žid byl hlodán křesťanskou necností marnivosti. Postupně jsa krejčím, zubařem, obchodníkem s obrazy, prodavačem žen a pokoutním kapitalistou, stále však trpě **DANDYSMEM**, všechno obětoval, vše zkazil, pro tuto vášeň. Slavná hodina však přece uhodila v jeho životě. Spatřil se redaktorem legitimního žurnálu v posledních letech druhého císařství. Avšak právě toto povýšení ho zmařilo. Milost Israele se od něho vzdálila a celkem hloupě si to nadrobil. Jeho úpadek, ačkoli pohnutlivý, byl příliš směšný, než aby se kdy z něho zotavil. Nyní sám Bůh věděl o jeho zaměstnáních!

Avšak stárna, tento paňácovitý krásnílek, s nímž jste se shledali všude, kde zvonila zkáza, stal se zrovna přílišným. Uprostřed nevýslovných pletich a nevypravitelného šejdířství tento groteskní taškář neodříkal se žádného ze svých starých nároků a své staré domýšlivosti, a jevil se ustavičně k smíchu nutkajícím prohnancem, jenž jednoho dne vzkazem nabídnul hraběti de Chambordovi, že se **OBRÁTÍ** veřejně na katolicismus, jestli ho udělají markýzem. Ustavičně honosil se toutéž zdvořilostí lázeňského hochy nebo krčmářského sluhu, a tímže proslulým posuňkem: popleskával totiž oba postranní karfioly, jež tvořily výstupky na jeho lysé lebce. S toutéž snaživostí čepýřil se zvláště před ženami, jež obohacoval milostivě svými radami a svými proroctvími, obíraje je z jejich klenotův a peněz. Neboť těšil se značné pověsti u děvčat na levém břehu, kdež se ubytoval, jsa najednou jejich bankéřem, jejich dohazovačem, jejich prodavačkou toilet, jejich těшитelem a jejich orakulem, — mnohdy též, prý, jejich **LÉKAŘEM**. Avšak tato poslední věc vznášela se v prospěšném tajemství...

Eh! jakže, jste to vy, milé dítě! Dobrotivý Bože! jak dlouho již jsme vás neviděli! Myslelo se, že jste se již nadobro ztratila. Vaše zmiizení nás všechny v zoufalství vhánělo, a co mne se týká, dávám vám na to své čestné slovo, že jsem byl neutěšitelný... Avšak slitovala jste se nad svými oběťmi a vracíte se nám bezpochyby. Ubohá ovečko, doufám, že tě propustil ten divoch, s nímž jsi žila?

Tato slova, rovnomocná s ničím a pronešená hlasem vzdáleným, jakoby **NEBOŽTÍK** mluvil, jakoby vycházela z fonografu měděnkou zrezavělého, kamž byla vkřičena před šedesáti lety, usilovala zvláště o to, by skryla podiv starého lupiče.

Čtrnáct nebo osmnáct měsíců před tím opovážil se představití se u Marchenoira, jehož adresu objevil, pod záminkou, by nabídnul pří-

ležitostnou koupi krajek, ve skutečnosti však, by zprostředkoval skvělé zprznění, jehož neslýchané podmínky, šuškané do ucha jeho bývalé klientky, zdály se mu takové, že musejí každého uchvátiti. Avšak hned při prvním slově Veronika vyhledala svého přítele, jenž pracoval v sousední světnici; a tento jednoduše otevřel okno a sraštil obočí způsobem tak jasným, že vyslanec, vzdávaje se na několik okamžiků své důstojnosti, považoval za svou povinnost ihned zmizeti po schodišti.

— Pane Nathane, odpověděla návštěvnice pevně, avšak bez hněvu, nepřišla jsem, bych se s vámi sdělovala o své důvěrnosti a prosím vás, byste se mnou mluvil slušně, bez tykání, možno-li. Jedná se zde o věc nejjednodušší. Umíte trhati zuby, není-liž pravda? Kolik vám dám, byste mi vytrhal VŠECHNY zuby?

Tentokráté Nathan nepokusil se již, by zakryl své strnutí. Jako stroj zjistil známým posuňkem oba chomáčky, zbarvené ve světlou žluť průjmového, jež mu vroubly spánky, stáhnul kolem svého broučoho trupu šňůru na způsob cingula od županu, barvy modré, do zrzava přecházející, a vraceje se urychleným pochodem ze zadu jizby; kamž ho první otřes odhodil:

— Vám vytrhati zuby! vyrazil náhle oživen, trýskající, skoro lidský, — všech-ny zu-by! Ah! to, slečno, špatně jsem slyšel, nebo tak šeredně vypadám, že jste pojala úmysl tropiti si ze mne smích?

Veronika si odkryla hlavu:

— A co, pane, tomuhle říkáte? Jest to žert? Opakuju to, chci se zbaviti svých zubů, jako jsem se zbavila dnes ráno svých vlasů. Jest toho naprosto třeba, a to z důvodů, jež nehodlám vám pověděti. Obrátila jsem se na vás, protože jsem se obávala, že obyčejný zubař by nechtěl. Jistě jste mne poznal, tuším. Nikdo nikdy nedozví se, že jsem tady byla. Nabízím vám tři luisdory za operaci, jež vás nepřipraví ani o dvě hodiny, a darem vám dám kromě toho i své zuby. Zdá se mi, že to nebude příliš špatný výdělek. Nelíbí-li se, dobrá, půjdu jinam. Ano nebo ne?

Hádka trvala však přece dlouho. Nikdy tímto žalostným Nathanem nebylo otřeseno tak hrubým způsobem. Viděl dobře, že Veronika neblázní, avšak nemohl pochopiti, že by hezká dívka chtěla se učiniti ošklivou. To zvracelo všechny jeho myšlénky. A pak, v této snižlivě člověka chvěl se fosforeskující koutek, jenž nebyl snad naprosto šeredný. Otálel při myšlénce, že má zničiti tak krásný obličej, právě tak, jakoby se byl zdráhal aspoň na minutu, byť to bylo za milion, spáliti malbu Leonarda

de Vinci nebo Gustava Moreaua. Pouhé a jednoduché zkažení bohatství toho druhu jej rozrušovalo.

Tyto rozpaky ostatně zmnohonásobňovaly se mnohými jinými obavami. Dostal již dosti výprasků ve svém životě, avšak ruka Marchenoirova, dosud ještě nezakusená, zdála se mu strašnější než ruka Páně — aniž by zapomínal na pěst lidské spravedlnosti, jež mohla též zasáhnouti a přimíchat se všetečně do jeho záležitostí.

Veronika, ku podivu chápajíc, co se dělo v této bahnitě duši, odhodlala se, přes svůj odpor, udělati tomu konec zastrašením. — Tolik jste se nerozpakoval, pravila mu, když se jednalo o Sáfičku. Vím nazpaměť celou tu příhodu, ba mnoho jiných. Jen si dobře vzpomeňte. Nuže, buďte rozumný a nenechte mne déle mařiti čas. Ještě jednou, nestane se vám nic mrzutého k vůli mně, za to vám ručím a vždy jest dobře vydělati tři luisdory.

Narážela na jakési ohavné vypuzení plodu, při čemž matka musela zahynouti, a jež přivodilo mnoho starostí krásnému Arthurovi. Ihned se odhodlal, šel vyhledat nástroj mučení, připravil veškero příslušenstvo s nervosním chvatem a konečně usadil Veroniku v hlubokou koženou židli do přímého světla.

Zvrátila hlavu vzad a odhrnula dvojí řadu svítivých zubů, — zubů ke kousání i těch nejtvrdších lidských kovů. Mrzký mučitel, posledním nárazem neurčitého soucitu ponuknutý, prohlásil, že musí kruté bolesti vytrpěti.

— Jsem na to připravena, odvětila světice. Doufám, že budu obdařena zmužilostí. Budu se snažiti, bych si připamatovala, že jsem zasloužila muk ještě větších.

A tu byl proveden onen děsný čin. Při každém zubě, jenž odcházel, vydral se ubohé Veronice přes veškerou vůli lehký křik a její oči plnily se slzami, zatím co ručeje rozpěněné krve řinuly se na tlusté plátno kuchyňské zástěry, již si Nathan omotal kolem krku.

Když hořejší čelist byla úplně okrasy své zbavena, popravčí se musel zastaviti. Nešťastnice ztratila vědomí a křečovitě se svíjela. Bylo třeba křísiti ji, ucpávati krev, jež se crčky valila, zastaviti krvácení, utišiti nervy, samé to práce obvyklé u tohoto vševědy nižších chirurgických výkonů. Vyjádřil svůj náhled, by se odložila na několik dnů druhá část operace, v tajemné naději, že už jí nikdy nešpatří a že tak unikne robotě, jež se mu pranic nelíbila, ačkoliv pečlivě již schoval peníze do

kapsy. Avšak po čtvrt hodince divuplná mučednice pokynula energicky, aniž by promluvila, že chce, by to pokračovalo.

Nic hroznějšího, nic ohavnějšího. Operator zasloužil si své mzdy. Obyčejná anesthesika byla již bez účinku na tento svazek nervů rozladěných a zmatených, hrozně již rozehvěných, přes heroismus trpělivé pacientky. Mdioba se obnovila pět nebo šestkrát, čím dál tím znepokojivější. Jednu minutu Nathan, všecek poděšen, myslel, že se dostavilo naprosté ztrnutí.

Konečně popravování se skončilo, a poznenáhlu rovnováha se opět dostavila. Veronika napila se silného nápoje, předem připraveného a snázejíc dosud kruté bolesti, avšak domohši se opět vladařské moci nad sebou, pohlédla sinutně na stůl, kde ležel poklad z klenotnice jejích úst, navždy prázdných, potom, přibližujíc se k zrcadlu, vykřikla jediným pohřebním vzkřiknutím nad svou krásou zpusťšenou, zaúpěním přirozenosti, jehož nemohla potlačit.

Špinavý Nathan, užaslý nad svým vlastním zděšením, koktal jakési marné fráze, dovolávaje se násilí, jemuž podléhl. A tu křesťanka ta, s ušlechtilou pokorou, věčně nepochopitelnou duším mrzkým, poslušna jsouc oné vášni ponižování se, jež jest jedním ze znaků mystické lásky, zvednula ruku nečistého halamy, tu ruku sliznatou, umazanou, v níž držel všechna obžerstva a políbila ji, — jako nástroj svého mučení! — svými rty krvavými a znetvořenými.

— S Bohem, pane Nathane, řekla konečně hlasem, který sama již nepoznala. Děkuju vám. Nic se neznepokojujte. Provozujete často mrzké věci ve svém řemesle, avšak budu se za vás modliti k svému Spasiteli . . .

XLIII.

Leverdier vypravoval svému příteli téměř jen rozrušující pohnutí, jakého zakusil druhého dne při opětném spatření Veroniky. Ubohý hoch byl zasáhnut hroznou, zdrcující ranou. Té rozkošné tváře, jež oživovala pro něho šedivé barvy života a jež jim oběma vlévala naději, té již nebylo. Kterak děsně, nezhojitelně se změnila. Ba krása již docela prchla. Takový byl aspoň jeho dojem. Bylo pravda, že ji viděl znetvořenu otokem, zmoženu bolestí a že teď po týdnu tyto vedlejší příznaky zmizely. Avšak ústa, ta byla úplně zbavena zubů, nemohl již je poznati a vzpomínkou na to, čím byla, jevila se mu odstrašující.

První den nebyl s to, by slova promluvil, zbaven myšlenky, dušen mukou, napolo šilený. Bylo třeba, by Veronika sama jej povzbudila, pravíc takto asi: To já sama jsem tomu chtěla. Měla-liž jsem jiného prostředku, bych uposlechla tohoto listu? I podala mu dopis Marchenoirův, kterýž on nemohl čísti v její přítomnosti, avšak jež si odnesl domů, prchaje, otupen úžasem, opilý zármutkem a výčitkami. Neboť obviňoval se, že jest důvěrníkem bez bdělosti, hanebně nevěrný. Měl uhodnouti, zabrániti. Ale také takový dopis mohl jen pomatenec spáchat. Kterak Marchenoir, znaje tuto excesivní duši, schopnou všech rozhodnutí, mohl jej napsati?

Leverdier stal se kořistí jakési směsice zoufalství a vzteku, jež mu, když se o tom mluvilo, div srdce z hrudi nevyrvaly. Nechť sebe více důvěřoval zkušenostem, jichž nabyl o svých obou přátelích, byly přese vše jisté věci, jimž nemohl porozuměti.

Kdyby se s ním Marchenoir byl poradil, byl by mu jistotně odpověděl, by se oženil, **BUĎ JAK BUĎ**, s Veronikou, a byl by ze všech sil svých pracoval k tomu, by dokázal Veronice naprostou nutnost, by se stala ženou Marchenoirovou.

Nikoliv nevěřící, avšak kulhavý v provádění náboženských úkonův a pranic neustrojený k životu rozjímavému, jistou dobou pleše nevěřil v čistotu jich styků. Byl přesvědčen, bylo třeba opěťovaných tvrzení jeho přítele, o němž věděl, že jest neschopen pokrytství, a nepopíratelné zřejmosti jistých fakt. V posledních měsících dobře pozoroval, kterak Marchenoir jest nadšen svou družkou; nemaje však psychologické diagnostiky otce Athanasia, neusoudil jak on na vášeň zamilovaného, avšak viděl v tom pouze novou periodu vespolného náboženského vytržení, jež si zakázal posuzovati. List Veronice byl mu pochodní bez reflektoru, v jednom z těch podzemních sklepů, kde temnoty, hromaděné a těsnané ode dávna, pouze couvají hustší na tři kroky od nedostatečného světla, jež ohrožují udušením.

Co znamenala ku příkladu ta zpětná žárlivost u muže, jehož činy i slova vrhaly vně všech obyčejných cest a jehož nemohlo mínění světa zasáhnouti? Dotýkalo se tedy tělesné obcování samé essence ženy, že poskvrnění její bylo by navždy nesmazatelné? To minulé, beže vši pochyby bylo nenahraditelným a nenapravitelným zlem, avšak když jsme tak hrozně užírání, bylo-liž nutno přese vše obětovati svůj život fantomům a vrhatí se v peklo, by se uniklo očistci, jenž by byl rájem mnohým lidem méně nešťastným?

Litost, pokání, ba i svatost neměly již oné moci tolik slavené, by přetvořovaly hříšníky? Co bylo společného mezi Veronikou z dneška a VENTUSOU z dřívějšíka? Ah! znal kupy pannaen, jež nebyly hodny, jistotně ne, by jí obuv očistily! A byť by se předpokládalo, že zůstalo, co třeba odtrpěti, mohlo-liž toto něco býti srovnáno s neslychanými trýzněmi vášně bez konce, jež užírala mozek tohoto velikého umělce, ztrávilši mu napřed srdce? Konečně měl v lásce Idee hasiče a myslil všeobecně, že bylo třeba hasiti požáry hned na začátku za cenu jakoukoliv, a protože souložnictví pobuřovalo tyto dva nábožné lidi, usoudil bez rozpaků na svátost manželství.

Leverdler zaháněl v sobě tyto myšlénky, jež od nynějška by zbytečně a neužitečně vyjadřoval, nejsou z těch přátel, jichž hlavní starostí jest, by triumfovali svou vlastní moudrostí; neházel na ramena, již porouchaná, ztroskotaniny, olověný poklad jich obtížných rekriminací. Ostatně, pravil si několik dní po tom, bezpochyby tentokráte bude tomu jak se patří konec, takové zběsilosti lásky! Marchenoir snad bude nějaký čas trpěti, vše, co možno trpěti, potom vášeň shasne nedostatkem

potravy. Snesitelná melancholie by se usídlila na její místo a duch by nabyl své rovnováhy. Veronika, nenapravitelně zohyzděná, stala by se onou přesladkou přítelkyní, onou dobrodějnou družkou v hodinách intelektuální únavy a smutku, onou sestrou, o níž snil a již hezká žena nemohla být.

Konec konců měla pravdu, že provedla věc, jež jim působila v hodinu přítomnou tak kruté bolesti. Nezůstane již na konec ze všech těchto srdcervoucích dojmů leda vzpomínka heroismu na neurážlivé trosky oné krásy, již nejúžasnější zázrak křesťanské lásky v oběť přinesl...

Oba přátelé odmíteli se na několik okamžiků. Marchenoir pozvedl se jako stoletý muž, třesa se, bledý, sněhobílý, zemdlený životem, a hlasem přidušeným prohlásil, že již si dosti popovídali, že uviděl jasně vše, co měl vidět: krutost své neprozřetelné neopatrnosti a děsné ovoce výčitek svědomí, jež sklizel, že by však bylo na čase, by šli potěšit ubohou dívku.

— Trpí pro mne, pravil, a nikoliv pro sebe. Na její osobě jí ani za mák nezáleží, to jsi mohl spozorovat. Jestli pokoj mne navštívil, usoudí, že vše jest velmi dobré a její radost bude dokonalá. Ty neznáš, Jiří, jakými vznešenými vlastnostmi jest tato bytost obdařena. Co učinila pro mne, byla by tak dobře učinila i pro tebe, o tom jsem přesvědčen, nebo pro někoho jiného, kdyby to byla naznala prospěšným... Avšak bude lék ten účinně působiti? V tom tkví otázka, od toho život můj závisí a odpověď není jista...

Octli se na ulici. Sebral je fiakr i sjížděli pospolu, aniž by slova pronesli, s bulvardu Montparnasského. Když přijeli na cestu Maineskou a když měli co nevidět vjetí do ulice Vaugirardské, z níž rozvětňuje ulice des Fourneaux, Leverdler pocítil, že Marchenoir chtěl býtí samoten pro první tvář v tvář. Opustil ho tedy a sestoupiv na chodník, pozoroval, kterak se vzdaluje vůz, až k okamžiku, kdy zmizel. Tehdy teprve odešel, plný smutku, s duší zaplavenou děsnými předtuchami.

XLIV.

Když Marchenoir vystoupil z vozu, zastavivšho se před jeho domem, bylo možno považovati ho za jednoho z těch agonisujících s vypočítanou lhůtou jich smrti, jež vyvrhují očíslované vozy v hodinu porad lékařských na dantovsky chmurný prah nemocnice. Tolik se třásl, hledaje svou peněženku, že vozka nabídl se mu pomocí při vystupování do bytu. To jej opět oživilo. Přichvátnul si, by vstoupil, a nespátiv ani domovnici, jež jakoby se jeho vzezřením zarazila, vyletě po schodech.

Před svými dveřmi podivil se své odvaze, že došel až sem a zpozoroval v téže době, že do posledního kraptu jest vyčerpána, že se neodhodlá nikdy, by vstoupil a že mu nezbyvá, než aby se posadil na některý schod a očekával skonání věků. Jal se motati kroky přidušenými jako kočkovitá šelma na úzké přestávce, naprosto jsa neschopen, by utkvěl na nějakém rozhodnutí, v prstech svíraje žhoucí klíč, jež vytáhnul ze své kapsy ve voze, a jež držel v ruce již asi čtvrt hodiny, lituje hořce nepřítomnosti Leverdierovy a klna si, že ho nechal odejti.

Pojednou zaslechl, jak dole pod ním někdo vystupuje, i poznal s jistotou krok Veroniky. Postrašen myšlénkou, že by se měl setkat s ní v tomto veřejném průchodě, kde dvacet neznámých nájemníků mohlo se objeviti, otevřel prudce dveře a vrhl se do svého příbytku jako do nějaké citadelly. Mladá žena přicházela vskutku z kaple Lazaristů v ulici Sevresské, kamž chodila každého rána, by slyšela mši v sedm hodin, nechť bylo počasí jakékoliv; a Marchenoir, jenž ji přece obyčejně doprovázel, zapomenul na tuto okolnost.

Jakmile se objevila, jakoby byl někdo podlomil nohy tomuto muži tak silnému. Sřítíl se na dlažice, a vztáhl k ní obě své ruce, pohybuje

rtý, aniž by mohl zčlánkovati jediného slova. Veronika přiběhla k němu, ovinula jej svými pažema, a pozdvihnuši přinutila ho, by se posadil. Sama pokleknuoc — jakýmsi popudem pokory a něžnosti, jež upomínaly na první jejich setkání, — patřila naň, podpírajíc se lokty o jeho kolena.

— Odpust mi, přemilý, odvětila, chtěla jsem tě poslechnouti a tebe zachrániti. Ah! byla bych trpěla mnohem více, kdyby bylo třeba!... Vyplač se do sytosti, ubohá duše, Bůh tě potěší.

Tu slyše tento hlas, změněný mučením, milosrdenstvím měknuocí a milostivě se zlahodňující, uvolnil a popustil svěrací obruče srdce, až se roztránilo. Přitáhl ji na svá kolena a skrýváje obličej její ve svých pažích a na svých prsou, bez rozumu, vášnivě se rozvzlykať. Byl to jeden z těch poryvů pláče, v jaký tak často propukal a jenž již tolikrát osvobodil jej od nášeptů k zoufalství. Dlouho jeho slzy, zhuštěné všemi bouřemi vnitřními, jež předcházely tomuto okamžiku, valily se ručejemi na zmrzačenou hlavu mučednice, jež sama se rozplývala soucitem, choulíc se jako vlaštovka ku stěně této vlnící se hrudě.

Konečně, když krise se oslabilá a když trochu klidu se vrátilo, uvolnila se jemně, šla namočit svůj kapesník do čerstvé vody a s mateřskými póhyby jala se ovlážovati a osušovati oči svého přítele.

— Teď, rozmilý nemocný, pravila mu, líbajíc ho na čelo, hodlám vás zavést do vaší světnice. Natáhnete se na lože a na několik hodin usnete. Jistě již toho potřebujete... Nepatřte na mne tím srdcervoucím pohledem. Na mou novou tvář si navyknete, a na konec shledáte, že jest velmi přiměřena. Ujišťuji vás, že se shledávám tak krásnou jako před tím. Tomu zvyknete. Nuže, pane vrbo smuteční, natáhněte nohy, tady máte dvě pokrývky, jednu podušku pod hlavu a spustím záclony. Až se probudíte, vaše služka rozdělá dobrý oheň, ustrojí dobré snídaníčko a váš anděl strážný zažene váš náramný zármutek.

Marchenoir, úplně vyčerpán, dal sebou dělati jako s malým dítětem a usnul brzy. Veronika, ustranivši se do druhé světnice, vrhla se před ohromný krucifix, jež jí byl koupil na její prosbu v ulici Saint-Sulpice v jistý den bohatství, plod to zvrhlého umění, jež zbožnost divotvorně přetvořila ve veledílo.

— Sladký Spasiteli, zašeptala, nehněvej se na mne. Vidíš dobře, že jsem učinila, co jsem mohla. Můj zpovědník zamítl a pokáral velmi přísně to, co nazývá opovážlivou horlivostí a musím věřiti, že ty jsi mu

vnukl tuto důtku. Pravil mi, že jsem špatně porozuměla tvému přikázání, poroučejcímu, bychom sami sobě vyrvali vlastní své údy, když se stávají příležitostí k pohoršení, a může tomu tak býti, protože jsem dívka plná nevědomostí. Avšak, můj Ježíši, jestli jsem se klamala, nesuď než můj úmysl a slituj se nad tím nešťastníkem, jenž v nebezpečí vydal vlastní život, by mne tobě získal. Mám-li mu býti překážkou, znič mne spíše, dopusť, bych umřela, za to tě prosím úpěnlivě pro tvou božskou Agonii a pro zásluhy všech tvých svatých! Nemám kromě života svého ničeho, co bych ti mohla nabídnouti, to víš, protože nemám nevinnosti a protože jsem největší chuděra na světě ! . . .

B ylo to v hodinu, kdy nejhorší hovado, ukojeno spaním, vychází ze svých brlohů a valí se plnými ulicemi po veškeré Paříži. Hubená ta hloupá potvora s milionem nohou, shánělka po penězích nebo po smilstvu, ječela kolkolem v této odlehle čtvrti. Svrchovaný proletariát, na způsob LESNÍ TLAMY, vyřítíl se ze svého psince k hypotetickým dílnám. Podřízený úředník, méně vznešený, avšak bezvadnějšího výstroje vlekl se správně do blbých kanceláří; lidé z obchodu, s duší zablácenou od včerejška a od předvčerejška, hnali se bez umytí k novým šejdům a pletichám; armáda drobných dělníků toulala se k výboji světa s hlavou prázdnou, s pletí chemickou, s modrými kruhy z pochybných nocí kolem očí, klátící a pokyvující hrdě tím zadkem, v němž jako v rychlovarném hrnci Papínově převažují se jakoby v jejich pravém mozku rudimentární výkony jich intelektu. Veškerá ta pařížská havěť hemžila se bzdíc a smrdíc a valila se s hnusnou vřavou nízkých obchodů a řemesel po chodníku nebo po cestě. Kdo by byl připadnul na to, by podezřívá tady za jednou z těchto sousedících zdí, jichž vzdaluje se s úpěním anděl na otupených rozích architektury, skutečnou mystickou světici, kající Thais, furii mílosrdenství a modlitby, již nezhlédl svět již ode mnoha století? A kdo pak, dozvědév se to, nebyl by propuknul v onen smích tučnosti, jenž z kalhot vysvléká moudré ty davy, přišedši právě v čas, by jim bylo namrskáno?

Čin, jež právě vykonala tato jednoduchá křesťanka, byl tak dokonale nesrozumitelný jejím účastníkům, jak by bylo Proměnění Páně

před očima hrocha, hledícího si svého bahniště. Tak vysoký žár enthu-
siasmu odpuzuje nepřekonatelně prchající ocas makrelí tohoto konce
století. Nikdy bezpochyby v žádné společnosti heroismus nebyl tak vše-
obecně zrohouněn lidskou přirozeností v těch šesti tisících letech, v nichž
tento vzácný poutník lásky jest nucen s ní souložití.

Křesťanství, pokud ho zbylo, jest pouze vyšším podáváním hlou-
posti nebo zbabělosti při dražbě. Již se neprodává Ježíš Kristus, nýbrž
se licitíruje jako v bazarových loteriích, a zblbělé děti Církve přisedají
pokorně na prah brány Synagogy, by žebrali o kousek provazu Jidášova,
jenž se jim, hádkou a svárem znaveným, konečně uděluje, arci s do-
provodem nekonečného počtu kopanců do zadnice.

Kdyby tato ubohá děva měla býti souzena, tu jistotně ani kacíři,
ani atheisté by ji nejpřísněji neodsoudili. Ti by se spokojili tím, že by,
jdouce kolem ní, obdařili ji několika lopatami sviňstva. Avšak katolíci by
ji byli na kousky rozsekali, by jimi ztučnili svá prasata, — neboť žádná
věc, vyjímaje genia, není tak sveřepě nenáviděna a v takové ošklivosti
skutečnými titulatury nejheroičtější nauky jako heroismus.

Co neobyčejným zneužitím slovníka jmenují **DUCHOVNÍM ŽI-
VOTEM**, toť jakýsi učební program silně zmodrchaný a pečlivě prople-
tený odbornými prodavači asketické polévky, o závod usilujícími o to,
by se vymýtla lidská přirozenost. Vrcholícím heslem těchto mistrův a
sjednavatelů jakoby byla slova **ROZVÁŽLIVOST, OBEZŘELOSŤ, O-
PATRNOST**, jako v pořizování manželských smluv. Každý čin, každá
myšlénka nepředvídaná programem, totiž každý přirozený a samovolný
popud, byť sebe velkodušnější, jest považován za **NEROZVÁŽLIVÝ, ne-
rozumný, jenž může přivoditi zatracující vyškrtnutí** (ze seznamu kře-
stánů).

Ku příkladu dáti svou peněženku člověku dokonávajícímu mdlo-
bou a vysílením, nebo vrhnouti se do vody k záchraně ubožákově, aniž
bys se dříve poradil se svým duchovním vůdcem, a aniž bys aspoň na
devět dní neodloučil se od světa, bys si vše řádně rozmyslil, to jsou nej-
nebezpečnější opovážlivosti, jež může vnuknouti pýcha. Tato zbožná,
pedantsky úzkostlivá svědomitost sama pro sebe by vyžadovala druhého
Spasení.

Moderní katolíci, obludně zplození Manrèzem a Port-Royalem,
stali se ve Francii hromadou tak smradlavou, že ve srovnání s ní zed-
nářský nebo antiklerikální smoud poskytuje skoro pocit rajskeho vý-
paru vůní, a Bůh přece ví, že odtud intelligence i srdce nemají již co

plechého dostati k své prasečí reintegraci, od té smyslné Kirky materialistické!

Jest pravda, že ještě neporazili všechny kříže, aniž nahradili svaté obřady antickými představeními prostituce. Aniž ještě dokonale umístili záchody a veřejné nočníky v katedrálách, přeměněných v herny nebo v koncertní kavárny. Samozřejmě nevláčeji se kněží dosti do stok, nesvěfují se přec mladé řeholnice mateřské péčí a ochraně SPRÁVKYNI zamřížených hampejzů. Neuvádí se přec dosti záhymládež v hnilobu, nevraždí se dosti velký počet chudých, nepoužívá se ještě dosti otcovského obličejce za plivátko nebo za otěradlo bot... Bezpochyby. Avšak všechny ty věci visí nám nad hlavou, a mohou již býti považovány za přítomné, protože se ženou jako příliv a poněvadž nic není schopno, by se hráze zemí zadržely.

Zlo jest universálnější a, zdá se, i větší v tuto hodinu než kdykoliv jindy, protože nikdy ještě civilisace nevisela tak blízko země, duše nebyly tak sniženy, aniž rámě pánů tak svadlé a malátné. A stane se ještě větší. Republika Poražených nevyvrhla a neporodila ještě veškerou havěť mládat prokletí.

Sestupujeme spirálovitě od čtrnácti let dolů v jakémisi víru hanby, a naše sestupování urychluje se tak, že sotva dechu již popadáme. A tak pádíme teď jako bouře bez jakékoliv vyhlídky na návrat, a každá hodina nás činí poněkud hloupějšími, poněkud schlípkějšími, poněkud ohavnějšími a mrzčejšími před Pánem Bohem, jenž na nás patří průduchy z hlubin nebes!...

Josef de Maistre pravil před stoletím, že člověk jest příliš zlý, než aby zasluhoval býti svoboděn.

Tento Vidoucí byl současníkem Revoluce, jejíž grandiosní ohavnost jakožto prorok rozjímal a k níž mluvil tváří v tvář.

Zemřel v hrůze a opovržení této promluvy, pronášeje pohřební řeč nad civilisovanou Evropou.

Neměl by tedy již ničeho říci dnes, a závěrečné prasečiny našeho posledního dětství nepřidaly by naprosto ničeho k hrůzostrašné jistotě jeho diagnostiky.

Nuže i až konečně všechny pohrůžky protináboženské obžerné sběře provalí se na nás jako mračna povodní špíny, až tak řečená křesťanská společnost nenapravitelně rozpadá ve zpráchnilinu, odplave jako hromada stuchlých zbytkův a trosek po fosforované tekutině, jež zatopí zemi, — co to bude vedle této obludy, již utvořené a zformované,

již se rozum léká a jež panuje dřepíc na bobku jako despota nad jalo-
vým hnojištěm našich srdcí?

Jsou pouze dva druhy nečistot : nečistoty zvířat a nečistoty duchů.

Nuže, to revolucionářské a antiklerikální bláto honosí se smrdu-
tostí velmi podřízenou. Jest báječně přestárle a starší ještě než křesťan-
ství. Vytéká ze spodních ústrojů člověčenstva po šedesát století a o-
přebovalo lopaty a košťata do té míry, že by se splatilo výkupné za kte-
réhoši krále cidičů stok.

Jest to jakási nepřiležitost, churavost tohoto truchlého světa, prostá
záležitost správy cest a assanace pro pečlivé autority, jež mají na srdci
veřejné zdraví. Třeba, by hovado sledovalo svůj zákon a zlo rovná se
skoro nule polud, pokud tyto autority nerozeberou ležení a neodtáhnou.
A byť i odtáhly z tábora, zlo se uničí v pronásledování, by se přetvořilo
v slávu.

Zhovadilá bezpráví, volaté výzvy, tupoduché svatokrádeže a rou-
hání, blbě krutosti otrokův, uniknuvších holi a třesoucích se, by se opět
pod ni nedostali, to ani za řeč nestojí a neznečisťuje esenciálně ani
pravdu, ani spravedlnost.

Od Kalvarie a Hory Olivet také není, co by se nevyzkoušelo vni-
terným prasetem v srdci člověka proti této přílišné velebě Bolesti.

Nelze již ničeho vynaléztí a Galileové nebo Edisonové demokra-
tického vetešnictví promrhali by v tom svůj vtip. Moulání stovčkových
otřepání, věčné přemílání frašek od nepaměti sešlých, přežvykování
špinavých šprýmů, blitých bezpočetnými pokoleními totožných tlam,
parodie zešmahané dvoutisíciletým užíváním, nic jiného nad to se ne-
předataví.

Jest pravděpodobno, že Židé byli silnější, předně proto, že zavdali
popud a snad také proto, že muka způsobivše Člověku, jenž měl na se
vzítí veškeré odpykání za hřích, věděli věci, o nichž hrubá nevědomost
nynějších rouhačů nemá ani potuchy.

Co vpravdě však zastrašuje, toť nečistota duchů.

Nohy Kristovy nemohou býti umazány, avšak jediné jeho Hlava,
a tohoto úkolu ideální zpuštěnosti a nespravedlnosti podjal se z nevě-
domosti nebo zvrhlosti dav jeho PŘÁTEL.

Kristus, nemoha již dáti těm, jež jmenuje svými bratry, žádný ná-
davek velikosti, ponechává jim aspoň strašlivé důstojenství dokonalé
urážky, již na Něm provádějí. Ba nevzpouzl se a dovoluje, by ho vlekli
do žumpy.

Katolíci zneuctívají svého Boha, jak Židům ani nenapadlo a jak ani nejfanatičtější protikřesťané nebyli schopni jej zneuctívati.

Bibý vztek vědomých nepřátel Církve vzbuzuje soucit. Dryáčnické řeči a legendární spiknutí, romanticky zorganizované licoměrnky, k dávení ponoukajícími, avšak plnými důvtipy, může ještě působiti na dav, avšak začíná ostatně všude ztráceti úvěr, což jest divné o tak náramně hlouposti. Potupy pitomé mají obyčejně život tužší. Pokrouťené, zpackané, zhudlařené, zešmaňané, neočistitelné a nesnoubitelné trvají, nesmrtečně šfavnaté.

Jest pravda, že i katolíci převzali si dodávku svého vlastního výrobku pohany a tupení, a právě to vypuzuje nekonečný počet jedovatých tlam. Jen volteriánské dětinství jest s to vinit tyto hlupce z LOTROVSTVÍ. Čím tak překonávají veškeru ošklivost, toť to, že jsou PROSTŘEDNÍ!

Člověk pokrytý zločiny jest vždycky zajímavý. Jest to terč pro Milosrdenství. Jest to jednotka v nesmírném stáde kozlů, jimž možno odpustiti, kteří mohou býti zbělení a zabiti k spásonosnému obětování.

Tvoří doplňující část umořitelného základu, pro nějž, jak jest učeno, Syn Boží vytrpěl smrt. Daleko jsou toho, by porušili božský plán; naopak, oni jej dokazují, tito zločinci, a experimentálně jej ověřují okázalostí své hrozné bídy.

Avšak člověk nevinňátko, hloupý PROSTŘEDNÍ tvor, ten vše převrací.

Byl bezpochyby PŘEDVÍDÁN, avšak zcela správně jakožto nejhorší trýzně Umučení, jakožto nejnesnesitelnější z agoní Kalvarie.

To poličkuje Krista způsobem tak svrchovaným a stírá tak naprosto božský ráz Oběti, že si nelze představit krásnějšího důkazu Křesťanství než jakým jest zázrak jeho trvání přes obludnou prázdnotu a jalovost největšího počtu jeho věřících!

Ah! chápeme hřízu, zmatený útěk XIX. století před směšnou Tváří Boha, jež se mu nabízí a rozumíme také jeho zuřivost!

A přece jest velmi nízko toto uličníče-století, a nemá pražádného práva, by bylo tak vyběračným! Avšak právě proto, že jest sprostě nízké, bylo by třeba, by monstrance Víry byla arcivznešená a by blýskala jako slunce...

Chcete věděti, jak blýská? Vizte.

XLVI

Před třemi sty lety spozorovalo se pojednou, že krvavý Kříž příliš dlouho zastíňoval zemi. Rozbalení chlípnosti, již chtěl pojmenovati Renaissanci, právě slavně počínalo; neboť několik germánských nebo cisalpinských inspektorů jalo se roztrušovati, že není již třeba trpět. Tisíc let extase Středověku, odevzdaně patřící k nebi, couvnulo před zadkem Galathee.

Století XVI. bylo historickou rovnodenností, v níž Ideal, potupený výpraskem sensualismu, sřítl se konečně, obnaživ své kořeny. Duchové křesťanství, navrtané ve svých blanách, s proříznutými krkavicemi, vyprázdněné z nejvnitřnější podstaty, neumřelo, běda! Stalo se blbým a rozplývavým ve své dřevé slávě.

Byla to strašná křeč po sto let trvajcí, provázená nekonečně bezúspěšným a žalostným voláním duší na poplach. Zdálo se, že naše krouživá zeměkoule valí se mezi ostatními planetami jako sprcha krve. Poněvadž však i mučednictví ztratilo svou sílu, staré původní bahno bylo opět nastoleno s vítězoslávou, a všechny brány stájů byly vytrhány ze svých stěžejí a všeobecné nynější prasáctvo svůj lejnem zadělaný exodus počalo.

Křesťanství, nedovedši ani zvítěziti, ani umříti, učinilo tedy jako všichni vydobytí. Přijalo zákon a platilo daň. By mohlo dále trvati, stalo se příjemným, olejovatým a vlašným. Mičently vplížovalo se klíčovou dírkou v zámku, vsakovalo se do špalet a opažení stěn a nábytku, došlo

až tam, že ho bylo používáno jako mazlavého výtlačku, by posloužilo ku hře ve zřízení státních a stalo se tak podřízeným kořením, jehož kde který politický kuchař mohl použítí neb odvrhnoutí dle vhodnosti. Ukázalo se neočekávané a rozkošné divadlo : křesťanství OBRÁCENÉ na pohanskou modloslužbu, uctívá otrokyně šlapatelů Chudého a usmívavý akolyta pyjonosců.

Starověký asketism, zázračně nasladěný, přizpůsobil se všem druhům cukrů a všem druhům masť, by si dal rozhršení, že není docela rozkoší, i stal se v jakémsi náboženství snášenlivostí tou zamlouvající se věcí, jež by se mohla nazvat ZDĚVKAŘENÍM zbožnosti. Svátý František Salezský objevil se v těch časech právě v dobrém okamžiku, by všechno zobmítal. Od hlavy až kpatě byla Církev napuštěna jeho medem, navoněna jeho serafickými pomádami. Společnost Ježíšova, zbavená svých tří nebo čtyř prvních velikánův a neposkytující již více než dávivé otřepaniny svých apoštolských začátků, přivítala radostně tuto theologickou parfumerii, v níž sláva Boží na konec jediné zjednala si zákazníky. DUCHOVNÍ KYTICE knížete Ženevského byly nabízeny něžně hladícíma kněžskými rukama prozkoumavatelům tklivě Dojemného, kteří rozšířili ihned své zeměpisy, by tam dali vstoupiti tak roztomilému katolicismu. . . A hrdinský Středověk byl zahrabán na deset tisíc stop ! . . .

Jsme velmi nuceni vyznati, že teď spiritualism křesťanský jest zcela v koncích, protože ode třech století nic nemohlo vyvoditi ni krůpěj mízy na ožehlém pařezu staré víry. Několik sentimentálních vět způsobuje ještě illusi života, avšak ve skutečnosti jest mrtev, opravdu mrtev. Neskonal-liž Jansenismus, tento hanebný výpotek kalvínského močového ústrojí, neskonal-li tím, že sám sebe olizoval jazykem jezuitským, selektivně vyrostlým, a což nepřiznala filosofická chamrad své potomstvo do nejvyšších pelechů gallikanismu ! Sama Hružovláda, jež měla, zdá se, míti zvelebující účinnost starověkých pronásledování, neposloužila k ničemu jinému než k zmenšení těch křesťanů, jež ZKRÁTILA (o hlavu).

Umění za trest, že zardousilo prostou Holubicí, jež vznášela se v zlatých nebesích legend, ztratilo svá vlastní křídla a stalo se družkou plazů a čtvernožců. Mimo-tělesné Transfixe Primitivistů, smyslově opojivše se formou i barvou, sběhly až do panenských díží Rafaelových. Náboženská esthetika, došedši až k tomuto hovadu tupé a bezduché sladkosti a falešné víry, naposled zázračně povyskočila a zmizela v nezničitelné kapalině, již stařecké katolické generace vyměšovaly.

Dnes Spasitel světa ukřížovaný volá k sobě všechny národy za výkladními skříněmi sklenářů pobožnosti, mezi Evangelistou holobrádkem a bolestnou Matkou příliš letitou. Svíjí se správně na pěkných křížích v nahosti bledé hortensie nebo tučného šeříku, odřený na kolenou i ramenou stejnými červenými ranami, provedenými na jednotvárný způsob protrženého hadříku. — „Italský genre“, tvrdí kramáři mastixu.

Francouzský genre toť Ježíš oslavený, v šatě z purpurového brokátu, pootevírající s nebeskou skromností svou hrudka odhalující koncem prstů jeptišce z řehole Navštívení Panny Marie, napudrované extasí, ohromné srdce zlaté, trny korunované a rudě třpytlící se jako pancíř.

Jest to ještě týž obrněný Ježíš, rozpínající své páže k domnělému obejmutí nepozorného davu, jest to táž věčná Panna lojovitá, trápená týmž předpisem věkovitého hoře, držící na svých kolenou nejen hlavu, avšak celé tělo ubohého Syna, sňatého s kříže dle šantavých formulí. Pak nespočetná Neposkvrněná Početí z Lurd, oděná jako prvně přijímající, zblankytněná širokou stuhou, nabízející nebi sepjatýma rukama nepochybnou nevinnu svých emailů a svých karmínů.

Konečně mnohobarvé hejno podřízených vyvolených: svatí Josefové, zkadeření a pěkně, živně vypadající, obyčejně oděni vlněným plaidem, rýhovaným plížovitými švy, nabízející bramborovou rozkvětlou nařezanějšímu buclatému dítku; svatí Vincencové Paulánští v lékořici, zvedající s krotící něhou malé všiváčky a rozedranečky ze stearinu, plné vděčnosti; svatí Ludvíkové Francouzští, prostosrdečně a dobrácky vyhlížející, nosiči trnitých korun na plyšových polštářících; svatí Alojzové z Gonzagy, jako cherubínové klečící a co nejpečlivěji vyleštění, s rukama skříženými na panické kněžské komžičce, s ústy našpoulenými a očima v slzích tonoucíma; svatí Františkové Assiští, zsnalí nebo zamodralí následkem lásky a zdrženlivosti, v perníkové barvě své chudoby; svatý Petr se svými klíči, svatý Pavel se svým mečem, svatá Maří Magdalena se svou umřelou hlavou, svatý Jan Křtitel se svým skopečkem, kvetoucí panny, papežové s lopatkovitými prsty neomylného požehnání, a nekonečným hlučícím davem žoldněřů křížových cest.

Vše to na prodej za vhodných podmínek a za ceny moudře, pohodlně, obchodně, ekonomicky, stanovené. Bohatí nebo chudí, všechny farnosti mohou se zásobiti zbožnými obrazy na těchto trzích, na nichž se udržuje pro cudné nasycení oka věřících, nevykořitelná tradice rafaelská. Tyto projímavé obrazy odvozují se skutečně od velkého počítavacího

vstříknutí záalpských MADONISTŮ. Italští tito hanobitelé velkého mystického Umění byli nepopěrnými předky této obmítky. Ať už měli nebo neměli božský talent, jenž došel tak hňupovitého vyvýšení na lýrách všední fráse, nebyli ničím menším než žíněnkáři postele nevěstčí, na niž smilné Pohanství mělo zbaviti panenství křesťanskou Krásu. A hle, jak vyhlíží jejich potomstvo!

DISPUTACE O NEJSVĚTĚJŠÍ SVÁTOSTI musela nevyhnutelně dojít ani ne ve třech stoletích k bratrskému závodění sádrářův od Svátého Sulpicia, — kteří by dnes přijmuli za orthodoxní a svaté nejkrevnější obrazoborectví!

A v témže poměru jest to s literaturou. Ach! Ta katolická literatura! Právě v ní potvrzuje se až k oslepení jasně neporovnatelné zprznění dekadence! Její historie jest ostatně náramně jednoduchá.

Po hromadě století plných svobody a genia objevuje se konečně Bossuet a zabavuje i uzamyká na vždy k slávě svého kalifa do kázníční odvislosti haremu monarchie všechnu pohlavní a plodivou sílu francouzské intelektuality. Byla to politická operace, dosti obdobná s předcházejícím vyklešťováním za Ludvíka XI. a za Richelleu-a. Co se vykonalo pro obávané vazaly Krále Velekřesťanského, to v službu podrobený orel diecese Meauxské provedl pro ještě hrozivější feudalitu Myšlénky. Od doby tohoto stíhače naprosté mlčení, zázračná neplodnost.

Celá náboženská filosofie musela se připodobniti jeho filosofii a bylo viděti nepochopitelnou svatokrádež náramného množství kněžstva, na bobku nad svatou Hostií, s hlavou zabořenou do klíňa své kleriky, v klanění na tvář padajícího před zaprášenou parukou, v pohrobní poslušnosti biskupského příkazu dvorního pacholka. To po dvě stě let od roku 1682 až na naše pitomé dny.

Zakrnělá kultura seminaristů nedostala se však prvním rázem do slunovratu impotence. Bylo třeba, by rostoucí nepřátelství časů moderních dalo pochopiti poznenáhlu této milici nutnost býti zbabělcem, a vznešenou moudrost upláchnouti a hoditi své zbraně pod nohy nepřitele. Pokaždé, oč bezbožnost se projevila zpupnější nebo filosofický antagonismus lépe vyzbrojený, o to náboženské vyučování stávalo se úzkoprsejším a tím více kněžstvo vtahovalo své rohy. Theologický teleskop se zkracoval pohlcujě své dalekohledné tubusy v nevyhubitelné naději, že nelze již žádných hvězd objeviti.

A tu v polostínu apoštolských ohrad, pod rozpjatými křídly galliánské husy, rozkošnický spásali plesnivinu starého, jak se patří po-

chovaného schisma. Když se domníval svět, že celá křesťanská tradice chována jest ve svazcích, složených tímto vznešeným biskupem, ba že on sám shrnuje Církev všeobecnou ve svém pupku, — protože nutno bylo, by z ní učinil koberec pro svého královského pána, — jaké jiné autority bylo potřeba oč mohl se ještě po všem tom znehodnocený lidský duch pokoušeti?

Oškrabky neskonale se rozhojnily. Vše, co se provedlo od XVII. století, při tom spoluúčinkovalo. Katolická pedagogie, by se potrestala za to, že udělila před nedávnem nezbednou úctu tvorstvu Božímu, rozhodla se ubytovati se vášnivě a na věky na smutečném ležení „velkého století“. A odtud ta naprostá záповěď psáti něco jiného, než nápodobiny tohoto pohřebního vozu, a ta hromová klatba na nejnepatrnější chuť z toho se vyprostiti.

Literatura nejneslýchanější vyplynula z této blokady. Jest opravdu otázka, zda-li Sodoma a Gomorha, o nichž Ježíš ve svém Evangelii prohlásil, že jsou „nesitelné“, nebyly svaty a plny božské vůně v porovnání s touto stokou hlupství a zpozdilosti.

— VELIKÝ DEN SE PŘIBLIŽUJE! — ŽIVOT NENÍ ŽIVOT, — PÁN JEST MÝM ÚDĚLEM. — KDE JSME? — ZABLESKNUTÍ PŘED UDEŘENÍM. — HODINY VÁŠNĚ, — ČERV HLODAJÍCÍ, — KAPKY ROSY, — ROZVAŽTE TO DOBRĚ! — KRÁSNÝ VEČER ŽIVOTA, — NA NEBESÍCH SE POZNÁME! — ŽEBŘ NEBESKÝ, — NÁSLEDUJTE MNE A JÁ VÁS POUVEDU, — MANNA DUŠE, — ROZMILÝ JEŽÍŠ, — KTERAK JEST NÁBOŽENSTVÍ HODNO MILOVÁNÍ! — NÁŘEK A ÚSLUŽNOST SPASITELE, — CTNOST VYZDOBENÁ VŠEMI SVÝMI VNADAMI, — MARIA MILUJI TĚ, — MARIA LÉPE POZNANÁ, — KATOLÍK VE VŠECH POSTAVENÍCH ŽIVOTA, atd. Takové jsou tituly bijící do očí, jakmile pohlédnete na krám pobožných knih.

A nesmí se chvatně uvěřiti, že se jedná o bezvýznamné plátky. ROZMILÝ JEŽÍŠ sám má tři svazky. Pitomost těchto děl odpovídá přesně hlupství jejich titulů. Oslovství děsné, nabubřelé a BÍLÉ (jako malomocenství)! Toť sněžná lepra náboženského citlivůstkářství, kožní vyrážka vnitřní hněsivosti, nahromaděné v tuctu hnělobných generací, jež nám přenesly svou nakažlivinu.

Nepojmenovatelné knihkupectví ulice Sevres-ské prodává na příklad toto: UKAZATEL CESTY DO NEBE. Zcela malý papírek v rozměrech mešní modlitební knihy, by tam mohl býti vložen jako zbožný obrázek. První stránka poskytuje skutečně utěšující pohled na železnou

dráhu, jež se má právě pohroužit do tunelu, provrtaného malým po-
hořím, hroby posetým. Toť „tunel smrti“, za nímž se nalézá „Nebe,
blažená Věčnost, ZÁBAVA Ráje“. Tyto věci jsou vysvětleny na třech
malounkých stranách toho žoviálně sladce likérovitého písma, jež ča-
sopis POUTNÍK (Pélerin) rozmnožil až k nejzazším hranicím planety,
a jež zdá se býti poslední literární jíchou slinivé vetčnosti křesťanství.
Vezme se lístek k jízdě BEZ NÁVRATU, u padacích dvířek Pokání za-
platí se dobrými skutky, jež slouží zároveň za zavazadla, není vagonů
spacích a nejrychlejší vlaky jsou právě ty, kde jest nejhůře. Konečně
dvě lokomotivy: LÁSKA v předu a BÁZEN v zadu. „Do vozu, Pánové,
do vozu!“ Dobrodějně dilečko na neštěstí nesdíluje nám, jestli dámy
jsou připuštěny, jestli je jim dovoleno odbočiti malou objíždkou po je-
zeře v Boulogneském lesíku (k získání milenců), nebo smí-li se prováděti
dvoření jako ve vlcích městského obvodu. Tento upřímný žvástoskop
ničemu se nedá přirovnati, není-liž pravda? Toť chrapot posledního
tažení Víry křesťanské předně, pak celé duchovnosti tohoto světa, který
zplodila, jemuž jest jediným podkladem a který jí nepřežije ani čtvrt
hodinky.

Avšak co mysliti o kněžstvu, jež trpí nebo podněcuje toto prznění
stáda, jemu svěřeného, jež za pokoru považuje zdětinštělé blbství nej-
odpornějšího druhu, a jež nejbojácněji připouštěný předpoklad o exi-
stenci moderního nějakého umění rozhořčením a nevolí naplňuje?

Jestzabarikádováno mezi nejneplodnějšími ledovci století Ludvíka
XIV. a nejповыšenější současné hlavy šly před ním, aniž by čeho lepšího
obdržely než urážku a pohrdavé konstatování. Spisovatelé nejhojivější
síly nabídlí se, že vlejí trochu mladistvé krve do vyschlé kostry svých
předků. Byli za to zapřeni, prokleti, veřejně pokydáni špínou: — To
vy jste sešli a větší ve svém stoletém stáří! křičí se na ně prázdnou
tlamou dokořán, a jediný velký umělec, jenž by byl působil velikou čest
jich dílně po třicet let, Jules Barbey d' Aurevilly, uvržen byl na pranyř
na výslovný rozkaz Arcibiskupství Pařížského.

Jest pravda, že i ta Církev gallikánská, upadá v dětství, má své
velké spisovatele! Vztyčuje ku příkladu na nejvyšší římsy leckterého
biskupa nemensšího než schismatik Dupanloup, jehož hnusné mazanice
o VYCHOVÁNÍ způsobují jí blikání oční, jakoby to byly záplavy pur-
puru. Tento mitronošce, jenž byl hanbou nejprostřednějšího episkopatu,
jaký kdy jen byl zhlédnut, jest považován za intelektuálního hromo-
vládce i těmi, kdož opovrhují úžasně nízkým jeho charakterem. DE PA-

VONE LUPUS FACTUS, pravili v Římě v době Koncilu, rozkládajíc tak jméno Slečny matky jeho. Marně vědělo se o tyranské nestydatosti a takřka chlubitivé nedbalosti tohoto pastýře s DVANÁCTI hlavními vikáři, jenž nemohl nikdy vydržeti ve své diecesi, nadarmo se znala hanebnost jeho politických pletek a špinavé pokrytectví vzbouřence, jenž zrazoval Církev všeobecnou, protestuje svým synovským přáním proti tomu, „by nebyl papež vystaven ponížení nejistého hlasování“, nic platno! uctíván jest jako mistr, a literární úplavice tohoto fialového a domýšlivého Švitofila, jehož knihy nejbídnější žurnalista by se zdráhal podepsati, pokládá se ve světě katolickém za příval genia.

Nekonečně pod tímto prelátem září jak mohou menší amethysty a podřízenější berle biskupské: Landriotové, Gerbetové, Segurové, Mermillodové, La Bouillierie-ové, Freppelové, neplodní manželé svých vlastních církví a sliznatí milovníci musy s naškrobeným obojkem, která je dařila svou přízní.

Pak bezpočetné klerky: Gaume-ové, Gratry-ové, Pereyve, Chocarné, Martin, Bautain, Huguet, Noirlieu, Doucet, Perdrau, Crampon, celé to černé mraveniště na sňilé rhetorice zemřelých století. Možno nakupiti padesát tisíc těchto mozků a pak učiniti součet. Celek neposkytne úplný oblek jedině ubohé ideí.

A z laiků značnou sbírku možno vystaviti k obdivu dobrého věřícího, sbírku zkostnatělých pedantů přepjatých jako oběšenci a vyprahlých jako hory na měsíci, takových Poujoulatů, Montalembertů, Ozanamů, Fallouxů, Cochínů, Nettementů, Nicolasů, Aubineauů, Leon Gaultierů, historiků nebo filosofů, politiků nebo jen sprostých konferenčníků. Toť mléčná dráha literární oblohy. Tito valaši, tyto bzdinky náboženské esthetiky zabavili lidskou myšlenku a zabeďnili ji do temného žaláře drobných slušností a slavnostních otřepanin velikého toho století. Není dovoleno něco nahraditi bez jich dovolení, a největší umění, jaké kdy se ukázalo, moderní román, v němž pohlceny jsou všechny koncepce, jest za nic považován, když oni se objeví.

Avšak ptákem ohnivákem mezi touto drúbeží jest Jindřich Las-serre, Benjamin úspěchu. Bez užitku byste patřili na ostatní, jakmile tento virtuos vstupuje na scénu, protože shrnul na svou osobu pomazání veleknězů, přežilý a holohlavý pedantismus velké kritiky a mastnou žvatlavost hagiografů. Připojuje k těmto darům tak vzácným zcela osobní přídavek gaskoňské domýšlivosti k odstrašení všech Garonnes. Toť obchodní cestující ve zbožnosti, jakýsi Gaudissart zázraku, jenž zavě-

šuje lépe než kdokoliv své panenské guirlandky z azurového papíru. Také nejnezdrženlivější štěstí si posplášlo, by přiběhlo k tomuto smělému lichváři, jenž prodával Maril Pannu v krámech a na trzích. Ničeho již nebylo třeba než skoro božského triumfu Ludvíka Veuillota, by se vyvážíla taková tíže, — a čistý rozjímatel Arnošt Hello zemřel neznám, v lesku těchto dvou světél.

Jest pravda ještě, že táž odměňující ruka udržuje na fossilním srdci této Církve, často navštěvované nicotou, starobou schátralého Pontmartina, slavička katakomb, jehož kleštěnství ochlazuje vhodně předhistorické žáry. Není méně pravdivo, že se vyskytne v hubě tohoto sběratele, v níž se guano sofisticky moulalo, nějaký Leo Taxil, od nynějška pobočník Boha a vyubnovaný prorok.

K závěrku pak pastýřové duši zúrodňují svým žehnáním DOBRÝ TISK, zavedený Ludvíkem Veuillotem k neuprositelnému úpadku koupelen myšlení. Po těchto věcích brána zamčena. Nenávist, prokletí, vyobcování a odsouzení všeho, co se vzdálí tradičních vzorů . . .

„Kněžstvo svaté dělá lid ctnostným, — řekl jistý mocný muž, mocný formulemi, — kněžstvo ctnostné činí lid zdvořilým, KNĚŽSTVO ZDVOŘILÉ ČINÍ LID BEZBOŽNÝM“. Došli jsme ku kněžstvu zdvořilému, a máme kazatele, jakým jest P. Monsabré.

Dělá se tomuto ubožákovi pověst velikého řečníka. Nuže, tento ošumělý, nuzný thomista, tento zlobivý scholastik, soustavně nepřátelský jakémukoliv samočinnému osvětlení ducha, nemá ani idee, ani gesta, ani tlukotu srdce, ani výrazu, ani rozechvění. Toť kohoutek na spouštění vody, vlašné při výtoku, hned však mrznoucí, jakmile dopadne na zem. A potřebuje k tomu celý rok, by nám připravil tyto sprchy!

Jsou naivní lidé, jež tato prázdnota žasem naplňuje. Avšak proč? takové vesměs to vyrábějí ode dávna všichni zvěstovatelé Slova Božího!

Sulpiciánská bílkovina, jdoucí z úst do úst po dvě stě let, utvořená ze všeho druhu slizu tradice a promíchaná s galikánskou žlučí, vyvařenou při dříví plaveném liberalismem; pyšná scholastická domýšlivost, již by se počastovaly miliony pedantických školometů; neskonalá jistota, že se vdechly všechny větry Ducha Svátého a že Slovo tolik jest ohraničeno, že ani sám Bůh nemá po nich již co říci. S tím zřejmý úmysl, ač nedoznaný, netrpěti nižádného mučednictví a nekázati evangelium než velmi malému počtu chudých; avšak blahosklonná úcta k statkům pozemským, jež ukrocuje v těchto apoštolech nepříjemnou horlivost výstražného pokárání a udržuje je na uzdě, by nezkormoutili

zámožnou buržoasi, vykračující si jako páv pod jejich kazatelnou. Zcela přesně odvážená dávka, — skoro nezvažitelná, — hořké sliny na libé květiny Veleknihy, pro něž bylo vynalezeno laxativní rozlišovadlo PŘÍKAZU a RADY. Konečně věčná regeneratorská politika, neodstranitelné vzdychání nad olupováním Svobodomyslnictví a v držbě nerušitelná úzkost závěrku o trapné budoucnosti DRAHÉ vlasti . . . Když slyšíte něco jiného, tu raději přejte si býti hluchí nebo vyproste si neuctívou útěchu usnutí.

P. Monsabré jest bez odporu nejzdařenější osobou a dobré firmy, u nichž se zboží náležitě opatří a pojistí, pracují teď na tom, by mu zhotovili nesčetné soky v horlivosti. Jest opravdu i jiný směr, jež by bybylo třeba nazvat DIDONSKÝ, v němž prostřednost duše není menší, a odněhož genius neméně daleko prchnul. Neboť jsou rozliční misalové, záletníci, šprýmaři a dryáčníci v dominikánském Řádu, takoví, jak je vyrobil onen pozounista a liberální mluvka Lacordaire. Všichni jsou naplněni více nebo méně steskem a touhou po lákání obecnstva. Avšak Didon, jenž se nespokojuje tím, že jest ústy nicoty, a jenž právě hodlá prostituovati své mnišské roucho na leženích mezinárodního komediantsví, vytrhne s námi z ležení kněžstva ZDVORILÉHO, by nás zavedl rovnou cestou k odpadlickým a schismatickým klerikám, — což by bylo samozřejmě méně rozhodné, jako chrchlání na trpící Tvář Kristovu!

Co se týká ostatních sluhů oltáře a celé massy věřících, toť nevyjadřitelno a člověku nad tím rozum se mate.

Tisní se, lokty se šfouchají, hromadí se na hnojišti blbství a zbabělosti. Vrhají se na Nic myšlénky, by unikli poskvrny SVOBODOMYSLNICTVÍ nebo nevěry.

V téže době, oklikou zcela orthodoxní, hledí se pečlivě, a to k prospěchu bezbožnosti století, prodloužití jak možno oprav církevních předpisů. Poněvadž Církev svedla skoro na nic přísnost svých pokání v naději stále klamané, že rychleji vrátí se nezbedné ovce, jež ztratila, beraní věrní, vzdychajíce v koutě ovčince, využítkují POLITOVÁNÍ-HODNÝCH ústupků svých pastýřů. Avšak všechny výkony běží týmž směrem po témž svahu, a doba není nikterak přízníva hrdinství skutků nad povinnost konaných.

Nikdy ostatně tolik se nemluvílo o DOBRÝCH SKUTCÍCH. Zaměstnávají se dobrými skutky, býti účastněn v dobrých skutcích, toť obvyklá rčení, vyznamenávající vše dobré, ačkoliv vyhlízejí ve svém nepřesném vymezení, jakoby chtěly zaplésti do morálky tak blízko sou-

sedící protestantismus. Katolíci vskutku chápou a praktikují milosrdenství, lásku ku svým nuzným bratřím na způsob protestantů, totiž s tou lichvářskou okázalostí, jež vyžaduje úplného předběžného znehodnocení hodnosti Chudého, načež se mu pak výměnou poskytne nejměšnější pomoc. Není skoro příkladu, by jeden jen z těch křesťanů, bohatstvím se dávcích, vzal kdy do své náruče svého bratra, v slzách se rozplývajícího, by ho jen jednou zachránil, zaplativ za něho výkupné z části svého přebytku.

Ba podobá se to politice. „Chudé vždy budete mít mezi sebou“, praví Evangelium, a toto odstrašující slovo, jež odsuzuje držitele (statků), stalo se vhodným sofismatem v ústech těchto lidožroutů, jakoby jimi bezpečnost zaručovalo. Bůh nařídil, by byli vždy chudí, a sice proto, by bohatci mohli se zbožně těšiti, že oni nejsou chudí, a by konejšice se **PROZŘETELNOSTNÍ** nutností, nepokusili se o zmenšení jejich počtu.

Jest jim tedy třeba chudých, by sami sobě dosvědčili, jak možno nejlaciněji, soucitnost svých něžných a láskyplných srdcí, by lichvařili s Rájem, by se bavili, konečně by tančili, by obnažovali své ženské až pod pupek, by pohnutlivě dojímali se při šampaňském nad těmi, kdož se smrti hladem zápasí, by vytírali z misek neparfumovaná smilstva, kdež nejvznešenější ctnosti mohou poklesnouti.

KDYBY JICH NEBYLO, BYLI BY NUCENI SI JE UČINITI, neboť potřebují jich při všech okolnostech života, k radosti i k zármutku, k slavnostem i k pohřbům, do města i na venek, ke všem druhům pohnutí myslí, jaká jen kdy básníci předvíдали. Jest jim jich naprosto třeba, by mohli odpověděti chudobě: **MÁME SVÉ CHUDÉ**, a znuřeným posuňkem by mohli odvrátiti se od této žalostné, po kolenou se vlekoucí, již Spasitel lidí vyvolil za svou Nevěstu, a jejíž družinu tvoří deset tisíc andělů!

Možná, že Bůh strašlivý, **VYVRHOVAČ VLAŽNÝCH**, provede jednoho dne ten zázrak a udělí nějakou chutnost morální tomuto hnusnému stádu bez srdce, jež upomíná analogicky na hroznou symbolickou směšeninu octové kyselosti a žlučové hořkosti, kterou mučitelův genius Židů přinutil ho pít v jeho Agonii.

Avšak bude potřebí, a to zavdává silný podnět k obavám, zvláštních záchvatův a omaštění a okořenění nemalou dávkou krve, by se stali stravitelnými onoho dne títo odporní křesťané jatečné porážky.

Bude třeba zoufalství a slzí, jakých ještě oko lidské nikdy neprolévalo, a právě ti **BEZBOŽNÍ**, tolik jimi opovrhovaní s výše jich hnusných

ctnosti, — avšak spravedlivě určení k jich potrestání, svatě vyvolení k jich dokonalému zmatku, — přinutí je slzy ty v kvílení vylévatí! . . .

Zatím však Kristus jest nepochybně vláčen na hnojiště.

Tu krvácející Tvář Ukřižovaného, jež vyslala devatenáct století, máchali v tak ošklivé hanbě, že duše nejbližší odstrašují se Jejím dotykem a jsou nuceny odvracet se od ní v křik vyrážejíce.

Vyzval v zápas lidskou Potupu tento Syn člověka, a lidská Potupa Ho porazila!

Marně vítězil nad ohavnostmi Pretoria a Golgothy a nad ustavičným znovuzačínáním těchto ohavností *Opovrhování*. Teď podléhá pod tíží ohavností UCTÍVÁNÍ.¹⁾

Jeho přísluhovatelé a Jeho věřící, vášnivě zamilovaní do této smrduté Modly, jež vystoupila z jejich srdcí na Jeho oltář, zablátili Ho tak pustošivým směšnem, nepravíme uctívání, avšak nejprvopočátečnejší choutkou náboženského rozcítlivění, že vzkřísení nějakého kultu pro Něho v této hodině bylo by zázrakem nad všechny zázraky.

Tragický sen Jean-Paula není již včasný. Teď by již nemluvil plačící Kristus lidem vyšlým z hrobů:

— Slbil jsem vám Otce na nebesích a nevím, kde jest. Vzpomínaje si na svůj slib, hledal jsem ho po dva tisíce let celým vesmírem a nenalezl jsem Ho a hle, teď jsem sirotkem jako vy.

Dnes Otec by odvětil těmto duším žalostným a bez útočiště:

— Dovolil jsem Svému Slovu, Mnou zplozenému, by se vám stalo podobným, by vás osvobodilo utrpením. Vy, Moji věrní ctitelé, za něž se zaručil Svou Obětí, přicházíte a ptáte se Mne po tom Spasiteli, na jehož ohnivou pec muk jste nedbali, a ježž jste tolik zohavili svou láskou, že dnes Já Sám, Bytost Jemu Soupodstatná a Jeho Otec, nemohu Ho již poznati . . .

Myslím, že obývá stánek, ježž mu zbudovali Jeho poslední žáci, tisíckrát zbabělejší a krutější než oni kati, kteří Ho pokryli urážkami a polili krví . . .

Potřebujete-li Mého Syna, HLEDEJTE HO V NEŘÁDECH.

¹⁾ Na venkově jalové toto *uctívání* stalo se ohavností spulnění na místě svatém. Pro obyvatelstvo měst lépe by se hodil význam *úcty* ve smyslu zdvořilých, šetrných ohledů, s jakými třeba ředitelové škol nabádají dívky, mají-li jíti do kostela. »Dbejte šetrné úcty (aktivosti) pro místo svaté«, říkával p. ředitel Procháška. — J. F.

XLVII

Veronika zakusila neskonalou zbídačenost tohoto kněžstva a to s krutostí, poměrnou k povýšenosti vlastní své mystické touhy. Trpěla od počátku a po celý první rok vnitřní trýzeň, ustavičnou, závodivší s plameny a skřipci mučednictví.

V prvních dnech svého ubytování se s Marchenoirem byla rozhodně představití se u okénka kteréśi zpovědnice a žlzníc po opovržení, žádajíc si býti šlapána nohama, především toto prohlásila: — *Můj otče, jsem nečistá prostitutka.* Účinek toho slova, nikterak přece neslýchaného v těchto vestibulech Naděje, kam zapadá tolik trosek duší, byl bezprostřední a ohromující. Bylať jí okenička přiřazena na nos gestem náhlým, s neuvěřitelnou prudkostí.

Nezvěděla nikdy, který církevník provedl tento čin ctnosti a nechtěla toho nikdy zvědětí. Byl to snad jeden z oněch mladých kněží, karmelizovaných v bílou zavařeninu drobných „neporušitelných“ ctností, kteří pojímají život jako velmi dlouhou alej nevinných lip seminárních, se soškou Marie bez poskvrny na konci, pod příkladným tefillimem, rozvinovaným dvěma cherubíny, zatím co neposkvrněné svrchničky a nepohlavní komže sem tam se procházejí, syrupovitě čistotou oplývající. Snad také padla na nějakou zralou kleriku, na některého obdivovatele Fenelona nebo Nicolea, a tím urputného nepřítel kajicného naturalismu, následovně nemilosrdného zapuzovatele každé lítosti, která by mátlá zjemněniny a hypotypozy jeho formuláře. Tyto dvoji odrůdy kněžské havěť nahrazují dosti často způsobem nejskutečnějším sítě Knížete apoštolů sítěmi na lov utopenců, do nichž vrhají se jistí ubo-

žáci, k jejichž zoufalství nechybělo nic až dosavad než suggestivní ne-
chuf, že je potkají.

Statečná dívka shledala tento případ trochu krutým, avšak na-
prsto normálním a odešla s těžkým srdcem k vyhledání dozorce méně
skrblicího píci apoštolskou. Měla to štěstí, že našla skoro ihned při
kostele Naší Pani Vítězné starého jezuitského praktika, dnes již nebož-
tka, kterého proslavila zvláštní dovednost, s jakou zpovídal prosto-
pášníky a prostitutky. Tento zajímavý osmdesátiletý stařec, jehož psy-
chologická pronikavost blížila se zázraku, vyléčil sta opuštěných duší. —
Lovím toliko hrubé ryby, — říkal s uštěpačnou dobráckostí bývalého
lupiče, jenž sám byl obrácen, — nechť rybička se jinam obrátí. Jsem
cldič stok svědomí a odstraňuju velké neřády, prohlašuju se však ne-
způsobilým k dilům okrasným a voňavkářským.

Prozíravý apoštol a moralista plný soudnosti myslil, že habituální
hřích těla jest zvláště jakousi nervosou dětinskou, v pravdě strašnou
a smrtelnou, avšak nepřístupnou, v největším počtu případů, bez při-
tažlivé dobrosrdečnosti jakéhosi druhu záchranného kojení. Energii,
mnohdy podivuhodnou, požadovanou pouhým a prostým úkonem ka-
jícího vyznání, usoudil nanejvýš dostatečnou k odpykání, a bera bodře
vše na sebe, uváděl do předešlého stavu zbloudilé ovce, — aniž by
požadoval předběžné a odstrašující roboty, kterou vynalezl jansenismus,
by se obracely na útěk. Veronika byla jím tedy přijata jako dcera mar-
notratná, s radostí bezmeznou. Zabil pro ni tučné tele rozhřešení.

Avšak tyto hody nemohly trvati. Když zpozoroval, že jeho nová
klientka jest pevně rozhodnuta nevraceti se jako ostatní k svým vývrat-
kům, sdělil jí svou nedostatečnost, by jí vedl prospěšně ať na kterékoliv
vrcholy, i vybídl jí, aby si hledala duchovního vůdce.

Nastaly červánky zármutku a trampot. Nikdo ničeho nechápal
u této hořící láskou, která zprůzračňovala stoupajíc do světla. Nejvaz-
čejší a nejtvrďší zkouškou byla jí neprozíravá zarytost davu kněží, vy-
krmených totožnými formulami, kteří se namáhali uvrhnouti jí do ma-
lomyslnosti radou, jednotvárně výhružnou, odloučiti se od Marchenoira.
Prostá ta bytost, chycená do svěráku dilemmatu své poslušnosti a na-
prosté nemožnosti, žítí samotna, byla by dvacetkrát ztratila hlavu bez
blaženého předchozího případu udělených rozhřešení i v nejhorším oním
dobromyslným zpovědníkem, který přijal špatně odstřihnutý záznam
kursu této nevyhnutelné situace, již byla velmi jista, že jí nikdy ne-
zneužije.

A pak, ona je pobuřovala, všechny tyto pravidkové církevníky, svou úctyhodnou prostotou, která je měla zněžniti až k slzám. Zpověď, která nese ono velikolepé jméno Svátost Pokání, stala se v současném vyluhování a vymáčení křesťanství náplastí tak dokonale bezbarvou a bezvlivnou, že jeho léčebná moc na duše všeobecně jest jistě skoro žádná. Jest to skoro vždycky předvídaná mašinka nejdětinštějšího výkonu. Kajícník přináší svou formulku zkroušenosti a zpovědník předává mu výměnou svou formulku napomenutí. Jest to obchod s otřepanými frázemi, nazpaměť naučenými, v nichž srdce vlastně nemá již co dělati na žádné straně, a s níž se Pán Bůh spokojuje, jak dovede. Veronika hluboce nevěděla o dvojitěm účtování těchto hloupých řečí. Naučila se jinému, — poněkud rozdílnému, — a od té doby, co je zapomenula, nevěděla již a neznala nic na světě leda vznešeno lásky božské a lásky lidské, splynulých vespolečně v jediném plameně tak prostočistěm jako všechny lilie. Avšak to právě nemohlo býti pochopeno.

Do libosti ždímalí svýma špinícíma a nemotornýma rukama srdce této velmi poddané ovečce, která si nepřála nic lepšího než trpěti. Vysvětlujíce naivity její něžné lásky neskromnou horlivostí satanské pýchy, tato vysvěcená hovada neviděla nic lepšího, co by se dalo dělati, než že ji zasypávali bez ustání výčitkami její minulosti, jedni s prudkostí, druzí s ironií, a tito poslední byli o mnoho krutější.

Ironie jest zajisté nejnebezpečnější zbraní v ruce člověka. Jistý spisovatel, sám strašlivý ironií, jmenoval tento popravný nástroj „veselostí rozhořčení“, velmi povýšenou nad onu jinou veselost, již připodobňuje pasačce krocanů. Avšak co mysliti o ironii pedanta, neokrouchaně rozhořčeného zanedbáváním etikety nebo latinského slabikáře, a tróufalého pokorou lítosti, kterou jeho hloupost považuje za podlost? — neboť evangelická přednost *jednoho* kajícníka nad množstvím spravedlivých bez úhony není v očích každého pravého sulpiciána než dobrým žvalem bez praktického použití. Mnoho kněží s úspěchem tedypoužívá tohoto šťastného prostředku k znechucení svých osob a svátosti, kterou zneuctívají. Ubohá dívka, ve všem odevzdaná do vůle boží, byla tím nicméně křížována v hloubce srdce. Mlčenlivě pochutnávala si na tomto potupování jako světice, již byla, a Marchenoir o tom od ní naprosto nic nevěděl.

Konečně přece padla na statečného muže missionářského, který ji skoro přijal takovou, jakou byla. Pokus bratrského spolužití byl ve svém osmnáctém měsíci nejpřesvědčivější nevinností. Bolestná červeň,

jež dráždila tolik stydlivých býků, shaslnala konečně, a pokoj se dostavoval, když přišel ohromující list Marchenoirův. Abychom vše řekli, mystická duše takového rozpjatí nevěděla kudy kam, když shledávala, že nemá již čím trpěti.

Úžasný kousek sebeobětování, který sledoval, zdál se přílišným jejímu zpovědníkovi, který neváhal obviňovati ji energicky z přemrštěné horlivosti, zcela se jí s tím svěřuje v důvěrnosti svých rad, že jest sám neobyčejně vzděláván touto křesťankou, jejíž hybnou pakou se býti domýšlel. Ba nemohl si ani zabrániti, aby nevyjádřil obav o účinnosti prostředku toho, uváděje nikoliv bez hloubky, že instinkt žebrácké resignace, vlastní smyslné lásce, má žádostivce nejhrdšík tomu, by prahnuli až i po nejmenších drobtech hostiny, jež se jim od úst utrhuje. Zvláště myslil, aniž by to však vyjádřil, že v očích duchovního člověka, snadného nadšení, jako Marchenoir, mravní skvělost sebezničení měla by neskonale překonati ve vábivé závratí tělesnou krásu obětovanou . . .

XLVIII

Vskutku, co z ní zbývalo vlastně, z této krásy skoro slavné, pro kterou třeštili lidé přisní, obtížení opatrností jako velbloudí, a kterou i, jak se tvrdilo, zaplatili druhy životem dva muži? Odpuzovaly trosky této Palmyry rozhodně jakékoliv nadšení? Hluboký umělec, který by byl pozoroval Veroniku v její modlitbě, nebyl by jistotně přistoupil na stranu přisvědčujícího.

Ovšem že byl rozlámán ode dneška soulad obličejů této jastřábnice lásky, která ostatně nic jiného neučinila, stavši se zbožnou, leda že zduchovňovala si své staváky a že se zřikávala pro *Holubici* svých nestraavných doupňáků. Hygienická nahračka kořisti, která nemohla změnit podstatně fysionomii. K vůli tomu bylo třeba zmrzačení, náhlého sklesnutí hořejší části orlího nůsku, na svém základě pobouraném, a retní stlačení úst, jichž strašný oblouk luku, — který vyprázdnil tolik toulců, — konečně popuštěn, protáhl se v bledou pásku rtů od koutku ke koutku. Bizarní a smutné znetvoření, jež upomínalo na fantasmatické spojení polovice starého obličejů se spodním zlomkem nějaké vznešené lidské hlavice. Avšak rysy, zůstavši netknuté, jakoby ještě zkrásněly, jako údy ušetřené sestatní a zmohutní, zdá se, po amputaci.

Byly tu zvláště oči, oči nesmírné, bezmezné, jež nikdo nemohl obejít. Ovšem že modré, jak se slušelo, avšak modře tajemné, mimozemské, jež chtíč se šupinatýma očima hlemýždě zpozdile považoval za světlošedé. Nuže, byla to celá paleta nebes neznámých, i na Západě, i pod ledovými tlapami polárního Medvěda, kde aspoň neřádila mrzká intenzita parukářského blankytu nebes Východu.

Dle různých stavů její duše, oči neuvěřitelné té dívky, stíádající mnohdy jistým způsobem poděšenou modrost kosatce, prokmitly na minutu čistým kobaltem ušlechtilých ilusí, nastříkovały se vášnivě nachem, červení mědě, zlatými tečkami, přecházely pak v rezedu naděje, by se oslabilý ihned v resignaci šedě levandulové, a by konečně zhasly nadobro v břídlici bezpečnosti a pokoje.

Avšak nejdojemnějším byl, v hodinách extaze bez chvění, naprosté nehybnosti, vlastní nazírajícím, jakýsi měsíčný soumrak, diamantovaný slzami, nevyjádřitelný a božský, který se zvedal najednou zhloubky těchto očí *cizích*, jichž nejvzdálenější dojem žádná malířska chemie nebyla by schopna zachytiti. Dvojitá propast, bledá a průhledná, vzbouřený jasů v hlubinách, pod vlnami, naběhlými matným leskem zapomnutí nedostupného usebrání mysli! . . .

Kdybynějaký lékař choromyslných, nějaký zneuctivatel pohřbívání, jakékoliv lidské hovado, jež popadnouc násilím oběma rukama hlavu Veroničinu v jistých okamžicích, kdyby takto jí chtěl přinutiti, by na něho patřila, byl by ztrnul až k zděšení nad nekonečnou *nepozorností* této soudobnosti nebe a moře v krajině, kterou by byl objevil místo zraku, a dojem ten provázel by ho v jeho otlé duši, jakoby jím byl posedlý. — Jsou to, říkal Marchenoir, oči bytosti Slepé, která tápe v Ráji . . .

Bylo třeba těchto očí neslychaných, utvořených jako jezera, jež jakoby se každého dne zvětšovaly, by omluvily paradoksní, skoro úplnou nepřítomnost čela, podivuhodně rozpjatého u skrání, avšak kšticí skoro až k obrví zaplaveného. Druhdy, za času *Ventúzy*, toto vznešené rouno, které by bylo mohlo, jak se zdálo, opatřiti padesát západů slunce, přelávalo se svou těžkou spoustou přímo nad oči, a kdo viděl konflikt těchto žvlů, zrovna aby sešlel k zužení. Požár na Tichém oceánu! . . .

Když *Ventouzy* již nebylo, toto plápolající vzduťé vlnobití proudilo jak mohlo, všemi směry, potlačované, vecpávané do pásek, do pletenců, v copánky, v uzlíky, odhazujíc jehlice, uondávajíc hřebeny, padajíc obtížně na ramena a mnohdy na záda, až, zkroucené v despotický a obludný vrkoč, mohlo se konečně zpokojiti pro lásku Boží.

Objevilo se pak prozatím ušetřené čelo, jakási úzká páska čela, která se zdála nezměřitelná v délce od spánku ke spánku, a to bylo novým druhem krásy, skoro tak strašlivé jako první. Teď poskytovalo třetí vzhled srdcelomný a nevysvětlitelný. Oči jako by byly zvětšeny,

hlava zredukována na polovinu, ztrácela se zahanbeně ; čelo obnažené, zbavené ozdoby, bylo hrozné a zdálo se, že nese známku jakéhosi potupného trestu.

Nos na štěstí uniknul jakékoliv pohromě. Lehce orlí a rozměrů přiměřených, poněkud jemnější snad na konci, jak by se nikdo neodvážil doufat od tohoto nezodpovědného ústroje smyslnosti, byl opatřen nozdrami úžasně pohyblivými, označujícími u jistých žen chťič bez mezí, — prozřetelnostně zřízený na způsob protiváhy mužského heroismu, jemuž tato fyziologická zvláštnost jest rovněž prognostickou.

Pokud se týká úst, nebylo již o čem mluvit, běda ! Bývala nebezpečna právě tak jako všechny jícny a všechny sosáky Propasti. Byla onou *hlubokou* jamou, do níž, jak Šalomoun tvrdil, musejí padnouti, na něž Pán se rozhněval. Polibek těchto těžkých rtů, bestiálně výtečný, roztloukal nervy, vypljel číš kostí, mátl mozky, roznytovával všecky pancéře, odklínova i lakomství, přetvořoval pomatence v idioty, a prosté pitomce v posedlé ďáblem. Úpadkový syndikát stál na číhané pod jazykem těchto úst, a dvátřicet úřadoven ústavů pohřebních pomp vystrojovalo svá akta v kanikulárním stínu jejich zubů. Když plivala, země měla chuť státi se rybnatou jako moře, a sám Oceán byl by sotva mohl odpověděti, dma se pýchou : Pěna mých ztroskotání není méně hořká !

Démon Prznění, dávno vypuzený z tohoto bývalého sídla, konečně se vzdálil nadobro z těchto trosek, v nichž od nynějška nezůstal již ani pahýl, na nějž by si mohl sednouti. Rty, silně vpadlé, ztratily tvar a barvu, a to byl vskútku nejznačnější úbytek této kariatidy hampejzu, přetvořené ve skvělý pilíř Věže ze sloně. Avšak pleť celku obličejje zůstala. Byla to stále táž barvová kombinace kamzičí žlutě, kapucínové hnědě, rumělkové červeně, koptu a zlata, nepatrně zředěné čtyřicetinou měsíčního svitu.

Celkem Veronika chybila se skoro svého cíle a nestala se méně krásnou než před tím, — neboť rozmrháním jedné části svých bohatstev zvýšila úměrně cenu plodné zahrady lásky, již neblahý Marchenoir tak nešťastně byl zasel nesdílnou žádostivostí Nebe.

XLIX

Události mají to společné s husami, že přicházejí v hejně. Každá bytost, naprosto nezbavená schopnosti pozorovací, mohla to spatřit. Jest pravda, že zvědavost se zastavuje obyčejně při tomto poznatku. Nikdo nežádá si nějakého vysvětlení tohoto zákona, a neexistující zřídlo Náhody má stačit k uhašení všech žízni myslícího stáda. Znamé přísloví: „Neštěstí nepřichází nikdy samo“, jest jediným památkem pozornosti nebo důvtipnosti lidí na tuto zvláštnost nejméně z jejich historie vypustitelnou. Jest přece velmi jisto, že šťastné nebo nešťastné události, nechť iluze jejich vzhledu jest jakákoliv, volají po sobě ihned, jakmile se rodí, křikem neodolatelným. Přibíhají tu odevšad, vynořují se z děr země nebo padajíce s hor měsíčných, k ustavičnému ohromování plemena, vyvedeného z nicoty, které neumělo nikdy nic předvídati a které se nikdy k ničemu nepřipravuje.

Konečně se pozorovalo způsobem skoro jistým, že fysickým spojením dvou jednotlivců různého pohlaví vyvede se pravděpodobně třetí jedinec téže povahy ve stavu zárodečném. Tato skoro-jistota jest jedním z nejchutnějších plodů zkušenosti šedesáti věků. Avšak kdo pak se zabývá jinak hlubokým tajemstvím metafysické pohlavnosti událostí tohoto světa, jejich přísně řaděným příbuzenstvím, jejich potomstvem věrného typu, jejich dokonalou solidaritou? Celá rodina sbíhá se na první zavřísknutí novorozeňátka, a Bůh ví, zda jest bezpočetná, protože události nikdy neumírají a poněvadž pokračují stále v plození dltek! Prvně namanuvší se pitomec, jemuž se něco přihodí, jest na okamžik studnicí pravdy, k níž celý hrozný národ sestupuje pít. Všechny Normy

se sklánějí k němu, všechna Pravidla, všechny Zákony, všechny Vůle tajemné podpírají se lokty v Polyhymnii o nevědomé roubení pitomosti, které nemá ani tušení o jejich přítomnosti . . .

Daleko bylo toho, aby Leverdier byl hlupákem, i věděl příliš, že se něco přihodilo ! Přece však podivil se, že, opustiv Marchenoira, padl bezprostředně na osobnost, kterou k své velké libosti nepotkal již měsíce : Alcida Lerata, „historika a literáta francouzského“, jak ráčil sama sebe označiti. Působilo to na zkormouceného soustolovníka tolika opojných hýření bolesti skoro fysickým otřesem pohnutí mysli, — na způsob truchlivé předtuchy, že spatřil náhle v takovém okamžiku tuto nešvarnou loutku, která cupkala s nosem v povětrí, jako tchoř snažící se vyčenichati nějakou mrchu.

Tento Alcide Lerat, notně známý ve světě žurnálů, jest jakýmsi literárním Benediktem Labrem bez svatosti, a nejodvážnější cidič aureol třásl by se, maje zpracovati jeho posmrtné panegyrikum. Žije výlučně z almužen, sklízených u literátů, jež baví svými pomluvami nebo svými klevetami, a kteří ho přijímají v průvanech, smrdutý ten čerchmant, na štěstí neschopný nastuzení a rýmy, vláčí neunavně svou kostru od soumraku k soumraku, roznášeje tak v kalhotách romanopisce, jehož včera potupně rozkřičel u vrchního redaktora, na něhož za chvíli kydati bude sviňstva a který mu udělí snad dvacet sous, nízké domněnky svého zneuctivajícího ducha o soukromém životě básníka, jehož všechny klobouky *dotrhal*.

Mstí se tím za to, že byl připraven o první místo, jehož nikdy nepřestal požadovati od úspěchu svého proslulého pamfletu : *Domácnost a finance Diderotovy*. Tento spisek bez talentu, avšak podrobné, rozčilující učenosti, svědivě jako všivá havěť působící na srst ctitelů filosofových, vzbouřil v skutku živé sročení mínění ve veřejných listech před třiceti lety. Pozdější díla Alcida Lerata nestojí, pravda, za kapku inkoustu, jež se utratila k napsání jejich titulů. To nevadí. Jsa jist, že jest nejnesmírnějším geniem věků, myslí upřímně, že každý jest mu dlužen, a že jeho pouhá přítomnost jest poctou, příležitostí k úchvatu, který by nic nemohlo zaplatiti.

— Příliš mluvím, říká, dělají si záznamy. Následovně odírá jak může své žáky, jejichž štědrost, nechť se pokládá za sebe přílišnější, nemohla by nikdy míti, hledíc ke kataraktům radosti na ně rozlité, než falešnou váhu nevděku.

— Celý váš, až na punčochy, psal jednoho dne jednomu z nich, který zapomenul na tento jediný kus v synovském vzdání se úplného odloženého obleku. Slovo podivuhodné a definitivní, jehož hlubokou ironií příjemce, druh to intelektuálního bosáka, neucítil!

Jméno tohoto nebezpečného kynika tolik se hodí k jeho fysionomii, že nemůžete představití příživníka toho, aniž byste se nevysadili nepřijemnosti, že se objevíte nějakým fraškářem hostinské tabule. Krysa¹⁾ jest zřejmě jeho zvířetem, ač není-li on zvířetem krysy, což by mohlo přijati se jako mínění pravděpodobné. Nos do špičky velmi ostré okurky, stahuje na sebe celou štíhlou tvář v hmyzím trusu, posázenou suchým křoviskem šedivějící srsti, jest jezdecky obsedlán párem malých očí lesklých a nepokojných, uzpůsobených k dráždění vzteku některého hafana. Tento poslední rys určuje a stanoví okamžitě obdobnost zmíněnou. Ustavičné cupkání, kostelnické zkřivení hořejších obratlů a navyklé oprání ohbí rukou o plochá žebra, často ohrožená, velmi málo k tomu přičiňují.

Leverdier znal živočicha toho ode dávna. Ba byl jím nevysvětlitelně poctěn jistým druhem pozornosti nebo úcty. Lerat, jehož byl skoro vyhodil ze dveří dvakrát nebo třikrát, a který se vzdal bezúspěšného pokusu představití se na novo, nedomníval se přece, že smí zbavití ho při setkání několika výživných minut rozhovoru, bez něhož by se byl Leverdier podivuhodně obešel, zvláště dnešního dne. Měl, jak jen možno nejlepší důvody k tomu, by vzdaloval od sebe tohoto protivu, jehož silně podezřival, že našeptával nečisté pomluvy na účet jeho přítele, z jehož nuzné ruky často sezobával žaludové krmívo drobné mince. Ba jednou udělil mu klidnou radu, by těžil ze svého výtečného zraku hlodavce, by se vzdálil pečlivě ze všech cest Marchenoirových. — Není příliš trpělivý, víte to, milý pane Alcide, a byl by velmi schopen počastovati vás vašim a vlastníma ušima. Dávám vám bratrskou výstrahu. *Zapamatujte si to dobře!*

V přítomném stavu jeho ducha takové setkání, tak náhlé, působilo na něho jako nejzlověstnější předtucha. Na okamžik nutkalo ho to, by mu udělil úplný výprask, na nějž by nanejvýš trvale pamatoval. Avšak bylo by to blití staré ženy a také bál se směšna, že vezme do zaječích.

Neváhal uznati, že vskutku setkání nebylo naprosto marné a že mohlo míti dosti vážné následky.

¹⁾ Franc. slovo Lerat jest česky Krysa.

L

Oh ! jak máte *vdžnou* tvář dnešního jitra, pane hrabě Pylade, snad drahé zdraví pana markýze Oresta nás znepokojuje ?

Taková byla první slova Alcida Lerata, ze všech pokrytstev pitomcových nejšalebnější. Uchoval si ze svého vychování zběhlého seminaristy celé vědro takovýchto šprýmů, nesnesitelně prozpěvovaných molovým sopranem, s obyčejným doprovodem posměvačné uctivosti.

— Pane Lerate, odpověděl Leverdier, který cítil, že mu vyschne poslední krůpěj trpělivosti v žilách, mám velmi na spěch a jsem neschopen pro tento okamžik chutnat vaše roztomilé žerty. Prosim vás tedy, omluvte mne a táhněte k čertu, libo-li.

— Jsme všichni u čerta, odpověděl dotěra, protože jest Knížetem tohoto světa, avšak vy mne přijímáte tak špatně, že mám velkou chuť uchovatí pro sebe zajímavé sdělení, jež jsem vám chtěl světití pro vašeho přítele Marchenoira.

Na toto jméno Leverdier stal se pozorným. Zajisté, nečekal celkem nic dobrého od svého spolurozmlouvače, avšak věděl o něm, že jest studní zpráv, často podiv budících, a řekl si, že voda velmi čistá může vytékatí mnohdy z nejšerednějších chrlíčů v době bouře.

— Máte, pravil, něco zajímavého pro Marchenoira ?

Otázaný, opíraje se právě oběma rukama o zoban své hole, stejně s ním žalostné, a nahýbaje se k svému posluchači jako starý blahopřejný strom — aniž by opustil na vteřinu svůj úsměv ustavičně na facky, — jal se šeptatí na způsob ministranta, jehož nějaká neblahá okolnost by byla zasvětila v nějaké tajemství, důležité pro zdar kostelního majetku.

— Váš přítel rád naplná žádost po sobě jako nějaká hezká žena. Skrývá se jako medvěd a každý si na to naříká. Setkal jsem se tohoto týdne s Bauvivierem, který by ho rád viděl. Myslím, že jeho úmyslem jest světit mu záhlavní článek *Basila*, jímž by se potýrali trochu pitomci z 1' *Universu* (Vesmíru). Nechopí-li se váš Kain této příležitosti, zaslouží si blouditi jako jeho biblický jsoujmenovec „na tváři země“, neboť ho v *Basilu* potřebují. Vy, jenž jste člověk praktický, měl byste mu poraditi, aby si opíloval drápy, a zabrániti, aby neprováděl hlouposti. Beauvivier ráčil mi říci, že spoléhá na mne, že mu ho přivedu. Zdá se domnívati, že jsem v důvěrném poměru s tímto pobřežníkem Dunaje. Mimochodem, vrátil se aspoň ze své vzdělávací cesty?

— Ano, přítel snivě Leverdier, avšak nechoďte za ním, beru si na starost sám vaše poselství.

Nad tímto sdělením silně se zamyslí. To již se cítil všemohoucí *Basile*, vesměrný žurnál lidí *dobře vychovaných*, po čertech zchudokrevněn, když se domáhal reaktivního prostředku takového moksa! V tomto případě . . .

V okamžiku tom spozoroval, že svůdný Alcide zaujal známý postoj. Především, prozkoumaj bedlivě, pohvizduje si při tom, stav nebe a odhodiv na spánky koncem prstů v štěpítku levé ruky některé nezkázněné čupřiny, spustil závěrečně tuto ruku na domnělou výšku citů ušlechtilých a držel ji teď otevřenou a proti prsům svého protivníka napřaženou.

— Ano, pravda, pravil, zapomenul jsem! A vytáhnuv peněženku, vpustil padesáticentimovou minci do oné sebily s natahovacím pérem, která zneuctívá s nejhodinovitější přesností křesťanskou žebrotu.

Lerat nechtěl se přece vzdáliti, aniž by nezachcal svého dobrodince poslední výstrahou. Proto vydechnul tyto prototypické domluvy:

— Chce-li váš přítel dojíti úspěchu v *Basilu*, bylo by dobře doporučiti mu, by nedělal již tolik šelmu ze sebe. Dovede-li se líbiti Beauvivierovi, jeho štěstí jest zabezpečeno. Nepřipraví se o talent, bude-li se mírniti a nebude-li používatí ustavičně svých ohavných skatologických výrazů. Právě to utratilo onoho bukače Veuillota, který stále odbýval moje důtky a který jest na tom tuze dobře, není-liž pravda, dnes, když posel ze svého jedu! Vizte Labruyèra a Massillona! Řeknou toho více v jediné mravopočestné větě než všichni vaši epileptikové ve dvou stech řádcích. Přimějte ho tedyk tomu, abyčetl mou knihu o *Stole uvšech národů*, kterou jistě máte ve své knihovně. Naučí se, co jest pravá síla, spojená s jemnými způsoby.

Protiva chlap přestal se usmívat. Vlál a plul, stržen svým vlastním proudem s velebností nějakého Boha. Odeslav koncem svých uprositelných prstů pramaloucké milosrdné gesto, vzdálil se, plný své moci, s holí pod paždí, s oběma rukama kněžsky skříženými uvnitř svých rukávů; nasadiv trup do předu, vyhlížel, jakoby byl ve vleku svého frňáku, a jakoby občas chtěl zrádně vyskočiti ze svého zadku.

— . . . V případě, tom, pokračoval samomluvou Leverdier, pro něhož toto dovedné odtáhnutí bylo krásy ztracené, Marchenoir by mohl v okamžiku znovu dobytí velké veřejnosti. Byl by se nezmohl než na zcela malý počet článků, zmocnil by se brzy prostřednictvím žurnálu tak ozvučného, intelektuální skupiny, sročené před nedávnem jeho odvážnostmi, a již jeho mlčení tolika měsíců rozptýlilo. Potom, jaká oplátka všem zbabělcům, kteří o něm myslí, že jest poražen! Ta štěnice Lerat jistě mluvil pravdu. Nejnižšími důvody puzen žádá si ze všech svých sil by nějaký hrozný oharek byl vhozen, jakou rukou, na tom nezáleží, do kuchyní tisku katolického. Zajisté že zpracoval silně Beauvíviera v tomto smyslu, a že mu vpravil do žaludku potřebu býti *vyndlezcem* Marchenoirovým. Propercij ostatně, jakožto moudrý rublohrabal pečlivě se chránil psáti, a spokojil se vypustiti k nám tohoto harcovníka, který mohl v každém případě vybrati opětné zahájení podešvových kopanců domyslitelného rozhořčení a který šel samozřejmě do ulice des Fourneaux, když jsem ho potkal.

Leverdier rozhodl se, že se podívá ještě téhož dne k Properciovi Beauvívierovi, sadickému básníku romanopisci, který se stal krátce před tím ředitelem a vrchním redaktorem *Basila*. Sotva jej znal, avšak chtěl jak jen možno proniknouti jeho hru a připraviti s krajní péčí obchod, — neboť Marchenoir častěji vyslovil velmi hlasitě své opovržení k tomuto pyšnému močálníkovi, který tak silně potřeboval opaprikovati své bahno¹⁾ když se rozhodl vyjíti vstříc tomuto kormoránovi. Bylo se též obávat, aby nepostavili žebřík zoufalci jen proto, by si na některém shnilém přičil nadobro nezlomil vaz. Ovšem byl by tuze neopatrný, kdyby hleděl vyzvídati u tohoto mrzkého žida o otázce peněžní. Jeho způsoby v tomto ohledu jistě se podobaly způsobům jeho předchůdce, pověstného Magnusa Konrarta, jehož hnusná sebevražda natropila tolik hluku, a který stihl náramným vrchnostenským poplatkem honoráře prozatímných redaktorů, o nichž věděl, že hcípají hladem a že jsou nuceni spokojiti se mzdou jakoukoliv.

¹⁾ Slovní hra; franc. *limon* znamená i bahno, i limon, plod.

Avšak z nedostatku příjmové bezprostřední bezpečnosti bylo na-
prosto nezbytno zajistiti aspoň neodvislost spisovatelovu, protože
Marchenoir není již nikterak mladíčkem příliš šťastným k zakoupení
vkladu svého rodného jména do velkého žurnálu, za cenu ať jakéhokoliv
řeznického vykleštění své myšlenky.

V pozitřích Marchenoir a Leverdier shledali se opět v pět hodin v kavárně *Charonové* na rohu ulice Svatých Otců a ulice Universitní, tváří v tvář jedné ze čtyřiceti tisíc filiálek literární Zastavárny Calmanna Levyho. Jest to kavárna ctnostných starců, která jakoby byla chtěla nahraditi v této čtvrti bývalou kavárnu *Tabouret*, neznámou novému pokolení, kde se napájelo druhy tolik znamenitých štětců a držátek na péra, z nichž v deseti letech ani jména se nezachovalo. Oba přátelé umlouvali si mnohdy dostaveníčko v této kavárně, které dávali přednost před kteroukoliv jinou, k vůli dokonalému mlčení, zachovávanému třemi nebo čtyřmi stoletými žurnalisty, s nimiž se zde jistotně vždy setkáte, a kteří tvoří nepochopitelně základní oporu obchodních podniků tohoto závodu.

Leverdier, dostaviv se první, viděl Marchenoira, an přichází takový, jak jej byl opustil několik hodin před tím, bledého a melancholického, avšak viditelně zotaveného. Ať jakkoliv byla svatá dívka změněna, *skutečná* přítomnost Veroničina stačila, by zpokojovala nešťastného toho muže.

— Zvykám si na ten nový obličej, pravil po chvíli. Jest ještě krásná *naše* Veronika. Uvidíš ji brzy tímž okem jako já, milý příteli. První dojem byl strašný, myslel jsem, že zemru. Potom, nevím jaká moc vyšla z ní, avšak zdálo se mi, že celý dóm pokoje sestupoval na nás. V okamžiku všechna úzkost zmizela a myslím, že moje slzy odnesly rázem všechny moje bolesti, zatím co jsem vzlykal nad ní včera ráno, drže ji v náručí. Hned na to, vší to již, spal jsem dvacet hodin ponejprv ve

svém životě. Zrovna jako bych se již nikdy neměl probuditi . . . A jaký spánek Ráje, občerstvující, blažený, bez určitých snů, bez jasných vídění, a přece světlý, na způsob rúmenného soumraku, odleskujícího se v průzračných vodách jezera, na jehož dně by se otvíraly úžasné oči potápěčovy! Měl jsem jako pocit nejasný, líbezně nevýslovný, zároveň duchovní a fyzický, jako bych byl ponořen do měsíční zátoky, naplněné mými slzami . . . Při procitnutí setkal jsem se ihned se skvoucím pohledem mé drahé obětované, která jásala, když mne viděla takto spáti, a její pohled mi nepůsobil ani překvapení ani bolesti, ale naopak jakési přesladké zněžnění, složené, tak se domýšlím, z bratrského soucitu a z náboženského nadšení, slitých v jediné vnitřné zanícení, naprosto cudné! . . . Vzpomínáš si, Jiří, na ony tajemné ptáky, nad nimiž jsme tolik snili jednoho dne, v aklimatisační zahradě, a kterým říkají přesně holubice *probodené*, pro krvavou skvrnu, kterou nosí prostřed svého bělostného krku? Žasli jsme velice, vzpomínáš si, nad tímto neslychaným pleonasmem symbolismu, ve výjimečném tvorů, který se nespokojuje značiti Lásku, nýbrž nádavkem přibírá ještě a na odív staví její stigmata. Nuže, Veronika bude mojí holubici zraněnou, taková, jak jsem ji viděl dnes ráno, v nadpřirozené jasnosti mé duše, obnovené mocí její oběti . . . Avšak hle, dělám fráze, a ty máš mi bezpochyby mnoho říci. Objevil jsi konečně onoho obchodníka s lidským mlčíím?

— Beauvíviera! ano, právě jej opouštím, odpověděl směje se Leverdier. Toto poslední slovo mne utvrzuje více než vše ostatní, milý Kaine. Popadnou-li tě tvoje zlé rozmary, hned tě tak neztratíme. Rozzuřen, že jsem ho nezastal včera a protože se mi nelíbí okouněti do neurčita v síních jeho krámu, zmínil jsem se na navštívnence, že přicházím od tebe . . . Byl jsem přijat bezprostředně. Můj příteli, věc jest jistá. *Basil* tě potřebuje. Beauvívier se ani tolik nenamáhal, by to skryl. Skutečně, správně asi jsem se dohadl, že jsi zvláště potřebný v této chvíli, bys někoho vystrnadil, Loriota snad, o němž mi mluvil mimochodem jako o neřádě nejzávadnějším, ale k okamžitému vymetení velmi nesnadným, poněvadž byl vykálen velmi značným nebožtíkem s obzvláštní pozorností. Ale i to jest dobrá předzvěst.

Osobně znám velmi málo Beauvíviera, kterého jsem viděl dnes po třetí. Ale mám informace. Jest to nejmrzčejší z lidí, a aby se vše řeklo, jeho blahosklonnosti více jest se báti než jeho prohlášeného nepřátelství. Jest to jakýsi Jidáš- Don Juan, míšenec Alfonsa a Tartufa. Jeho život jest předivem hanebností a zrad. Dlužno očišťovati se fe-

nolem jako mrtvola, když na člověka popatří. Nuže, zdá se, že tato bytost honosí se přes to jistou vlastností, v tomto čase nejvzácnější. Miluje literaturu, a to ho vykupuje. Snad má skutečně záměr pozdvihnouti poněkud redakci *Basila*, kterou Magnus snížil až k sobě, totiž pode vše. — „Četl jsem všechno, co p. Marchenoir napsal, pravil mi, neznám nad něho v hodině přítomné povýšenějšího, a vidím mu velmi málo rovných. Jest to veliký spisovatel, původnosti rozrušující. Prosim Vás, opakujte mu moje slova. Pozoruju, že *Basil* může býti jen poctěn jeho spolupracovníctvím, i ucházím se o ně. Byl bych jistotně doběhl sám až do jeho přibytí, kdybych byl jist jeho návratem. Vím, že se s ním zle činilo v žurnálu, když jsem v něm neporoučel. Chci opravití tuto nespravedlnost, uděluje vašemu příteli bílý listek, atd. atd.“ Připustme, že jen čtvrtina všech těchto divů jest pravdivá, i to by bylo ještě příliš výborné, a nechť by byl rub věci jakýkoliv, jest přece zatraceně třeba tvých služeb, když se vyloudilo z této opatrné tlamy takové lákání!...

— Jaké bylo zakončení tohoto rozhovoru? tázal se Marchenoir.

— Jak jen možno zkrátka. Marchenoir, pravil jsem mu, jest nanejvýš unaven svou cestou, a bude vám velmi zavázán, poskytnete-li mu úvěru na několik dní. Splnomocňujete mne zatím, abych pro ušetření času mu řekl, by připravil ode dneška, aniž by se mu bylo namáhati cestou k vám, nějaký článek? Ale pak jest nezbytno, bych ho mohl ujistiti uveřejněním, neboť přestal léta již býti začátečníkem a nechce již pracovati nadarmo. Dle toho, co právě slyším, předběžné vzájemné dorozumění o volbě předmětů zdá se mi nejzbytečnější formalitou. — „A nejnepspravedlivější pro spisovatele talentovaného, doďte, pane.“ Taková byla jeho bezprostřední odpověď. „Ať autor *Impotentních* pošle mi nebo přinese, co usoudí vhodným napsati. Dám ihned jeho článek do sazby a o ostatním, tomu nechť ráčí věřiti, vždycky se dohodneme. Pouze si žádám toho, by vyláhl z řady a nestřílel naše vlastní tlupy“.

— Ach ouvej! povzdychl Marchenoir. Toto poslední slovo kazí mi ostatek. Od té chvíle, co jsi počal mluvití, očekával jsem je. Toto nadbytečné podotknutí, které nemá tvářnosti ničeho, podobá se těm bezvýznamným výhradám, vrženým lhostejně nakonec smlouvy, nazpůsob parafu, určeného k vyprázdnění péra, a které stačí, by se jimi vše zrušilo. To bys měl přece věděti, můj starý Jiří. Tihle lidé hemží se na každém jako vši nebo štěnice, a jest nemožno padnouti na kůži ať ko-

hokoliv, aby se o ně nezavadilo. Nuže, jsem neschopen, toť tuze známo, pojmouti žurnalismus jinak než ve formě pamfletu. A tu co se u čerta chce, abych dělal? Nemohu se přece dáti do psaní optimistických pastorál nebo psychologičtí inspirovaného žáka vařbuchty, způsobu Dulaurlerova!

— Vždyť, u všech hromů! odvětil Leverdier, každý zná dokonale, co dokážeš, a Beauvievler toho neví méně než kdo jiný. Uchází-li se o tebe, nejspíš potřebuje tvé mužné síly nebo i tvých násilností. Nalezl jsem ho člověka zdvořilosti vybrané, bezvadné, — řízek zahnilé galatíny, svrchovaně ledový, — ale rozčileného, chvějícího se ani nevím čím. Jest jasno, že chce uvésti někoho v úžas nebo převrátiti něco, a že najímá tvůj střelomet, by něco okázale sboural nebo prostě někoho zastránil, a že není, čím se toho domyslíti. Což na tom? Tento padouch má příliš ducha, by si žádal míti v tobě kdy spoluvinníka. Ale tvé známé nenávisti mohou mu posloužiti bez tvého vědomí. Stane se po millonté, že rozhořčení poctivcovů bude na prospěch výpočtům lotrovým. Co zase na tom? Jest vždy dobře říci Pravdu, byť jen Bůh ji slyšel, protože pak by On sám byl jmenován jedním ze svých jmen!

Z rozprávky této vyplynulo, čeho jedině bylo se nadíti. Oba přátelé hledali spolu námět článku. Marchenoir, bez odbývané námitky, pochybuje však nekonečně o těch krisích energie, které otřásají často jalovou smokvoní žurnalismu, — k neproměnné šalbě potulných rytířů, kteří čekají hladově pod jejím stínem, až budou plody padat, — rozhodl přes návrhy Leverdierovy, který chtěl, by se šlo méně rychle, že nabídne pro začátek článek neslýchané vehemence.

Projde-li, pravil, vraceje svému příteli vlastní jeho slova, zjedná si čest, že jsem napsal celou pravdu o nejúplnější mrzkosti tohoto času. Bude oslavován za svou odvahu, a duchové zbabělí, kteří neopomenou nikdy obviňovati mne z kynismu, zakusím-li neúspěchu, přijdou tehdy drnkat na chválovou kytaru pod mé dračíhlavové chrliče. Nepodaří-li se, moje situace zůstane na vlas, čím byla před tím, a neztratím ani možnosti státi se šťastným darebou, neboť budu ať při čemkoliv nezpůsobivý prostituovati se. Znechutil bych se klientovi, aniž bych mu poskytl nejmenší zábavy. Beauvievler to ví ku podivu, jak jsi právě poznamenal. Bude mne chtíti, jakým jsem, nebo mne vůbec nebude chtíti.

Nevíme-liž, že jest vždy neužitečno dělati ústupky? Často jsem se pokusil mírniti se poněkud, v naději, že seženu několik bídných sous. Zneuctil jsem se a o nic víc jsem nepopadl. Nedoufám ani za mák, že

se mi něco zdaří s *Basilem*. I když si pomyslí na minutu, že by Beauvívier vsutku se mne ujal, byl by brzy přemožen veškerou spojenou sběří závodu toho. Opakovalo by se, co se mi přihodilo se starou mrchou Magnusem, který mne rovněž chtěl tisknouti minulého roku ze špinavých důvodův, jichž neznám, a který náhle, odhaliv, že jsem rozhodně „záštiplný člověk“, zpravil mne o tom ihned listem propouštěcím. Nikterak se mi nechce znovu polykati tyto užovky. Můj první a nejspíše můj poslední článek poskytne měřítko, formu a barvu všech ostatních. Bude na vybranou : vzítí nebo nechati.

Leverdier cítil velmi dobře, že Marchenoir má pravdu. Tomuto koresárovi bylo třeba neodvislého a literárního tisku, kterého teď není ve Francii, kde nízká republikánská tyranie co nevidět vše udusí. Ale toužil po tom, aby se chopil buď jak buď této chvíle, byť to bylo jen pro jednu a pouze pro čest spravedlnosti. Ostatně Marchenoir právě nalézal látku, pro niž se již rozplameňoval. Umělec a křesťan, jichž byl všemohoucí kombinací, zajásali zároveň.

— Proč bych netěžil, zvolal, z tohoto prvního článku, nejspíše jediného, bych přivedl hrozné břímě na pornografickou literaturu a veřejnost při nynějším nalepování návštějí antiklerikálního knihkupectva? Snad jsi spozoroval obludný plakát, oznamující *Tajné lásky Pia IX.*, s podobiznou veleknězovou a serií medaillonů, představujících heroíny, zvláště k tomu vyhané, této ožralé knížky. Špinitel zdí, — a prosím, odpusťte, že píšu jeho jméno, — smrdutý blbec Taxil, jest pod psa, hnusný, který nezasluhuje, vím to dobře, by se o něm mluvilo, aniž aby se o něm myslilo. Ale když sviňstvo dostoupí svého vrcholu, když to, čemu určeno zůstati s hanbou u paty zdí, šplhá a roztahuje se po průčelích; když guano, před nedávnem nepohyblivé, stává se nepřitelem prudkým, opílbým, obrněným, ochocholeným a v záloze číhajícím, pro lithografický výpad nevinnosti, na každé zatáčce našich ulic, jsme tuze hnáni žádati, by se nám každá potlačovací vrchnost ospravedlnila z tohoto nesnesitelného vzbouření lejna!

Jest pravda, že není leč o chrchel více na zpocené tváři společnosti tak zvané křesťanské, která jich již tolik dostala a tolik snesla. Národové, stejně jako vlády zakoušejí vždy jen těch potup, jichž zasluhují, a to v přesné úměrnosti s jejich zbabělostmi nebo s jejich zločiny, a snad že jest to ještě příliš krásné v očích přísné spravedlnosti, že nejsou šlapání než tímto zmetkem.

Co by mohlo hněvu ruce zpřerážeti, — abychom připustili metaforu bez genia těchto neúčinných třsek spěšových, pořád neviditelných, — toť lhostejnost davu. Chodí se kolem oplzlých výstavek beze vzpoury, bez reptání, bez podivu. Otcové nevzdalují od nich svého potomstva a nalézají zcela prostým, že vznešená tvář Otce otcův jest tak poplvána k radosti několika ranních cídičů stok, v nichž to vzbuzuje veselý rozmar. Ještě přede dvěma nebo třemi pokoleními buržoa vášnivě se ujímal těchto erupcí stoky nebo proti nim brojil. Dnes týž buržoa, poněkud zpřiměv a zhovadšiv, patří na ně s tupostí nestranností. Snad zítra jeho blativé blbství, nemajíc již dna, bude tím zcela mile dojmáno. Řekne se, že heroická neodvislost srdce hořícího pro spravedlnost jest dosvědčována tryskáním tohoto hnisu, a že slušno zalévatí jím mladé kvěliny, vypučevší z jeho plodného lůna. Budeme účastni onoho dne apotheosy Tartufa, očekávaného dvě stě let!

Ah! jak to pak bude úplné a jak ubožáckou tvář vezme na sebe pokrytec Mollérův! Co snadnějšího i ve století, v němž víra náboženská skoro vyhasla, jako jevíti se člověkem poctivcem a se svatými gesty nasypati spousty okázalých díkůvzdání na stupních oltářů? Měli by vždy pro sebe nadpřirozený nepokoj srdce člověka a jeho nevědomou úctu k nositelům návních nebo skvělých relikvií. Ale dosíci podobného triumfu tím, že by se stavěla na odív hanba absolutní, tím, že by se sviňstvy zamořovaty tytéž oltáře, tím, že by se prostituovaly pohledy dětství, nenapravitelně zprzněné stykem s těmito prasinci, toť trochu silnější, a sedmnácté století jest hrozně překonáno!

Býti Leonem Taxilem nebo zcela jiným uličníkem péra, Francisquem Sarceyem na příklad, — neboť Barnum antiklerikalismu nesmí býti zde než záminkou — a nezcepeněti pod náhodnými výprasky stále hrozcími, mnohokrát již udělenými bez couvající ošklivosti klacku, poděšeného takovým přiblížením, toť hrdě krásné, bez pochyby! Co to bude, dáti se uctívati v této formě, ukázati se v tom vyznavačem pravé víry a odletěti takto se šupinami makrelími a zlatými křídly do sračkovitého ráje vyvolených republikánského obdivu? . . . A přece taková jest budoucnost, věštěná všeobecnou lhostejností k nevýslovnému výpadu této affišáže, tak dokonale zločinné, jak jen dovede býti veřejné divadlo prostitute!

Nuže! chci vyvolat jednou pro vždy tuto budoucnost a postaviti ji protějškem proti stádu smradlavých písalů, kteří nám ji připravují a jež obešlu ke konfrontaci! Můj katolicismus neukáže se leč velmi ne-

určitě v této studii, v níž není co dělati s jeho hlásáním. Nebudou mít ani útěchy, ani důvodu házetí mi sakristie do tváře. Papež potupný bude jen záminkou, by se uvědomilo, ostatně, vím to, tuze marně, jak potřebno vykliditi veřejnou cestu z kalů, které ji zamožují. Vyvolám jmény tato sviňstva, — jak Pán vyvolal hvězdy, — ukážu je v nejnespornější jasnosti, řeknu, že koště krvavé stává se nezbytným, když cesařský úřad zanedbává do této míry své první povinnosti, a že vše zaslouží si přednosti před touto cholerau břídijského uličnictva a nezhojitelnou pitomostí, která hrozí uvrhnouti zítra, co zbývá z ubohé Francie, do nejpříšernější hnilobárny lidovecké, již by jen nějaký dan-tovský pessimismus vysnil ! . . .

Leverdier byl by snad býval člověkem *praktickým*, kdyby se nasetkal s tímto odvážlivcem, který ho obíhal jako souputník od prvního dne. Všeobecně předložil na ponejprv několik opatrných námitek, — několik *Slavičků* námitkových, stále zaplašovaných, — Jež znovu usadil do podzemí svého ducha ihned, když Marchenoir jal se kde komu nadávat. Tehdy usazoval se rád na obrubu propastí a nabízel se, že zakoluje a zajehljuje třeštění. Jak teď bylo, viděl ku podivu, že kousek, k němuž se rozhodl nenapravitelný krkolom, nepochybně ho zabije. Bylo třeba předem vzdátí se tohoto výživného spolupracovníctví, chvíli sněného pro něho v *Bastlu*. Beauvievier byl by snad uveřejnil počáteční rýpnutí a tím by věc byla skončena. Ale kterak se stavětí na odpor šilenci tak výmluvnému ? Pyšnil se tím Marchenoir, že sám sebe odřízí u kořene, když ho chtěl zasaditi do hrnců. Vzdal se tedy jako vždy vrtkavý a váhavý Leverdier svých zdržáků a jak obyčejně dokončil ve výstřednu.

— Látka jest vskutku skvostná, pravil po krátkém mlčení. Pořád jest rozhodně nemožno opatřití v tisku místo člověku tvé povahy, nešetř ničeho, notně řež, rdousí, vyhlazuj do syta tuto zbabělou sběř padouchů, kteří dovedou vždy dosti se mstítí mlčením spisovatelům talentovaným, jejichž samotářská výška je zastrašuje a jež mohou jistotně vyhladovítí, zavírajíce jim jakoukoliv veřejnost. Já jistě se jich nebudu před tebou zastávatí. Ale, když jsme už tak právě v tom, najdeš titulu k svému článku ? *Vzbouření Lejna ! Hé . . .* to není příliš špatné, zdá se mi. Tvoje pověst skataloga nedopouští již od dlouhé doby, aby se něčeho jiného od tebe žádalo. Každý jest dokonale jist, že jen sviňstva se ti líbí, a že jsi neschopen brátí své obrazy jinde než v záchodech nebo hampejzích, — kde podezřívají vůbec, že máš svou psací

podložku a svitky papíru. Tento titul tudíž nikoho nenaplní podivem. Pokud na mě jest, přiznávám se, že jsem jím uchvácen.

— Máš snad pravdu, odpověděl usmívaje se Marchenoir. Ale jest čas jíti. Veronika se nějak stará, myslím, by nám přistrojila oběd dnes večer. Vroucně si přála hostiny *rodinné*, jak nazývá naši společnost, ta drahá bytost. Vaugirard jest daleko a hodina velmi určitá. Chraňme se, aby na nás čekala. Oba přátelé ihned povstali a dali se na cestu.

V ulici rozhodli se, že půjdou pěšky. Byl únor a suchý chlad počínající noci líbil se jim. Kráčeti po Paříži ve společnosti člověka, jemuž možno vše říci; jest potěšením dosti vzácným, údělem některých umělců beze slávy, jichž hodiny nejsou snadno zpeněžitelné. Vraceli se k ustavičné metě svých důvěrných myšlenek, k Veronice, protože se právě chystali k ní a u ní pospolu několik hodin pobytu. Marchenoir první jal se o ní mluvit. Bůh ví, s jakou pokojností a s jakou rozvážností!

Věru, bylo zázračno, jak agonisující včerejšího dne byl schopen zříditi v méně než třiceti hodinách tak nedobytnou linii mezi sebou a vlastním zlem! Ale na konec jal se *téměř* vysvětlovati tento div. Rozbíral se teď, pítval se s největší péčí, vzbuzuje podiv u svého přítele nad náhlým zacelením ran nesmírných, jimiž, zdálo se, život mnohých lidí byl by jistě prchl, a říká mu: — Jest podivuhodná dívka, která to učinila, co pak já pro ni učiním, můj Bože? Obyčejný lyrismus jeho jazyka jítřil se tou měrou, jak mluvil, a uchvácený Leverdier žehnal s nadšením nesnesitelným úzkostem, jimiž i on platil nepřímo toto nepochopitelné vyléčení.

— Vidiš, Jiří, pravil eksorcizovaný zamilovanec, nepřevrátila mi srdce změna jejích rysů, — ještě jednou, nenalézám ji méně krásnou než před tím, — nýbrž tajemná moc *vnitřního úkonu*, jímž tato žertva byla určena. Předběžné rozhodnutí oběti stačilo, by zavedlo duchovní proud, který právě sblížil poněkud více naše duše, odehnal všechny moje smysly na padesát tisíc mil od jejího těla. To její modlitba mne za-

chraňuje, pouze její modlitba, — kterou vylámala v lomech zubů a pokosila v žatvě svých vlasů, by ji učinila hodnou slitování až v hloubce nebes, — v hrdinné illusi, že nezmrzačí než vlastní tělo ! . . .

Přišli takto do oné vzdálené ulice Fourneaux-ské, v níž skladníci dlažebního kamene opatřují mocným snilkům přelud Pyramid, v melancholické vyprahlosti svých nezměrných skladů.

Marchenoir obýval nedaleko těchto kamenic dům skoro osamocený a vzhledu dosti skrovného, zabíraje jeho druhé patro, nemaje nad sebou než dvě podkrovní světničky, najaté bezhříšnými úředníčky omnibusovými, nepřítomnými celý den, kteří spali doma v noci jen několik hodin. Miloval tuto čtvrť a tento dům, že tam prožíval po dvě léta to nejlepší ze svého mravního a intelektuálního života. Poměrný klid této ulice osvěžoval ho, když vyšel ze středu Paříže, který v přirovnání působil na něho dojmem pekelného jícnu, k obývání nejnepříhodnějšího.

Přibyték o těch světnicích a kuchyni byl jakýmsi krbem umělcovým, jakých již nadobro není vidati. Marně byste v něm hledali fayanci, mědirytin, starých železných prací kovaných, obrazů nebo vzácných medaillonů. Ani jediný japonský bronz, ani jediný impresionistický akvarel, ani stínu po nějakých starých dřevěných skulpturách, šupinatých, nepravidelně čárkovaných a zpuchřelých, které představují nejlépe v usebraných postojích zprýskanou pobožnost zašlých věků. Opovržení Marchenoirovo k tomuto harampátí bylo skoro bez mezí. Celkem jeden email Limogeský ze XVII. století, rodinnou to památku, skýtající podívané na svatého Petra v rouše blankytném a v plášti barvy pomerančové, klečícího v krajině čerstvě opláchnuté, pod štíhlými zrostlinami v zeleni chřestové a brokátovými zlatem, na níž seděl kohout porcelánové běli, který zpíval v koutě oblohy, nejproniknutější modře ultramarinové. U jeho nohou červená kniha, klíče gumigutové žlutě a jakási obrovská lopucha barvy čokoládové. Tento obraz nepopěrné naivity postačoval jak tak antikvářským zálibám svého majetníka.

Nábytek z pochybného ořechu, ba i z dřeva jedlového, zjednávaného kus po kusu a jak kdy na nejnuznějších prodejích, byl by rozhožčil domovníka v předměstí Svatého Antonína. Po té stránce náš morous byl naprostý. — Nejsou, říkal, než dva způsoby stolů, na nichž umělci možno psáti : stůl za padesát tisíc franků nebo za padesát sous. Ale kdyby se byl stal milionářem, byl by dle všeho uchoval druhý, ze strachu, aby nezblblnul na útraty chudých, kupuje první.

I knih bylo v malém počtu : obrovská synoptická Bible, nejdražší z jeho foliantů, některé svazky patologie abbého Migne-a, desítka řeckých nebo latinských elzevirů, trochu historie, trochu moderních románů a kavalerie slovníků různých jazyků, nanejvýš sto svazků. Když se mu nedostávalo nějaké knihy, brával si ji u svého přítele, lépe zázobného, nebo chodíval do Bibliothéky.

Jenom světnice Veroničina měla zdání onoho pohodlí dvacátého řádu, jímž se zařizují tři nebo čtyři tucty řádných dělnic, těšících se přízni nebe, které vypátraly, jak smířiti předpisy ctnosti a požadavky jejich žaludku. U naší kajčnice bylo toto uskrovnění tím neobyčejnější, že bylo třeba vzdáti se všeho přepychu marnotratnosti špinavě výnosné, jehož jisté známé číslice vzněcovaly kdysi závist celého hejna prostitutek. Hned jak se rozhodlo, že budou žít společně v poušti, Veronika bez chlubnosti a bez fráží, jakýmsi legendárním činem poslala svůj nábytek do prodejny, ponechavši si sotva několik nezbytných hadříků šatstva a prádla, a donesla sama peníze rozličným dobročinným ústavům, které jí naznačil Marchenoír, — nechtějíc ničeho *uchováti*, pravila, z toho, co byla brala z ruky Dáblovy!

Její světnice, kamž nejméně bídné nářadí jejich domácího blahobytu bylo shromážděno, přes odpor její skromnosti, jež by se byla spokojila s ničím, připomínala dosti vnitřky zbožných jizeb, osvětlovaných ustavičnými hořícími kahany před milostnými obrazy ikonostasů. Noční mrkadélko růžového přisvitu bylo zavěšeno pod velkým bledým krucifiksem, a jiná podobná lampička, ale poněkud větší, barvila neurčitě tmavorůžově hanebnou litografickou reprodukcí Svaté Tváře, jak se uctívala u p. Duponta, „svatého muže z Toursu“, který rozšiřoval ve Francii tuto pobožnost, — na neštěstí spřáhnutou s protichůdnou pítomostí znesvěcujícího umění.

Ah! tuze krásné to nebylo, tyto dva obrazy, a Marchenoír potajmu nejednou nad tím zaúpěl. Ale Veronika nosila v sobě esthetiku všech pomyslitečných situací, byla by dala relief svého vlastního vznešena i plochosti a zduchověla by svým dechem i leguány a voláče. Probděla celé dny, celé noci v soumraku této světnice se stále spuštěnými žaluziemi, — jako žaluzle špatného místa, — rozmlouvajíc s Bohem a jeho svatými, tváří prozrazujíc jakoby opravdovou jejich přítomnost, obklíčena radostí a jistotou, oplývajíc slzami více než jak by oplývala vodárna všechněch všedních citů, i zdálo se na konec, že tyto nuzné ob-

razy nasákly tímto dvojm proudem krásy tělesné a mravní, který na ně stékával !

Její domácnost ostatně trpěla tak málo, že by bylo nesnadno naléztí domu spořádanějšího, v němž by bylo vše tak do prášku vyčištěno, do haléře spočítáno, na vlások vše upraveno, v němž by posléze kuchyně uměla důvtipněji rozhojňovati patriarchální pochoutky skopové pečeně s omáčkami a vařenníky. Řeklo by se, že nepotřebovala ani ruky k ničemu přiložiti. Poletovala jako ve snu, věci jen tak tak se dotýkajíc a majíc je k tomu, by se samy očišťovaly, stavěly do pořádku, vařily a pekly, nezdolnou mocí pouhého pohledu.

Půvabná a ve svém klidu nepohnutelná vládkyně, již jedině smutek jejího přítele mohl zasmušiti a kterou by byly nevyrušily ani potopy, ani požáry, ani zemětřesení, ani rozvrácení všehomíra, protože nosila v sobě trvalou pohromu lásky, která vyzývala v souboj všechny tyto úkazy ! Marchenoir vším byl pro ní. Vznášel se na jejím nebi a zasedával na kruhovitě obzory, kráčel po oceáně, skákal po horách, stoupal na oblaky, nad propasti, po celém stvoření sám viditelný na všech stranách a vítěz ! Její spasitel ! . . . Ubožák ten byl *jejím Spasitelem*, jak jej často nazývala v prostotě nadšení, jež by mnoho theologů bylo zavrhló jako rouhání. Oba city, přirozený a nadpřirozený, v ní tak dokonale se zamalgamovaly a roztavily v jedinou myšlenku na jednoho Spasitele, že nebylo již, kterak je odloučiti pro tuto naivní duši, která se domnívala, že dosti neplatí za opětné dosažení své nevinnosti, vylévajíc všechnu slávu nebes na bolestnou lidskou *podobu* svého Spasitele !

Nuže, pánové, za stůl! volala Veronika na oba přátele, právě pohlízející na Pyramidy oknem světnice Marchenoirovy. Bylo již starým obyčejem Leverdlerovým jísti u stola svých přátel. Scházeli se takto dvakrát nebo třikrát v týdnu, nepočítaje v to nepředvídané z náhlých návštěv tohoto statečného muže, jehož přítomnost považována byla vždy za dobrodiní.

Dnes hospodyně by ráda sama sebe překonala, nabízejíc svým hostem jídelní lístek, velice povznešený nad skoro střídmý obyčej jejich hostů. Chtěla, aby tento oběd byl pravou uvítací slavností pro každého z nich, jež rozličné dojmy a city jakoby byly na chvíli odloučily od obou ostatních.

Opravdu, byl by se každý domníval, že všichni tři přišli hrozně z daleka, a počátek oběda nebyl bez dosti silné stísněnosti. Ať jakkoliv pečovala Veronika o to, by odvedla pozornost svých hostů, její nový a neobratný způsob jedení na příklad, nemohl jim uniknouti, a nechť sebe více bděli, by neprojevíli něco ze svých bolestných dojmů, nebylo možno se zbaviti zjevných rozpaků, jež Leverdler pospíšil přerušiti, oznamuje prosté dívce zcela čerstvé rozhodnutí, jež se z Marchenoira vyklubalo.

— Víte, pravil, že náš přítel přichází z Kartouzy jako mstitel, strašnější než kdy jindy. Chce vystoupiti v *Basila* všeobecným vražděním travíčů a hromadným věšením žhářů.

— Ah! můj Bože! zvolala, pořád násilnosti! A to snad vy, pane Leverdiere, zavlékli jste ho do tohoto nového dobrodružství! Víte-liž, zlý člověče, že na konec budete přítelem nejzhebnějším? Arciť nemám, z čeho by bylo dlužno souditi vás, ať toho nebo toho, a jsem přesvěd-

čena, že můj Josef nemá jiného na zřeteli než spravedlnost. Ale kterak chcete, abych se netřásla, když jej vidím samotna proti všem ?

Marchenoir, který se rozhodl loupati pracně a mlčky klepeto mořského raka, by si udržel pevnost a náležitě chování, vmísil se tu do řeči :

— Moje drahá Veroniko, ušetřte, prosím vás, našeho ubohého Jiřího, který nezasluhuje, ujišťuji vás, žádné výčitky. Našel, kterak mi posloužit jako již tolikrát, sjednal místo mne s člověkem dosti hodným opovržení, ale všemohoucím, návrat do *Basila*, a vzal na sebe jako vždy mnoho zlého. Byl bych býval, přiznávám se, velmi neschopen sám sjednati dohodu, z které možná úhrnem něco šťastného vykvete pro náš hmotný blahobyt, která však zvláště slibuje mi splnit, čeho si tolik žádám, a co považuju za přísnou povinnost spisovatelovu : říci pravdu, ať jest jakákoliv a nechť jakákoliv budou nebezpečí.

Bylo zajímavo patřiti na tuto krásnou bytost naslouchající člověku, kterého milovala sotva méně než svého Boha a neskonale více než cokoli pozemského. Poslouchala ho svými širými očima, dokola otevřenými, ještě více než svými ušima, jako by slova, která k ní dolétala, byla ze světla !

— Milý příteli, ujala se slova s něhou pokory nejpůvabnější, věřím, že máte vždycky pravdu, ale nerozumím všemu, a potřebuju často, abych byla poučena. Můj duchovní vůdce mi mluvil o vás jednoho dne. Privil mi, že vaše cesta jest nebezpečna s hlediska křesťanského, že nemáte poslání souditi svých bratří, tím méně pak je trestati, a že takto svatá láska byla by raněna vašimi spisy. Nevěřila jsem, že by byl měl úplně právo sám vás tak přísně souditi. Přece však jsem neodpověděla a někdy jeho slova mi přicházejí na mysl a poněkud mne zarmucují. Schovávala jsem si to nějaký čas pro sebe, ale dnes cítím se pužena otevřiti vám tento kout svého srdce. Moje důvěra k vám jest bezmezna. Řcete, prosím vás, co mi vlastně mysliti.

Marchenoir byl snad ze všech svých vrstevníků nejvíce vystaven směšnu. Býti obdivován a ctěn doma, když nemožno rozumně spoléhati na venek leda na hrnce kleteb, toť pro mozek nešťastného muže dýmem msty dosti štiplavým, by ho opojil nejhoupější pýchou. Možnost stále nabízetí svou marnivost jako hostil pod posvěcenými způsoby nespravedlivé proskribce, již jsme obětí. Žena ducha prostého a srdce žhoucího hltá zbožně tuto eucharistii. Ale u Veroniky k základní psychologii důvěřivé něhy a lásky přidružovala se vzhledem na toho, jenž byl jejím apoštolem, jakási mystická úcta, dosti obdobná s citem fa-

ráfovy služby pro biskupa diecézního na pastýřské návštěvě v kněžském sboru. Na štěstí Marchenoir ošklivil si býti podkuřován a *kultivován* jako feliš, a nepřipouštěl žádné formulky anthropomorfismu. Ostatně domníval se upřímně, že jest nižší než tato titanka lásky, jejíž útočná vystupování a stékání dávno již přestoupila hradby jeho ubohého nebe!

Nejspíše otázka, která právě mu byla předložena, neměla pro něho nic překvapujícího, neboť odpověděl ihned hlasem pokojným zprvu, a skoro vážným, který však brzy oživil, zjasniv a zvoně jako měď, jak mívával v obyčeji, když hovořil vystupoval na sopečné pahrbky a hory své myšlenky.

— Váš duchovní vůdce, Veroniko, vyjádřil myšlenku davu, vaši snad, které jste si sama až do té chvíle nepovšimla. Rád bych viděl na svém místě tohoto milostivého a laskavého sluhu božského, jenž myslí, že možno válčiti, aniž by se kdo urazil nebo poranil. Řekl vám také, že nebylo třeba nikdy bojovat? Aspoň takové to bývá v logice jejich zbabělých dohod a smírů. Činili mi dosti často výčitku, že se mi nedostává lásky, poněvadž jsem zřezal několik kousavých psů, — předstíraje, že tato zvířata příslušela lidské smečce!...

Rád věřím, že váš duchovní otec jest výborný církevník, vydlážděný a vycihlovaný nejevangeličtějšími úmysly. Ale pochybuju, že jeho jasnovidnost rovná se jeho horlivosti. Mohla byste, moje ostříhaná ovečko, ukázat mu vlídně, že obvinění z nesnášenlivosti jest taktika přežitá, obnovená Parisejci, moderními to nepřáteli Církve proti všem těm, kdož se vysazují v nebezpečí, by bránili tuto starou matku. Byla jste rozhověna některými z četných článků, vržených proti mně vším tiskem. Atheisti nebo autoritáři, všichni mne obviňovali ze zloby, ze zášti a ze závisti. Kroniky jakéhokoliv původu, sběhnuvše se myslí na tomto jediném bodě, označily mne jako pláza nepřirozené velikosti, jehož vzrůstající se krutost ohrožovala města i dědiny. Necítíte, jak tento všeobecný souhlas zneuctívá smutné křesťany, kteří se sami přetvořují v hovada a bratříčkují se se šelmami ve zhanobené aréně, by roztrhali jednoho ze svých svědků?...

— Až do té chvíle, pravil Leverdier, kdy tento svědek stane se mocným jak byl Veillot, titíž křesťané, nezměníce kůže, přijdou mu olízovat nohy, ba i něco jiného...

— Ludvík Veillot, odvětil ihned Marchenoir, přišel v dobrou chvíli. Francie tehdy nevyměňovala křídla Císařství za ploutve Repu-

bliky, a zaměstnání muže nestalo se ještě dokonale nemožným. Kdyby osobnost ta byla měla tolik velikosti jako síly, křesťanství by snad všude zazářilo, neboť byla to hodina svrchované úzkosti, kdy bludná duše století mohla tak dobře padnouti na Boha jako na „sebe samu“. Taková byla moc svěřená tomuto kondotierovi, jež špindířská a prostřední marnivost zhanobila až k mučednictví. Žádný laik neměl nikdy a nebude míti nepochybně nikdy jeho zřídla a jeho náramného úvěru katolického, který šel až do vyčerpání stědrosti věřících. Jaký prospěch katolicismu z toho vyplynul? Nic jiného než trpytění tohoto *hovada slávy*, jež chtělo vždy býti jediným a netrpělo nikdy rovného. Zvláště tedy jemu jsme zavázáni za mrzkost toho katolického žurnalismu, jehož omezenost a nakažlivá sprostota neskonale předčily tajemné naděje nejutopičtější bezbožnosti.

Nikdy žádnému pokladníkovi se nenaskytlo tak neblaze se zpronevěřiti, a nikdy toho nebylo zhoubněji zneužito. Ty víš, Jiří, s jakou eunušskou bdělostí vrchní redaktor *Vesmíru* vzdaloval od svého harému spisovatele talentované, kteří by byli dovedli strhnouti na sebe obdiv k jeho újmě, a jak otcovsky otvíralo se jeho náručí zmetkům, jež po své libovůli házel na krk celé společnosti tak zvané křesťanské, dosti biblé, by je přejímala. Nepostačovalo starému čerchmantovi, že se skláněli před ním a před jeho čubkou sestrou, jejíž vměšování se *do správy Círky* sám Pius IX., — ó bído nejbědnější! — trpělivě nesl, bylo třeba, aby i nejzřakovatelnější z jeho mameluků byli zbožňováni.

Což jsme neviděli jednoho dne vlastníma očima, zděšením rozšířenýma, nahoře na schodišti místností žurnálových onoho napomádaného lichotníka sakristie, onoho zadělaného parukáře, jehož jmenují Augustem Rouselem, an propouští, frňákem brázdě v povětří, dva pozpátku ustupující biskupy, ohnuté před ním, a vytrácející se tímto couváním ve fialovém rouše, napečené a šfavnaté šlěstím, že byli přijati tímto plnomocníkem? ...

Teď jest nodobro konec diktaturám lidí talentovaných a není již nikoho, kdo by mohl zabratí místo Veillotovo. Tento žárlivý pohrobek zanechal na prahu tisku náboženského taková sviňstva, že nemožno již vniknouti do domu. Křesťané, jak mu hlava klesla do rakve, dále se budou pásti na kopejšníku nejberanitější hlouposti, až dosti ztuční, by byli snědeni. Ale nejnesmírnější genius světa nedosáhl by od nynějška úvěru tohoto prazvláštního pastevce žurnalismu, který přeměňoval své předplatitele v *hovada*, by je lépe opatroval.

Bůh nám pomoz! řekla Veronika. Přece však, milý příteli, víte, že Církev má sliby a že nemůže zahynouti.

Vím to, jako vy to víte, totiž z Víry, která jest „podstatou věcí, jichž lze doufatí“. Ale zkušenost ničemu mne nenaučila leda nesmírné bídě každého nevěrce, jenž zpronevěrou svou odsouzen jest k tomu, by se obešel bez naděje. Jsem velmi přesvědčen, že Církev vše překoná na konci konců, a že nic nad ní nepřevládne, ani zrádná pitomost jejích dítek, která jest v mých očích jejím největším nebezpečím. Nasadím, jak toho bude ode mne požadováno, svůj smutný život za tuto víru, kromě níž nejsou pro mne leč temnoty a hniloba. Ale možno jest, že Ona upadne zítra v naprosté opovržení, v hanbu nejzazší. Snad bude poplývána, zbičována, ukřížována jako Ten, jehož Nevěstou se jmenuje. Možná, že naposledy vedle ní dají přednost nějakému nečistému banditovi, že všichni přátelé prchnou, že křičeti bude žízni, a že nikdo jí nedá plti. Možná posléze, že vydechne, aby se dokonale spodobila svému Kristu, a že bude zavřena dvě noci a den do hrobu ze všech hrobů nejlépe střeženého. A potom jen aby v apotheose vzkříšení protrhla pásma horská nebo sloje špatných národů, kteří budou stěnami jejího výsměšného hrobu, — neboť Ona může, právě tak jako sám Bůh, který jí svěřil svou moc, vzdorovati vyhlazení až do nitky smrti ze všech smrtí nejskutečnější.

Ba zdá se mi, že tyto *Velikonoce* Ducha Svatého jistě se jeví zvláště blízkými každému jednotlivci, schopnému mysliti a viděti. Co se událo na konci věku, v němž žijeme, není nikterak obyčejným *pronásledováním*, — bych užil tohoto slova, jehož rhetorika našich zba-

bělců tolik zneužila. Leverdier přece si vzpomíná, oč jsem se pokusil ve chvíli vypuzování, bych v nich vzbudil trochu odvahy. Běhal jsem osm dní po všech řeholních domech, ohrožených dekrety a uzátkováním groteskních halamů; vyčkávali vytrvale — s mučednickou palmou v rukou — až nadejde *zákonná* chvíle přivítati střelbou svých neurážlivých protestů policejního komisara, který je propouštěl bez hněvu špicí své diokleciánské boty. Pokoušel jsem se hloupě vpraviti mužná rozhodnutí do jejich střev blbců. Dokazoval jsem jim dvacetkrát zřejmou nepevnost této vlády zlodějů bez energie, již odpor několika *ozbrojených* smělců byl by svrhl. Říkal jsem jim, — Bůh ví s jakými přívzvuky! — že nadešla chvíle teď nebo nikdy vykoupiti se, že byli tak dlouho, tak cahovitě odpadlíky a vlažnými; že čest, rozum, přísná spravedlnost, ba *láska* křičí jediným hlasem, by se chopili zbraní, protože to bylo nejspíš naposledy, co mohli tak učiniti!...

Nalezl jsem duše tukem oblitých věchtů, kteří se mi vytasili s poradou jakéhosi advokáta, k němuž se utekli o mínění, zatím co jejich matka byla znásilňována. Obviňovali mne, že jsem ze všech bláznů bláznem nejnebezpečnějším. Ba jeden z nich namlouval, jak snadno, bych byl nějakým najatým štváčem, poslaným policií. — Pane, pravil jsem mu, rádím vám, abyste si očísloval své zubní pahýly, neboť vězte, mám snadný pohlavek. Tento pes procesí měl tu duchapřítomnost, že se učinil neviditelným v okamžení, a takové bylo celkem ovoce mých úsilí. Bylo by tedy aspoň směšno pronášeti slovo pronásledování na tuto spřež rozplývavých licoměrníků, kteří hned běží, vycházejíce od Stolu Páně, cucat příjčnou boulu Zákonnosti, a kteří by vydali nejčernějším prasatům vlastní ženy, mladší sestry, ba i svaté Tělo Boha živého, by uchovali neporušenost své kůže nebo svých tolarů!

A přece možno říci, že Církev jest utlačována způsobem nejne-slýchavějším, protože dítky, jež kojila, ji hanobí, zatím co cizinci ji dobíjejí, a že takto nemá již jedné duše, která by jí posilnila nebo politovala. Toť sklíčenost Gethsemany, toť svrchovaná opuštěnost! — „Shromáždění věřících“, — praví katechismus. Víím, při sám Bůh! že jest to Církev. Ale kolik jest v tuto hodinu pravých věřících! Nanejvýš několik stovek, sotva postřehnutelná skupina ubohých heroických a pokorných lidí, rozptýlených do nejvzdálenějších koutů světa, kde plačícce čekají, až se zlíbí Otci, kterýž v nebesích jest, nastoliti posléze své království, na něž se naděje upínají po osmnáct věků...

Církev jest uvězněna v blázinci, zašeptal náhle podivný visionář, za trest, že se provdala za žebráka na kříži, který se jmenoval Ježíš Kristus. Trpí neodhalitelnými trýzněmi v sousedstvích, která by zlé duchy zastrašila. Doktoři, kteří na se vzali bděti nad ní, a kteří prohlašují, že mají na zřeteli její největší dobro, jsou plni úsměvů a plni soucitu, když se jim mluví o jejím uzdravení. „Ubohá dívka, řkají, čím by se byla stala bez nás?“ — A žebrák, o němž snila, že se mu bude svět klaněti, jest daleko, trhán zlými orly a dobrými havrany, na své samotácké šibenici! . . .

Mocí jisté tajemné shody, která spojovala tyto dvě bytosti, Veronika stávala se tak neobyčejnou svou pozorností jako Marchenoir svými slovy. Z jejích velikých očí, tékajících sedmým nebem, dvě těžké slzy vytryskly, stékající zvolna na bledé tváře; její ruce, podepřené zprvu o stůl, na konec se sepjaly, a teď jako by vzývala mlčenlivě neviditelného ducha, jehož, jak se zdálo, bez jakékoliv pochyby vdechoval jí její *mistr*.

Její tvářnost byla tak podivna, že Leverdier, již sám velice dojat posledními slovy, jež právě slyšel, nemohl si zabrániti, aby neupozornil na to Marchenoira. — Pohled, zašeptal.

Přerušený složil křídla svého lyrismu a popatřil na ni.

— Co jest vám, moje Veroniko? otázal se jí dosti pohnut.

— Ale . . . nic mi není, příteli, odvětila, třesouc se. Poslouchám vás, aniž vás příliš chápu. Vaše slova jsou pravdiva, myslím, ale tak strašna! Opravdu, domnívala jsem se na okamžení, že někdo jiný mluví na vašem místě. Nepoznávala jsem již vašeho hlasu, ba ani vašich myšlenek.

— Z toho jste se tedy rozplakala, moje zarmoucená? I ty, Jiří, jako bys byl rozrušen. Což možno, abych byl řekl věci tak zvláštní?

— Jest pravda, pravil tento, že tvoje poslední věta o Církvi poněkud mne překvapila, snad odrazivou silou dojmu naší přítelkyně. Ale tvůj hlas, více než tvoje slova, byl neslýchaný. Zrovna jako bys viděl, nevím co . . .

— Vidím velice jistě, pravil na to Marchenoir, hrozné zlo tohoto světa, vyvlastněného z víry křesťanské, a neznám se k jiným myšlenkám ať jakákoliv snad jsou slova, jež mi slouží na vyjádření toho, co nosím jako nůž v pochvě své hrudi. Jest to vašeň tak pravá, tak srdce rvoucí, že na konec budu neschopen upnouti pozornost ať na cokoli jiného. Ale při této úchylce se rozpomínám, že jsem vám ještě úplně neod-

pověděl, Veroniko. Upozornil jsem vás na pobuřující spolčování křesťanů s jejich protivníky pokaždé, když jde o porážení společného nepřítele, totiž člověka jako já, odvážného z lásky a pravdivého beze strachu. Potom mluvil jsem o Ludvíku Veuillotovi a o neštěstí Církve. Věci souvislé. Nechme toho všeho.

Řeklo se vám, není-liž pravda, že moje psané násilnosti urážejí lásku. Nemám leč jedno slovo v odpověď vašemu theologovi. Totiž to, že Spravedlnost a Milosrdenství jsou *totožny* a soupodstatny ve svém absolutnu. Právě tomu nechtějí rozumět ani sentimentalisti, ani fanatikové. Nauka, která předkládá Lásku Boží za svrchovaný cíl, potřebuje zvláště býti mužnou, sice bude schvalovati všechny illuse sebelásky a lásky tělesné. Jest příliš snadno vyklestiti duše, když ničemu jinému se nevyučují leč předpisu milovati své bratry, a při tom pohrdati všemi ostatními předpisy, jež by se jím skryly. Dosáhne se tím náboženství tvarohovitého a usmoleného, zhoubnějšího svými účinky než sám nihilismus.

Nuže, Evangelium má pohrůžky a závěrky strašlivé. Ježíš na dvacetí místech metá anathema, nikoliv na věci, ale na *lidi*, jež označuje s hroznou určitostí. Nedává méně svého života za všechny, ale dříve zanechává rozkaz mluvit „na střeších“, jako sám mluvil. Toť jediný vzor, a křesťané nemají lepšího na práci leč jíti za jeho příklady. Co byste mysleli o *lásce* člověka, jenž by nechával otravovati své bratry, ze strachu, aby nezničil, uvědomuje je, vážnosti travičovy? Já pravím, že s tohoto hlediska láskou jest strhnouti pokřik, a že právě lásce dlužno býti nesmířitelnou. Ale to vyžaduje mužnosti, tak dnes pohřbené, že nemožno již ani pronést jejího jména, aby se neútočilo na stud!...

Nejsem oprávněn souditi, říkají, ani trestati. Třeba-li uzavřít z tohoto nízkého sofismatu, jehož prohnanost znám, že nemám ani schopnosti viděti, a že jest mi zakázáno pozdvihnouti paže na tohoto žháře, který, pln důvěry v mou bratrskou zmrtvělost, právě před mýma očima zapaluje podkop, jímž zničí celé město? Kdyby byli křesťané neposlouchali tolik poučování svých úhlavních nepřátel, věděli by, že nic není spravedlivějšího než milosrdenství, *protože* nic není milosrdnějšího než spravedlnost, a jejich myšlenky upravily by se dle těchto prvo počátečných pojmů.

Kristus prohlásil „blaženými“ ty, kdož lační a žízní po spravedlnosti, a svět, který se chce bavit, jenž si však oškliví *blaženost*, odvrhl toto tvrzení. Kdož tedy bude mluvit pro němé, pro utlačené a

slabé, odmíchl-li se ti, kdož byli pověřeni Slovem? Spisovatel, který nemá na zřeteli Spravedlnosti, jest lupičem chudých tak ukrutným jako zlý bohatec. Promrhávají oba jejich poklad a jsou odpovědní touž odpovědností za prchnutí naděje. Nechci této koruny žhavého uhlí na svou hlavu, a dávno již jsem se rozhodl po svém.

Zemřeme snad hladem, moje Veroniko, a stane se tak bez pochyby, protože kde kdo, vyjma vás a Leverdiera, mne odsoudí. Děj se co děj, uchovám panenskost svého svědectví, chráně se zločinu zanechati nečinnou některou z energií, jichž Bůh mi udělil. Ironie, urážky, vyzývavosti, proklínání, zatracování, zlořečení, lyrismus bláta nebo plamenů, vše mi bude dobré, co mému hněvu dopomůže k útočným výpadům . . . Čím jinak bych se ubránil, abych nebyl posledním z lidí? Soudce jen jedním způsobem upadá pod své trestní paragrafy, a to stane-li se zpronevřcem, a každý opravdový spisovatel jest zajisté soudcem.

Některí mi pravili: Nač to? svět jest ve smrtelném zápasu a nic se ho již netkne. Snad. Ale přes to bylo by třeba v hloubce pouště vydati svědectví, byť jen ke cti Pravdy a k vzdělání šelem, jak to činili kdysi samotáři poustevníci. Jest ostatně uvěřitelné, že taková hojnost vzteku byla mi udělena pro nic za nic? Jistá slova Svaté Knihy jsou velmi zvláštní . . . Kdo vlastně ví, zda nejčinnější formou klanění není rouhání *láskou*, jež by bylo modlitbou opuštěného? . . . Budu tedy žít ve svém povolání, až tím zemru v nějaké orgii bídy. Budu Marchenoir tupitel, křikavec a zoufalec, — s radostí pění se a spokojený, když se budu nelibiti, ale nesnadno zafrašitelný a rozkousávající rád prsty, které by se pokoušely ucpati roubíkem ústa.

— Ubohý drahý příteli, ubohá bolestná duše! pravila zmrzačená polohlasem, jako by to sama sobě povídala, proč toto břímě na vašich ramenou? Patřila na něho s tak čistou, tak hlubokou něhou, že i tomuto katovi draly se slzy do očí, i jal se mluvíti o rozličných věcech. Oběd seskončil skoro radostně. Veronika je hostilabožskou kávou a nevyhnutelná literatura slavila svůj vstup. Marchenoir, sám vzlet a švih, krkal směšné průpovědi a nesmířitelná podobenství, jímž se dobrý Leverdier ze srdce smál. K půlnoci posléze se rozloučili ve výlevu něhyplného veselí, jehož tato tři srdce trpící nijak neznala a jehož nejspíše již nikdy nezakusí.

Propercius Beauviver jest rodem žid a jmenuje se Abraham. *Abraham* — Propercius Beauviver, žid kosmopolita, portugalského původu, jehož potkal a pokřtil, prý, jakýsi mimojdoucí mnich, vodou z prvního potoka na cestě z Německa; o něco později kojen byl Deutzem, proslulým židákem, jenž *vydražil* vévodkyni de Berry, a vyrůstal v Bordeaux u tohoto patriarchy. Možná, že celé tajemství jeho mravního údělu tkví v tomto domnělém křtu, uděleném kýmisi neznámým v symbolicky bahnitém příkopu velké silnice. Tvrdí se, že jeho rodiče pojal neslýchaný vztek, jímž ještě zuby jim skřipají, a že nikdy nemohl se těšiti prospěchu z této náhodné svátosti, která, zdá se, působila na něho jako nějaké učarování.

Tak zbaven genia, jak jen možno třeba nějakému výpravčímu veřejné správy nemocnic a chudobinců, ale úžasně naplněný všemi schopnostmi přizpůsobiti a nápodobiti, vskočil do prasklé již obruče romantismu s bujarostí beder, která mu vynesla před dvaceti lety literární adopci starého Huga.

Od té blažené chvíle jeho život byl snem. Stal se nádržkou požehnaní Otcových. — Patřte na mého syna Propercia, pravil tento baživým nováčkům, a jděte v pokoji! Propercius zase čerpal plnými rukama v zásuvce s přihrádkami a plnil ohnivzdornou pokladnici na aureoly, kupě je po tuctech na vlastní hlavu jako věnce vyznamenaného gymnasisty, dvacetkrát vybraného. Proslavil se takto poesí, románem, povídkou, divadelními kusy, ba i hlubokou politikou, jsa rozumně prudký proti komunardům, když se střílelo, a předstihuje je potom, když se již nestřílelo. Stal se zvláště lyrikem kuplířství a zrady a právě tím

vstoupil do hermetické originality, jejíhož zámku nedovedly by pokazit háky a paklíče jeho ostatních lyrismů.

Nápodobiti Viktora Huga tak dokonale jako Beauvívier, není zapovězeno všem smrtelníkům, ale nikdo ať nezatouží, by odrážel jenom odlesk pupku tohoto Čižbaře Nevinnosti. Toť vše, co možno o tom říci. Ten, kdo opěvati bude přiměřeným hlasem ke kytaře nebo tympanonu nenávisť tohoto člověka k nevinnosti, bude jistotně moralistou mohutných křídel a statný jonák. Netřeba sníti o něčem lepším, než konstatovati toho jisté účinky. Zdá se, že stará struska židovská žhne jako vápenec, když se jí dotkne křestní voda.

Beauvívier jest autorem neskonalého počtu knih velmi různých, zvrhlé a složité mosaiky, již prosvítá neustále vniterná posedlost prznění a špinění. Jeho poslední román *Krvesmilství*, nejnestoudnější kopie z Huga, jaké by se nikdo neopovážil napsati, jest obludná dávka sněhu, fosforu a španělských much, vypočítaná na to, by vyžrala sířeva nějakého mladíka aspoň za čtyřadvacet hodin po zhltnutí, — neboť zbabělost jeho srdce jest rovna bojácnosti jeho myšlenky. Obsahem této knihy jest vsutku *velebení* krvesmilství, nikoliv ze sprosté náruživosti překrucovati, ale z toho kořenného, svrchovaného a nezvratného důvodu, že Pán Bůh to *zakázal*. Neboť nemůže si zabrániti, aby v Boha nevěřil, a jeho zjevným povoláním jest hráti „Staré Hady“. Jenže vyhýbá se v rozhodné chvíli závěrkům a končí obojetným triumfem ctnosti, dopouští se úskočně, aby nad zvědavostí, kterou právě vzněcuje a dráždí, vznášela se žádost zla. Tento travič odvážil se v podobě *Povldek* pro mladé dívky uvésti v oběh rozpustidla a neúprosné jedy. Vypravuje se, že připravuje ještě jiné pro dívky pod deset let.

Chorobná hysterie stupně odstrašujícího jest nedostatečným vysvětlením této zběsilosti, která by nevedla k ničemu menšímu než k zamoření světla. Byla by na místě otázka, zda *fysická* ošklivost před *bělostí* není něčím v nepochopitelném překypění jeho kalamáře.

Nedávno byl považován za krásného. On sám to prohlašuje těmito prostými slovy: „Byl jsem velmi krásný“. Domníval se, že jest povinen srovnávati vlastní obličej s obličejem Kristovým. Jakožto děvkař proto záhy vydražoval svou osobu na poptávku, ba i na *zadávk*u. Ukázaly se rodiny, jež velmi drazé zaplatily *kupony* jeho přístěnku. — Dvakrát zhoubnému tomuto kurevníkovi nepostačuje ničiti ženy, by se jim stal pánem; libuje si v tom, že je uzavírá do hladové Věže tribadismu, Dantem nepředvídaného, — v němž nešťastnice, zbavené vý-

živných ledvin mužových, odsouzeny bývají k vzájemnému sebe požírání... A přece se oženil tento vítěz, a vzal si nejkrásnější ženu, jakou mohl nalézt, v naději, nikoliv zklamané, že bude dobývatí snáze ostatních.

Má to zvláštní znamení, že jest bezbranný proti krámům obuvnickým, před nimiž zapomíná se v nezdrženlivých ekstasích. Třeba vám slyšeti, jak pronáší slovo „botky“!, byste lépe pochopili Anglii, kde *podkolenní podvazek* jedné ženy nabyl vrchu na pět set let nad páteří nejvyšší aristokracie všech globů. Jest pravda, že tomuto nezletilému sirotku po dobráku Deutzovi jest se spokojiti jedinou aristokracií svého rodového hnojiště, ale kurevnická nadýmačnost jakéhosi dandysmu nechybí mu.

Přihlížíme-li k čiré a prosté duševní nízkosti, bez jakékoli fyziologické spletilosti, původnost Beauvievierova nezdá se lidsky dostižnou. Vyjímaje Renana, který zastrašuje opovržením a jehož sferická sprostota jeví se jakoby nějakým tajemstvím *Viry*, autor *Krvemilství* jest dle všeho jediným člověkem svého věku, povahou svou tíhnoucí k soucitu s osudem Iškarioty. — Ježíš ho *snad* ponížil! — pravil, a není to jen tak slovo spisovatelské. Toť nejvnitřnější jádro jeho podstaty. Nedýchá, leč aby klamal, a zrada jest jeho jedinou zadní myšlenkou, jeho ustavičným dychtěním. Jidáš se spokojil tím, že vydal svého Mistra. Propercius byl by se napřed přičinil, by ho pokálel. Jeho duše jest jakousi zhuštěninou kalného a smradlavého kouře, stejně schopného skrytí propast temnot, z níž vyšel, jako zasloužití světelné hlubiny, k nimž nedovoluje nikomu se povznést.

Ježíš odpouští ženě cizoložné. To mu i sakristijníci prominuli. Propercius ho kárá, namítaje, že toto odpuštění jest násilím autoritě manželově, který dle všeho *koupil* svou ženu a proto měl právo ji trestati. Takové jest jeho pojetí spravedlnosti. Jest pravda, že Člověk-Bůh, sbírající kameny, by pomáhal rohounovi kamenovati onu nešťastnici, nevzbuzoval by v něm méně rozhořčení, ale pak zmírněno by bylo podzemní radostí, že lapil Milosrdenství při chybě a že mu možno domýšleti se zdánlivých srážek i na Kráse. Toť starodávný postup, — nikterak nevynalezený ohavným Arnoštem, — nepopíráti Boha zřejmě, ale odetnouti ho od jeho Prozřetelnosti, by mu nebylo dovoleno žádného vměšování se do našich podměsíčných událostí.

„Plakal jsi, Emmanueli, že *nejsi* Bohem!“, napsal, obraceje se k témuž Kristu, jehož svrchované Slzy jsou urážkou pekelné vyprahlosti

jeho nečistých očí. Ah, kdyby byl mohl býti na místě anděla posilovatele ! S jakým znaectvím a s jakou *úlisností* zhanobil by tuto Agonii ! Nebyl by mu dával strašný kalich píti, byl by mu jej dával *srkatí*. A s jakou péčí byl by změnil barvu Potu Krvavému, jehož živoucí nach zaplavil Císaře chudých, přimísiv do něho své žluči ! . . .

Tato obluda, jejíž jedinou omluvou jest, že přišla *před časem na svět*, a že tak jest plodem zrůdným, nalezla přece, jak ploditi dítky, a trpí, jak se zdá, že nemůže se zmoci na jejich lásku. Potěšuje se z toho, po svém způsobu, pořádaje plesy dítek, na nichž jeho zámorná lačnost něžností má sto možností ukojiti se . . . Běda rodičům dosti pitomým nebo dosti zločinným, kteří házejí do této zahrávkové kádě své potomstvo !

Jednoho dne odcházel s pohřbu vlastního plodu, děvčátka dosti šťastného, že bylo uloupeno tomuto otci, dříve než zakusilo hrůzy jeho mrzkosti nebo ještě větší hrůzy, kdyby se mu nezošklivil. Otřel si oči, uplakané snad, neví se správně. Ale vše bylo skončeno, a on odcházel. V tom nepřekročiv ještě hřbitovního prahu, pravil eolským hlasem nejbližším společníkům : — Bude přece třeba, abych udělal několik veršů tomuto dítěti ! Rouhačný ten komediant jest cele celičký v tomto slově.

A teď poslyšte jiné slovo krutosti překvapující, v němž se rýsuje od hlavy k patám Žid zavržený. Propercius jest na ulici v noci velmi studené s člověkem, jehož nazývá svým přítelem. Potkávají stařenu, jektající zuby, která huhlá prosby natahujíc ruku. Zastavuje se pod plynovým kohoutkem, — kojeneček božského Deutze ! — vytáhne peněženku, nacpanou zlatem, a před oslněným okem ubožačky toto zlato přehrabává, hněte je v prstech, obrací je, cinká jím, blýská jím, svítí jím jako hromadou řezavého uhlí, potom, zastrkuje vše do kapsy a krče rameny s výrazem srdcervoucí nemožnosti vydechuje : — Milá stařenko, velice mne to mrzí, ale myslel jsem, že mám *drobné*, a nemám. Divák tohoto výjevu vypravoval, jak spatřil u nohou obludy v bitumu chřdňáku svítící štěrbinku, již bylo zahlédnouti peklo . . .

Jakési chmurné mračno náboženských obrazů poletuje ustavičně kolem tohoto básníka, který cítí hluboce své zatracení, ale přece lichoří si, po všem, že okouzlí svého soudce a že na něm vymámí Ráj, ač-li tento pobyt rozkoší opravdu jest. Zatím nemůže se účinně ubrániti jistému děsu, o němž hlásá jaksi z poslání, by jím ostatní opovrhovali. Jest to odvěta chudých a vražděných nevinňátek, kteří jsou na tomto

**světě žalostnými vyslanci trpělivého Boha. Až přijde jeho hodina, hanba
Špínitele duší zjeví se ve své plnosti, a to bude jako desetkrát bledá luna
ve stejné výši s nejsmrdutějším močálem, nad nímž se kdy smrtelné
Stymfalidy Chlípnosti a Rouhačství vznášely!**

Takovou byla mocná osobnost, povolaná vyjádřiti se po tolika jiných o osudu Marchenoirově. Vrchní redaktor *Basilu* od tří týdnův, aniž bylo možno vysvětliti jeho povýšení, jež bylo tajemstvím několika žen a hloučku pletichářů, — tento israelita, dlouho zajatec v podřízených úlohách, panoval posléze nad nejvlivnějším žurnálem naší planetární soustavy, místo té hromady zhnitého masa, jež se jmenovala Magnus Conrart, a jejíž poslední výpary opomenuly zaměřiti jejího zahrabavače.

Tento aspoň netlislil ducha svých vrstevníků žádným tajemstvím. Každý věděl, jakými nízkými úskoky tento bývalý lokaj, dobrý na všechno, sváděl kdysi druhé dětství zakladatele *Basilova*, jenž ho ustanovil svým dědicem, by snižoval vědomí, jak on tak dlouho snižoval stupátka.

Intelektuální nicotnost hnusného toho dareby posloužila mu účinněji než sám genius. Stav se dozorcem denní pastvy duší, přirozeně volbou spočinul na literárních pekařích a cukrářích, kteří by nejschopněji uspokojovali mrzkou chuť společnosti, již Republika učila hledati život v neřádech. Nejhlubší spekulace nebyla by mohla lépe učiniti. Tím Magnus stal se převelikým vladařem, vladařem otevřených bran, nabízejí vespasiánské pohostinství *Basilovo* každé smradlavé reklamě, každému syrovému návěští, každému ammoniakálnímu vypuštění slibů finančnických, každému vyplácejícímu se obchodu.

Nestoudné štěstí, které volí obyčejně takové souložníky, zahrnulo ho tak vrchovatě, že i nízkost jeho ducha a překvapující mastnota jeho duše vzdálily od něho osobní nepřátelství nebo útočná soupeřství,

kterým by se byl tak pohoršlivě povýšený patolízal nevyhnuí, jen kdyby nějaký štěpet zásluhy měl. Byl oním přítelem všech padouchů, jehož jmenujeme skeptikem nebo „veselým brachem“, a hově si na myšlence, že jest zazobán, plul proudem života v bárce všeobecného kamarádství, okrášlené květinami a nacpané slaninou.

Když si usmyslil zavrhnouti Marchenoira, z jehož vzácných rhinocerských schopností doufal raziti mince, — zapomínaje příliš, že se mohl snadno tohoto tlustokožce na svobodě chopiti rozmar zdupati ho, — měl ještě tu neslýchanou výhodu, že jím bylo mlčenlivě opovrhováno. Jakou hroznou karikaturou na způsob Petronia nebyla by bývala pod takovým pérem prostěvěrná podobizna tohoto Trimalciona žurnalistu! Skoro s hanbou propuštěnému satirikovi z *Basila* bylo jistě přemoci hrozná pokušení a zakusiti svatých vzteků, neboť jeho pomsta byla příliš snadna!

Ale brzy Magnus sám si vzal za úkol, že pomstí kde koho. Dostal ránu do nohy, již hniloba jeho krve učinila hbitě nevléčitelnou, a šířán rakovinou a trpě kruté muky, ukončil život svůj mrzkým dobrovolným oběšením, jehož podrobnosti zošklivily se mnohým virtuosům sebevraždy.

Propercius Beauviver nepřinášel, pravda, o mnoho vznešenější morality. Přece však dva nebo tři půltucty umělců, jež předchůdce neměl kdy uškrtni, dýchali. To proto, že Beauviver měl bez pochyby v poměru k paradoksálním zrudnostem své duše pekelnou zálibu pro talent! Také pokud o jeho vlastní zájmy neběželo, bylo možno na něho až po jistou míru spoléhati. Bylo velmi jisto na příklad, že bylo třeba zevnějšího nátlaku všech ďáblů, by přijal prosu hrbáče Ohneta s pomnutím nějakého *spisovatele* desátého řádu, ba i když žádného soupeře nebylo.

Padouch jako padouch, bylo toho až až míti něco s člověkem, který nebyl výlučně špindírou, který neměl jedině na zřeteli, ač žid, ukládání peněz do pokladny, a jenž by skoro byl pochopil, když se mu učinila čest v čas potřeby býti od něho vyslyšen. Kde kdo odával se snům o chimerickém svítání v *Basilu*, jenž zase zliterárněl, jako ve vzdálených dnech svého založení. Doufalo se, že sám fakt uměti psáti přestal by posléze považovati se za neodpustitelný hřích, a že nové kníže zavede jakési zmírnění v trestním zákoně, vydaném naduřelým Magnusem, jenž odsuzoval k pozvolným mukám vysílení rouhače Prostřednosti.

Ať možné stoky jeho zadní myšlenky byly jakékoliv, nebylo lze pochybovat, že cit skutečné úcty literární byl by býval něčím vážným v jeho žádosti, by Marchenoir byl znovu dosazen. To zdálo se tím zřejmější, že dvakrát nebo třikrát ucítil na vlastní vrub kousnutí tohoto pamfletáře, jehož si všemi svými pudy rozkošníka a traviče jistě ošklivil.

Dva dny po obědě Vaugirardském Marchenoir nesl sám svůj článek řediteli *Basila*. Beauvievier přijal ho s velikánskou srdečností, zakázanou zvláště k této schůzce u arcivévodského dodavatele.

Návštěvník vyjádřil zprvu svoje překvapení, že byl poctěn od *Basila* spolupracovnickou poptávkou po tak odůvodněném vyobcování jeho rukopisu veškerým tiskem. Připojil, že nedovede přičísti podnět pro něho tak čestného kroku leč nezávislosti ducha nového pána, dosti povzneseného, by čelil tradicím, zhoubným literatuře...

— Váš předchůdce, pravil, nehýčkal se se spisovatelem, když nějakého nalezl. Dával jim hořce železi, že nebyli od svého útlého mládí dáni do učení k některému bedlivému příštipkáři. Povídá se, že máte úmysl znovu vyzdvihnouti Čínskou zeď a obehnatí hrázemi nebeskou Říši žurnalistu před děsnou hlupotou, která jí hrozí. Tak-li tomu, jsem zcela váš a slibuju vám energické zástupnictví. Jsem velice přesvědčen, že i s méně vznešeného hlediska spekulace tisk statečný a upřímně, pohoršlivě literární, nebude nikterak neplodným pokusem. Nynější společnost jest hnusně zhovadilá a zvrhlá znova a znova opakovanými polucemi kroniky chodníkové, která nemá již ani omluvy, že jí poskytne cosi podobného záchvěvům a tlukotu srdce.

Naše žurnály, přiznejme si to, zcípají nudou. Amerikánské slasti zpravodajství a reklamy nejsou nekonečné. Kdybyste byl mužem energickým a hlubokým, — pravil jsem jednoho dne onomu hovadu Magnusu Conrartovi, — nejen že byste mne přijal takovým, jaký jsem, ale skupil byste lidi mého způsobu, nesmyslně vzdalované vašim systémem, a přísahám vám, zavedli bychom nový směr. Svět vždycky byl poslušen vůli, které se vyjadřovaly mávajíce karabáčem nebo klackem. Utvořili bychom intelektuální oligarchii, tím vítanější davem, čím bychom byli méně schopni pochlebovatí mu. Neznám vás osobně, pane Beauvievire. Neznám od vás leč vaše knihy, o nichž jsem řekl mnoho zlého. Což na tom? Milujete-li talent, proč byste netěžil ze své skoro královskosti *Basila* a nepokusil se o toto skvělé dobrodružství, na něž pouhou myšlenku bývalý ředitel odháněl jako bláznovství? . . .

Propertius, zřejmě připraven na všechno, co uslyší, tak se tvářil, jako by byl okouzlen a sveden nadobro. Povstal a opřel se loktem o krb, obličejem k Marchenoirovi, sedícímu před ním. Ta z obou paží, jež podpírala jeho žádoucí osobu, nechávala viseti s mramorového věnčení kamnové římsy zkušenou ruku, vřetenovitou z laskání a něžného hlazení, a divili jste se, že nevidíte ji blánovitou jako nohu nějakého albatrosa. Druhá ruka uhlazovala kuželovitý vous, jehož hedbávná rozeklanost rozštěpovala se jakoby na jakousi neviditelnou kachní panimandu. Jedna z jeho tenkých nohou Sardanapala, zvyklého unyle skotačiti, byla přehozena přes druhou, prsty dolů jako had, který by se ovljel kolem hada. Trup, ohebný stánek jeho shnilého srdce, prosvítal vláčným hebkým flanelem, barvy smetanové, s lemůvkou kopřivové zeleně, oděn jsa v ranní kazajku.

Na denním světle, jež padalo plným oknem na jeho obličej a na ohnušenou plavost jeho vlasu, přece se nejevil velice krásným onoho dne. Jeho bledost, obyčejně zvláštní, zhasla skoro až k mramorné zsinalosti řízku roquefortského sýra, ohroženého nejbližší plodností. Kalné brázdy, křídovité pruhy tam běžely jako švy, a modrost očí, — o nichž nedávno říkalo se blankytné, — zjevně majolikověly pod bezpočetným pálením prostopášnosti.

To nevadilo, aby nerozjasnil své tváře v nejmladistvější úsměv, a Marchenoir, člověk, jehož bylo možno nejsnáze ošáliti, chtěl-li ho kdo napáliti falešnou mincí bezcenné sympatie, zklamán byl jako vždy přes kruté výstrahy své zkušenosti.

— Pane Marchenoire, odpověděl náš Proksenetes, — roztahuje dosti svůj úsměv, aby řada syfilitických puchýřů uvnitř spodního rtu stala se viditelnou — bez námahy se dohaduju, že mi přinášíte počáteční článek vzácné prudkosti. Dejte mi jej, mrsknu prostě po něm očima, a v okamžení posoudíte, co umím já.

Marchenoir podal rukopis.

— *Vzbouření Lejna!* ... Titul skvostný! ... Léo Taxil ... nástěnná pornografie ... velmi dobře! sedl si, a vzav péro, napsal slabikuje hlasem povýšeným:

„Jsme šťastni, nabízejíce pohostinství svých sloupců následujícímu článku našeho statečného kolegy Kaina Marchenoira, jednoho z nejchmurnějších koryfejí soudobé literatury, jež nedávný smutek vzdálil s bojiště a jehož přivádí na ně dnes zase obludné pohoršení, strašnější než kdy jindy. Naši čtenářové přivítají jistotně s hlučným

potleskem tento hlas energický, pozdvihující se náhle uprostřed zbabělého zmlknutí mínění. Dostane se jim stylových smělostí geniálního satyristy, jehož šlechetná rozhořčení vyjadřují se ječícce, a jenž myslí že každá zbraň jest dobrá na potlačení blátivých průmyslníků, kteří si usmyslili káletí naše zdi. *Basil*, tradicionálně bedlivý, by odvrátil, seč jest, nemravné účinky těchto útoků, poskytuje rád svou veřejnost k službám spisovatele, nejschopnějšího ukázati toto nebezpečí. Kain Marchenoir jest zvláště svědomím. Ať již jeho četní nepřátelé ho obviňovali, že jest vášnivý až k nesnášenlivosti, ale nikdo neopovážil se bráti v pochybnost jeho dokonalou upřímnost, ani tehdy, když jeho polemika se zdála přemrštěnou — P. B.“

Propercius vložil toto dryáčnictví do obálky s článkem a zazvonil. Ukázal se lokaj podezřelé prostosrdečnosti.

— Doneste to do tiskárny a neztraťte ani minuty, pravil tomuto sluhovi. Vyřídíte ode mne, ať to dají hned do sazby.

Potom vstav a obrátiv se k Marchenoirovi, překvapenému a již plnému radosti :

— Jste se mnou spokojen, hrozný člověče ? Vidíte, zda jsem učenlivý a hbitý. Prosim vás, věnujte mi oplátkou dokonalou přízeň. Zítřka večer shromáždím k svému stolu několik kolegů. Súčastněte se s námi. Vím dobře, že tato shromáždění nejsou po vaší chuti samotáře. Ale myslím, že jest politické, ukázati se trochu těmto dobrým lidem, kteří vás většinou nenávidí a kteří vás budou olizovati co nejzdvořileji, až se dovědí, že vstupujete do *Basila*. Uchystám vám úplné vítězství. Přijďte bez fraku a prokažte mi čest a spoléhejte od nynějška na moje přátelství, dodal, podávaje mu tu z obou rukou, která nejvíce slouživala.

Marchenoir skoro dojat slíbil na zítřek a odešel v sladkém snění.

Illuse Marchenoirovy, tak pitomé jako samovolné, nemávaly obyčejně života velice tuhého. Prožil jen den na nesmyslné naději literární spravedlnosti, opatřené tímto dohazovačem. Snil o neslýchaných polemikách, o rozletech vznešených kleteb, o celé mstivé lýře zatracujících uraganů! Byl by jí pověděl posléze vše, co měl na srdci, této nečisté společnosti, jejíž nepřipustná mrzkost mu řvaní z útrob vydírala! . . .

Marně Leverdier se snažil, by uvedl na oči tomuto zoufalci makavé nebezpečí přílišných nadějí. By zmírnil jeho nadšení, připomenul mu všechno, co věděli oba o Beauviverovi, jeho zvyky zrádcovské, závory, trojitá zábradlí, skoby, visací zámky, složité zámkařství tohoto nebezpečného svědomí, obklopeného lapáky a železci a podzemními vězeními, schopnými i slony schlamstnouti, do nichž však možno vniknouti jenom vzácnými otvory guillotinovými, a jen plazením nejhrdější odvážlivci se tam dostávali . . .

— Bez pochyby, odpovídal, ale kdo ví? Jsem snad dobrým zbožím v očích tohoto člověka. Ostatně, potřebno mi doufati. I když se odmyslí všechny úvahy řádu povýšeného, pomni aspoň toho, milý příteli, že by to byl *chleba* pro mou ubohou družku a pro mne.

Běda! pravil tento, provázeje ho ulicemi, i mojí žádostí to, ale ten oběd mne poněkud znepokojuje. Zatrolená to myšlenka, jež přišla tomu živočichu; čumák ti strčit na ráz do prasečího koryta! Ostatně buď opatrný, trp pro Veroniku vše, co nebude naprosto nesnesitelné, a zachraň se včas. Najdeš mne v kavárně.

Oba přátelé se rozloučili u dveří Beauviverových.

Od svého vstoupení do prostorného salonu, kde četně hostů se

kupilo, Marchenoir vystřízlivěl z opojení svého snu v okamžení. Jakoby v návalu hnusu pocítil nezléčitelnou, neskonalou nesrovnalost celé své bytosti s těmito tvory nezbytně mu nepřátelskými, z nichž někteří byli tak nízcí, že bylo možno diviti se, jak byli vpuštěni, byť i do takového hampejzu.

A přece zastupovali všechen tisk řečený *literární*, ba trochu i literaturu, a zajisté nebylo v počtu tom jednotlivce, jenž by byl hnul prstem na pomoc, kdyby se byl ocítl v nebezpečí, — jen prstem, — nebo jenž by se byl rozpakoval poporaziti ho, na polehčenou arcí uváděje *nestrannost* dřeváku, jímž by ho kopl do očí. Ostatně ani jedné ženy, z čehož bylo možno tušiti, že si trochu uličnický vyhodí z kopýtká. Cítil, že jest hrozně sám a všemi nenáviděn.

Beauvivier vrhl se mu vstříc. — Milý pane Marchenoire, pravil, byl jste očekáván s nejžravější netrpělivostí. Pánové, hle náš nový *leader*.

Přece však neopotřeboval příliš svého drahocenného hlítanu nadbytečným seznamováním. Bonzové veřejnosti sklonili se jako klasy, a našemu nešťastníku bylo zakusiti doteku mnohých špinavých rukou, jež se k němu vztáhly. Najednou přibochli k němu s obou stran doktor Des Bois a Dulaurier, v němž znovu rodila se úcta bez mezí k tomuto vzkříšenci. Vlkodlak, již unaven, stěžl jen slyšel švitoření prvního, ale druhý platil za každého. Aniž na to myslil, stiskl tomuto ruku takovou silou, že básník *cicisbeo* nemohl zdržeti výkřiku: — Ach! to bolí! — Stískuju vás, jak vás miluju! můj milý, odpověděl mu, patře na něho upjatě očima studenýma a jasnýma, jež více znepokojovaly než hněv. Dulaurier vzdálil se pod křídlem cherubínovým jako spraskaný pes, a Marchenoir, posléze pokojný, zapálil si cigaretu, a zabořiv se do křesla, jal se pozorovati mlčky tuto chamrad' péra, která mlela jazykem očekávajíc, až se oznámí žrádlo.

LVIII

Uzřel nejprve nedaleko od sebe krále králů, literárního Agamemnona, arcislavného evropského romanopisce, Gastona Chaudesaiguesa (Teplé vody), neporovnatelného a váženého shrabovatele peněz. Jenom hrbatý Ohnet ho přetrumfl a chrtí ještě více peněz. Ale autor *Pána Hutí* jest jakýsi šťastný krčmář, jenž slévá špinavou vodu veřejných lázní v cosi podobného starým vinným patokám na občerstvení tří nebo čtyř milionů buržoá středů levice, kteří se chodí ochlastávat k jeho napajedlu, a není za nic jiného považován. Jest prostě vyloučen ze světa literárního, o čemž často hýká v samotě. Beze svého heroického přítele Cherubína des Bois, jenž přirozeně má zálibu v milionářích a jenž mu otvírá náruči, když osamotní, tento vítězivec byl by dokonale bez útěchy.

Chaudesaigues plove, pravda, v menší hojnosti. Přece však přechází ještě nejžádostivější literární vrcholy o celou výšku Himalají. Třeba si představití jakýsi způsob arvernského žida, narozeného na jihu, a krajana Mistralova, jakéhosi trubadúra záležitostí, Lampáře z *Tiště a jedné Noci*, který jen škrtnouti, a hned *genius* se ukáže a OSVÍTÍ ho. Vzpomínáte si na ohromný úspěch jeho knihy o vévodovi Morny, jenž ho podporoval v jeho začátcích, jemuž za vše dluhuje a jemuž vyprášil a obrátil staré kalhoty před očima lačného obecnstva, jež zlatem zasypalo objevitele . . .

Taková nerozvážnost může býti naprostým právem opravdového umělce, oproštěného svým povoláním ode všech slušností normálního života, ale žádný obchodník kukátky nesmí si osobovati tak nebezpečných imunit, a Chaudesaigues jest zřejmě jedním z nejnižších kra-

máří literatury, jehož jméno kdy klasická trubka staré běhny Slávy vytrubovala.

Jest tím, čemu v jazyku málo ušlechtilém se říká „hrozný pleskal“. R. 1870 útočil na Gambettu, jehož hanebné diktatuře se vysmíval, seč byl. Když republikánská Francie se rozhodla lehati s tímto Tlusefákem, jeho přirozenost nositele svíčky se v něm rozkřičela, i dal sjednati smír, zavazuje se *zallm*, že již nebude vydávati svazku, v němž tento posměch byl uložen.

Krátce před 16. květnem vyhledal ředitele *Correspondantu*, revue, jak každý ví, vesměs aristokratické a náboženské. Nabízí román *Králové bez vlasti*. Látka byla takováto : Ukázati královskou moc tak božskou, že ani ve vyhnanství a v nouzi sesazení králové nemohou se státi prostými soukromníky, ledaž jakými jednotlivci, ba že jsou ještě vznešenější než před tím, a že jejich koruna znova pouští odnože a nasazuje výhonky sama ze sebe, jako vlasy na jejich vznešených čelech nad diadem jejich ctností. Uhodnete já sot *Correspondantu!* ... Ale když se 16. května skaplo, Chaudesaigues mění svůj prospekt, dělá přímý opak toho, co oznámil, a nese rukopis do žurnálu republikánského.

Přes to není to čirý zrádce, zrádce ze záliby, na způsob Beauvivera. Potřebuje peněz, v tom jest vše, peněz nekonečných, nejen aby upokojil *nejatavičtější* chuti své povahy nádhery milovného satrapy, ale aby vychoval v západní nevinosti dítky profilu velbloudího a stříže astrachánské, jež prozrazují, dokonale zvrátivše se na svůj typ, židovský původ svého otce.

Před ním snad nikdy nebyla literatura tak odporně kramářskou. Jeho čerstvá kniha *Sancho Pansa na Pyrenejích*, počatá obchodně, ve formě žertovného cestovního průvodce, odbytu všeobecného, s reklamami pro hospody a s nastrojenými pochvalami sympatických cizinců, jest s hlediska uměleckého hanbou nevýstižnou.

Jeho talent ostatně, s nimž prostřední natropili tolik hluku, jest zvláště nespornou zručností kopisty a vymazovatele známek. Tento plagiátor s dlouhou kšticí byl, zdá se, schválně utvořen proto, by se zkusmo dokázala naše hluboká neznalost cizí literatury. Ozbroyen neuvěřitelnou a rozrušující drzostí, hle, již čtrnáct let kopíruje urážlivě Dickense. Dře ho, rozkrájuje ho, cucá ho, oškrabuje ho, ostrouhává jej, dělá z něho kaše a polévky, aniž se toho kdo dovtípl, aniž kdo toho postřehl.

Virtuos v rozprávce, na znavující způsob jižních obyvatel, jejichž přizvuk si přivlastnil, rozčiluje se snadno v přítomnosti nějakého chlad-

ného pána, který ho poslouchá, patře naň, nic nevyjadřuje. Tento Don Juan obojetný pozbývá rozvahy před mramorovým postojem Komtura.

Právě rozkládal se dvěma svými krajany, tak málo schopnými, jedním jak druhým zastrašiti ho, Raoulem Denismem a Leonidou Rieupeyrouxem. První, zprtaný félibre a lepkavý kronikář, jest obecně považován za jakéhosi pod-Chaudesaiga, což jest vynosný způsob nebýti naprosto nic. Ale úvěr mistrův jest tak silný, že dávení působící Denisme přece ještě jest polýkán a ztravován. Neschopen napsati nějaké knihy, skládá skoro všude výměšky své myšlenky. Obávají se jako vyzvědače tohoto chrapouna plešatého a bradatého, jenž jistě zaplatil nějakou superlativní mrzkostí svou rudou stužku a jenž svou prohnaností překvapuje.

Leonidas Lieupeyroux pak jesti osobností věru božskou, osobností, jež jest schopna znova vzbuditi chuť k životu u nejnevrlějších žáků Schopenhauerových. Jest groteskní jako jiný jest básník, když se jmenuje Aischyl. Honosí se bláznovstvím Kříže Groteskna. Jihozemec, jak jen možno býti v pekle, nadán přízvukem, jenž ďábla přivolává, kouří od rána do večera v marnivosti, již by byl schopen zapáliti dno studně.

Jest vynálezcem rolníkův epických. Stará svině, známá pode jménem George Sandovala, dělala je idyllickými a sentimentálními. Marchenoir, vychován uprostřed těchto zbabělcův a hrabivých hovad, tázal se, vida gestikulovati Leonidu, který z obou spisovatelů jest asi hloupější. Usoudil v tomto smyslu na povýšenost mužovů.

Plodnost tohoto muže v tom tkví, že uveřejňuje věčně tutéž knihu s různými tituly. Takový jest důvtip a chytráctví tohoto Tarn-Garoňana. Kdyby aspoň jeho sedláci spokojili se býti epickými, ale oni jsou, ó nebeská dobroto! *občanští!* Na stech a stech stranách kloktá a bleje o třepané věci, nejzpackanější, nejprtáčtější, nejschliplejší, na hnůj nejvíc vyhazované všední fráse o Právech člověka a povinnostech občana, bez újmy bratrství národů.

Jednoho dne jeden z nynějších básníků, jenž jest z literatury nejvíce vyškrtnut, pojmenoval Rieupeyrouxa *Tartufem od Dunaje*, jménem věrným a vtípným, jehož nálezem mnozí pitomci se rádi chlubili. Toť vskutku pokrytec bouřlivý, způsobá to velmi málo vzácná na poledni. Pokrytec city, pokrytec idejemi a falešný chudý, přísluší oné kategorii ohavných licoměrníků, jejichž pytel jest nácpan chlebem nuzných, jež o něj obrali, kradouce jim soucit boháčů.

Kdysi tato osobnost vyhledala Chaudesaiguesa a několik jiných finančníků literatury, o jejichž vlivu u proslulého vydavatele věděl. Jsa okázalým a výmluvným bédovatelem, vypravoval, že jeho matka právě zemřela a že jest bez peněz, by ji uložil do země. Zároveň i staré dluhy na něho padaly. Co měl dělati se svou ženou a se svými dětmi? Zajiště, nežádal peněz na svých družích, ale vždyť bylo možno působiti pro něho na vydavatele, který by neodepřel zpeněžení jeho genia. Krátce, podařilo se vycásnouti beze srážky úrokové dva nebo tři tisíce franků na zaskočeném kapitalistovi. Až potud příběh jest všední. Ale vizte dále.

Za nějaký čas potom Leonidas sám se představuje a praví svému věřiteli, který si sladce lichotil, že byl dárce:

— Pane, jsem poctivý člověk. Dal jste mi zálohou peníze a mrzí mne, že vám jich nemohu vrátiti. Už tím ani nespím. Nuže, přináším vám úžasný rukopis. Uveřejněte jej a tak si zaplaťte, co jsem vám dlužen.

Vydavatel, schvácený již první obětí, jehož pouhé pomyšlení na to, že by měl ještě nádavkem tisknouti Rieupeyrouxa, plnilo hrůzou, pokoušel se marně protestovati a utéci. Snažil se, bez úspěchu, proklouznouti štěrbinami, vyšplhati se na zeď, schouliti se pod pokrývkou. Naprosto bylo třeba, by se podrobil. Tento poctivý muž nemohoucí platiti byl by se mu tam snad oběsil!

Takto byl vydán úžasný ten svazek, v němž toto dítko jihu oznamuje všem národům svoje přátelské vztahy s Baudelairem, vypravuje prostosrdečně osobní mystifikaci, jejíž zázračným základem byla jeho pštroší marnivost a již sám dvacet let jedině on nechápe.

Fysická špinavost Rieupeyrouxova jest slavná. Jest to občan olejovitý a všivý. Nezná vody proudů, ani panenské rosy nebes. Pótuje se pod blankytem s jakýmsi květem špinavosti, nevadnoucím jako čistota andělů. Jeho vlasy, jež nosí ještě delší než Chaudesaigues a jež poletují na křídlech větru, oplodňují prostor při nejnepostřehnutelnějším pokyvu jeho hlavy. Jen s třesením se k němu každý přibližuje, a zloději, jichž se prý tolik strachuje, mnohokrát by si to rozmyslili, než by se do něho pustili, by ho oloupili.

Jiné trio, zajímavé a znamenité, byli Hamilkar Lécuyer, Andoche Sylvain a Gilles de Vaudoré, tři básníci romanopisci.

Marchenoir znal z paměti svého Lécuyera, jehož jednou do krve zřezal nejpamětihodnějším způsobem. Setkali se před hezkými několika lety u Dulauriera, tehdy velmi nepatrného, jehož světnička byla shromaždištěm.

Tento afrikán, nuzák a chvastounský tlučhuba, hloďaný však cti-
žádostí, jenž měl záľusk na klasické úlohy Katilinovy nebo Koriolanovy,
byl by prodával svou matku veřejnou dražbou, na dlažbě zeleného Trhu,
jen aby lapil trochu veřejnosti. Smyslný cymbál a nezvučící leďa na ú-
dery přicházející z dola, byl podivuhodně zásoben všemi vnitřními je-
višti, na nichž kejklířská vyvolená duše preluduje z prvu k tříšřtivé vřavě
veřejné oblíby.

Nadešla chvíle a káď se vyprázdnila. Vylily se z ní jako z oblud-
ného vředu proudy nachového hnisu, sýrovitého a krupičnatého talo-
vu, žluči vrahů zbabělých a nešťastných, nevýstižné plouživé plísně a
zvápenaté výkaly. Tehdy vykřikovalo všechno o zázraku. Rozvíáčnost,
táž kliše nadbytkem za sebou, beranní vrtohlavá zběsilost jeho *Zpěvů
rouhačů* zjevila se dostatečně aischyľskou pokolení bez literatury,
které nemá dosti jazyků ve své zvířecí tlamě, by olízala nohy svých ko-
mediantů.

Veřejně kurevník se světovou herečkou, stav se sám hercem a
hraje vlastní kusy v plném divadle předměstském, posléze vřavil na
svou kadeřavou hlavu nubijského otroka korunu, zpevněnou ideálním
ořralstvím a nadpřirozeným kynismem, jejichž křehkost a sprostou pod-
loudnost *Marchenoir* rozeznal od prvního dne.

Bídňá skutečnost! Tento kejklíř není ani kejklířem. Není v něm
jadrnosti pravého skákala, upřimně zaujatého svým vahadlem. Stačí jen
lichotivě podrbatí tuto lebku dýmající, a ihned vyloupne se z ní roma-
nopisec feuilletonista dvacátého řádu. Jest to buržo maskovaný umě-
ním, velice umíněný a veliký robota, dychtící však, by se vyvlekl ze
všedního shonu života. Mrzká prósa jeho sňatku osvítíla dobře temné
body, a jazyk veršů tohoto Kapána pronájmu — jazyk bídný, žá-
lostný a stydlivý až v paroxysmus rouhání, — prozrazuje dosti znalci
vniternou odbornou *lhostejnost* rouhače, který nevyvolil sláměňky bez-
božnosti leďa jen proto, že poněkud více vábí k sobě zraky a že při-
vádí poněkud více oněch žádoucích peněz, jež čirý buržo lovil by svým
jazykem i v živoucích lejnech nočních stolic

Ať ve skutečnosti literární postavení tohoto obchodníka bylo sebe
znamenitější, spravedlivá sláva přece neodtáhla svého cecíku od úst
Andoše Sylvaína, nejčtenějšího snad ze všech virtuosů, shromážděných
u vrchního redaktora *Basila*.

Tento poskytuje vzezření železničního posluhy s návalem krve
do hlavy, s hrubými a špinavými vousy, barvy syrového namodra-

lého masa, s očima blbýma a krví podlitýma, jichž aby se člověk bál, že každou minutou se špinavě stočí doprostřed balíku, který byste mu s třesením světili.

Pověstný žurnál, do něhož dává svou prosu, ba i své verše, jako liška, jež se vedrala do cizí zahrady a tam se přecpala, vděčí mu, zdá se, za svůj zdar a dvoji své denní vydávání ode dne, kdy jméno tohoto Koryfea třpytí se na seznamu jeho přispěvatelů. Jest vskutku tvůrcem bicefalní kroniky, jež má neslýchanou moc na úřednictvo ministerstva a na obchodní cestující. Střídavě vrká a prdíl. Jak kdy který den jest to flétna Panova nebo vřeštidlo.

Jeho lyrická stránka jest velice ceněna kancelářskými písaři a studujícími lékárnictví, kteří opisují potajmu jeho verše, by je věnovali svým běličkám a švadlenám. Ale jeho druhá tvář jest všeobecně libána jako paténa zbožnými ctiteli staré tradice galské. Andoš Sylvain představuje, celkem řečeno, *ducha galského*. Odvolává se bez přestání na Rabelaisa, jehož genia mni míti, a ježž, jak myslí, obnovuje tím, že přežvykuje odysseje pastellnu a tračniku.

Tento rozčeřovatel nočníků vynalezl takto, jak si připraviti specialitu vlastenectví. Se své tvrze Asnièresské, kde se jeho digestivní práce vykonávají k spokojenosti národa, rozradostněného nad starými kurvami a potulnými herci ve výslužbě, zvoní po svém způsobu *úhradu* staré francouzské veselosti a pouští zvučné výzvy do tváře ciziny.

Republikánská inteligentní oligarchie odměnila tohoto zápasníka výnosnou sinekurou v ministerstvě. Ba na konec ho i ozdobila, neohrabaně, pravda. Promovala ho na rytíře jako byrokrata a nikoliv jako básníka, nad čímž nařikali jednomyslní žurnálové celý týden, — poskytlce takto podívané na beznadějně mrzkou vládu lupičů, hubovanou tiskem bursovních ustřihovačů kuponů, že dosti nezhanobila literatury v chybně odměněné osobě lichváře mzdy, na jehož poctění oba si právo osobují.

Pokud o Vaudoréovi jest nám známo, tof nejšťastnější z lidí. Veškero štěstí, jež prostřednost ducha, dokonalá nepřítomnost srdce a naprostý skepticismus mohou člověku přiněsti, bylo mu uděleno.

Nazývají ho rádi jedním z mistrů soudobého románu, z opposice proti Ohnetovi, na něhož se stále hledí jako na krajní stupeň nejhanbivějších přirovnání. Přece však bylo by dosti nesnadno určití rozdíl jejich úrovní. Ovšem že jejich obecnstvo jest jiné. Ale říkají tytéž věci v témže jazyku, a jsou spravedlivě zaplacení rovným úspěchem.

Jenže Vaudoré předčí ho neskonale nedostupnými povýšenostmi své nestydatosti. Tento prostřední člověk dohadl se na ráz svého osudu. Aniž tápal minutu, vyvolil panchartství a *pušťáctví*. Takové jsou dva klíče, jimiž vstoupil do svého nynějšího ráje.

Milován jistým slepým mistrem, který uvěřil nejspíše červánkům rodícího se genia, nejen že na něm vyloudil pověstnou *novelu*, psanou skoro celou rukou starého umělce a již, podepsanou jménem Vaudoré, začala proslulost mladého plagiátora; — ale i po smrti patronově rozšířil do světa, že tento nebožtík ho zplodil, neostýchaje se zneuctíti vlastní matky, které domnělý ploditel snad nikdy nepoznal. Těmito pleťichami podařilo se mu naplniti se živým atomem slávy jednoho z romanopisců, na nová pokolení nejpůsobivějších, i zdědil všechn jeho úvěr.

Když však tak nesmírný triumf nepostačil ještě této podnožce velikánově, zavedl výnosný sport Pušťáctví. Až po tohoto novotáře spokojovali se milováním ctnostným nebo vilným, ale ve tmě slušící předběžné špinavosti hniloby. Když se vycházivalo z tohoto stínu, jak učinil markýz de Sade, tu jen aby znásilnili směle nějaký zákon prvopočátečné rovnováhy, vydávajíce v nebezpečí svůj život nebo svou svobodu. Náš dobrovolný bastard nezná tohoto způsobu velikosti, jako nezná všech ostatních. Smyslíl prostě smilniti občas před zkoušeným znalcem, by dosáhl pověsti mužného spisovatele a podmanil si zvědavost žen. Znamenitě nadán, zdá se, tento ityfalický romanopisec spojil hlasy nejpřísnějších rozsudí, a nejvykasanější ruské kněžny příběhly, rozpoutány a omdlévající, z dálných stepí až k jeho nohám, by mu přinesly lák celého Východu . . .

Kolegové, ač proniknutí úctou pro nesmírnost úspěchu, jmenují ho mezi sebou rádi *kadetem* literatury. Taková jest vpravdě věrná fysionomie osobnosti a takový jeho stupeň stavovského rozdílu. Malý, zavalitý, pleť rudé a srsti kaštanové, nosí kníry a štětičku a má diamanty na košili. Jest to tradiční kasárenský fintil, který blázní sklepnice a který se neumí vzpamatovati ze svého nestoudného štěstí. Neskonalá žádost, aby se mělo za to, že jest pařížanem až do konečků nehtů, jest tajnou žízň tohoto neokrouchaného maloměšťáka.

Jest úžasně zbaven ducha a jakéhokoliv chápání duchů bližních, a nemožno se potkati s bytostí neschopnější vyjádřiti zdání ideje nebo uclánkovati jediného slovíčka ať o čemkoliv, co by bylo vně jeho věčné péče bordelové. Dokonalá tupost myslí tohoto rozkošníka jest zvláště projeována očima vyděšené krávy nebo psa, který ščije, zpola pono-

řenýma pod horním víčkem a patřícíma na vás s tou blbou drzostí, již by nevyplatil ani milion facek.

Jakživ se nezmořil pokusem, by učinil jednu krásnou knihu nebo napsal aspoň jednu dobrou stránku! — Visím jen na penězích, říká bez ostychu, protože peníze mi dovolují bavit se. Svědomití umělci jsou blbci.

Proto jest nad ním v podivu pařížské židovstvo, uctivě ho přijímají, nad čímž zase on puká jáсотem. Když jest náš kadet pozván k Rothschildovi, ohlašuje to čtrnáct dní celé zemi. Právě v této škole bez jakékoliv pochyby čerpal vědu záležitostí. Viděli ho na Etretatu, prodávajícího pozemky kolegům, o nichž věděl, že jsou v tísní, by je pak zkupoval za mrzkou cenu.

Jeho marnivost ostatně jest k jeho obrazu. Jeho hotel na třídě Villersově jest movité esthetiky švédského zubního lékaře nebo správce cirkusu. Co mysliti třebaš o dveřních záclonách z modrého hedvábí, na nichž jsou zlaté východní výšivky, o divanu téhož stylu, o holandském kolečkovém posunovadle z vyřezávaného dřeva, jež zastupovalo pohovku a rovněž jasněmodrým hedvábím pošito jest, posléze o nesmírně bílé medvědí kůži na koberecích karamanských, nejspíš v *Louvr* koupených? — Toť příbytek Karaibského přechovavače nevěstek, pravil jistý přesný pozorovatel. Rádi věříme, že právě v tomto místě napsal onu pověstnou autobiografii kynismu tak nevědomého — již Falstaff neodvážil by se podepsati, — kde nabízí sebe vzorem všem kurevníkům nezkušeným, kteří by snad potřebovali vodítek.

Dulaurier, podle všeho potěšený stisknutím ruky Marchenoirovy, přiblížil se k těmto třem slovníkům. To dělalo úhrnkem čtyři slovníky, z nichž tři „mladí mistři“, neboť Sylvain počíná ztráceti lesk. Sympatie této flétny přirozeně tíhla k těmto bubnům.

Jest pravda, že Dulaurier honosí se společně s Gillesem de Vaudoréem neocenitelnou přízní všech ghett a všech judengassí. Toto dítko školdozorcovo, jehož hlavní starostí na tomto světě jest míti „duši rackovu“, — jak to prohlašuje, — dme se a nabubřuje štěstím při pouhé myšlence, že ho přijímají v saloně u dobrých židáků, jež považuje u-přímně za nejvyšší aristokracii, protože mají peníze.

Právě uveřejnil pod beztvárným titulem *Hřích lásky* sbírku mravních a psychologických cancourků, odevšad sesbíraných, jež věnoval jakési židovské lišačce, jejíž chvost sám Samson by se zdráhal zapáliti, a jejíž zavazadla on vláčel celou Evropou, — on, žalostný žebrák u neúnavné ukrutnice, která mu dávala odpykati hrozně *meconium* jeho zamilovaných doprošování trestem z věčných trestů nejgeografičtějším!

Marchenoir byl by velice rád odešel. Předvídal příliš hanebné hodiny, jež bude mu zde prodletí. Jaká spousta uličníků! Privil si zaražen. Bude přece třeba, abych se mezi to vše zamíchal, bych mluvil, bych také jedl, bych prorazil díru do hnusu, jehož moje ústa jsou plná, bych do nich nacpal potravín, jimiž se bude přisluhovatí.

Viděl se zoufalstvím, že nemá před sebou jediné bytosti, s níž by byl mohl vyměnití tři slova a svého opovržení nedati na jevo.

Takovou bílou vranou zajisté nebyl tento bledovlasý a bradatý školomet, člověk se zakysanýma očima, věštecký vikomt Nestor de Tinville, epikurejský doktrinář velikého tisku, který se tamto roztahuje. Možno se vzdáti naděje, že naleznete zuřivějšího pedanta. Jest v nynější hodinu nejdokonalejším typem té nesnesitelné rojenice orakulárních žurnalistů, jejichž prototypem byl Prévost-Paradol.

Nemožno, aby se něcostalo na světě bez vůle Boží, ale s výhradou předběžných odůvodnění urozeného vikomta. Jest to pravý mudrc, utvrzený na zkušenosti žulové, čímž promíjí se mu jakákoliv invence, jakýkoliv styl, ba i jakékoliv písmo. Má pro sebe moudrost, nic než moudrost. Jest ten, jehož neoklamete. Moudrost jest jeho velikou vzpružinou. Kdybyste mu nepřisoudili moudrosti, zavraždili byste ho. Když obyčejní přástevníci dlouho blednou nad přádenem, upustí jasně těžkou sentenci, a vše se rozmodrchá. Nezbyvá pak než rozvíjeti světlo.

Má, — jako všichni moudří ostatně, — nekonečnou úctu k bohatství a k boháčům, bez výjimky. Bohatství jest v jeho očích kriteriem spravedlnosti, ctnosti, aristokracie, — snad také *panenskosti*, neboť mluví často o panenství, aniž se ví, proč toto slovíčko jest mu tak drahé.

Hlásá, že první povinností boháčovou jest „milovati přepych“, a že bídou zcípající místo aby záviděli lidem, kteří se baví, jsou povinni jim *žehnatí*. „Což mi do toho? — psal za řeči o jakémsi naturalistním románě, vypravujícím o úzkostech nešťastníka, hladem zmírajícího, — mám tak dobrou kuchařku!“

Jalová slavnostnost, zácpová domýšlivost, nízká tvrdost tohoto mula zpravodajství měly dar rozjitřiti do nejvyššího stupně Marchenoira. A pak znal poděsnou mrzkost jeho života soukromého a hanbu jeho manželství, nad níž aby člověk řval! . . .

Nemohl byste, pravil Beauvievierovi, jenž právě šel mimo, dát mi oběd na nějaký oddělený stůlek nebo poslati mne prostě do kuchyně? Ujišťuji vás, že s radostí bych se seznámil s vaším služebnictvem.

— Jsou vám tedy strašně odporní moji spoluhosté? Jste vy mi roztomilou šelmou! A přece jen to nejlepší vám nabízejí! . . . Ale dobře, že mi to připomínáte. Vedle koho chcete, abych vás posadil, nebo spíše, vedle koho naprosto nepřejete si býti? Budete mne míti již po své levici. Moje sousedství se vám protiví? Nikoliv. Koho jen posadím na pravici? Mluvte, jest ještě čas.

Jedním okružním pohledem Marchenoir přebral světnici.

— Posadte mne tedy po bok tam tomu šilhavci, naznačuje Oktava Loriota v klubku kteréśi skupiny. Ten aspoň není leč pitomec.

Oktav Loriot není vskutku než pitomec. Analysami nejpozornější kritiky nebylo možno vybaviti jiného prvku z mozkové dřeně tohoto romanopisce pro dámy. Kuchaři loyálně s troškem své nastrouhané řepy podle trvanlivých vzorců Oktava Feuilleta, Julesa Sandeaua, de Pontmartina nebo Charles de Bernarda. Někteří domnívají se nesprávně, že pochází od *Pána Hutt*. Jest přespříliš chudokrevný a křehký, by byl přirovnáván k tomuto Krótoniatu, k tomuto Herkulovi Farnesskému, k tomuto Rhodosskému Kolosu pitomosti francouzské. Jest v ní sotva Narcissem a neměl by ani síly pohrouziti se do svého obrazu.

Ale právě to ho činí tak drahocenným sentimentálním dušm, jejichž nadšení rozněcuje, — aniž vlastního srdce zadlužuje. Neboť nevydává se v nebezpečí odvážných kousků s velikými vášněmi. Omezuje své tužby na skrovný obchod s gumovým zbožím změkčovadel a preservativů. Jest to nepatrný bandažista pro tříselné kýly nebo šourky lásky.

Navazuje tedy seri romanopisců, poctěných důvěrou společnosti bezvadné, pro niž Chaudesaigues má příliš původnosti, Vaudoré příliš citu, a odranec Ohnet příliš hloubky. Pouze Dulaurier by v něm mohl

budití řevnivost. Ale autor *Hřtchu lásky* jest příliš málo osedlatelným hřibětem, s nímž není ještě dosti jistoty. Zítřa snad všechno rozbije, zatím co jsme dosti pokojní s touto počestnou herkou, která nikdy zlostně nezafuněla a kterou pro jakousi šilhavost, na štěstí sblhavou, možno říditi bez náočníku.

Proto osoby ctnostné, jež cudně olejoval a mazal svou obrazností za jejich života, vzpomínají si na něho v hodinu smrti a upisují mu v závětech. Šťastný Lorient jest jediný romanopisec, který lehá v zámčích, odkázaných obdivem.

Skupina, k níž tento domácí pán se připojil, hromadila se uctivě kolem Valeriana Denizota, monoklového důstojníka lehké jízdy žurnalismu. Zasněčen do literatury Dumasem synem, velikým archontem, adle všeho zrozený pro něco jiného, Denizot jest nejvšeobecnějším nezdařilem svého věku. Nezdařilem v poesii, nezdařilem v románě, nezdařilem na divadle, nezdařilem v politice, ba nezdařilem i v lásce, neboť mu byly nasazeny rohy na Lesbu, — což jest rohounství bez naděje.

Neznáme v Paříži leč jediného Bergerata, jehož by k němu bylo možno přirovnati jakožto maňasa psacího náčiní. A přece Bergerat byl vztekle naleštěn literaturou svým otčímem Theofilem Gautierem, jehož rozkošnický břich měl prý útroby odpuzující pro tohoto *divadelníka* a tohoto syna knězova.

Denizot se obejde velice dobře bez literatury. Jest to maňas bez příměsí, špindíra a hřbet úplný, — zvláště u stola, když pije rýnské víno, by si nabral tvářnosti purkrabího. Tehdy ženy jsou povinny obrátiti se na útěk. Tento starý uličník nikdy nepodezřívá, že by bylo možno ještě něco jiného než veřejné holky nebo karbaníci, neboť jest knížetem krčem a heren, jako jest králem nízkého žvástu, byv odměněn za své služby rváče péra a za své funkce soukromého výprasčíka Waldecka-Rousseaua — měl jeho genia, zhanobiti poněkud více ministerstvo, — rytířským diplomem a šťavnatým ouřádkem u jakéhosi talířku na zpropitné.

Tolik vychvalovaný duch slov Valerianem Denizotem jest čerpán v prameni nesnadno vysušitelném. Má aleksandrinskou bibliothéku třeskú pleskú, kachen, kluzkých sbírek, burleskních snůšek. Nedohleďte se tomu konce. Nepřeje si ničeho, než jak býti sto let ještě „nejvtipnějším z našich kronikářů“.

Na neštěstí tuší poněkud svou nicotu a to ho rozběšňuje proti kde komu. Nikomu neodpouští své impotence. Kdyby měl za sou talentu k službě své zoufalé zuřivosti nezdařila, nikdo by neunikl jedu jeho o-

havných klů — vyjímaje snad několik pěstních dostihářů, zvyklých řezati hovada ušlechtilejší, ale silně schopných po šampaňském odchýlíti se od svých prací až i k jeho zřackovatelnému obličejí.

Podle všeho znaven nošením sebe sama, podpíral se o svého důstojného kolegu Adolfa Busarda, známého ve všech divadlech pod významnými příslotky *Kočička-Starý-Pes*. Tento starý pes má způsoby a fysionomii důstojníka kavalerie, vyšší hodnosti než Denizot, ale těžší výzbroje.

Jest to patolízalský a zarputilý bonapartista, s tvářností poněkud čínskou, plagiátor plný nestoudnosti, velemočný v *Basilovi* a nejvlivnější baryton. Stará *praktika* arcíř a z doby nejlepší! Tvrdí se, že Napoleon III. zaplatil mnohokrát jeho dluhy. Běda! ubohý sire byl by lépe učinil, kdyby byl pomohl několika ušlechtilým zhrzeným umělcům, kteří by ho byli účinně podporovali svým inkoustem nebo svou krví proti hnusné havěti, jež ho rozežrala.

Krev Busardova, ač-li jest v něm této tekoucí látky, jest poklad, jež zvláště lakotně, zdá se, schraňuje. Co do jeho inkoustu, používá ho v literatuře výlučně k pracem špediterským. Jeho oposívačská horlivost jest neúnavná. Nejraději jest považován za literárního historika, za učeného a dokumentovaného bibliofila. Přirozeně jest *molieristou*, jak se sluší na každého ducha nízkého. Jules Vallès jest snad jediným žebrákem, jenž pohrdl Molierem. Jest pravda, že Vallès byl žebrák talentovaný.

Busard se spokojuje tím, že vymazuje známky talentu jiných, nebo prostěji, obírá je napořád, bez rozlišení a bez výběru, neboť jest neschopen i talent postřehnouti. Vzpomínáte si oné důležité, oné definitivní práce tolik oznamované o Villonovi, o jeho životě a jeho době, oboháčené kusy nevydanými a všemi třežalkami erudice. Při přezkoušení se shledalo, že věc ta byla opsána úplně z *Journalu des Chartes*. Pravý autor oloupený, jemuž na veliké štěstí zůstaly ještě hodinky, usoudil posléze, že hodina udeřila, aby se ukázal a by protestoval. Vydal tedy svoje poznámky, a Busard zkrušen, potopil se v mlčení, na neštěstí velice krátké.

Co ho povznáší nad úroveň rozhodně, toť duch obchodní. Nej přesnější statistiky ustavily nesmírnou číselnou převahu jeho klientely odřenců. Wolffa vyjímaje, žádný žurnalista nemůže si lichotiti tak velikou přítažlivou mocí na tovary. Tito dva haruspikové rozdělují spravedlnost, jako Danaě přísuzovala lásku. Jsou panenští a neporušitelní právě tak dlouho jako tato rozděložněná Jupiterem. Jest pravda, že Al-

bert Wolff ukládá zemi výkupné a že Busard, méně vyzbrojený, pracuje hlavně v divadle, kde uplatňuje i své milenky. Ale na tomto trhu není mu rovna.

A Bůh ví přece, zda Germain Gâteau, praotec skupiny Denizotovy, jest nováčkem v tomto výnosném umění, jak ztučněti z práce bližního ! Tento mazlavý a bělavý Geront s pleťí trudovatého mastixu jest pod-Wolffem a libuje si v této hodnosti. Týdně chvístá v *Basilu* tapioku rosolovité a molekulární bibliografie, již se prolízává zvědavý předplatitel. Na něho jestiž vloženo, by seznamoval dvě stě tisíc čtenářů s intelektuálním ruchem soudobé Francie !

V tomto úřadě jest hrubě vlivnou osobností nynější Paříže, a nekonečné průvody začátečnických žadatelů přicházejí složití k jeho nohám tištěné plody svých bdění. Ale dlouhá prakse tohoto zaměstnání obrnila jeho srdce proti v slzách se rozplývajícím prosebníkům, jimž Sudičky špatně napřadly, a slzy stříbra jsou jedině připuštěny, by se koulely po smutečném sukně jeho nestrannosti. Tento divotvorce objevil zlaté žlly v protržených kapsách literatury. Jest Peruvincem příznivého posudku a filosofátským lamačem kamenů, potřebných k trans-tacím Reklamy.

Marchenoir, přírodou věnován a určen k pozorování hnusností sociálních, nemohl se nikdy vzpamatovati z děsu, jež mu způsoboval první pohled na tuto osobnost, o níž snad snil, že jest oškliva, ale nikoliv této jakosti, ani tohoto stupně ošklivosti. Marně se strožil a líčil, sám sobě křičel do uší, spílal si trojnásobných hlupáků, nedařilo se mu, aby dozorce proslulosti, člověk, jenž drží pod klíčem, by ho rozdělával dle svého uznání, chléb umělců, jimž by byl nehoden cítiti obuv, — i když by se mu připustila krása nějakého Boha, — by neměl přesně ohavné fysionomie Germaina Gâteaua !

Toť smyslová forma, již by na se vzala nezbytně Sprostota, kdyby se vtělila pro spásu zajatců Poesie, toť jakási Medusa sprostoty. Jest v něm cosi z lichvářského maloměstského notáře a ze starého sklepníka krčmy, z prodavače polévky dvacátého řádu, a z domovníka náměstí Pigalle, jenž prodal svou dceru vysloužilému setníku v nadpřízemí. Jest v něm zvláště cosi z nestoudného a zlodějského lokaje, trpěného pány sotva méně mrzkými, jejichž blátivá tajemství byl by vyslídil. Křáp — jednou pozdvižený ! — upadá ihned před touto úděsnou tváří, v níž bezměrná podlost spájí se viditelně s pitomostí, o níž jest se nám nezbytně dohadovati, že jest nevýzpytná !

Po pravici a po levici těchto hlav Marchenoir spozoroval několik mladých kaditelnic v ekstasi hárajících: Hilara Dupoigneta, Julesa Dutroua, Chlodomira Desneuxa, Felixa Champignolla a Hippolyta Maubeca, — žurnálových potulných pulců a romanopisců bez genia, květů rozvitých z hnoje starých v slinovatých smetích bulvaru, u nichž dlužno se bátí vzrůstu, kdybyste nedbajíce námahy k tomu potřebné, jimi opovrhovali.

Hilar Dupoignet jest hrdina z války Tonkinské, s píšťalkou v řiti, kde se vyznamenal ve sboru zdravotnickém. Vojáci přezděli mu *Pět proti jednomu*, pro jistý hanebný zvyk, který si pospíšil zjeviti svým souvěkocům v autobiografickém románě pravdě nepodobné smradlavosti. Napsal jej při svém návratu, toutéž rukou, která vykonala tak veliké služby, a takto pokryl se novou slávou, již vlastnosti jeho ducha neslíbovaly, které však hrubostí své duše dobyl prvním útokem.

Tento sebeprznitel má tu zvláštnost, že útočí na lidi, kteří se nemohou brániti. Hrdina, poslal bratru Filipovi první eksemplář svého smrdutého románu, v němž obecenstvu vědomost dává, že bratři Nauky křesfanské byli založeni jen proto, by hnilobnili mládež.

Zbabělec zřejmý, vrah podle všeho, travič zásadní, ale žhář studený, poskytuje pozorovateli lojovité zsinalosti člověka, na jehož obličej scáti stalo by se obyčejem . . .

Jules Dutrou, nejméně mladý z těchto pulců, uvádí vám na mysl zmiji, která by se byla stala lišákem jen a jen proto, by podlehl neúprosnému plešatění. Tento plesnivý odkorek stal se žurnalistou, aby měl ženy, přes své línání chlupů a svou plešatost vlasů. Písaří v listě bulvardním, pověstném výjimečnou nicotou svých virtuosů, a rozdává na asfaltě letmé úsměvy a nebezpečná stisknutí své podezřelé ruky.

Jeho hlas jest hlasem od narození vymíškovaného, který nepotřeboval nikdy žádné chirurgie, by se stal zpěvákem, a který nosí nůžky ve svém mozku.

Dutrou soudí o sobě, že jest spisovatelem, a mluví často se spravedlivým opovržením o „uličnických literatury“.

Jednoho dne kdosi jmenoval Chlodomira Desneuxa jistému slavnému romanopisci. Běželo o to, dosáhnouti od tohoto pontifa, všemocného tehdy ve *Voltaireovi*, by byl do něho nápomocen začátečníku, hloďdanému prý bídou, a zajímavému se všech hledisek. Mistr se dal nakloniti a podařilo se mu vpraviti řediteli řečeného *Voltairea* román od Chlodomira. Tento vyloudí ihned trochu peněz, upláchne se svým ru-

kopisem, uveřejní jej jinde, stane se přítelem Arthura Meyera, jenž mu světuje jakýsi soudcovský úřad, a jen jak se mu prvně naskytne, vláčí svého protektora ve stokách.

Tento Merovingec jest stvůrou Dulaurierovou, který se nepřimluvil u nikoho, by mu byly dány peníze, který však byl mu veslem svou zkušeností a učil ho, by se stal něčemu podobným.

Síla Chlodomira Desneuxa jest snad v jeho úsměvu. V úsměvu šeredném, jenž mu odchlipuje dásně a odkrývá zuby nějakého vlka. Ale jest to spořádaný vlk velmi vychovaný, který stahuje své fafáky na nejvzdálenější vyskytnutí se možného klacku.

Snadno ho poznáte po jeho clergymanských svrchnících, zapínaných lékořicovými kuličkami, a dle jehozvláštních kamizol, šněrovaných v zádech, z olivového sametu starého fauteuilu, — tyto poslední otrocky kopírované dle Lécuyera, jehož dandysmem vznešeného přechovavače nevěstek silně nasáknul.

Má to společné s Denizotem, že by se činil za hrůzovlády v nějakém roztomilém úřadě komisaře při guillotině. Seč by byli, oba tito závistníci stlnali by hlavy, by se pomstili, že byli šťastnými nemohoucníky.

Marchenoir neměl se proč báti, že Felix Champignolle se k němu přiblíží. Tento mladý bandita, s tvář nespolehlivého pacholka, byl příliš opatrný, by se dostal na dosah ruky, jejíž sílu znal. Nybylo mu neznámo, že Marchenoir byl přítelem ubohého literáta, jemuž on, Champignolle, připravil tragickou smrt, vehnav ho do zákeřnictví jakéhosi souboje, ba pod jakousi záminkou snažil se vytrátit, vida vstupovati zoufalce. Ale příliš by se byla pochopila pravá pohnutka tohoto odchodu, a politika ho přiměla, že setrval. Marchenoir pak neměl příliš své energie pohromadě, i držel se v pokoji, čekaje lepší chvíly. Jaký tanec, potom!

Champignolle jest z nejpozoruhodnějších osobností v tom smyslu, že má výraz dokonalého lotra uprostřed tlupy hrdlořezů, kteří při něm podobají se nevinným buržoům. Vyjímaje nějaký statečný nebo duchovní čin, možno říci, že jest naprosto všeho schopen. Jeho nestydatost jest beze vzoru a bez předchůdce. Jest jediným literátem, jenž se odvážil uveřejniti knihu, nakradenou odevšad, skoro bez výjimky, a zrobenou z výstřížkův a zkrácenin, uzmutých knihám nejznámějším, bez jakékoliv změny, ba i bez nevyhnutelného přizpůsobení k vlastní látce. Ba divíme se, že tato smělost měla meze a že nevydal, jako by je sám sepsal, *Jezero Lamartinovo* nebo některou z *Ďábelských* od Barbeye d' Aurevillyho. Ale jest snadno pochopiti esthetické ovoce takové metody.

Osoby syčáka tohoto zrna nestrpěli by ani čtvrt minuty ve společnosti zlodějů hlavních silnic, v níž by kolovala nějaká míza mužné solidarity. Společnost literární ho přece se ctí přijímá, a ráda se stěsná, by ho pohodlně usadila. Jest stavěn za vzor soupeřnictví a závodění *mladých*, kteří baží po jeho dovednosti a plují s vřavou a v shluku v jeho brázdě.

Jeho síla jest ostatně dosvědčena ostražitostmi, jimiž jste povinni se ohraditi, když ho přijímáte. Nejen jest radno skrytí pečlivě všechny papíry nějaké důležitosti, ale třeba ještě bdíti a míti pozor na mrštné ruce návštěvníkovy, tak dlouho, pokud postává na místě, kde lze něco vzíti.

Chamfort doporučoval ctižádostivcům polknouti ropuchu každého rána, dříve než jdou ven, bysi našpoulili ústa. Champignolle vynalezl něco lepšího. Prožil jitra svého života tím, že dráždil všechny mimojdoucí, jejichž bota uměla prospěšně zaduněti, by mu uštedřili kopanců do zadnice, a když se mu jich nedostávalo, dovedl jich vymámiti.

Možno tedy vše předpovídati dobrodruhu takového rázu. Žurnály vyprávěly o dojemném obřadu jeho sňatku s mladou přítelkyní *Paní Valtessové*. . . Kam to dotáhne od nynějška tento mladý vítěz, který začal sotva včera, vplížujese jako štěnice stěrbinami parket, a pro kterého brzy žádný portál, žádný triumfový oblouk nevypne se dostatečně nad pádu?

Posléze Hippolyt Maubec, *první novinářský zpravodaj* Paříže, jak sám sebe označuje. Považuje se aspoň za nejbystřejší čich a za nejvytrvalejšího slídila mezi všemi těmito psy žurnalistu, jejichž heroický úřad spočívá v tom, by zavedli do soukromého života soudobých výtečnicků rozkřičené rejdy, jež právo vojenské pokutuje púltuctem kulí do míst, v nichž se dohadujeme srdce. Toto řemeslo vyžaduje především čela a žaludku. Co do ducha, toho jest třeba právě tolik, aby se uvidělo zavčas, kdy hořčice zaštípe v nose bližního, nebo by se přijímaly kopance rozvztekleců s úsměvem gladiatora zpravodajství.

Přece však toto žáducí místo nedovedlo ukojiti jeho tužeb; improvisoval se tedy Hippolyt Maubec moralistou, ukládaje své rady do proslulého žurnálu, jímž se napájejí republikáni *počestní*, v němž se usazuje a zařizuje — přes sousedství Sarceyovo, — by byl nejošklivější housenkou tohoto listu špatného fíkovníku, jenž činí viditelnějšími hanebné části naší soudobé historie.

Jest obdařen jakousi syfilitickou a dírkovanou tváří, s kožnými, ustavičně štavnatými bouličkami. Toť přesně opak jeho *řasnatého* a strupovatého kolegy, Julesa Dutroua, jehož prašivina jest suchá. Když

kapalná vlhkost hrozí zatvrdnouti, stlačí jemně neštovičky, tuhovitě na prosakování, a tak hlen sviňstva vystříkne. Běda tomu, kdo se pak nalézá před jeho ohavnou tlamou!

To nevadí. Kramáři a obchodní cestující, kteří čtou vytrvale *jeho* žurnál, posílají mu spousty úzkostlivých epištol, jimž odpovídá veřejně s vlasteneckou horlivostí, stěží překonávanou neslýchaným směšným jeho augurského tonu, neboť tento jedovatec jest pro ctnost a tento navštěvovatel pajzlů pro počestnost.

Jestobáván jako moucha morová a pln *sněživých* znalostí o domněnkové moralitě těch i oněch, i ponechávají mu bez odporu veškeru autoritu, již chce nabytí, a špinavý náš dareba těží z ní, organisuje k své potřebě jakousi královskou moc vyzvědačství a zastrašování. Dává takto hesla veškerému tisku, organisuje pohoršení, ustanovuje hluk pověstí, zavádí mlčení, a poněvadž jest stejně učeným udavačem jako obávaným spoluvinníkem, všechno se třese před jeho všemohoucí sprostotou.

A jest to právě kralování, třikrát legitimní prvenství, neboť nikdo, — ani Albert Wolff a Valerian Denizot! — není níže, blátivěji poznamenán, více zbaven talentu, více nezranitelný v citech řádu vyššího, nemožnější potupení!

Jest to věru všechno? pravil si Marchenoir, konče tento výčet. Těch několik statistů, které ještě vidím, nezdá se mi býti z tohoto plavidla. Nejsou tady než aby doplnili počet a by ukojená marnivost Beauvievierova plesala. Když však přece pomyslím, že tohle jsou živitelé intelligence! Jsou skoro všichni vyzdobeni řády. Bůh pomoz! Co nevidět budeme míti Okrouhlý Stůl! Co se mnou bude uprostřed tohoto rytířstva?

Na tuto úvahu smutek nesmírný ho zaplavil a malomyslnost bez mezí. Pocítil krutěji než kdy jindy svou nemohoucnost. Zbaven vzpružiny bohatství, zamilován do všech poplvaných velikostí a vznešeností, a sám proti všem! Jaký osud!

Ah! Kdyby běželo prostě o boj fysický v plném doupěti, našel by dosti srdnatosti, by s nimi se všemi podstoupil boj a by je všechny povraždil. Aspoň měl by útěchu, že by jim draho, hrozně draho prodal svou kůži! Tato marná myšlenka ho rozjařila. Předstoupil by jako bludný rytíř, bez korouhve a bez groše, před tyto vysokánské patentované barony žranice a lupičství. Čelil by jim ve jménu Panny a svatých Andělů, ke cti Krásky, kterou zapřeli, a k pomštění slabého, jehož vražedníky jsou. Vypustiti duši pod návaem této sběře, bylo by toho tuze třeba, ale vydechl by v purpuru koberce krve!

Místo této vznešené smrti bylo třeba nadíti se hanebné a nekončivé moderní agonie chudého umělce, který se nechce przniti. Bída, Aristokracie ducha a Neodvislost srdce, -- tyto tři odstrašující sudičky, které ho líbaly v jeho kolébce, — poznamenaly na něm zvláštní zalíbení svých bronzových útrob, málo obyčejným přepychem všech darů při narození, jimiž plývají svým oblíbencům. Ubohý Marchenoir byl z těch

lidí, jejichž veškerou politikou jest obětovat svůj život, a jež jejich vlčí hlad po absolutnu ve společnosti bez heroismu odsuzuje předem k ustavičným porážkám. Nejbožšnější odvaha nezmůže v tom ničeho. Sublimního Gauthiera z *Nemanic* by dnes hbitě vstrčili do šatlavy, a již to bylo silně krásné, že nestrhnutelný pamfletář neoctl se až dosud v tmavé díře.

Viděl v neblahé jasnosti neslýchanou nedostatečnost svého úsilí a děsivou bezúspěšnost svého slova ve světě tak se protivícím jakékoliv pravdě. Zdálo se mu, že byl na planetě odumřelé a bez ovzduší, podobné mlčenlivé luně, kde nejhromovější nášky nezpůsobily by hluku atomu a nebylo by možno se jich dohadnouti leč neslyšným pohybem rtů . . .

Jeho spolupracovníctví v *Basilu* bylo rozhodně chimerou, nesmyslným snem, který by nepotrval tři dni před obchodnickým předsudkem noc neměnití na běžném všednu intelektuálních krčem, v nichž moderní ibecenstvo zvyklo se cpátí. Ostatně jeho nerušená samota v pozadí salonu, kde všichni ho zanechali velice na pokoji hned po strojeném výlevu první minuty, ukázala mu dosti oddělujících propastí, a žádná úvaha by ho nepřiměla, by je přestoupil a tak sestoupil bratrsky až k těmto hlístám intelligence!

Od nějaké chvíle pozoroval netrpělivost hlasitě vyjadřovanou některými a zjevný nepokoj všech. Čekali kteréhosi posledního hosta, by se zasedlo ke stolu, a jistě že to byl někdo důležitý, podle úzkostlivé rozpačitosti hospodářovy.

Dvěře se posléze otevírají, a Marchenoir vidí, jak se zjevuje ten, před nímž všecken žurnalismus bledne, novinář nekonečný, převznesený Minos pekla literatury, báječný sultán divadelní kritiky, nehynoucí Manitú obecného smýšlení, Meroveus Beauclerc!

— Ničeho tedy nebudu ušetřen! zaúpěl u sebe skrušený samotář. Na tohoto jsem zapomněl. Kdybych byl předvídal jeho příchod, Beauvievier nebyl by mne snadno svedl k svému žlabu. Teď však jsem chycen do sklopce tohoto pekelného oběda, i jest nezbytno obrnití se trpělivostí. Ale, hrome, ať tady z nich nezhloupnu! . . .

Meroveus Beauclerc jest z normálních škol jako Tinville, jako Prévost-Paradol, jako Taine, jako About, s nimž byl důvěrně znám. Přísluší znamenité posadě oněch universitních pedantů, jimž Francie jest zavázána za jedinou hanebnost, které jí doktrináři a republikáni nezanechali a po níž tolik toužila: nejvyšší optimismus školovců štěstěny.

Jenže Meroveus Beauclerc je všechny překonává. Jest to školovec nejjasnější, neproměnlivý, nezničitelný, naprostý.

Nevidíme, ke komu ho přirovnati leč k Arnoštu Renanovi. Toť jediný vzor, který mu osud vzbudil. Spisovatel *Života Ježíšova* jest vskutku měch dokonalého blaha. Nadmutý dary štěstěny, která bez přerušení ho jimi plnila, poskytuje pozorovateli zjev výjimečné vodnatelnosti zdaru. Získal pověst velikého spisovatele, aniž kdy psal jinak než lecjaký školový pedant, proslul jako filosof, že zpřežvýkal stoletá pochybování, na všech sněmech lži vychválen byl jako kritik, — ký div, že se mu klanějí v salonech a obsluhují ho na kolenou v síních. Jest Bohem duchů zbabělých, svrchovaným Pánem duší přirozeně otrockých, a psycholog Dulaurier se rozplývá před tímto sluncem *dilettantismu*, o jehož „sensibilitě“ vypravuje. Bude-li historie XIX. století někdy psána, toto neslýchané slovo bude sebráno jako drahý kámen dokumentární, ceny nevýstižné. Spokojí se s ním, aby nás posoudilo všechny, běda! Ale co záleží na této budoucnosti šťastnému Budhovi Vysoké Pařížské školy, jehož břicho plné slasti jest láskáno takovými Eliaciny?

Meroveus Beauclerc jest sotva malounko méně olizován než tato modla. Jsa ihned pod ní, jest nejnesmírnější mezi našimi pontify. Přes to byste ho neuznávali, kdybyste se snažili obeznámiti se ať s jakýmkoliv dílem, jež vyšlo od něho. Beauclerc není ani básníkem, ani romanopiscem, ba ani kritikem. Není však ani historikem nebo filosofem, a nikdy neučinil nějaké knihy nebo ať čehokoliv, co by se jí podobalo. On jest školovec, bez epitheta, Školovec tohoto věku, rádce a opakovatel dobyvačné prostřednosti.

Některí ho nesprávně pojmenovali „Dobrý Smysl dělá člověka“, což by vyžadovalo jakési výšky rozumové, urážející jeho současníky a popřené vesměrnou popularitou, jejíž kouzelný jetel spásá po dvacet let v nejnižších polohách všech plání. Toť *Obecný smysl*, dlužno říci, když již mermomocí byste rádi nějaké vtělení.

S výhradou Alberta Wolffa, — který chyběl nevysvětlitelně na tomto šibeničním kongresu, — jest jediným eksemplářem člověka, je-muž se podařilo zmocniti se vlivu skoro bezmezného, aniž kdy *něco* učinil, co by snad bylo záminkou k zabrání jeho třinožky. Podružné věšteinny, o nichž zmínka výše, mnohem méně budí úžas. Předně, jejich úvěr jest menší a skoro žádný v přirovnání s jeho úvěrem. Potom mají vzhled, jako by byli něco vysoukali ze svých stfjev. Takoví Dulaurierové, Sylvaini, Chaudesaiguesové, Vaudoréové, ba i Tinvillové

mají aspoň zevnější tvárnost pravděpodobných individuí. Jeví se, jako by byli psali, a zhovadilé obecenstvo, jež je uctívá, ospravedlnilo by snad sliz svého kultu, udávajíc přeludy knih, podepsaných jejich jmény.

Beauclerc nemá naprosto nic než obecný smysl, a v tom, jak o něm pověst běží, neměl nikdy rovného, a za nic by tomu tak nebylo, kdyby nebyl prvním ze školovců. Ale toho jest dosti, zdá se, k diktatuře inteligencí. Nestor de Tinville s veškerou svou moudrostí jest jí zdrcen. To proto, že Meroveus nepotřebuje žádného domyšlivého vzezření, aniž jaké slavnostnosti, by zjednal váhy svému slovu. Tak všude přichází vhod, že mu stačí ukázati se a vykoktati ať cokoliv, by jáсот a plesání zavznělo. —

Na veřejných konferencích, jimiž tak bezměrně vzrostla jeho sláva, jest nicotnost jeho přežvykavého žvanění, jemuž se tleská, jakýmsi zázrakem, až po něho nezakušeným! Tento paradoksní a ohromující fakt pro cizince, neupozorněné na naši hroznou zchátralost, jest tolik neslýchaný, že nemožno se o něm zmíniti zevrubně a nemíti vzhledu nějakého pomlouvače. Obecný Smysl, jehož vlastností jest rozprostírati koberce pod nohy davů, má tu mythologickou výsadu, že sílí snižováním sebe a svá vítězství klidí plížením se po zemi. Beauclerc co žije, zmenšuje se a snižuje se s vytrvalostí vůle, která by stačila jinému člověku, by uletěl nad hvězdy, i dospěl tak *nízko*, že se jeví, jako by se ztrácel tam dole jako v hloubce nebes! Vznáší se obráceně, při dně propasti, a jeho síla přitažlivá jest totožna se zákonem gravitačním. To jeho kořist vrhá se na něho. Jemu jest se jen pootevřítí, by přijal hmoty těžké a výkaly.

Jest v tom již tak daleko, že nepotřebuje znáti ani za mák to, o čem mluví, a pranic nečistí knih, jež, jak se domýšlí, soudí ve svých klábosech. Dvě nebo tři sakristijní modré punčošky, oddané jeho svatostanu, čtou na jeho místě, a jejich suggestivní poznáměčky stačí tomuto intuitivu. Tehdy jaká radost potupiti krásné dílo, když nějaké nalezne, vyváletí je v blátě své analýsy, snížití je na úroveň rypáku svého posluchačstva!

A žurnalista jest k obrazu konferenčníkovu. Jeví se zde jako tam trestem, neskonalým ohnušením, živoúčivadou společností dostischlíp-lé, by neměla již vědomí postojů, k nimž ji dohánějí, a chrchlů, jimiž ji krmlí. Neměl-liž tento Beauclerc nestoudnost, že se chlubil v nejneuvěřitelnějším feuilletonu, že jest Minotaurem divadelní kritiky a že vybírá pravidelné daně na začátečnicích smilněním s těmito začátečni-

cemi, jimž jest nezbytně projiti jeho rukama, pod trestem osudného neúspěchu!... Zdá se, že takové rozhlášení jistě by přivodilo svému autoru ať na kterémkoliv místě globu bouři hulákavé nevole, křik zatracení, až by se odskobila všechna svítící tělesa oblohy. Naopak všeobecně bylo mu tleskáno a tajně záviděno. Tento halama pluje s jasností v kapalném sviňstvu, a má moč vše v ně přeměnit, k čemu se přiblíží. Toť Midas bláta!

Jeho šeredný čumák, o němž možno věřit, že jest ztvárněn, by vzbuzoval hnus, přidává nejspíše k závratí jeho uhránčlivého ožralstva. Často ho přirovnávali ke kanci, z neodpuštělného zapomenutí skulpturální velikosti tohoto divokého zvířete, stíhaného Bohy. Tohle jest nějaká uzenina a nikoli zvěřina. Bukolické pojmenování selete nebo čuněte jest již skoro čestno pro tohoto nájemníka Hanby. Ale buržoové si libují v tomto symbolickém obraze všech hovadstev, jichž duše jejich jest plna, i domýšlejí se o něm, že jest proslulostí dosti biskupský, by je platně rozhřešil z jejich uhrovitosti.

Příliš zřejmo, že oběd Beauviviérův by se byl nezdařil bez tohoto posledního soustolovníka, jehož jedině Wolff by mohl nahraditi. Všechny kategorie vlivů pérem byly teď zastoupeny u žlabu nového satrapy, od mastodontů až k syrovýmroztočům. Nezbyvalo již než posaditi se nastůl.

Potravin bylo hojně a byly vznešeně ukuchařeny. Nějakou dobu nebylo slyšeti než mlaskání čelstí a cvakot stolního náčiní, což vespod provázelo škytavé kručení počínajícího řhání starých. Šeptavé klepaření vlnilo se neurčitě kolem stolu nesmírného, úvod to hlavní rozprávky, jež se snažila zpřesnit. Krátké citoslovce, přerušované výkřiky, bázlivé dotazy, předhistorické šprýmy a tercierní vtípy rýhovaly sem tam veselý šumot, očekávající, až se rozezvučí jako fanfára rozdrážděny silnými víny.

Beauvivier, po pravém boku maje Marchenoira a zacpán na levo Chaudesaiguesem, usiloval dosti marně o to, by zavedl přes vlastní svou osobu proud srdečné električnosti mezi oběma svými bezprostředními sousedy. Marchenoir, nepřístupný jako cimbuří jíním pokryté, odpovídal, žvýkaje, s boreální stručností, jež vzbuzovala pokašlávání Chaudesaiguesovo.

Přes to Propercius stejně důvtipný jako trpělivý, dohadoval se, že náš poustevník na konec vzplane jako hořlavina ve vûkolním kyslíku všeobecné hlouposti, a že pak vyvrhne nějaký z oněch mocných *paradoxů*, jak věděli, že má v obličejí, a jichž příslibení vklouzlo potměšile k některým uším, činíc část jídelního lístku tohoto prapodivného kvasu. Ba dal i machiavelské instrukce, by byli velice pozorní nenechatí ho vydechnouti žízní . . .

Po nemálu bzukotu a nesouvislosti projevů rozprávka posléze se ustálila u druhého konce stolu a upjala se na včerejší událost, o níž všechny žurnály se rozhlaholily. Běželo o souboj, jak nešťastný, tak směšný, jakéhosi katolického kolegy, zázrakem dosti neodvislého a dosti

odvážného, by napsal knihu proti židovské společnosti, ale dosti nedůsledného, by přijal *skřivení ocele* s nejrozkřičenějším představitelem této havěti. Nuže, tento souboj byl velice neblahý. Žid prostě zavraždil křesťana, k jednomyslnému potlesku semitské sebranky, a trestní soud, proniklý úctou k této mocnáře, nezavedl proti vrahu ani vyšetřování. —

Samosebou se rozumí, že nikdo mezispoluhostmi nevzdychal hořce za obětí. Většina podporovaných Synagogou nebo čeledinů vyšší společnosti židovské považovala by za velmi špatný vkus, citlivěti nad spravedlivým potrestáním posedlého, který hnal nestoudnost až tam, že scal na Zlaté tele. Nebylo možno požadovati, jášku, aby romanopisci tak služebníčtí jako Vaudoré nebo Dulaurier rozhořčovali se tím, co působilo radost jejich pánům.

Přetřásala se tedy jediné *nesprávnost* této potyčky se stanoviska sportu, aniž nějaká myšlenka nebo nějaký cit měly nejmenší naděje, že by si směly vyhoditi z kopýtka v tomto žvatlotu. Beauvivier doufal přenáhleně, že jeho divoch teď vzplane.

— Co myslíte vy o této aféře? otázal se ho.

Otázka, přicházejíc od tohoto žida, zdála se zvláštní Marchenoirovi, jenž pochopil, že by rád obrátil na něho pozornost, i rozhodl se ihned rozrušiti svým nejnepokojivějším klidem zlomyslný skepticismus svého tazatele.

— Myslim, pravil, že jest to hloupá afféra. Co chcete, bych řekl o nešťastníku, jenž dokazuje až k zřejmosti na několika stech stranách, že židé jsou zloději, zrádci a vražedníci, plemeno nemanželských prasat, zplozených psy bastardy, a jenž si pospíší hned potom přijmouti souboj s nejmrzčejším mezi nimi? Neboť tento ubožák vyvolil — kde kdo tomu přisvědčí, — protivníka nejschopnějšího, by ho zardousil směšně, i když by předpokládal, že jiný způsob nebyl by se podařil. Srdnatost této nesmyslné oběti jest ostatně nesporná. Jeho kniha, ač špatně stavěna a ještě slaběji psána, zjednala mu dosti cti. Bylo mu zle zapláceno, že si jí žádal více. Co do vlastních okolností souboje, ty jsou mi lhostejny. Známa povaha vražedníková splnomocňuje i nejméně ve věci obeznámeného Pařížana, by předem směle usoudil o zavraždění. Jen štěstím pro něho, že nejsem bratrem nebožtíkovým...

To bylo odřikáváno výtečným přízvukem, jemuž se sám Marchenoir podívil. — Rádí by mne poštvál, bych říval jako mladý daněk,

myslí si, povím jim vše, čeho si budou přát, s toutéž tváří, jako bych pořádal partii macatých sklepnic nějakého restaurantu.

— Co byste tedy učili? zeptal se Denizot, jenž se považuje obecně za orakulum v oboru *ctí*.

— Skolil bych ho bez řečí a bez hněvu . . . ničím jiným leč holl, odpověděl líbezně Marchenoir, hlídaje do svého talíře, by neviděl monoklu nejduchaplnějšího z našich kronikářů.

Pozornost stala se všeobecnou. Vzpurník vzbudil viditelně zvědavost. Vzpomněl si šťastně na „úplné vítězství“, jímž ho Beauvívier ujistil včera propouštěje ho, i přitáhl se zvláštní silou své uzdy.

— Rozumím-li dobře, pravil vikomt de Tinville, nikoliv bez jakési povýšenosti, zavrhuje naprosto obyčej souboje?

— Naprosto. Chtěl byste mne, pane, poučiti, kterak bych mohl ho nezavrhovati? Abych nemluvil o jistém příkazu náboženském, jenž by byl málo pochopen a k jehož vysvětlení neměl bych snad odvahy, jest toto, čeho se příliš zapomíná: Souboj jest hrdinstvím šlechticů, a my jsme *špindlové*. Vznešení špindírové snad, ale na konec nezhojitelní špindírové. Vyjímaje několik vzácných osobností, podobných vám, — jejichž předkové ztekali kdysi hradby Jerusalemské nebo Antiošské, — nevidíme, že se lišíme znatelně od oněch chrapounů, jimž se dostávalo dvou náramných klacků a uzavřeného pole široké jámy, by tam po dvou vyrovnávali své hádky. Přiznávám se, že směšno meče v ruku lidí našeho druhu vždycky bylo pro mne zarážejícím. Bylo by tedy dokonale marno vyzývati mne na souboj. To-li jest vaše myšlenka, jest ku podivu moudrá, a dělá největší čest vaší pronikavosti. Ba prohlásím vám, že v mých očích pravá urážka začala by právě v této chvíli. Myslel bych, že mne považujete za jakéhosi katolického kašpárka nebo za nějakého pitomce, a můj hněv by se vzbouřil v minutě způsobem dokonale překvapujícím.

— Ale přece, pane zpátečníku, zavřeštěl ihned Rieupeyroux v obveselujícím přízvuku čisté gaskonštiny, která nezbytně roztrhla ve dvě velarium všeobecné vážnosti, jste dosti násilnický, zdá se mi, když útočíte na své kolegy, a bylo by snad spravedlivo, abyste jim neodpíral zadostučinění, jichž mají právo od vás se dožadovati, když je vláčíte v blátě. Jest věru příliš pohodlné ohraditi se katolicismem, by se uniklo všem důsledkům činů a slov!

Marchenoir, který usmívaje se srkal ze sklenice nejlahodnější

Hradní, a kterého troubivá šprýmovná slátanina tohoto markýze z krajů Spilání a Všiváctev zajímala, odpověděl mu v dokonalé mírnosti :

— Kdybych byl zpátečníkem, jak pravíte nesprávně, můj pře-sladký mistr, viděl byste mne tak vroucím, jako jste sám, ke všem o-bratům a výpadům šermířským a ke všem druhům turnajů a koleb. Jest tomu naopak ; poněvadž jsem nejpředbívavějším pokrokářem, průkop-níkem nejzazší budoucnosti, pohrdám těmito přežilými kousky. Tvrdíte, že jsem násilný. Bůh však ví, jak se držím na uzdě, neboť bych mohl býti mnohem násilnější ! . . .

Co do krásných duší, jež moje spisy zarmucují a trápí, kdo jim brání, aby zase mne tímž způsobem netrápily ? Byl bych nejnespraved-livějším z utrhačů, kdybych se mrzel z odvety, byť pitomé. Slévám a řezu své projektily, jak mohu, s největším uměním, a přivádím se na mizinu vybíraje za tím účelem nejnákladnější hmoty. Jedním z mých snů jest býti klenotníkem kleteb. Ale nepožaduji, aby moje pancěře byly samé drahé kameny a by se dávaly do kramářských bud. Děláme, seč jsme, a bylo by ode mne neslušno odpírati volbu zbraně obranné ať kterémukoliv syčákovi, na něhož bych útočil. Stihám-li nějakého tchoře s mečem v ruce, a bojuje-li proti mně břečkou své zadnice, toť naprosto jeho právo, a nemám, co bych řekl. Jest volno každému uve-řejniti, že jsem banditou, padělatelem, bosákem, kuplířem, ba i bíbcem. Přijímám tato slovíčka s lhostejností, o níž byste nedovedli udělati si správné ideje. Na mou tě věru, netřeba na mne požadovati více, neboť stavím proti těmto násilnostem nejnestoudnější rozmar . . .

Zemru jistotně, aniž pochopím, co znamená slovo *zadostučiněně* ve smyslu, jak chtějí soubojníci, by se mu rozumělo. Nezbraňuju ostatně nespokojencům nastaviti mi své frňáky, zdá-li se jim prospěšno, vyko-návají toto transito. Moje bydliště jest známo každému a nikterak opa-třeno katolickými nebo jinými *ohradami*. Moje dvěře se otevírají snadno, tak dobře jako moje okno, ale neradím žádnému srdnatci, aby si zvolil své nejdražší přátele a vyslal mi je jako svědky. Dopřál bych jim asi tři minuty zdvořilosti, a jak by vypršely, možná, že bych jimi hodně po-šramocenými vyrazil dvěře, by se léčili nějaký čas z potřeby dobíratí si samotářů v jejich poustevnách.

Leonidas, kdysi zvalchovaný pamfletářem, teď zjevně zmrskán mnohými slovy tohoto vážného výsměchu, otvíral ústa, by ještě mluvil, když Beauvívier ho zastavil rázným gestem.

— Dovolte, milý Rieupeyroux, debata jest uzavřena. Vzburcoval jste pana Marchenolra, by obnovil prohlášení již stará a jež jsme již dávno slyšeli. Snad nedoufáte, že vám k libosti pozmění svá hlediska nebo své city. Náš host jest člověk eksotický a z jiného století. Má jiné ideje o cti než my, ale tato rozbihavost nemá dosahu, poněvadž jeho osobní neohroženost jest nesporna.

Ba s tohoto posledního hlediska myslím, že jeho kroniky budou užitečného pohoršení v čele *Basila*. Hlel nevidí-li v tom nikdo nic nevhodného a ráčí-li autor k tomu svoliti, dodal obraceje se k svému sousedu, byl bych toho mínění, aby nám četl hned teď článek vstupní, který uveřejním pozítří, a jehož korektury jsou právě na mém stolku. Myslím, pánové, že vaše překvapení nebude prostřední. Bylo by vám nějak odporno poskytnouti nám tohoto intelektuálního potěšení, pane Marchenolre?

Tento zdráhal se minutu, potom se odhodlal. Cítil neurčitě, že již Beauvivier hledal chvíly, až by ho mohl zostuditi a zpřerážeti mu páteř tím, že by ho znemožnil, protože ho hnal k tomu, by četl tuto filipiku, v níž dvě třetiny spoluhostí bylo zpraskáno. Ale pouhé pomyšlení na takové nebezpečství v něm rozhodlo, — byl z těch hrdých koní, kteří se rozpárají na bodáky, ržajíce rozkoši trpěti!

Marchenoir se vyznamenával skatologickou bohaprázdností. Licoměrná upejpavost vrstevníků Arnošta Renana přísně ho kárala za sterkorální energii jeho anathemat. Ale u něho bylo to cosi, s čím bylo třeba spřátelití se. Viděl moderní svět se všemi jeho idejemi v oceáně bláta. Byla to v jeho očích Atlantida, pohroužená do noční stolice. Nemožno mu přijít k jinému pojetí. Jinak zase jeho poetika spisovatelská vyžadovala, aby vyjádření jakékoliv reality bylo vždy přiměřeno k vidění ducha. Proto také obyčejně bylo mu nejnevyhnutelněji nezbytno, by se odvracel od života soudobého, nebo by jej vyjadřoval v odpuzujících obrazech, jež pouze citové rozmlcení mohlo uvítati s potleskem. Článek o pornografickém pohoršování veřejnosti, který dal Beauvievierovi, byl v tomto genu síly neslýchané. Byl to Vesuv řevavějších kalů.

Jakmile byl doháněn k nebezpečnému skoku své četby, náš nešťastník, poněkud přehřát přílišným jídlem, jež do něho vecpali, počal ztráceti tu vhodnou opatrnost, která ho uchovávala až dosavad před špinavou důvěrností tohoto stáda, jehož okolí se podroboval. Zjišťoval s radostí plnou bázně, že jeho ledový krunýř tál zjevně anormální teplotou této žranice. Co přicházivalo potom, to příliš věděl. Šelma se v něm probouzela, aniž tomu mohl zabránit, a to, s čím se před ně strojil, — ať jakýmkoliv způsobem by se do toho pustil, — jevílo by se tím více jako výzva, že by se ještě více rozechřival, přizpůsobuje svůj hlas a gesto k diapasonu svých útočných period. Přese vše na konec přál si této četby jako průchodu chorobných látek z propíchnutého vředu. Nesmírnost hlouposti nebo hanebnosti, jež slyšel již hodinu, volala po výbuchu.

Vstal tedy hned, jak Beauvívler mu dal balíček korektur, i nastalo hluboké ticho, neboť zlovolná zvědavost posluchačů byla vrchována.

— *Vzbouření Lejna . . .*, článkoval zvolna náš hromovládny ble-skometec. —

Jak toto bylo vyřčeno, školovec Meroveus, vytíraje právě kapes-níkem nečistou klejovitost svých nemocných očí, bezděčně škulí tělem.

— Slibný titul, pravil. Pan Marchenoir se nezměnil. Jest stále za-milován do výkalové výmluvnosti.

— Pánové, prosím vás, zasáhl ihned Beauvívler, žádných ko-metářů! —

Marchenoir, nikterak nezmaten, četl bez přerušení tři sta řádků svého článku. Měl hlas surmovky, dosti podobný svému stylu, obludně řečnickému a vypočítanému, zdá se, pro nadávání. Četl *špatně*, jak se sluší na každého proroka. Vzduť a hlučný, tento věstec rozpoután, byl pln vzlyků, katafalků a hulákání. Drněl po hlavách čtverospřežnými dvoukoláky Masopustního Úterka a hromovými katanskými kárami. Měť jízlivé něžnůstky, kousavá pochlebování, slavnostní vyhubování. Slovo sprosté, jehož užívání bylo bylo mu tak často vytýkáno, uměl podivně zakřičeti, jako by sám sobě byl množstvím, a toto slovo stávalo se vzne-šeným, zrovna jako zoufalé proklínání celého zástupu.

Přihodilo se, co Malchenoir jindy již vídal. Mlčenlivá nehybnost těch, kteří ho poslouchali, proměnila se v ztrnulost. Ni hlesu nevzneslo se z této hromady lidí tupených, peskovaných, šlapaných, řezaných s krutostí neslýchanou a s násilnickou autoritou trhaře otroků. Vyjímaje dva nebo tři, kteří ho již slyšeli, přítomní nikdy si nedovolili podezřívati něco podobného a nevzpoměli si ani, by se nad tím rozhořčovali. Beauvívler sám, jenž přece četl článek, jenž však ho již nepoznával, že takto byl přednešen, s obtíží se probíral ze svého překvapení.

— Na mou věru, pánové, pravil, dokonale upřímný, přiznejte se, že to, co jsme právě slyšeli, jest zarážející. Jsme sami sobě povinni, bychom zde potleskem všechno shroutili, a zatleskal rukama. Ostatní, odklížení ze svého úžasu a unešení příkladem patronovým, tleskali k vyvolání nějakého srocení.

Ale, . . . pane Marchenoire, mluvil dále vrchní velitel *Basila*, — obračejte se na svého hosta, který právě se posadil po neznatelném úklonu hlavy, — neznal jsem u vás této tragické síly, nad níž ještě více žasnu, ujišťuju vás, než nad vaším talentem spisovatelským, jehož si, o čemž vy nevíte, na výsost vážím. Člověk aby se tázal, proč nejste u

divadla. Stal byste se tam mistrem a Bohem . . . Není-liž to vaše mínění, Beauclercu ?

Veliký Sentenciář neměl kdy spořádati si svých názorů. Tato poslední slova působila na Marchenoira dojmem strašného poličku. Zřejmá upřímnost Beauvívierova v této chvíli učinila posléze, čeho podskočná zloba nemohla. Vlkodlak opravdu se rozzuřil. Zbledl a jeho oči zčernaly.

— Dovolte, pravil, vztahuje ruku, jako by ukládal mlčení hromadě chlupatého masa, jež právě byla brána v potaz, a jež se strojíla odpovědět, mínění páně Beauclercovo jest pro mne bez zájmu. Ba vroucně si přeju, naprosto ho neznati, a dívím se, pane Beauvívier, že ve vás vznikla myšlenka posaditi mne za svůj stůl, by důstojnost mé osoby byla vydána na pospas znaleckému ohledávání. Byl jsem dalek podezíratí, že četba, které jste právě tleskali a k níž jsem se uvolil jen proto, bych se vám líbil, bude hned zámlinkou pokořující chvály, kterou mne zahrnujete, a ještě urážlivějšího dobrozdání, jehož se ráčíte dovolávatí Beauvívier, překvapen, zvolal :

— Jak jest možno, milý pane, že převracíte do té míry moje slova a moje úmysly ? Opravdu, nedohaduju se, čím jsem vás urazil . . .

Mnozí mluvili najednou. — Jest velice špatně vychován, tento katolík ! pravil Beauclerc. Veuillotem pokousán vztekł se i on, připojil Tinville. — Jiné výkřiky téhož druhu běžely od konce stolu ke konci. Psínek, na chvílku zkrotlý, našel svou tlamu.

— Potřebujete-li, abych vám vysvětlil, v čem vaše slova mne pobouřila, ujal se slova Marchenoir, jest pochybno, zda moje vysvětlení vás osvítlí a vás uspokojí. Přece však, slyšte je, jak možno v málo slovech. Považuju stav komediantský za hanbu ze všech haneb nejhanebnější. Mám o tom ideje nejstoletější a nejabsolutnější. Povolání divadelní jest v mých očích z běd tohoto sprostého světa bídou nejnižší, a pasivní sodomie jest, myslím, trochu méně mrzká. Souložný prodejní milec jest aspoň nucen omeziti pokaždé své zprznění k souložení s jediným jedincem a může zachovati ještě, — v hloubce své úděsné hanby, — svobodu jisté volby. Komediant oddává se *bez volby* davům, a jeho výkon není méně mrzký, protože jeho *tělo* jestí nástrojem rozkoše, poskytované jeho uměním. Hanba ze scény jest pro ženu neskonale menší, poněvadž jest pro ni v souladu s tajemstvím Prostituce, která křiví ubožačku jen ve smyslu její přirozenosti a zneuctívá ji, aniž může ji zbaviti obrazu božího.

Bylo třeba metafysické nuzoty, vlastní XIX. století, a překvapující energie jeho zpozdilosti, by se vrátilo dobré jméno tomuto umění, jež sedmnáct set let křesfanského rozumu odsuzovalo. Zdá se zcela prosté dnes přijímati se cti a okrašlovati řády ohavné kočující herce, jimž dobří lidé z dřívějšíka byli by odepřeli noclehovati ve stáji ze strachu, že by sdělili koním ozhřivku svého zaměstnání. Vždyť jste právě řekl, že nejsem z tohoto století, že mám jiné ideje než jaké máte vy; a z věcí hnusných, jež zbožňuje, prostitute jevištní rampy jest u mne zvláště v opovržení . . . Bylo vám snadno uzavřít, jak to již tolik jiných učinilo, z intensity mého hrubství a mých rýpavých nájezdů třeba s povolání vrahovu, — čímž byste mi nikterak nezkažil nálady. Bylo vám možno souditi z mé prosy a z mé díkce na zuřivé bláznovství neb aspoň na několik hanebných krtic, nějaký nízký vřed, jehož skrytá hnisavost by mi vytékala třeba až z očí . . . A vy bez rozpaků vysvětlujete vše o mně schopnostmi kejklíře a nabízíte mi šaškovskou budoucnost holoty. Tohle, přiznávám se, přesahuje úplně mé vlohy lhostejnosti!

Zatím co mluvil neobyčejný buřič, zdvihal se kolem něho repot více než nepřátelský a vzmáhal se až k hukotu. Hned jak skončil, štěkot se rozpoutal. Zajisté je to škrtilo, a to od hezké doby. Někomu neznámému, pronášejícímu tytéž bezbožnosti, nebylo by se dostalo leda výtržného volání k pořádku nebo mlčenlivých a soucítivých úsměvů, — neboť svět péra jest vůbec veledbalý zevnější praktik nejměštanštější shovívavosti, zvláště v přítomnosti šelem.

Ale zde bylo činiti s nepřitelem obecným, s tím, jemuž nikdo nemohl býti přítelem, a jenž nemohl býti přítelem nikomu. Marchenoir byl kacíř popírající Nejsvětější Svátost Obžerství uprostřed hýčícího koncilu theologů a vznešených prelátů kurevnictví. Blitím na komedianty postříkal skoro všechny tyto dohazovače chlípnosti nebo marnivosti, kteří vzkvétali, těžice z nejmrzčejších vášní své doby. A pak bylo tuze třeba, by se pomstili za překvapení, jemuž právě podlehl, a za potlesk, k němuž se dali strhnouti působením vlivu nevysvětlitelného.

I byl to teď koncert prudkých vzruchů, praskot nadávek, rozvětvení špatných vnuknutí, řev, složený ze všech formulí exkomunikací a interdiktův, užívaných v nejbouřlivějších zasedáních sněmů sběře. Hlavy, rozpálené duchem vlna a dýmající pod několikaramenným svícem, nebyly již s to, aby uchovali nějaké míry, a pravdivost jejich špindírství propocovala se z jejich návalu krve. Nebylo až po doktora Des Bois, důvěrníka kde koho a zvláště proslulého Cadeta, nikoho, aby neměl něco

fici a aby nevyjádřil, — v stylu pověřeném autorem *Pána Hutt*, — jak bylo Marchenoírovým neštěstím, že „neumí se chovati ve společnosti“.

Beauvívier, krajně znepokojen, jal se obávat do opravdy, že jeho spiknutí bude mít mrzuté rozuzlení, a by zábavná výstava obludy, o níž snil, nestala se, — osudnou nehodou značného součtu pohlavků, tragedií bez veselosti. Marně pokoušel se posuňky a bezmocným zapřísaháním svého křehkého hlasu znovu zříditi pořádek.

Vskutku také vzhled obludy nezbuzoval právě bezpečnosti. Zůstal seděti, pravda, a velmi klíden na pohled, ale jeho oči, rozšířené dovnitř, odrážely v hluboké černi hněv všeobecný. Tušilo se, že jest mu volněji, vidí-li se terčem všech otrapů, a že pocítuje rozkoš ze stoupaní své odvahy. Čekal, až první zuřivost se sama sebou utiší, přirozeně, pouhým a prostým vysoptěním urážek a kárání ze lži, jak který z jeho protivníků měl proti němu na srdci.

Když se mu zdálo, že chvílka jest vhodná, vstal, i jal se tento dábel chlap mluvit, počínaje tónem tak zvláště zvučným a vážným, že dosáhl mlčení.

— Bylo by mi nanejvýš snadno, pánové, popadnouti zde kteroukoliv věc, — třebaš tady pana Champignola, — a posloužit si jím, bych vás všechny zřezal. Někteří z vás, kteří mne znají, — pronesl s důrazem, patře na Dulauriera, svým dandysmem uvázaného u běhu, — vědí, že jsem toho schopen, a netajím se vám, že jsem k tomu od nějaké chvíle i silně pokoušen. Tímto pohybem by se mi ulehčilo a trávení sesílilo. Ale, . . . nač to? Hodlám prostě odejít a vám bude pak možno prolétati se svými bratrskými duchy v dokonalém pokoji. Nejsm z vašich a cítil jsem to od svého vstoupení. Jsem jakýmsi šilencem, sním o Kráse a o nemožných spravedlnostech. Vy však sníte o tom, jak se baviti, a hle, proč nelze si porozuměti.

Jenže dejte pozor. Špinavost není věčným útulkem, a vidím nesmírnou tlamu, která vystupuje na vašem obzoru. Ujišťuju vás, jest mnoho utrpení ve světě vámi vzdělávaném. Co nevidět, budou toho mít po čertech dosti, a bude vám možno kliditi svatá překvapení . . . Bůh mne chraň, bych byl pokoušen vysvětlovati vám pot prostitute, jímž zasmrádáte! Sběh a síla věcí naplnily vás mocí, již se žádný mocnář před tímto stoletím nehonosil, protože vládnete inteligencím a poněvadž máte tajemství, jak přiměti nešťastníky, kteří vzlykají po chlebě, by polykali kameny.

Zprznili jste Slovo, vynášejíce a vychvalujíce nejblátivější egoismus. Nuže, právě odstrašující moderní zblblost vámi odpoutaná svrhne

vás na zemi a zabere místa vašich zadnic, do nichž jest vpáleno znamení hanby, by panovala nad společností navždy padlou. A tu výsměchem neslýchaným, schopným urychlití konec časů, budete zase vy hladovými představiteli Slova vesměrně poplivaného. Vidím ve vás Malfilátry beze svěžesti a žalostné Gilberty nejbližší budoucnosti. Nikdy neuzfelo se tak zázračného zhanobení lidského ducha. Bude to vašim trestem vyhrazeným, poznatí na vlastní útraty skrze tuto obludnou ironii pekelné bolesti milovníků Pravdy, vaší spravedlnosti zatracencůvodszovaných, by si zoufali zcela nazí, jako Pravda sama. Mým nejkrásnějším snem od nynějška jest, abyste byli *ukázáni* zjevně hanebnými, neboť ve svědomí hanebnějšími býti nemůžete. Ve jménu literatury, která vás zapírá s ošklivostí, žijete jen a jen ze lži, z lupičství, z nízkosti a zbabělosti. Požíráte nevinnost slabých a občerstvujete se olizující hnilobné nohy silných. Není ve vás všech, čím by se zapřáhl otrok dosti ušlechtilý, aby nestrpěl leč svůj patřičný díl pohany, a připravený vzepřítí se pod řemenem příliš mrzkým. Doufám tedy, že vás uvidím za krátko bez jakýchkoliv peněz, a odřené do živého masa, protože není jiného odpykání pro prasečí duše takové, jakými jsou vaše duše!

Doufám také, že to bude konec konců, — křičel dále Marchenoir, rozjitřuje se čím dál více, — neboť není možno domyslití se prokonsulátu lidského vyprázdňování, který by vás předčil v smrdutosti, a nedohadovati se zároveň mrtvičnického záchvatu lidstva. Toho dne snad Pán Bůh želeť bude, — jako pro Sodomu, — a posléze snad sestoupí z hlubin svého nebe, v dusivém výparu naší planety, by sežehl už jednou všechny naše zahnívajících kádě těl. Andělové vyhlazovatelé utekou na nejzazší slunce, by se sami nevyhladili hnusem při patření na náš konec, a koňové Apokalypsy při zjevení našeho posledního sviňstva zvrátí se do prostorů, ržajíce hrůzou, by si jím nezamořili svých kotníkových krčků! . . .

Dokřičev tato poslední slova hlasem, který se zdál skoro nadlidský, náš proklínatel odešel chvěje se, s hlavou vztyčenou a s očima v plamenech. Posluchači pochopili podle všeho, že by nebylo dobře pro nikoho zatarasovati mu cestu a předkládati mu příručku slušnosti, neboť ti, mezi nimiž bylo mu projítí, odstoupili s patrnou horlivostí.

Po půlhodině pravil, padnuv na lavici kavárny, kde ho čekal Leverdier:

— Milý příteli, mému žurnalismu jest odzvoněno, ale nechť, nezapltil jsem příliš draho rozkoše, že jsem jim namlátil po tlamách!

Od tohoto dne vzbouřenec uzavřel se do nejvyšší tvrze svého ducha. Vrátil se statečně k své knize o Symbolismu. Uvědomil si, že to bylo poslední útočiště, jež mu zbylo, a počítal, že s penězi dobrého generála Kartuziánů vystačí ještě několik měsíců a bude moci bez pochyby ji dokončiti. A pak se děj, co se Bohu líbiti bude, ale aspoň toto dílo, k němuž se cítil povolán a jež křičelo v něm ku porodu, bude dokonáno.

Žádným dvěřím ostatně nezdálo se, že jsou povinny pootevřít se. Jeho první článek v *Basilu* byl posledním. Vyšel vskutku v pozítřku slavného oběda, ale tolik zpotvořen rozředěním bez míry, že ho již nepoznával, a že leccjaký kronikář by jej byl mohl podepsati. Byl na to poněkud připraven a ani se nerozhněval. Žel jen, že jeho jméno nebylo vyškrabáno jako jeho epitheta, i pocítil z této zbabělé hlouposti pronikavou hořkost, která jej intelektuálně ochromovala celý den. Potom, konec všemu.

Od katolíkú zakoušel dlouhou dobu takového odporu, že nebylo třeba na ně ani pomýšleti. Licoměrné nepřátelství této skupiny bylo snad ještě zběsilejší než zjevná nenávisť nevěřících. Viděl to dobře pro svůj *Život svatě Radegundy*, knihu vesměs náboženskou, již katolíci byli povinni zabezpečiti úspěch a již udusili na ráz pod nesmířitelným mlčením. Pro tyto slepouny svíčil mlhou živý purpur talentu Marchenolrova byl optickým pohoršením, schopným roznemoci zdraví jejich zlých očí, i učinil si povinností zaplašiti je a potlačiti jako pokušení Dáblovo. Nová kniha, kterou připravoval, aspoň by jich již nerozhořčovala. I když by našel vydavatele, — což se zdálo málo podobným, —

jakým způsobem jeho dílo by přišlo až k obecnstvu a dosáhlo toho prodejního polo úspěchu, jenž jest tolik potřebný k výživě autorově? Rozhodně, budoucnost byla hrozna.

Marchenoir pracoval do úmoru, zaháněje, seč byl, toto vidění beznaděje. Ale ono se chtěj nechtěj vracelo, vtírajíc se despoticky nešťastnému muži. A tu padalo péro z jeho ruky, a ať dělal co dělal, bylo třeba, by se znova a znova probíral celým svým životem a znovu pil všechny hořké vzpomínky. Byla to melancholie zatracencova. V těchto chvílích Veronika se přibližovala a sklánějíc se na ramena tohoto křížonoše, obtěžkaného tak krutým břemenem, snažila se osvěžit ho. — Ubohá drahá duše, říkala, že nemohu vzít na sebe všechnu vaši strast! a často tyto dvě bytosti rozněžňovaly se nad sebou a plakaly společně.

Nuže, právě to bylo jiným nebezpečím a zřídlem nových bolestí, — neporovnatelných. Marchenoir cítil, že jest zamilovanější než kdy jindy. S nesmírnou hrůzou viděl se čím dál tím zajatější a řetězy spoutanější. Marně pohlížel na zmrzačenou v naději, že shledá ošklivost, již by byla ráda maskovala svůj obličej, tento spasný dojem nepřicházel. Nenalézal v ní leč předmět změkčujících soucitů, které se končily suggestivními vzněty. Tento snílek, cudný jako mnich, hořel jako révové chrastí . . .

Takové bylo vlastní ovoce tolikerých úsilí, tak úplných dřívějších vítězství dobytých nad tělem i duchem. Ve čtyřiceti letech vracel se k zmatkům a bouřím mládí. Bylo třeba, aby on, již tolikrát zlámán, znovu odporoval tomuto děsivému návratu mladosti, který vyvrací z kořenů duše nejméně natržené a nejstatnější. A neviděl východu, kudy z toho utéci. Práce, ba ani modlitba, neutišovaly ho. Vše ho zrazovalo. Eucharistické něžnosti jeho víry jen nakláněly poněkud více jeho srdce nad tuto propast *těla* ženina, v níž se ztrácejí hučice lidské bystřiny, sběhlé s nejvyšších vrcholů. Kristus, krvácející na svém Kříži, Panna se Sedmi Meči, Andělé a Svatí podávali mu totožné jímadlo, na roztavení jeho duše v jejich tavírnách . . .

Mravní stav Marchenoirův byl děsný. Žádná lidská bytost nedovedla by souhlasit s ustavičným zbavením jakéhokoliv štěstí. Ani nejbídnější nepřijímají tohoto nepřijatelného nedostatku. Možno vždy oddati se neřesti, šílenství nebo vrhnouti se v samovraždu. Tato při rozluštění pobuřovala stejně našeho mystického zamilovance, aniž byl schopnější než poslední pobuda vypátrati něco čtvrtého. Štěstí! Hladověl po něm celý svůj život, bez naděje nasycení. Nikdo ho nehledal

s takovou zuřivostí . . . a s tak dokonalou nedůvěrou. A ke všemu hledal je příliš vysoko, v příliš subtilním etheru i pro illusi.

Teď výsměchem satanským tato věčná žádost být šťasten, — tato neukojitelná žízeň po studnici, které není pro vyšší duchy, — zpřesňovala se na dva kroky od něho ve způsobě makavé bytosti, jejíž zabrání naplňovalo jej hrůzou. Svíjel se vztekem, sám sebe poličkoval při myšlence, že po této světici, — která byla jeho slávou a jeho výkupným, — prahnuť tělesně jako po obyčejné nevěstce ! Ach ! byla to věru trýzeň : vytrpětí čtyřicet mučeníctví, udřítí se tolika pracemi, strávití se na stupních oltářů a umývatí nohy Ježíšovy milionem slzí, by se dospělo posléze k sviňáctvu této posedlosti ! . . .

Utíkal daleko z domu, odehnán od své práce, i chodil mimo Paříž po pustých cestách a silnicích, křiče k Bohu v nekonečných samotářských procházkách. Pokušení ho neopouštělo, ba často stávalo se hloдавějším. Hřadovalo jako orl nad tímto chodcem s drápy zařatými do jeho krku, oslepujíc jej křídly, trahjíc jej zobákem, šírajíc mu mozek a překřikujíc svými vítěznými křiky úzkostné bědování Zoufalcovo !

Schvacovala ho náhlá zuření, činila ho věru posedlým. Vřhal se, ječe, jako pronásledovaný buvol do houštin, nehledě na to, že si rozedře obličej nebo že si vypíchá oči, necitelný k odřeninám a k pohmožděninám, — někdy také válel se v trávě s pěnou z úst na způsob padoucníků, volaje o pomoc ke všem mocnostem všech propastí bez rozdílu. Jednoho večera probudil se v hložitatém a ostružinatém podrostu lesa Verriéresského, zledovatělý až do číše kostí, usnuv oním potměšilým a hlubokým spánkem lidí vyčerpaných smutkem, který je posilňuje, aby mohli poněkud více trpětí.

V nervovém bezvětrí, jaké se dostavovalo po těchto krisích, jeho obraznost, vždy nepokojná, stavěla mu na oči, by proměnila jeho muku, Veroniku takovou, jakou byla včera ještě, prve než se sama pro lásku k němu zohavila. Tehdy spouštěl se až k otrokářským výpočtům, říká si, že po všem zlo není nenápravné, že zuby možno *koupiti* a že stačí pouze opravit modlu svého zatracení. Pak vracel se mu ihned cit jeho věčné nuzoty, — přiváděje tuto duši nešťastnou k nejpustějšímu středu jejích pekelných bolestí !

LXIV

Jedním z úkonů náboženských, jichž nejvíce dbal, byla farní velká mše svatá, ta, již jmenují v odporném stylu „lidovou operou“, snad pro antifrasi, poněvadž jest zakázáno lidu zúčastniti se jí.

Jest jisto, že *továrny**) nežertují s ubohou společností a Ježíš sám, následován Svatým Kollegiem svých dvanácti Apoštolů, byl by vymeten hbitě vrchním kostelníkem, — kdyby v tomto průvodě přišel rozedrán a bez haléře v kapse, by si zaplatil sedadlo. Pobožní zajatci a vážení občané dávající si vyrýti svá jména na svá klekátka, hedbávím vypošťáňovaná, nestrpěli by sousedství Spasitele bídně oděného, jenž by rád osobně súčastnil se oběti svého vlastního Těla. Pejskové těchto paní byli by jistotně vypuzeni s větší pozorností než tento božský Bosák.

Tato simonie vzbuzovala v Marchenoirovi hnus bez mezí. Také nebylo ho viděti nikdy mezi davem nedělních fárníků. Zavedl Veroniku do první řady před oltář, na nějž ráda patřila tvář v tvář; a sám se uhnízdil, by byl skryt všem očím, do poboční a skoro osamělé kaple, v níž jeho bolestná duše byla méně v nebezpečí, že bude šlouchána lokty duší peněžních nebo blátivých, které poskvřňují svými toaletami dům Chudého.

Snažil se také neviděti architektury tohoto moderního kostela, — nešťastné nízké nápodobeniny umění úpadkového, od kterého sizedníka, zbaveného geometrického krásna.

*) Franc. les fabriques znamená též správu kostelní. Zde trojnásobný smysl: 1) Lidu *továrním* jest zakázáno zúčastniti se velké mše pro malý plat; 2) V kostelích *továrnicky* se úkony odbývají často a tím podobají se továrnám; 3) Správa kostelní podobá se správě továren.

Všecka jeho pozornost obracela se k této hluboké Liturgii, která přežila věky, proti odpadlictví rýsoval a zapření kružítek. Chápáním tohoto divu křesťanského symbolismu dostávalo se mu nadpřirozeného zkonejšení. Jeho nábožná duše, zavalená ďábelstvím vášně, upjala se na chvíli na tyto svaté formy, za nimiž cítil slávu božských soucitův. Upadal ihned potom do šílených vln svého deliria. Budiž! míval hodinu vznešeného usmíření, jímž šlehalo oslnění. Hypertrofií radostí dmulo se mu srdce až k roztržení hrudi.

Velká mše jest agonie obětního beránka, doprovázená zpěvy svatebními. Obsahuje nezměrnost bolestí a nekonečno jásotu. Obnovuje bez omrzelosti v obřadech stále totožných nesmírný hovor Páně s lidmi:

— Stvořil jsem vás, červi předrazí, k své podobě třikrát svaté, a odplatili jste mi tím, že jste mne zradili. A tu já, místo abych vás potrestal, potřáznil jsem sebe. Nestačilo mi již, abyste vy mně se podobali, cítil jsem, já, Necitelný, božskou žízeň připodobnití se vám, abyste se mně stali rovnými, i učinil jsem se červem k vašemu obrazu.

Hnijete do libosti v blátě, zrudlém mou krví, u paty kříže, na nějž jste mě přibíli čtyřmi údy, abych se nevzdálil. Za dva tisíce let brzy až sem jsme to tedy dotáhli, vy a já. Nuže, toto dřevo jest děsně tvrdé, a vy nevoníte pěkně, moje dívky milené . . .

Nevidím než svého služebníka Eliáše, jenž by mne mohl přijíti osvobodit, aby mi bylo možno posléze pokřtiti vás a vás vyloužiti v ohni, jak jsem to tolikrát oznámil. Ale tento prorok usnul bez pochyby mocným spánkem a spí od té doby, co ho volám ve smrtelné úzkosti *Sabkthani!* . . .

A přece přijde, prosím vás, věřte tomu, a zvíte pak, pitomci nevděční, čeho jsem schopen.

Toho dne děsy Boha válčiti budou s lidmi, protože uvidí se věc neslýchaná a dokonale nečekaná, která vyvrátí až do základů stánek lidský, totiž převod obrazů ve skutečnost . . . Oslepím vás, protože jsem pramen Víry, v zoufalství vás vrhnu, protože jsem prvorozený Naděje, spálím vás, protože jsem sama Láska. Budu beze slitování ve jménu Milosrdenství, a moje Otcovství nebude již mítí útroby, leda proto, by vás požíraly.

Můj kříž opovrhovaný zazáří leskem nádherným jako požár v černé noci, a neznámá hrůza sháněti bude v této, jasnotě třesoucí se hejna špatných stád a špatných pastýřů. Ah! pravili jste mi, abych s něho sestoupil, a že uvěříte ve mne. Pokřikovali jste na mne, abych sám sobě

pomohl, protože jsem jiným pomáhal. Nuže, vrchovatě naplním všechna vaše přání. Sestoupím vskutku se svého kříže, jakmile tato nevěsta hanby bude všecka v ohni, — pro příchod Eliášův, — a když nebude již možno nevědět, čím byl pod svým prasprostým a ukrutným zevnějškem tento nástroj muky tolika věků! . . .

Zvíř celá země, až hrůzou z toho sotněti bude, že toto Znamení byla sama moje láska, totiž DUCH SVATÝ, skrytý v přestrojení nemyšlitelném . . .

Tento kříž, *krerý mne přesahuje na všech stranách*, by vyjádřil ve svém Bláznovství klaněnlhodné přemrštěnosti vašeho výkupného, rozpne na celou zemi svá pražlící Ramena. Hory a údolí táti budou jako vosk, a váš Bůh, oproštěný s hřebův a sňatý se svého krvácejícího lůžka, znova stoupne na půdu Adamovu svýma oběma probodenýma nohama, aby zvěděl, zda dostojíte slovu uvěřice v něho.

Bude patřiti na vás s Tváří svého umučení, ale tryskající tentokráte světlem všech přeodbrázných symbolů, jež tento zázrak zažehne před ním jako pochodně, a — že jste v čase temnot činili, co se vám líbilo, se svou svobodou k hnilobě, — poznáte pak zase vy, co to jest býti opuštěn od mého Otce, Žízni budete učeni, a všechna spravedlnost bude dovršena ve vás, v postrašných žhoucích Rukou, jimž jste se rouhali.

Taková byla v Marchenoirovi neobyčejná ozvěna posvátné liturgie. Horoucnost tohoto millenaristy směřovala bez přestání k naplnění časů v konci konců. Všechna desiderata duší nejvznešenějších sbíhala se k této duši jako vpád proudů, a jeho vnitřní modlitba ječela a hučela jako netrpělivost vodopádů.

Tento neslýchaný křesfan ani již na svou truchlivou dobu nemyslí. Nesmírných hněvů, jež vzněcovala směs vůkolních hanebností, bylo zapomenuto. Nedobrovolně shrnoval na sebe v nadlidských vytrženích opuštěnost všech věků.

— Slíbil jsi, že se vrátíš, křičel k Bohu, proč se tedy nevracíš? Sta milionů lidí spolehlo na tvoje Slovo, a zemřelo v hrůzách nejistoty. Země nakynula mrtvolami šedesáti pokolení sirotků, kteří tebe čekali. Ty, jenž mluvíš o spánku ostatních, jakým to spánkem sám spíš, když možno křičeti devatenáct věků, aniž se daří probuditi tě? . . . Když tvoji první učenci tě volali v bouři, vstal jsi, bys přikázal mlčení větru. My nehyneme méně než oni, myslím, a jsme miliardakrát nešťastnější, my, vydědenci tvé přítomnosti, kteří nemáme ani klamavé útěchy vědět, na kterém místě svého vesmíru spíš svým nekonečným spánkem!

Těchto výčitek, jež by doktoři Zákona byli zatratili, nemohl si zabránit, i obnovoval je bez ustání. Bylo to dýchání jeho duše, když se vyléval k nebi, a — od smrti kněze, který mu kdysi otevřel chápání, — nemohl potkatí leč Veroniku, jejíž prostý duch se nehoršil nad tímto bouřlivým mluvením k Bohu.

Vzpomínka na drahou tu bytost mísila se tudíž k jeho modlitbě a blýskala plamennými šipami v jeho prorockých eksaltacích. Splétala se s jeho nejvyššími myšlenkami a brala účast na jejich nadšení. Nalézala analogicky své místo v liturgických obměnách a fásích širého smírčího dramatu, jež se odehrávalo před očima posedlého rozjímatele.

Jakmile po nedělním *výkladu* farářově nebo jeho kaplana, — při čemž si Marchenoir v pozadí své kaple blahopřál, že toho neslyší, — varhany, hřmějíce k slovu officiantovu, prohlašovaly, jako již tolikrát, provázejíce hlasy zpěváků, ten starodávný Symbol Nikejský, jehož mladistvosti čtrnáct věků ještě nevyčerpalo, náš samotář ocital se přese vše s Veronikou v gregoriánském dmutí dvanácti nezměnných článků. Tělo se ovšem odmlčovalo, a vroucně milovaná se přetvořovala ve světlo mimozemských apercepcí. Posedlost se stávala božskou, by nebyla exorcisována, ale nevzdalovala se ani na chvíli.

Snad bylo třeba, aby tomu tak bylo. Kanonické modlitby Církve římské mají takový ráz všeobecnosti, tak podstatnou moc přivést k absolutnu každý svoditelný lidský cit, že Marchenoir, na chvíli uvolněný z trýzní, považoval tuto násilnost na sebe za jakousi nezbytnou zkoušku.

S tohoto hlediska obětování Hostie a obětování Kalicha vzbuzovalo v tomto rozplameněném exegetovi bezprostřední aplikace, jež burácení varhan k dráždivým veršům počátku Preface parafrasovaly. *Sursum corda!* — Běda! chci tomu velice, odpovídal ubožák, ale moje síla jest zkrušena a moje truchlé srdce váží tolik jako svět...

Při nesmírném výbuchu *Sanctus* rozmáchl se sám až k nebesům v spasitelném opojení této oekumenické chvály. Zdálo se mu tehdy, že staví před trůn Boží tuto světici pozemšťanku, kterou ztvárnil k podobnosti světic z Ráje.

— Oddal mne od ní, pravil, skrej ji přede mnou do svých světelných propastí, schraň mi tento majetek odpuštění, jehož jsem tak pracně dobyl!

Poněkud dále k serafické hymně *O salutaris* rozplýval se v melancholické sladkosti, a to byla právě minuta, v níž se cítil obyčejně zcela posilněn.

Všechny obřady, všechny zvláštní úkony této Oběti, již theologové považují za největší úkon, jaký bylo možno na zemi vykonati, pronikaly Marchenoira až do útrob a až do číše kostí. Sytil se svrchovanou Láskou a nestával se potom než přístupnějším nižším naléhavostem své tělesnosti . . .

Jest to žalostné tajemství naší přirozenosti, že nejvyšší tužby bytostí svobodných vrhají je přímo do jejich zkázy, — aby padli bez naděje jako Lucifer! Nešťastník to věděl. Právě proto byl by chtěl, aby tato mše neměla nikdy konce, a by láskou dýšící nebo výhružné zpěvy postupovaly takto dále, až vlašni věřící, kteří přišli, by dělali něco podobného poslouchání jich, rozpadnou se v prach s ním a s jeho Veronikou! . . .

Vycházel posléze s nervy strhanými, s hlavou zvonící, ztrmácen až k omdlení.

Veronika by nebyla ženou, kdyby děsný stav Marchenoirův jí unikl. Daleko bylo toho ostatně, že by uměl ho skrývatí. Vše, co mohl, bylo to, že zavedl na nepravou stopu Leverdiera, nechávaje v domnění toho nevědomce v lásce, že jen jeho dílo strhovalo ho s dráhy normálního života. Veronika, jasnovidnější, rozeznala hned na ponejprv zoufalou pravdu. Zachovávala mlčení, nemajíc, co by jiného činila, ale v zármutku a v třesení nevyjádřitelném.

Zjevná marnost jejího mučení jí drtila. Viděla, že vše jest ztraceno tentokráte a měla předtuchu blízké pohromy.

Jenže žádala si žádostí všemohoucí, by byla její jedinou obětí, aby jejím zmizením osvobozen byl ten, jenž i ji osvobodil. Jala se dychtití po chutném plodu vlastní smrti, jako veliká Eva dychtila po plodu smrti všeobecné.

Její ustavičné modlitby nabyly neslychané síly a dávaly se strhovatí až k deliriu. Žmula si srdce oběma rukama, by jím vyjádřila život svůj. Po vzoru svaté Terezie zbudovala si „hrad o sedmi patrech“, nikoliv již jako reformátorka Karmelu, by vystoupila od počátečního odtržení od tohoto světa k dokonalé náplni božského pokoje, ale aby přenešena byla její duše hořepná do nějakého definitivního vězení, světlého nebo chmurného, jež by nebylo aspoň tímto tělesným stánkem tak marně znetvořeným, — procházejíc postupnými žaláři svrchovaného odříkání, — a taková byla tvrz její mlčenlivé agonie.

Bylo to jedno z oněch černých a hlubokých dramát, skrytých pod *modrým pláštěm* úsměvů lásky, — jako hrozný eben prostoru obestřen jest oním blankytem, jenž jest pokrmem života lidí. Tyto dvě zvláštní

oběti Ideálu, prodlouženého tam na druhou stranu časů, varovaly se každého slova, jež by osvětlilo toho neb onoho, a tato opatrnost nebyla marna leda vzhledem na Veroniku, — neboť Marchenoir, pevně ujištěn, že jeho přítelkyně nesdílí s ním svého pobouření, byl dalek přece dohadnouti se vznešeného zmatku, jehož tajemství neproměnná, pevná fysionomie této rozžehnavší se se světem sřežila. Skoro již tedy na sebe nemluvili, děsíce se sami despotismu tohoto mlčení, jež se usazovalo v jejich domě.

Brzy nevidali se již leč v hodiny obědů, hbitě odbývaných a smutnějších ještě než jiné denní události jejich obyčejného života, vyjma dni, kdy Leverdier přicházel a přerušoval svou přítomností nepodezříváné záduchy tohoto tváří v tvář. Poctivá duše, na sto mil, by uhodl neskonale trýzně, jež mu skrývali s největší péčí, hovořil o Symbolismu s Marchenoirem, šťastným, že mu bylo možno zahalovati se do této intelektuální pokrývky, která mu byla ve všem snadným útočištěm. Poněvadž oba usoudili, že zlo jest bez léku, proč zarmucovati předem tak něžného přítele? Bude trpěti vždy dosti záhy, nebohý, až přijde rozuzlení, nezbytně zhoubné rozuzlení, jež oba nešťastníci viděli více nebo méně jasné, ale nevyhnutelné.

Jedné noci odsouzenec, sám ve své světnici, probděl několik hodin přebíráním se v historických *podobnostech* v ohavné epopeji úpadkového Byzantska, spozoroval náhle, že se trudí marně. Čadící pochodeň jeho ducha, bez úspěchu zmítaná, nedávala již světla. Položil péro a jal se sníti.

Bylo to v měsíci červnu a den se probouzel. Od okna, otevřeného na spící čtvrt, libý vánek linul se na něho, občerstvující a opojný jako vůně plodů . . . Toť hodina nebezpečného vysílení nervů a toužných vznětů tělesného ducha. Muž, obyčejně cudný a unavený dlouhým bděním jest tehdy bez moci odolati jim. V soužení Marchenoirově tento velice prostý zjev spojoval se s vášnivými náchylnostmi, jimiž by se čtyřicet vůlí, pevných jako čtyřicet válečných korábů, překotilo. Pojednou běs žádostivosti skočil na něho, jak jen tigr by uměl skočiti.

Jeho svobodné rozhodování sraženo, zvochlováno, roztrháno, zničeno v témže okamžení, seslabováno tolik dní, posléze zmizelo. Rdousen křečí hysterie, zmítán horečkou a drkotaje zuby vstal, vyložil se z okna, vydechl do ranního vzduchu příšerné zaržání erotomanů, a — mlčky, — se zázračnou obezřelostí pomatence otevřel své dvéře bez

nejmenšího zavrnutí, přeplížil se jako přelud jídelnou a došel ke dvě-
řím Veroničiným.

Čára žluté jasnoty ležela pod nimi, a ještě světlejší paprsek línul
se dírkou klíčovou. Kajicnice ještě bděla. Zastavil se a popadl se oběma
rukama za rozpálenou hlavu, tázaje se, co chce, nač přišel . . . když v tom
zaslechl zaúpění a již se nerozpakoval.

Vzdav se veškeré ostražitosti, vstoupil a spatřil tu, po níž prahнул
tak bičující žádostí, „přeukrutnou metlu své duše“, na kolenou, s očima
upřenýma na kříž, s pažema skříženýma na prsou, s obličejem opuchlým,
uplakaným a, což srdcelomnějšího, před ní podlaha smočena slzami.
Tedy plakala takto celou noc.

Účinností tohoto vidění přeměněna byla ihned zuřivost Marche-
noirova ve vroucí soucit. — Jsem jejím katem! pomyslí si. Již již se chtěl
k ní vrhnouti, by ji pozdvihl, když ubohá světice, která nespozorovala
jeho vetření, jala se mluvit.

— Nejdražší, pravila hlasem přerývaným, jak jsi krutý k těm, kteří
Tebe milují! Nejsou arcí příliš četní! Co neučinil pro Tebe tento ne-
šťastník, který nedýchá leč pro tvou slávu? . . . Není čist před Tebou,
toť velice možno . . . Ale kdo pak jest čist? Dal ti však všechno, co měl,
plakal se všemi, kteří pracovali v bolestech a slitoval se nad Tebou v
osobách těch, jež Tvoje Církev jmenuje trpícími údy Tvé svaté Veleb-
nosti . . . Jest spravedливо, rci mi, by přišel do ohně, že chtěl zachrániti
Magdalénu? . . .

Potom v jakémsi vytržení a jako by se jí rozum mátl, jala se útočiti
na Boha. Marchenoir, vrchovatě poděšen, viděl, jak jeho nejbouřlivější
úchvaty rouhače láskou překonány jsou touto prostou dívkou, kterou
vytáhl z nejhoršího svištva jako dým z hlíny a nad jejímiž poklady
paradoksalní nevinnosti dvě léta bděl!

— Vše co chceš, křičela skoro tato šílená, vyjma toto bezpráví,
které Tebe zneuctívá! Pohruz mne znova, třeba-li, do přílišné jámy, z
níž mne vzal, a potom uvrz mne jako hnusný hadr do Svého věčného
pekla. Ztratíš-li mne, jsem tuze jista aspoň, že *nebudu skřípatí zuby!*

Náhle, jako by přítomnost jejího těžce oddychujícího přítele, ne-
pohnutého a stojícího na konci její modlitebny, byla jí pronikla, obrá-
tila se a blížíc se zvolna k němu, skvoucí oči majíc rozšířeny všemi
úžasy šílenosti, promluvila zřetelně, ale hlasem od nynějška sladkým
a lkavým tato nepochopitelná slova:

— *Quid feci tibi, aut in quo contristavi te?*

Tato otázka oběti, která se zpívá na Velký Pátek v kostelích obnažených v antifoně při uctění Kříže, a kterou Veronika ve svém blouznění obracela srdcervoucím zmatkem právě na toho, jehož skličenosť teď Bohu vykládala, dolomila zoufalého Marchenoira. Slzy vytryskly mu z očí a třpytily se v růžovém svitu obou lamp.

Při tomto pohledu omámená přišla k sobě, činíc neuvědomělý posuněk všech bytostí, jež trpí ve vyšších oblastech duše, trouc si totiž čelo koncem prstů od obočí k spánkům, by zahnali traplivost. Potom vykřikla a pohybem neodolatelné ženskosti objala oběma pažema společníka svého vyhnanství kolem krku.

— O můj Josefe! pravila mu, svěsivši hlavu na toto srdce zpuštěné, milý nešťastný pro mne, neplačte, prosím vás, vaše trýzně brzy skončí... Byl jste zde právě, když jsem říkala urážky svému přeslaskému Mistru, a jistě jste myslil, že jsem sešilela, nebo že jsem byla hrozně nevděčna. Vyčítám si to teď, jako bych přímo vám povídala ta krutá slova!... A přece jest pravda, že z hlavy jako by se mi všechen rozum vykouřil! Když jsem vás viděla tak truchlivého v pozadí své světnice, myslila jsem na chvíli, že vidím téhož Ježíše, jehož jsem právě vinila ze zloby a nespravedlnosti, — neboť stěží se mi daří, bych vás odloučila, byť v modlitbě, moji oba Spasitelové, oba na sotnách pro lásku ke mně a oba tak chudi!... Ta slova latinská, která jste mi vysvětloval při uctění kříže a kterým jste se velice podivil, — není-liž pravda? — zdálo se mi, že sám Ježíš na mne obrátil způsobem výčitky, k vašemu bolestnému zjevení se, a moje ústa je opakovala jako ozvěnu... Nesnažte se tedy nijak toho vysvětlovati, milý učenče. Máte dosti svých myšlenek, abyste se trápil mými bláznovstvy... Jste zajat jako první Josef v překrutém žaláři, i modlím se bez přestání, by vás Bůh osvobodil. Myslíte, že dovede dlouho odporovati dívce tak dotěrné?...

Nuže, jak! — připojila, vztyčujíc se pojednou a kladouc své ruce na ramena Marchenoirova, — nevíte tedy, *kdo jste*, milý příteli, nevidíte tedy nic, nedohadujete se tedy ničeho? Toto povolání zachraňovati druhé přes vlastní bídu, tato žízeň po spravedlnosti, která vás sežírá, tato nenávisť, kterou vzbuzujete v každém a která vás činí psancem, vše to neříká vám nic, vám, který čtete ve snech historie a v obrazech života?...

Nebylo ponejprv, co Veronika položila svému žalostnému příteli tuto málo obyčejnou otázku. Nebyla pro něho neslýchanější než tolik věcí nerozřešitelných nebo podivných, jež učinily z jeho života paradoks.

Tato obyvatelka „jiného břehu“, — byl by řekl Herzen, — již se žádná pobožná nepodobala, jako by s darem ustavičné modlitby přijala nadlidskou schopnost vše převést na objektivní vidění tak dokonale prosté, že synthetik Marchenoir byl tím ohromen. Často byla mu vnuknutím bez úmyslu, plně ho světle, aniž měla potuchy o zázraku své nevědomé pedagogie.

Jednoho dne, když náš písmový symbolista četl před ní první kapitoly Genese, vykládaje je, přerušila jej v místě slavného ospravedlnění padlé Evy: „Had mě podvedl“, a pravila mu: — Obráťte to milý příteli, nabudete náplně veškeré spravedlnosti. Ať tím neb oním způsobem, bude třeba, aby zase had odpověděl: *To žena mne podvedla...*

Marchenoir byl by hned padl na tvář podivem před touto božskou prostodušností, která smazovala moudrost čtyřiceti doktorů více nebo méně subtilních, dohánějíc jediným naivním slovem všechny energie intelligence, by se shloučily a vsákly do zárodečního pojmu Odplaty.

Div ten opakoval se dosti často, by směl patřiti na tuto dívku skoro jako na prorokyni, — tím nepopěrnější, že sama o sobě nevěděla, považující se za příliš poctěnu, když bylo jí dovoleno přijímati úkoly od jistých apoštolů, kteří sami měli ji poslouchati s třesením.

Přes to ve všem, co se ho týkalo osobně, oslněný důvěrník dbal přísné zdrženlivosti, která ho činila hluchoněmým k dvojsmyslným sdělením, podobným tomu, jež právě mu bylo předloženo ve způsobě úskočné otázky plné nevinosti, jež však, možná, po všem vyřinula se lhostejně nevím z jaké propasti...

Ať tato úžasná dívka honosila se intuicí o *souručenství* tak absolutní, že všechny styčné ideje prostoru, času a čísla byly jí rozptylovány jako zápara snů, a nechť nahromadila na hlavu nešťastníkovu, který jí vykoupil, všechny rozházené identity Spasitelův obětovaných a heroických Živitelův zemřelých, jejichž životy jí vyprávěl; ať vlivem nesmírně sublimované ženské lásky jevil se jí způsobem podstatným jakožto její Adam, její Josef Egyptský, její Kristus a její Král, neusoudil, že by bylo prospěšno vzpírati se tomu; — vypůjčovaly si jeho vlastní myšlenky často svého vzrůstu a svého definitivního tvaru u extralogických formulí, jimiž nestudovaná jasnovídkyně namáhala se vyjádřiti učeně pro něho své neurčitelné apercepce.

Ale dnešního dne, chvěje se ještě tělesným rozrušením, jež předcházelo této důležité výzvě, by se projevil jako Bůh, cítil se zdrcen pokorou a lítostí. Děsila ho též neslýchaná exaltace Veroničina, i vy-

čítal si hořce, že podle všeho svým mlčením utvrzoval ji v illusi plné nebezpečí, i odhodlal se opřít se tomu pro příště se svrchovanou autoritou.

— Běda! odpověděl, by začal, nevidím nic. Vím, moje sladká visionářko, jak věříte o mně, že jsem povolán k velikým věcem, ale kterák vám uvěřití? Bylo by mi třeba jiného *znamení* než tato ustavičná agonie... Co vidím nejjasněji, to to, že se hubíte. Pohleďte, den již počíná, a vy jste dlouho bez odpočinku. Dlužno, abyste si ihned lehla, vyžaduju toho, a protože jsem tak důležitou osobností, poslechnete mne bez odmluvy. Já sám se vrhnu také na lože, neboť jsem zlomen. Na shledanou, milá obětovaná, spěte v pokoji, a ať Náš Pán ráčí vám postavití ke dveřím půl tuctu svých největších andělů!

LXVI

Několik dní potom Marchenoir dostal z Paříže následující list od notáře své rodiny v odpověď na beznadějnou reklamaci, starou již několik neděl:

„Pane, mám čest odpovědět na váš list z 25. května, vztahující se k definitivní úpravě pozůstalosti nebožtka vašeho pana otce, úpravě, již jsem nemohl přivésti spíše k dobrému konci přes své přání vám se zalíbiti, pro formality a nesnáze, jichž jsme zakusili při prodávání nemovitostí.

„Vše posléze zkoncovalo se v nejlepších možných podmínkách, i posílám vám v obálce s tímto přípisem podrobný účet dědictví, z něhož vyplývá, že nabýváte *Dvou tisíc pěti set franků*. Poněvadž jste mi dal plnou moc a kvitanci, posílám vám tuto summou peněžním psaním.

„Račte přijmouti, Pane a milý kliente, můj vřelý pozdrav,

CHARLEMAGNE VOBIDON.

Touto nečekanou zásilkou ku podivu všechna energie Marchenoirova se ihned obnovila. Byla v tomto Perigourdinovi taková vzpruha, že bylo vždy možno dočkati se nějakého překvapujícího projevu jeho síly, i ve chvíli, kdy se jevil nejshroucenějším a nejnezhojitelněji poražen. K téže hodině povstal ze všeho svého prachu a pojal strašné rozhodnutí, jež jal se ihned vykonávati.

Protože všechny časopisy byly mu zavřeny, a poněvadž jeho příští kniha byla velice vzdálenou finanční operací, neúspěchu skoro jistého, usmyslíl pustiti se s touto summou, která mu padla s nebe, do jednoho z nejhazardnějších podniků, ale schopného přese vše, — kdyby se Ště-

štěna usmála, — odměniti smělce. Neboť prameny výživy mu vysýchaly a tato příliš známá úzkost připojovala se ke všem ostatním.

Rozhodl se uveřejňovati na vlastní útraty periodický pamflet, je- muž by sám byl jediným redaktorem, jež by naplnil všemi rozhořče- nostmi své myšlenky a jež by vrhal týden co týden na Paříž jako ho- řící hlaveň. Kdo ví? Snad se Paříž na některé straně zapálí.

Okrouhle počítal, že pouze se svými penězi, bez přírůstku ja- kéhokoliv tučného příjmu, mohl by obstát asi dva měsíce. Bylo by třeba opravdu, aby všichni ďablové se do toho přimíchali, když by ne- slýchaný křik, jímž zamýšlel dotíratí na své vrstevníky, nepřinesl něja- kého zdaru. Zajisté, že příznivá okolnost vystupovala ze stínu jeho osu- du, až dosud nesmířitelného. Nějaký tichý společník, účinná ať jakákoliv přílnutí dovolila by mu hnáti více do předu a býti tak na postrach jak trváním, tak divou bujarostí svých požadavků a svých anathemat.

A potom, bylo zvláště třeba, aby změnil mravní hygienu, přál-li si, aby nezahynul, a vzteklá činnost zápasu tak strašlivého zaplašila by neomylně smrtelnou posedlost, která ho vraždila.

Myslíl, že jest zachráněn, i přiběhl k Leverdierovi, který se třásl bázní, vida cosi jako radost na obličejí svého přítele, obyčejně zarmou- ceném. Zcela jinak se mu věci zjevily, když poznal jeho úmysl.

— Ale, pomatenče, pravil mu, chceš tedy pokoušeti Boha? Tvůj pamflet bude udušen veškerým tiskem. Pozbudeš bez jakéhokoliv zisku peněz, jež jsi právě dostal, z nichž byste Veronika a ty žili celý rok, jimiž bys dokončil svou knihu. Bylo by třeba padesáti tisíc franků re- klamy a účasti všech žurnálů, bys takový stroj uvedl do pohybu. Nej- zručnější prodavač a zplnomocněný nejoblíbnějším způsobem, neprodá ani deset exemplářů na sto.

Počestný seřd, který neznal tísní a úzkostí duše zoufalcovy, vy- čerpal marně poklady své moudrosti, Marchenoir rozhodl se pevně. I bylo třeba, aby s úpěnlím připravoval ještě toto ztroskotání.

Rozvinuli oba činnost tak horečnou, že na konci osmi dnů, když týden národní slavností byl v nejlepším, vyšlo první číslo *Týdenního Pranýře* ve formátě bývalé *Lucerny*, s obálkou barvy ohnivé, upozorňu- jící na sebe touto neobyčejnou kresbou, diktovanou autorem Felicienu Ropsovi, s nímž ho Leverdier seznámil: Kozonoh, smějící se slzami, připevněný za krk k černému náramnému kúlu, trčícímu od země k nebi, a svými špinavými kopyty na hromadě mrtvých.

Tento pamflet, který zakusil osudu ohlašovaného Leverdierem a který mlčením žurnálů uhasl bez námahy, byl přece spozorován všemi umělci, a jeho pozdější neúspěch jest ještě považován několika nezávislými za nejpozoruhodnější nespravedlnost této proklaté doby.

Stačí uvést z něho dva články, by se učinil pojem o tomto dle vyšší spravedlnosti a skvělé zuřivosti, která netoužila po ničem menším, leč jak vyšinouti z kolejí vlak soudobých mínění, — možno-li ostatně, aby ať kterékoliv úsilí Slova prostě lidského dokázalo tento žádoucí zázrak!

Tu jest tedy první, ten, jímž Marchenoir zahájil svou příliš krátkou výpravu:

HŘÍCH NEODPUSTITELNÝ

„Dnes večer, 14. července, posléze dokončuje se v unylém jasu měsíčním nejlíbeznější ze všech nocí veliká národní slavnost Republiky Porazených. Ah! jest pramalounko teď tohoto járotu kalendářového, a jsme hrozně daleko od obdobných šílenstev prvního roku! Tento začátek — legendární již! — nejožralejší slavnosti republikánské, připamatoval jsem si dnes příliš snadno před všeobecným zacpaným úsilím vlastenectví, zřejmě nevykálitelného, a nadšení, jež samo o sobě prohlašovalo, že jest od nynějška nepřipustno zamilování!

Noc marně se činila, by byla žádoucí jako nějaká prostitutka, a kuplířský magistrát pařížský marně lepil a lepil svá názední podněcování k dokonalé radosti, nuda se zjevně rozmáhala. Zascané prápory z předešlých slavností vlály žalostně nad vzácnými a začazenými lampy, jichž domnělý svit urážel nechutné masky Republik v sádře, jež uličnická zbožnost některých věřících sem tam rozestavila pod padělané listovní a umělé květiny. Jako vždycky, ušlechtilí stromové byli zmrzačení nebo vysekání, by zastíňovali svými vydechujícími listy chlastanice bez přesvědčení, nebo skákanice na volném vzduchu, hojně navštěvované vůkolním kurevnictvem. Žádné vynaléza vosti, žádné obraznosti, žádného pokusu o novotu, žádného vnuknutí nevydaného bačkorářství v této přítomné apotheose Luzy.

„Byli příliš roztomilí na ponejprv! Každý acephal tehdy velice rád by si byl postavil hlavu, by uctil úděsného cumplocha, strašnou tu couru, již moderní Francie byla zplozena. Celý národ vrhal se k plnění obecného pokladu vesměrné zblblosti. Ale nyní jest tomu příliš

konec. Slaví se dále výročníce vítězství tří set tisíc mužů nad osmdesáti invalidy, protože mají v těle čest a poněvadž jsou věrní velikým vzpomínkám, a také proto, že jest vhodná chvíle odprodati trochu klejtu a trochu bryndy. Lpí se zvláště na tom, aby se potvrdila královská hodnota Uličníka, který smí aspoň tohoto dne rozvalovati svou zadnici na trávnících, zamořovati město svými výkaly a strašiti ženy svými nestoudnými prdy. Ale víra odešla s nadějí, že nelze pojítí hladem za republiky, jejíž úmorná mrzkost děsí i drsné obhajovače, kteří jí vydali nejkrásnější říši světa !

•

„Tato lež blbě slavnosti, tento smradlavý vír národní hanby v kýlovém proudu bankrotu, vzbudila ve mě zase jednou myšlenku málo laškovnou, že tento bídný národ francouzský jest příliš rozhodně poražen ve všech pomyslitelných způsobech, protože jest poražen i v takovéto potupě svých neplodných zábav.

„Tento vývratek Boha nemá již ani síly baviti se sprostě. Ze všech bývalých povýšenosti Francie, které z ní činily pořadatelku národů, jediná v pravdě jí zůstala, ale tolik od ní zneuznaná, tolik pohrdaná, vykřičená, zneuctěná, ohnušená, až se shledává, že jest to jakýsi nový způsob porážky, jejíž ona našla, vymyslivši, jak obrátiti k svému nenahraditelnému potření jediné bohatství, které mohlo ještě zaplatiti její výkupné !

„Francie jest poražena vojensky a politicky, na Východě jako na Západě ; jest poražena ve svých financích, ve svém průmyslu a ve svém obchodu ; poražena ještě vědecky spoustou cizinců, a neumí ani jejich vynálezů upotřebiti ; jest porážena všude a vždycky do té míry, že nemůže nikdy, zdá se, povstati.

„Neuměla uchovati ani povýšenosti Neřesti. Nejnevývratnější doklady svědčí, že města protestantská, takový Londýn, Berlín nebo Lausanne mají právo považovati za nic mladické prostopášnosti a hýření Paříže, kde sotva byste tušili rozkošnický záhyb učené licoměrnosti.

„Ah ! jsme to poraženci, arciporaženci srdcem i duchem ! Bavíme se jako poraženci a pracujeme jako poraženci. Smějeme se, pláčeme, milujeme, přemítáme, badáme, píšeme a zpíváme jako poraženci. Celý náš život intelektuální a morální vysvětluje se tímto jediným faktem, že jsme zbabělci a hanební poraženci. Stali jsme se poplatníky všemu, co má nějakou vzpružinu energie v tomto světě padlém, zastrašeném naším nevyjádřitelným snížením !

„Jsme jako město hanby, sedící u veliké řeky zprznění, sběhnuvší pro nás s poplvaných hor starověké historie národů, jež pokolení lidské proklelo! ...

•

„Ale konec konců povýšenost jedna nám zůstává, jedna jedinká, nepopěrná věru a naprostá: povýšenost literární. Vzmach tolik vítězný, že nikdo na světě nenamáhá se toho tvrditi, a že vše, co jest schopno intelektuální vibrace ať na kterémkoliv místě, uchází se pokorně o psi pelíšek pod tučným splaškovým žlabem, kde se okořeňuje francouzská literatura.

„Bylo by možno věřiti, že Francie, vášnivě vděčná, neví již, jakým pýřím znovu se rodícího féniksa vycpati lůžka půltuctu zázračných dltek, které jí plodí tuto svrchovanou slávu. Bylo by možno aspoň se domýšleti, že je zahrnuje bohatstvím a ctí, a že pak prohlašuje se dokonale nehodnou lízati šlépěje jejich kroků... Nikoliv, ona jich nechává prostě cepeněti bídou v temnotě.

„Pořád se jí nedostává dosti opovržení a potupy, by je jimi napájela. Od Baudelaira až do Verlaina všechny ohavnosti a všechna sviňstva byla vylévána katarakty potopy na všechna světelná čela. Žurnály, plné zděšení, zabarikádovaly se zuřivě proti těmto prašivcům ideálu, jichž dotyk strašil soudobé muflovství. Tato ošklivost jest tak veliká, a stíhání i potlačování, jichž vyžaduje, jest tak pozorno, že bylo možno viděti nešťastné pitomce, odsouzené zahynouti zoufalstvím na lživá osočení z talentu nebo původnosti.

Ale tato válka byla by špatně bojována, kdyby se spokojila obranou. Byly vzbuzeny běhny literatury, by vypudily genia. Tři sta žurnálů táhne před nimi, by jim zametly svršek dlažby hbitými košťaty, a všeobecné hlasovací právo jest jejich laboratoří. Staré nebo mladé, strupovité nebo plešaté, kapalně nebo práškovité, stačí, když jejich hloupost nebo jejich sprostota jsou bezvadny. Ba půjde se až tam, že se jim připustí cosi podobného svěžesti, jen když přibude o půvab více pro stařecké chťiče, jejichž pohlavní podrážděnosti se toužebně vyhledává.

„Proti Baudelairovi umírajícímu v nouzi a skoro v pomatenosti staví, jářku, Jeana Richepina, třpytícího se slávou a nacpaného zlatem. Tento, ostatně dokonale ujištěn, že jest první ze synů ženy, soudí, že jeho díl jest nedostatečný, i křičí pod svou čapkou proti klientovi oloupenému. Rozkošný Paul Bourget, baronkami milovaný *úvodníkář*, týčí

se popiskáváje si na svou řítní píšťalku proti nesmírnému umělci Barbeyi d' Aurevillymu, který si uléhá k spánku, strašný, v hloubce nebes, a . . . zastíňuje ho. Flaubert zase jest rozkrajován a chroupán sýrovým roztočem Maupassantem, zplozeným z jeho ušlechtilých varlat, který, stav se hřibětem, prodlužuje literárně kuplířství a pušťáctví.

„Nikdo z velikých není vyňat. Metař přechází ulicí a žádá si lidi talentovaných. Královna světa již jich nechce. Jest jí špatně z těchto květů tuberósních. Jest jí třeba v hodinu přítomnou jen a jen oleje pitomosti a trojnásobné tresti zahňivací kádě, jež jsou jí nabízeny zmatlanýma rukama prodavačů břečky, které její vlastní rozplývavost právě nasycuje!

•

„Bylo by dlouhé děfilé prostředních a sprostých, jež sýr naší decadence samovolně zplodil pro neúprosné rozhlodání smyslu estetického!

„A předně, nejslavnější ze všech těchto vyvolených, — hřmící Jupiter francouzské pitomosti, — Georges Ohnet, špinavý, nešvarný hrbáč milionář, jehož podřizená prósa ssaje sta tisíce tolarů ročně na oplzlé kaši buržoy, opovrhovatele umění. Hned po něm osvícený, znamenitý jeho syn, Albert Delpit, virtuos správného krbu a vychválený vaříč psychologické škroboviny, vymiškovaný Lovelace, šilhavosti přihlouple zpronevřující a olupující.

„Potom umazané hejno : Bonnetain, Paganini samot, jehož šilená ruka uměla rozpěnění smyčec; — Armand Sylvestre, věčný rhapsod prdu a pšouku, jenž svými záchodovými idylami pohnul davy, by se mu klaněli; — panenský Fouquier, hrdý moralista, dědic dřevěné postele nebožtíka Feydeau-a, okované na čtyřech nohách všemi manželskými disciplinami, a přísný soudce v oboru literárních hodnot; — blátivý Mendès, se šupinami azurovými, přítel Jidášů z *milosrdenství* a kameňovatel cizoložnice duchem spravedlnosti, jakýsi semitský dvojčelec o dvojm pohlaví, jedním k otravování, druhým ke zradě; — Dumas syn, zákonodárce rozvodu a pošlechťování rodu, který vynalezl, jak vystřídati kříž zrcadélkem pro spásu společností; — Alphonse Daudet, Tartarin na Alpách úspěchu, za to, že se přičinil narodit se opisovačem Dickense, kleštěnce příliš plodného, jehož umí ještě rozkrajovati po čtrnáct let; — oba věštební žabáci, Wolff a Sarcey, z nichž vyvěrají všechny lidské soudy a jejichž neblahé zmizení, když by bylo možno

oddati se takovým domněnkám, způsobilo by ihned všeobecnou slepotu; — posléze, bychom nejmenovali padesát jiných, Arnošt Renan, moudrý břicháč, pěkná vědecká záchodová káď, z níž vydychuje se k nebi v závitcích, z nichž orlům závrať jde, mastný zápach duše, vyhnané z pohodlností, v nichž se narodil, a lituji své vlasti v lůně papírů, jež si přinesl jako relikvie navždy drahocenné pro kritickou výchovu budoucích věků! . . .

•

„Po všem tom co chcete, aby činilo stádečko pravých umělců, kteří neumějí pranic leda chvěti se ve světle a kteří nebyli nikdy schopni ukuchařiti slných pikantních jídel luzy? Není jich mnoho, dnes, pět nebo šest, a to stěží, a nečistá lavina má málo zásluhy, že je zasypává.

„Bylo by toho přece dosti, kdyby Francie měla nějaký zbytek srdce, by se jí navrátilo intelektuálně první mlsto. Evropa nemá žádného spisovatele živého mezi mladými, jehož by vhodila na váhu se dvěma nebo třemi geniálními romanopisci, kteří hynou nyní bídou v dobrovolném žaláři své umělecké počestnosti. Smrt Dostojevského způsobila kolem Paříže, všeobecné mlčení a Paříž, na kolenou před komedianty, kteří ji zneuctívají, nemá ani kousku chleba těm, kteří usilují o to, by její starý symbolický koráb se neztroskotal v lejnech!

„Není-li tohle Hřích neodpustitelný, o němž jest řeč v Evangeliiu, pak se tážl, co jím asi jest, tímto pověstným hřichem, tímto rouháním proti Duchu, kterého prý nebude možno odpustiti? . . .

„Není uvěřitelno, aby Prozřetelnost tvořila lidi geniální jen proto, by se na ně blilo. Vím dobře, událo se to s jistým slavným prorokem. Ale tento Vývratek sebral se sám od sebe a odešel kázat nejhroznějšímu městu celého Východu, jež ho poslouchalo s uctivostí. Paříž nebyla by za nic poslouchala Jonáše, a tento nešťastný služebník Boží byl by snad dohnán prositi svého žraloka, by ho znovu pohltil.

„Lidé dosti nešťastní dnes, by byli velikými spisovateli, ať očekávají smrti a ať žádají, by byla hbita a jista, neboť jejich život jest od nynějška jak bez chutnosti, tak bez účelu. Vše, co by mohli dělati, kdybychom si je myslii světci, bylo by prositi Boha strašlivého — a příliš shovívavého! — by je i on považoval za méně než nic a by neotevřel k jejich pomstě hnojní stavidla, ohrožující zjevně Paříž jedinou potopou, které by zasloužila, a jež s podivem vidíme tak zatvrzele zavřena!“

• • •

Druhý článek, který vyšel v šestém a posledním čísle *Pranýře*, byl pro Marchenoira nejkрутějším ze všech výsměchů jeho vzteklého osudu. Tento článek měl hlučný, nesmírný úspěch, a úspěch ten byl mu bez užítku. Přijem za to číslo, jediné, které se prodalo, zaplatil jen stěží jeho poslední výlohy, aniž mu dopřál dále vydávati. Tiskař pln nedůvěry, a snad ohrožen, odepřel zarytě jakýkoliv úvěr.

Pamfletář viděl takto, jak štěstí od něho odchází smějíc se, ve chvíli právě, kdy se zdálo, že se nabízí, i bylo mu vzdáti se jakékoliv naděje s přitěhou oné trýznivé jistoty, že jeho vítězství bylo zajištěno, jen kdyby byl začal touto velikou ranou.

HERMAFRODIT PRUSKÝ

ALBERT WOLFF

„Minulou středu jsem se omlouval, že hovořím o pranízkém syčáku jménem Maubecovi, dovozuje, že nikdo v novinářském světě nepředčí ho v hanebnosti. Nazval jsem ho tedy z toho důvodu: *Králem Tisku*.

„Některým jevilo se to upřílišněno. Vyčítali mi, že jsem se dal strhnouti svým námětem, že jsem přisoudil přes míru důležitosti tomuto vyzáblému darebovi na úkor Alberta Wolffa a několika jiných, mnohem oslepivějšího lesku mravní špinavosti!

„Vyznávám, že výčitka jest, možná, důvodna. Jest nesporno, že s tohoto hlediska novinář z *Figara*, — ať nemluví dnes leč o tomto, — má více úvěru, více rozpjetí, více vzletu.

„Vždyť tento kondor hanby vznáší se nad globem! Stahuje tak mocně na sebe všeobecnou soudobou hnilobu, že se z toho stává vskutku *létavcem* a má vzhled, jako by se vznášel v oblacích.

„Ale aniž by se ucházel o to, by se mu vyrovnal, možno ještě býti čertovsky zázračným, a tak tomu jest s naším Maubekem.

„Ostatně všechny tyto potvory, zplozené z téhož zelenavého prosakování naší mrchy společnosti při-bezprostředním souložení s nicotou, jsou tolik totožny svým původem, že při postupném pozorování myslíte, že vždy ten, na něhož patříte, jest nejhnusnější.

•

„Albert Wolff měl svého Plutarcha v p. Toudouzeovi, psohlavém romanopisci, který dobře mohl být nemohoucником literatury, který však vyvolil dobře hlídati v okolí „velikého kronikáře“, jako by morovitost nedostačovala!

„Kniha tohoto psa jest vskutku apothetickou esají o Albertu Wolffovi.

„Jistě smím si lichotiti, že jsem četl hrozně ve svém věku čtyřicetiletém. Ale nikdy nečetl jsem něčeho podobného.

„Zde nízkost pochlebenství souvisí s nadpřirozenem, poněvadž se našlo tajemství, jak *obdivovati* bytost, tak zvanou lidskou, jejíž pouhé jméno jest evokační formulí všeho, co jest v lidstvu nejnecnějšího a nejohavnějšího.

„Zdá se, že p. Toudouze jest bohatec, který nepotřebuje se zabývatí tímto špinavým řemeslem, jehož by nejtrýznivější bídaneomluvila. Ale marnivost literární vši jest nevýzkumna a hluboka jako noc prostoru, jestí to odstrašující revanš zázračné moci Boží, . . . a tento, jenž shání svou pastvu na nepřítomných plodidlech Alberta Wolffa, — v nevyjádřitelné naději důvěrného obcování, před nímž byl leproserie prchly, — jest stokrát ohromivější než divotvorce, který by staré kosti oživil!

•

„Nebožtík Bastien Lepage, jenž vzdálenými fysickými i mravními podobnostmi byl sympatickým Wolffovi, namaloval ho jednoho dne v hanebném obnažení jeho domácnosti.

„Tato podobizna, jak jen možno podobná vyobrazení nějaké gorilly, úspěchem hrůzy působila v saloně 1880.

„Jak zhovadilá, tak vzácná prostřednost malířova našelazdesvou formulí.

„Bylo dokázáno, že Bastien Lepage byl zplozen, by maloval Wolffa, a Wolff sám, aby byl v údivu nad geniem Bastiena Lepagea, jehož osud byl od té doby zpečetěn a jenž hbitě pospíšil si přilehnout k prvnímu do smrdutých temnot jejich společné esthetiky.

„Tuto podobiznu by měl získati stát a uchovati jí s velikou péčí v našem národním Museu. Vypravovala by výmluvněji naši historii, jak by ani Tacit neuměl, arcí kdyby francouzský Tacit byl možný a kdyby zoufalá plochosť naší republikánské luzoviny ho nezastrašila! . . .

„Jest dosti znám lidem boulevardovým tento velký hrbáč s hlavou vraženou do ramen jako nějaká boule mezi dvěma krticemi; s klátivou chůzí německého hňupa, jehož pětadvacetileté navštěvování Paříže nedovedlo obrousiti, — nemehlo špindíra, jenž, zdá se, dovolává se kopanců velitelštěji než propast volá propast!

„Když ráčí mluvit k některému sousedu, odkloňování na pravo jeho hrozné hlavy otevírá namáhavý pětáctyřicetistupňový úhel na sloupec obratlový a povytahuje rameno poněkud více, což poskytuje skoro fantastického dojmu rejnočí tlamy, vynořující se za úskalím.

„Tehdy by se myslelo, že celá kostra se hned rozkloubí jako špatný nábytek, prodávaný na úvěr domem Crépin, a libá báseň stává se nadějí, když obluda jest otřásána, oním hysterickým sloučením ržání a kdákání, jež nahrazuje pro něho mužnost upřímného smíchu.

„Napíchnut jsa na nesmírných nohou, o nichž byste řekli, že příslušely jiné osobnosti a jež jako by se chtěly zbýti při každém kroku hnusné pánvice na výkaly, již nesou jen s lítostí, udržován jest v rovnováze opičími postranními přívěsky, jež jako by se prosebně vztahovaly k zemi Páně, — i ptají se lidé na jeho přechodu, proč nenechá hloupé sebelásky, jež mu překáží ještě v jeho věku, a proč se upřímně nespustí na čtyři tlapy a nechodí po čtyřech po makadamové dlažbě!

„Co do obličeje nebo aspoň co jest na jeho místě, nevím, jaká epitheta by mohla vyjádřiti jeho paradoksalní, pustošivou šerednost!

„Řekl jsem poněkud nerozvázně, že Maubec jest Wolffovi tím, čím obrazu stínování, a že ho tím skoro zkrášluje.

„Neměl jsem tehdy než smrdutého Maubeca na očích, a nerozlišoval jsem příliš svých vněmů.

„Ve skutečnosti tento dávivý kudlák jest zvláště prašivý. Nese na své tváři, kde tolik facek zavznělo! — neskonalou hnisavost duše, sebrané pro něho kdesi ve stoce, a chová v sobě mnohem více mrchy než obludy.

„Wolff jest obluda čirá, obluda *essencielní*, a nepotřebuje ani hnisavosti, by vzbuzoval ošklivost. I kdyby mu rostly na obličeji prašivé houby, nestal by se děsivějším. Snad by tím i získal! . . .

„Povšechný vzhled připomíná ihned, ale způsobem nepřekonatelným, pověstného *muže s telecí hlavou*, jehož ukazovali loňského léta a jehož příšerný obraz špinil tak dlouho naše zdi.

„Znám básníka, který rozuměl: *muž s hlavou Wolffovou* a který nechtěl od toho nikdy upustiti. Jen nalézal poněkud méně duchovní živosti v oku kronikářově. Až na to byl by o nich věřil, že jsou dvojčaty.

•

„Tvář úplně holá jako tvář nějakého Annamity nebo opice paviana, jest barvy obrovského bílého sýru, v němž by se byl dlouho ztloukal pevný výkal nějakého dělníka.

„Nos, obstojně kostnatý, jak se sluší na hrbatce, bez jemnosti a bez orličího zakřivení, poněkud rypákovitý na konci, pevně ostatně zasazený, ale bez plastické přesnosti, probouzí nejasně myšlenku o jakémsi náčrtku náboženského pomníku, ježž postrašení divoši by byli opustili v nějaké neúrodné pláni.

„Nahofe obrví ve tvaru oblakových řas, ubíhá a mizí do čela Tatarova, nad pár lakotných očí blízko u sebe ležících a zapadlých hluboko pod lebku, očí staré běhny, z níž se stala kuplířka a hledaná patronka nízkého pajzlu.

„Ústa jsou nevýslovná zhovadilostí, prasprosté posměšností, obludné perversity, jak jen si možno pomysliť!

„Jest to rictus, jest to pochva, jest to tlama, jest to sosák, jest to nečisté zívadlo. Nemožno říci, co to jest . . .

„Jedině nejhanebnější obrazy se duchu vybavují.

„Nemožno si zabrániti, aby se nevěřilo, že tato ústa špatného otroka nebo vykřičeného vyzvědače a slídila jsou pro něco jiného než proto, by lapala sviňstva a by olizovala podešve prvně se namanuvšího pána, který se nepoleká a dá si vycídití obuv této živé maškaře.

„A toť vše. Brady není. Visutý lalok tohoto ztřejšího podělance nepokrývá nic než do zadu ustupující podrost propadliště hrdla jeho frňáku ryblího, který mizí takto k našemu ohromení v nejsměšnějším vyšňoření skoupého pedanta, jakého jste kdy potkali na našich bulvardech!

•

Morální stránka tohoto sira jest v dokonalém souladu s fysickým zevnějškem. Jeho život, zbavený jakéhokoliv spodničkového dobrodružství, — z výborného důvodu nejstudenějšího hermafroditismu, — jest tak plochý, jako život lecjakého komedianta, jehož životní dráha by byla bez bouřek.

„Albert Wolff jest rodem Žid a Prušák ; v Kolně se narodil, v náruči babičky Bérangerovy.

„Když přišel do věku *mužného*, — pro něho uštěpačného, — nalézáme ho opisovačem akt u notáře v Bonnu, přimíchaného mezi studující University, s nimiž se účastňuje studil fysiologických.

„Baví se tím, praví jeho biograf, že stíná žabám hlavy, — očekáváje těch žab, jež ve dnech lepších bude povinen pojídati.

„Potom se v něm zapálilo náhle jako pochodeň povolání literární, i napsal *Viléma Tkalce*, mravoučnou povídku, jež, jak se tvrdí, rozplakávala rodiny.

„Jen že tyto věci se dály v Prusku, a jeho ctižádost nemohla se spokojiti s tak malým nákladem.

„Bylo mu třeba Paříže a kavárny *Mulhouse*, kde se shromažďovala tehdy k r. 1857 redakce *Figara* týdeníku, zdraví plný zárodek mocného žurnálu, který panuje dnes nad pěti díly světa.

★

„Neběželo vlastně o to, by měl genia, kdo by rád byl bral podíl na štěstí tohoto parukáře.

„Běželo zvláště o to, rozesmáti Villemessanta, a to se našemu trulantovi podařilo.

„Od toho dne bylo usouzeno, že jest hoden vstoupiti do skupiny fraškářů, jimiž Francie stala se intelektuálně tím, o čem víte, a nezastavil se již a vystupoval zvolna, bez pochyby pro tíhu svého hrubého ducha, ale s neomylnou bezpečností stonožky.

„Heroický Toudouze vypravuje bez jakéhokoliv půvabu tuto plochou *Odysseu* novináře, stokrát dle něho epičtější než *Odyssea* starého Ulyksa.

„Zastavuje se tu a tam, — jako drbajcí se osel, — by vypouštěl blbé úvahy údivu při Aurelianovi Schollovi, při Jules Noriacovi, Alexandru Dumasovi, otci i synu, nebo při kterémkoliv jiném závodci nešné ceny pařížského *šplhařent*.

„Úhrnkem celá tato historie není ničím jiným než pokladniční knihou, do níž účetní zapisuje do haléře příjmy a vydání svého reka.

„Vidíme dobře, to že jest podstatno pro vypravovaného i pro vypravovatele.

„A také jaký jásos tohoto posledního, když líčí peněžní úspěch oné ctihodné brožurky : *Paměti Theresy, od ní sepsané*, paměti vynale-

zené Wolffem, za spolupracovníctví Bluma a Peragalla, a jaké lyrické akcenty zármutku, když jeho nesmířlivé svědomí mu velí zmíniti se o ztrátě ve hře *sto pětadevadesát tisíc franků* !

„Tato katastrofa, udávši se r. 1877, byla ovšem velikou věcí ve zpravodajském povolání hermafrodita z *Figara*.

„Minutu myslil na sebevraždu, ale přidržoval se toho jasného úsudku, že po všem byl by tuze pitomcem, kdyby se utratil jako obyčejný obehnanec, když měl po ruce bohatý cecek dojně krávy upřímného Salonu, jehož byl zpravodajem.

„Po této spasné úvaze Bohatství znovu se k němu valilo.

„Stal se velemocným, neboť jeho pruská *upřímnost* neměla již mezi; a poněvadž neštěstí slouplo mu s očí šupiny, jež zatemňovaly jeho genia, prostý paňáca, jímž byl až dosavad, ustoupil posléze velikému moralistovi, k němuž chodí o radu s uctivostí nejpřísnější úřady a který drží soudobé lidstvo pod svým znaleckým okem !

•

„Takové jest jeho poslední a snad definitivní vtělení. Albert Wolff pojde v kůži vysoce ctěného moralisty.

„Až k tomu jsme to s ním dotáhli.

„Tento pačlověk, zvrhlý i jako kleštěnec, tato *germánská modrá punčoška*, — dle vyjádření Glatignyho, — vládne tak velikou autoritou, že i nejvznešenější umělec světa závisel by na jeho libovůli, a že má moc srubnouti hlavy nebo osvoboditi od výroku poroty !

„Tento hlístový žid z Pruska jest králem, jehož jsme si zvolili ve svém nevýslovném pokoření váženým králem mínění, jakým Ludvík XIV. nebyl, a před nímž slintá strachem všecka plazivá sběh novin !

„Bismark ať spí pokojně.

„Jeho dobrý náměstek jest pánem ve Francii.

„Obrať si za úkol vymiškovati nás, jak sám jest vyniškovan, a tolik nás svrhnutí na zemi, aby nezbylo již leč šlapati nás jako hnůj národa, dobrý k ztučnění půdy vesměrného Německa budoucnosti !

•

„Když se r. 1870 strhla válka, postavení šeredného dareby, neusedlého jak jest dnes, nebylo lze již udržeti.

„Nezbytně bylo mu zmizeti, jako většině jeho krajanů. Bloudil prý celou Evropou jako nenasycený šakal, očekáváje, až Pruský Krotitel

dokončí svou robotu, a až starý francouzský Lev, vyčerpaný starobou, bude poražen, by přišel a dodal mu svou bídáckou tlamou.

„Neodvážil se, by se znova ukázal hned po Komuně. Bylo pro něho ještě příliš kypění a příliš pohlavků ve vzduchu pařížském.

„Učinil se neznatelným, sploštil se pod nábytek jako štěníce, vplížil se do dřevěných opazín a příbedřil.

„S roztočí houževnatostí dvojího svého plemene přiskobil se na bitum, vytíraje a osušuje chrchly a sviňstva, jimiž ho zaplavoval mimojdoucí, užaslý jeho nestoudností, chtěje stůj co stůj vetřít se Paříži, z níž by, jen kdyby měl atom hrdosti, hbitě utekl.

„Skromný, ale nevyrvatelný zprvu, vítězný a zpupný na konec konců !

•

„Nepostačovalo mu, že mezi nás zarostl. Bylo mu třeba panovati *Figurem*, a Villemessant byl dosti podlý, by mu ho postoupil.

„Známa jest ostatně vděčnost dědice odkazu a slovo, zjevující krásu jeho duše, které upustil ve způsobě pohřební řeči na horovitou mrchu svého dobrodince.

„Zaplatil čtrnáct set padesát franků do pokladny žurnálu na hráčský dluh, udělaný u patrona.

„Skoro ihned telegraf přináší zvěst o smrti Villemessantově.

„Po prvním *dojmu* Wolff praví svým druhům :

„Neměl jsem nikdy štěstí s naším vrchním redaktorem. Kdyby byla zpráva přišla o několik hodin spíše, nebyl bych platil čtrnáct set padesát franků, a rodina nebyla by jich nikdy požadovala.

„Nezbývá již než sblížitli s touto anekdotou jásavý zpěv německých žurnálů, dovídajících se o příšerné frašce udělení občanského práva kronikářovi a blahopřejících Německu, že jest zbaveno pěkné té *potvory* na útraty zblblé Francie, která si pospíšila a poskytla jí útulku.

•

„Mluvil jsem o ztrátách ve hře. Studie o Albertu Wolffovi nebyla by úplna, kdybychom zapomněli zmíniti se o tomto podstatném rysu.

„Jsavelice napokojí od žen, vynahrazuje si to v hráčských krčmách.

„Paříž nezná hráče zuřivějšího.

„Tato vašeň jest taková, že prchá pudem z každého čestného kruhu, — ač-li jest nějaký, — a nenavštěvuje než hanebné krčmy, kde jí pohodlněji ukojí.

„Jsa v ošklivosti u ostatních hráčů, obáván pořadatelů a půjčovateli pro postrašné postavení ve *Figaru*, panuje jako despota zde jako všude, hnušen, ale nevystřnaditelný.

„Těže z hrůzy, již vzbuzuje, otevírá si bezměrně úvěry. Když mu *jde do kalhot*, jak se vyjadřuje, půjčovatel jest povinen, devětkrát na deset, čekati, až zase vyhrá, by se domakal svých ubohých peněz, bez jakékuliv naděje oplátky téže služby, — neboť Wolff vyhlásil svou zásadu, vždy totiž vypůjčovati a nikdy nepůjčovati.

„Jakmile však vyhrá, odrazí hbitě s penězi od našich běhů.

„Dobry náš Prušák posílá věrně své hotové k jistému Berlínskému bankéři a špěšně páli stvrzenky, — nebo rozšiřuje, jako by je páli, — by se vymkl z povinnosti splátek nebo z odprodání cenných papírů před vypršením lhůty, složitá hanebnost, již předkládám kompetentním rozjímáním.

„Nic se nevyrovná nestoudné nadutosti tohoto Ošklivce vůči nutným, jež, jak si právem lichotí, straší svým pérem, a nic, věru nic nemožno srovnati s jeho přepokornou zdrženlivostí, když stojí před opravdovým mužem, kterého by jeho mrzké tlachy stěží zasáhly.

„Vypravuje se, že měl souboje. Nebyl jsem při nich, běda! ale pochybuju silně, že od nynějška ještě nějaké přijme.

„Není již doba, v níž potřeboval reklamy.

„A pak, stáří sestupuje na tuto obludu, jako by sestupovalo na vznešené čelo nějakého patriarchy, jistá věc, o níž on dobře ví, rozmáhá se snad, zhoršujíc se den ode dne, a více než kdo jiný PANENSKÝ Albert Wolff dobře se bojí, aby nebyl sveden a napálen!

•

„Známo, že nemám duši otevřenu tuze opojným nadějím a že neočekávám nic zvláštního od budoucnosti ani vzdálené.

„Přece však, kdyby nám přišlo jen na jedinou minutku energie a ušlechtilé vzpoury proti děsné havěti, která nás užírá, zdá se mi, že by bylo dobře užiti této blažené minuty k bezprostřednímu vypuzení tohoto zhoubného Prušáka, který nás otravuje, který nás przní, který na nás sere dle své libosti; který se odvažuje nás umravňovati a nás souditi; — jako by nebylo dosti k vzteku, že jsme byli poraženi a šlapáni milionem mužů, a jako by bylo nezbytno ještě polknouti svrchovanou hanbu utištění tímto starým CUMPLOCHEM bez ducha, bez srdce, bez

pohlaví, beze svědomí, morovitějším ve své osobě než stojaté usedliny a tlící zbytky celého národa v hnilobě!

„Dostaví-li se posléze třikrát žádoucí škytavka spasné ošklivosti, bude třeba vrhnouti se na košťata, pometla, na lopaty, na koše, na biče a metly, na jakýkoliv nástroj dobrý na vykořenění jedovatého zlomyslníka, a vyhoditi za hranice, — s nezhojitelnými kletbami, — tento německý chrchel, tento vývrtek, toto sviňstvo, toto lejno nepřítelů, tuto nevýslovnou nestvůrnost fyziologickou a morální, z níž celý jeden věk slávy by nás nerozhřešil, že jsme ji nad sebou trpěli!“

LXVII.

Bída černější než kdy jindy vrhla se tehdy do ulice des Fourneaux, a aby ničeho nechybělo k úzkostem smrtelné agonie, která nastávala, Leverdier náhle zmizel ze života Marchenoirova.

Tato vznešená bytost, vidouc hrozivou blízkost a nesmírnost nebezpečí, rozhodla se, aniž se o tom zmínila, prodati málo značný nábytek a kolekci knih, již měla, a — davši peníze svému příteli, — odebrati se na venkov do zapadlého kouta Burgundska k staré tetě, která ho léta již k sobě zvala.

Tato příbuzná schraňovala mu jakýsi stateček, jehož byl jediným dědicem, a Leverdier byl by jednoho dne pohodlně živ. Ale neslyšela, psalo-li se jí o penězích, by mu dovolila žiti v Paříži; prohlašovala bez ustání, že si přeje míti ho u sebe, aby jí *zatlačil oči*, a že v Burgundsku žil by v hojnosti v domě, který mu bude náležeti po její smrti, jako by byl již jeho naprostým pánem.

Leverdier odhadoval, že by byl takto prospěšnějším Marchenoirovi a že by mohl snadně posílati mu měsíc jak měsíc peněžní pomoc, která by mu vždy zabránila, aby nepošel hladem.

Když tento zvěděl o heroickém rozhodnutí svého mameluka, bylo neodvolatelné. Leverdier vše vyprodal a složil na stůl několik stovek franků, jichž nashromáždil.

Nebylo výbuchu. Marchenoir svěsil hlavu při pohledu na tyto peníze, a dvě slzy táhlé, — vyfinuvší se z nejvnitřnější studnice jeho bolesti, — stekly mu po bledých tvářích, již hořem rozrytých.

Leverdier dojat, přiblížil se a stisknuv jej něžně do svých paží, pravil mu :

— Milý nebožáku, nermuť se, chceš-li, abych se vzdálil v pokoji. Jest to zcela správně, mám-li sílu odloučiti se od Veroniky a od tebe . . . Nezabavil jsem se žádné věci, která by mi byla vskutku vzácna, a kdyby, což na tom? Nevíš, že tvůj život jest mi dražší než kterákoliv tretka na světě? Ostatně, nemáme-liž od dlouhé doby společný osud? Rád bych tě zachránil, abych sebe zachránil, rozumíš? Dlužno, abys žil, a to byla jediná pomoc . . . Budeme odloučeni na nějaký čas. Ale i to jest vedlejší . . . Přeju z hloubky srdce své dobré staré tetě, která mne bude jistotně hodně trápit, veškerého pomyslitelného blahobytu, ale jest mi nemožno i při nejlepší vůli zapomenouti, že jsem jejím dědicem a že její statek toho neb onoho dne bude *naš* . . . A tu, Marchenoire, jaký život s Veronikou v té rozkošné krajině, kde budeme míti svůj dům! Jaký pokoj! Jaká dokonalá bezstarostnost! Ale zatím dlužno žiti až do té neznámé doby. Vzhůru srdce! Vysvobození jest snad blízko, a když každý tě odvrhne, máš přítele neohroženého, za to ti ručím!

Marchenoir, stále zasmušilý v hloubce své něžnosti, odpověděl těšiteli:

— Bylo by bývalo lépe pro tebe, můj oddaný Jiří, bys byl nikdy nepoznal člověka tak zhoubného všem, kteří si ho zamilovali. Něštěstí jistých individuí jest stejně nakažливо jako nevyлéčitelno, a málo naděje skládám v tento pokojný život, který mi ukazuješ v budoucnosti . . . Přece však nechci tě zarmucovati svými černými předtuchami, které snad mne přese vše klamou. Byla by to zbabělá a pitomá ukrutnost, odpláceti se ti takto za neslýchanou službu, kterou mi právě prokazuješ . . . Veronika přijde v několika okamžicích. Posnídáme na rozloučenou a doprovodím tě na dráhu . . . Ah! můj starý druhu, snil jsem o něčem lepším než tohle všechno! . . . Často byl jsem viněn z nevděčnosti, protože jsem se vzpíral váleci svoje svědomí v jistých rukou, jež se pro mne pootevřely, ale přece štěstí, že jsem se zrodil chrapounem, neboť nebyl jsem ještě dosti nevděčen, bych ze sebe učinil dobrého knížete. *Beatius est dare quam accipere*. Takové by bylo, myslím, moje heslo, a tento tekst by učinil moje veličenstvo zavrženlivým a moje nohy hliněnými . . .

— Tys aspoň král neurvalosti, neokřesatelný žebrák, odvětil tento, a mohl bys mne ušetřiti svého posvátného hesla, jež nemá tady co dělati. Nevíme nikdy, kdo dává, ani kdo přijímá, dodal hluboce. Hle, čemu bych tě mohl naučiti, kdybys toho neznal ještě lépe než já. Zachránil jsi mi jednou kůži, i přičiňuju se dnes o to, bych zachránil tvého du-

cha, protože tvůj duch jest mi nezbytný, abych nesrazil hlavy na černých cestách, na nichž se brouzdáme *per multam merdam*, jak říkal Luther. Co mi na to odpovíš?

Oba přátelé nabrali tak tak trochu veselosti a shodli se, že Veroniku nechají při tom, jako by Leverdier je opouštěl pro jakousi rodinnou věc, a že se brzy bez pochyby vrátí, — neboť vlastní pravda snadno by způsobila krisi zármutku, již by nikdo z nich nebyl schopen snést.

Leverdier odešel tedy téhož večera, zanechávaje svému společníku, od nynějška osamělému, hnětlivý dojem, že se objímali právě naposled a že se již nespátí!

LXVIII

Salický zákon nebyl nikdy napsán, protože to byl živý základní zákon francouzské monarchie a poněvadž každý pokus záznamu by jej obmezil. Absolutní jest nezapsatelný.

Z toho důvodu Zločin chudoby není zmíněn jasně v žádném zákonníku aniž v které sbírce trestního práva. Nanejvýš jest zařazen mezi prosté přečiny, kárané jen na policii, a kladen do stejné výše s tuláctvím, jež samo jest jenom důsledkem chudoby.

Toto mlčení jest však nezvratným potvrzením hrůzy všeobecné, nedopouštějící svůj předmět přesně vytknouti.

Beze sporu Chudoba jest nejnesmírnějším ze všech zločinů a samojediným, jehož nížádná okolnost nedovedla by zmírniti v očích spravedlivého soudce. Jest to takový zločin, že zrada, krvesmilství, otcovražda nebo svatokrádež zdají se věcmi nepatrnými proti ní a dožadují se sociálního obměkčení.

Pokolení lidské také nikdy v tom nebylo na rozpacích, a neomylný pud všech národů, nechť na kterémkoliv místě země, vždycky zasáhl stejným zatracením obročníky v hadrech nebo tituláry prázdných žaludků.

Poněvadž nebylo možno vynésti určitého trestu na druh atentátu, jehož zastrašení zákonodárci definovati se neopovážili, nahromadilo se na Chudého vše potupné nebo bolestné, vše, co si jen jednomyslné trestání umělo vymyslíti. A by bylo jisto, že správně se mířilo, nahromadilo se na jeho hlavu množství odpykání, mezi nimiž nebylo lze vybrati si, aby se neupadlo do nebezpečí, že bezbožnost ta bude *charakterisována*.

Nuzní nebyli odsouzeni výslovně ani k ohni, ani k čtvrcení, ani k šibenici, ani k uškrnutí, ani na kůl, ba ani ke guillotíně. Žádné zákonné opatření nikdy nevytklo, že by je bylo dobře věšeti, vykleštovati, že by jim bylo dobře vytrhávali nehty, vyloupávali oči, že by bylo dobře napájeti je roztaveným olovem, vysazovati dřívě polité syrupem cukerným pod mrazivou hvězdu Syria, nebo prostě z kůže odřené vláčetí po vojtěškovém poličerstvě pokoseném . . . Žádné z těchto rozkošných muk nebylo jim písemně přiděleno mocí zřejmě vysloveného zákona.

Jenže mučitelský genius, jenž slove sociálním Nátlakem, dovedl jim shromáždit v jedinou kytici svrchované trýzně všechnu tuto rozptýlenou květenu trestných zločinů. Klidně a mlčky vyobcovali je ze života a učinili z nich zavržence. Každý *člověk tohoto světa* — ať to ví nebo neví, — chová v sobě naprosté opovržení k Chudobě, a v tom právě vězí hluboké tajemství CTI, jež jest úhelným kamenem oligarchií.

Přijmouti u svého stolu zloděje, vražedníka nebo komedianta, jest věcí slušnou a doporučovanou, -- jen daří-li se jim jejich zaměstnání. Nejjemnější sliznice tím netrpí. Ba jest i dokázáno, že jakési panenství zotavuje se ze svých ztrát a znovu se ho nabývá ve styku s travičí dítek, — jakmile jen jsou nacpáni zlatem.

Nejčistší nevinnost, bělosti liliové, nabízí v tajnosti rosnou vlašičku mladého srdce svého a jarní touhy své Minotaurovi rudě se třpytícímu, a nejčistnější matky pláče sladkými slzami při pomyšlení, až jednoho dne snad tomuto milionovému lichváři, jenž zničil na sta rodin, zráčí se, by použil jich „drahého dítky“ k manželskému rozpárání břicha.

Ale hanebností bídy naprosto nelze vypověděti, proto že jestv podstatě jedinou poskvrnou a sám hřích. Jest to vina tak bezměrná, že Pán Bůh vyvolil ji, když se stal člověkem, by vše vzal na sebe !

Chtěl, by se jmenoval po výtce Chudým a Bohem chudých. Tento žravý, hltavý Špasitel, — *homo devorator et potator*, jak ho židé označovali, — jenž přišel, by se přesytil a přecpal mukami, moudře vyvolil Chudobu za svou krčmářku. Také počestní lidé zavrhli společným hlasem takovou pohoršlivou orgii, a zapověděli na vše časy návštěvu tohoto božsky kvetoucího hosta.

Hle, brzy dva tisíce let uplyne, co Cirkev schvaluje a potvrzuje chudobu. Nesčetně světců se snížasnou bítím, by se podobali Ježíši Kristu, a hlístovitá psankyně ta ani o to, co by se za miliontinu nehtu vešlo, nepovznesla se v účtě u osob mravopochestných a dobře vychovaných.

Vskutku, chudoba *dobrovolná* jest ještě luxem a tím již není pravou chudobou, které si každý člověk oškliví. Možno jistotně *zchudnouti*, ale pod tou podmínkou, že vůle k tomu ničeho nepříčiní. Svatý František Assisský byl láskou dýšící zamilovanec a nikterak chudý. Nebyl *nuzný* v ničem, protože měl svého Boha a žil svou extasí mimo svět smyslový. Koupal se ve zlatě svých svítivých cárů ...

Pravá chudoba jest nedobrovolná, a její podstatou jest, že se nemůže po ní dychtiti a že nemůže býti žádána. Křesťanství vykonalo největší možný zázrak, podporuje lidi v tom, by ji snášeli, a to slibem pozdějších vyrovnání. Kdyby nebylo těchto vypořádání, k čertu se všim! Jest nesmyslné doufati něčeho lepšího od naší přirozenosti.

Ploskochodec, nadaný rozumem a kontradiktorycky zbavený náboženské naděje, jest zcela neschopen přijmouti tento žalář nečistot a svoliti, by se s ním činilo hůře, krutěji než s otcovrahem, když pozbyl svého jmění nebo když se narodil bez peněz. Kdo se odhodlává žiti bez desatera a bez přijímání, nemožno o něm jiného říci, než že jest zbabělcem nebo pitomcem. S toho hlediska nihilisti mají stokrát více pravdy. Nechť vše padne, vše zhyne, nechť do všeho uhodí hrom Boha, třeba-li snášeti do neurčita toto hanebné břímě, jakým jest trpěti *pro nic za nic!*

Včera večer jistý milionář, blbec, jenž nepomohl nikdy nikomu, utratil tisíc Luisdorů v klubu, právě v okamžení, kdy čtyřicet ubohých děvčat, jež by byly peníze ty zachránily, padalo z hladu do víru kurevnictví, odkud není návratu; a rozkošná hraběnka, již celá Paříž tak dobře zná, nadnášela svá nejauthentičtější ňadra v rouchu barvy čtvrté luny Jupiterovy, jehož cena by byla měsíc uživila osmdesát starců a sto dvacet dítek!

Pokud tyto věci budou spatřovány pod klenbou necitelných souhvězdí, a pokud vyprávěti se budou s pohnutím novinářskou holotou, potud švištěti budou, — přes všecken přežvykovaný žvást a všechno camravé napomínání, — facky na tvář Spravedlnosti, a v duších, zbavených naděje na budoucí život, bude vždy více růsti potřeba rozčištění lidského pokolení na kusy.

— Ah! učíte, že jsme na světě proto, bychom se bavili. Nuže, půjdeme se bavit i my, my hladem zcípající, my trhání a cáronosci. Nepodíváte se nikdy na ty, kdož pláčí, a staráte se pouze o své vyražení. Ale ti, kdož pláčí, pozorujete vás po tisíc roků, posléze sami hodlají se vyrážeti, a — protože Spravedlnost jest rozhodně nepřítomna, — hod-

laji aspoň nastoliti modlu, již v oběť a k svému potěšení vás budou přinášeti.

Poněvadž jsme zločinci a odsouzenci, povýšíme sami sebe k hodnosti dokonalých ďáblů, bychom vás nevýslovně vyhladili.

Od nynějška nebude již mumlaných proseb na rozích ulic vyhladovělými zmrzlíky, zuby drkotajícími, kteří se krčí u vašich průjezdů a všude se vám pletou do cesty. Nebudeme se již dožadovati, oč jsme byli obráni, aniž svalovati hořce vinu na utiskovatele. Tomu jest konec, nadobro konec. Hodláme státi se mlčenlivými . . .

Budete střežiti peněz, chleba, vína, stromů a květin. Budete střežiti všech radostí života a neproměnného klidu svého svědomí. Nedo- voláváme se již ničeho, nepřejeme si již ničeho ze všech těch věcí, jichž jsme se dovolávali a jichž jsme si přáli marně po tolik věků. Naše úplná beznadějnost vyhlašuje od nynějška *proti nám samým* rozhodné pro- mlčení, čímž se vám právně přisuzují.

Ale mějte se na pozoru ! . . . My střežíme *ohně*, i prosíme vás snažně, byste nebyli příliš překvapeni z příštího výprasku. Vaše paláce a vaše hotely budou velice pěkně plápolati, až se nám zalíbí, neboť jsme po- zorně poslouchali čtení a přednášky vašich profesorů chemie, a my jsme vynalezli krabičky a nástrojky, jež vás úžasem naplní !

A vaše ženské vezmou za vděk tím, že si uvyknou poslední vzdech vypouštění pod podešví našich sešmařaných křampů, na několik set krokův od vašich kouřících vnitřností ; a nalezneme snad dosti veliký počet prasat nebo toulavých psů, by potěšili trochou lásky vaše cudné družky života a velmi nevinné panny, jež jste zplodili ze svých vzácných beder . . .

A pak není-li existence Boha dokonalým žvastem, jak příklad va- šich *ctností* chce, bychom se domnívali, ať nás zahubí, ať nás odsoudí beze spásy a ať se vše skončí ! Peklo nebude bezpochyby krutější než život, jaký vy nám strojíte.

Ale tu bude dohnán vyznati přede všemi Anděly, že jsme byli jeho nástroji, bychom vás uvedli v níveč, neboť jistě má dosti vašich obličejů ! Tento hypotetický Pán jistotně si vás oškliví jako my ; bezpochyby stokrát vás vyblíl, a jen tím se vysvětlí vaše trvání, že si teď navyklí obracet se po svých vývratcích.

Takový jest zpěv moderních chudých, jimž šťastní této země — nespokojení, že mají vše, — neopatrně vyrvali víru v Boha. Toť *Stabat* zoufalých !

Udrželi se stoje na nohou u paty Kříže od krvavé mše Velkého Pátku, — uprostřed temnot, smradu, opomenutí, trní, hřebů, slzí a agoní. Pokolení za pokolením šeptali své zmatené modlitby v ucho božské Oběti, svaté Hostie, a — náhle — odhaluje se jim paprskem vědy elektrické tato zaprášená šibenice, kde zub zvlíbat hlodal jejich Spasitele... Ať se vše propadne! půjdou se bavit!

Jistí peníze! Kdo pak si povšiml nesmírného symbolického dosahu tohoto obecného rčení? Nezobrazují-liž peníze život chudých, umírajících jich nedostatkem? Lidské slovo jest hlubší než jak si představujeme. Toto slovo neobyčejně vyvolává myšlenku na lidožroutství, a není zcela nemožno, sledováním této nahodilé ideje představit si nějakou místnost zábavnou, jako masný řeznický krám nebo jídelnu, kde by se prodávalo po porcích šfavnaté maso z nuzáků. Labužníci třeba by si vybírali v pečeních, hospodářští jedlíci brali by za vděk odřezky, zatím co rozedraní občané po nedávné svatbě spokojili by se skrovným odvarem ze svých vyobcovaných bratří. Žasneme nad hmatatelným tělem, v něž se odívá takový sen, když zkoumáme toto banální rčení.

Každý bohatec, jenž se nepovažuje za SPRÁVCE a SLUHU Chudého, jest nejhanebnějším zlodějem a nejzbabělejším bratrovrahem. Takový jest duch křesťanství, ba i litera Evangelia. Přirozená samozřejmost, jež může, přísně vzato, obejíti se bez potvrzení křesťanského nadpřirozena.

Jaké to štěstí pro lupiče vražedníky, že tak zvaný myslící živočich tolik se vzpírá tomuto dokonalému syllogismu! Po čertech dávno bylo by se došlo k vykuchání a k upečení na rožni, neboť dobfecitěná zámora zlého bohatce není lidsky snesitelná. Ale závěrek přijde též, a dle všeho brzy, — neboť věštěn jest se všech stran nezvratnými předzvěstmi...

Bohatci pochopí příliš pozdě, že peníze, jichž byli přepyšnými požívateli, *NAPROSTO jim nepřisluší*; že oškřivostí a hrůzou div hory nekřičely, když viděly, jak ženská kudla s lůnem neplodným nesla na své hlavě chléb dvou set dělnických rodin, zavlčených žurnalisty a pleticháři do léček nějaké stávky; nebo jest na pomyšlenou, když kdesi umírá ušlechtilý umělec hlady v téže hodině, co leckterý bankéř zcípá přecpáním!...

Ó jak se budou děsem svijeti, ti Richardové Prasečí Srdce a jejich nelltostné samice, o jak budou řváli a bučeti rozevírajíce tlamy, v nichž krev chudasů objeví se v zahnívající ssedlině! Zapomenou ne-

vyjádřitelným zapomenutím na slušné způsoby a rozkošné ovzduší salonů, až budou svlečeni ze svých těl a až jim bude hlava opekána na žhavém uhlí, — a nebude již ani stínu k dávení dráždícího kronikáře, by o tomto zpravil obecnstvo buržoů na nudle rozsekaných ! Neboť jest třeba, nezbytně třeba, by se to skončilo, by vzalo za své všechno toto sviňstvo lakoty a lidského sobectví !

Němečtí a ruští dynamitníci jsou pouhými předchůdci nebo chceteli, podřízenými herci nevyrovnatelné Tragedie, v níž Nejchudší a tudíž *Nejzločinnější* z lidí, jež kdy krutost zbabělců ztrestala, — přijde soudit celou zemi v *Ohni* nebes !

LXIX

Asi za osm měsíců po svém odjezdu z Paříže, kam nohou nevkročil, Leverdier dostal v Burgundsku tento list od Marchenoira :

„Přemilý Jiří,

„Jsem na smrtelném loži a nebudu snad živ ani dva dni. Začínám tím, abys méně trpěl. Veronika, ta jest u *Svaté Anny* již dvě neděle. Právě když jsem ji tam dovedl a vracel jsem se, porazil a přešel mne jakýsi těžký vůz a rozmačkal mi prsa. Našli u mne na štěstí list od tebe, který vyjevil mou adresu, i byl jsem umíraje donešen do ulice Fourneauxské.

Chroptěl jsem několik dní. V této chvíli píšu ti s lože, velice trapně, ale s duchem od nynějška zpokojněným, jak se sluší čekatelům věčnosti. Ani myšlenka, že tento *nezbytný* list tě bolesti zavraždí, mne nekormoutí. Jsem již v klidné jasnotě mrtvých . . .

„Bůh chtěl, abymůj život taktose skončil, tedy jest to velice dobře a nebylo možno, aby semi něco lepšího přihodilo. Nejsem již *Zoufalcem* . . . Řekl jsem právě teď své staré domovnici, aby mi šla pro kněze.

„Přece však, milý příteli, nechci odejít, bych tě naposledy nezhlédl. Pospěš si, prosím tě snažně, můžeš-li, nemeškaje ani vteřiny. Tyto poslední dni, když kolem mne myslili, že každým okamžením vydechnu, mou nejhorší trýzní byla strašlivá žízeň, žízeň Ježíšova v jeho smrtelném zápasu. Viděl jsem všude všude proudy a vodopády, jichž moje vyprahlé rty nemohly dosáhnouti, a — nevím jak, — vzpomínka na tebe byla smíšena s těmito vidinami mého třeštění. Tvůj obličej se mi zjevoval usmívavý uprostřed pramenů, a moje žízeň po tobě splétala se nevysvětlitelně s mou žízni po vodě studnic . . .

„Budeš se za mne modlití, není-liž pravda, můj jediný přítel, ubohé radostné srdce, jehož jsem se tolik narmoutil! Nejsi člověkem veliké víry. Nechtí, modli se přece . . . Budu u tebe. Duše mrtvých, věř mi, neviditelně nás obklopují. Nemohou se vzdáliti, protože nemají již těl a poněvadž pojmu vzdálenosti nelze obrátiti na čiré duchy. Pamatuji se, že jsem ti to vysvětloval . . . V několika hodinách budu mlčenlivou duší mrtvého, nebožtíka, na marách. Budu snad velmi trpěti v tomto novém stavu a budu potřebovati tvých modliteb. Prosim tě o to vroucně, neodpírej mi jich, neboť nebudu již pak mlíti hlasu, bych tě o ně požádal! . . .

„Jak jen možno v málo slovech povím ti, co se dalo od tvého odjezdu. Byl jsem vášnivě zamilován do Veroniky, tak, že bylo možno věřiti v posedlost nějakým démonem. Tys toho nepostřehl, a já nechtěl jsem tě soužiti touto důvěrností. Ale nešťastná dívka příliš dobře to zpozorovala. Viděla zlo bez léku, a nesmírnou bolesti, již z toho pocívala, prostě jí zhasl rozum.

„Bylo by třeba nebýti na sotnách, bych ti vyprávěl tuto historii. Den za dnem, hodinu za hodinou viděl jsem, jak se rozpouští a znetvárníje hrozným způsobem ten krásný rozum, ta skvoucí perla pláště Kristova, ty sršící orientální jiskry nejbožštější prostoty.

„Došlo to s ní až tam, že mne již nepoznávala . . . Její Josef živitel, její Spasitel, — jak mně nazývala, — byl zajat v daleké krajině, a já se jí jevil katem, jenž zaujal jeho místo, by jí mučil.

„Bylo mi zakoušeti vnevýslovných hrůzách strasti bezejména, když jsem slyšel, jak mne proklíná, patříc na mne svýma přerozkošnýmá pomatenýmá očima, v nichž se malovaly ani nevím jaké neznámé obrazy. Bylo mi dívati se na tu nešťastnici, jak na kolenou po celé hodiny svíjí se u paty svého krucifiksu, jak křičí k Bohu, by mne osvobodil z vězení, by jí navrátil ubožáka, který jí dával chleba a který hynul v místě temnot za odměnu, že jí miloval . . .

„V této chvíli netrpím již těmito věcmi. Vše, co duše, svíraná a ždímaná nejsmrtelnější úzkostí, může v bolesti vypořítí, vyšlo z mé duše. Tomu jest konec. Snoubím se teď se svatebními úzkostmi svého posledního zápasu.

„Dlužno mi odpustiti, milý bratře Jiří, že jsem ti to vše zatajil. Psal jsi mi o nepředvídaných nesnadnostech svého nového života, přijatého pro lásku ke mně, a těsnou služebnost, do níž tě tvoje lakomá tetazapřáhla. Dostával jsem pravidelněšedesát franků, které jsi mi posílal každý měsíc, a Bůh ti požehnej za tu lásku, ale nemohl jsi učiniti více,

když běželo o to, zachrániti mne od smrti. Proč bys se proto rmoutil? ... Ostatně doufal jsem nejasně, že Veronika přijde k sobě, a nemohl jsem sebe přesvědčiti, že by opravdu sešilela.

„Když tvoje peníze nepostačovaly, pustil jsem se do práce, bych nějakých sám vydělal, a tu jsem se obíral ať čímkoliv. Učinil jsem ze sebe nádenníka. Robotil jsem u překupníkův obilí a u přestěhovávačův. Nechával jsem bluzu veskladištích, kde mne používali, aby nebyla známa moje tíseň v ulici des Fourneaux ... Když už bylo příliš neopatrno, nechávati Veroniku samotnu celé dni doma, vyžádal jsem si u jistého zakázkového písaře práci domů. Opisoval jsem všelijaké procedury, a při tom byl jsem kuchařem i ošetřovatelem nemocné, ohrožen ohněm, zardoušením i nožem.

„Postléze i tento pramen výživy utuchl. A tu, sdíleje třeštění této zmítané, vymýšlel jsem jakékoliv záminky k pochůzkám, i běhal jsem bez rozumu po Paříži, padal jsem k nohám těch i oněch, bych dosáhl od nich bezprostřední pomoci.

„Co pokoření bylo mi pozřiti, co hnusností spolknouti, jen bledí Andělé Bídy by dosvědčili! Vydal jsem se s hlavou ufatou svým nepřátelům. Žádal jsem almužny od tvorů prostých, kteří se radovali, že mohou po mně šlapati co nejlaciněji. Natahoval jsem ruku jako žebrák k darebům, jež jsem spravedlivě poplival a k nimž nejhroznější nezbytostí byl jsem hnán, bych je prosil před jinými, protože jsem pochopil, že potřebou podlého triumfu puzení mne uspokojí ... Někteří mne odmítli, a tu, milý příteli, jaká jáma hanby!

„Nemohl jsem nic, jáčku, vycásnouti z onoho odporného průmyslníka, jehož jsem tak tulipánovitě nazval nedávno *šlechticem krčmářem*, jenž si zahospodařil hezký peníz, na úkor chudých umělců, jimiž vzkvetl jeho dům, a jemuž jsem věnoval, — pokryv se hanbou, — jednu ze svých knih, v záchvatu pitomé vděčnosti k tomuto *prozřetelnostnímu* vydavateli, jehož ohavného vykořisťování jsem neviděl. Přišlo mi draho, vš to příliš, že jsem sedl na lep tomu Mascarillovi, tomu nízkému lokajovi, jehož jsem viděl jednoho dne, jak vztekle naplil do jednoho černého piva, když nepřítomností sklepníkovou odsouzen byl sám hosty obsluhovati, — aniž jsem byl osvícen touto událostí! A přece byl mi tenhle dlužen hezký peníz, že jsem mu zdarma po osmnáct měsíců vedl žurnál, přivěšený k jeho pívnímu čerpadlu!

„Dulaurier, před nímž jsem se pokořil, jak možno se muži pokořiti, propustil mne, prohlašuje mi se slzami v očích, že podle pravdy

má pro sebe několik tisíc franků, ale že peníze ty leží na veliké neštěstí v cenných papírech na vzdálené lhůty, i nemůže z nich zpeněžit ani nejmenší částky, by nezakusil trapné srážky, nač pouhá myšlenka, o čemž nepochyboval, jistě prý se mi jeví nesnesitelnou.

„Doktor Des Bois našel, jak býti ještě krutějším. Již čtyři neb pět hodin běhal jsem marně ulicemi vrchovatě zasněženými, v mravním stavu k pláči, — a Veronika, zlomená přítomnou krisí, sama doma bez ohně a bez potravy, — a sám vysílen hladem, noc máje již již nad hlavou, a nevěda, co si počítí. Potkal jsem Des Bois na schodišti jeho domu, v průvodě jakési paní, jež právě vycházela a jejíž kočár zastavil se právě před domem. Prosil jsem doktora, aby mi dopřál jediné minuty, a vpuštěl jsem mu do ucha několik takových slov, jež duši nezbytně zasahují, byť byla pod Himalají sviňstev! Začal již koktati zmateně, když paní, která popošla o několik kroků ve vestibulu, vracejíc se, pravila: — Nu tak? doktore, což tedy?, jakýmsi přísným hudebním tónem, který mne odstrkoval. — Odpusťte, odpověděl ihned, milý příteli, omluvíte mne, není-liž pravda? a zmizel.

„Noci té šel jsem po kolena sněhem z náměstí de l'Europe až k Fontenay-aux-Roses, kde jsem znal na štěstí výborného člověka, jenž mi pomohl.

„Jediná z osob, zvaných z *vysoké společnosti*, která mne účinně podporovala, toť baronka de Poissy, proslulá *Mecenáška*, která rozhlašovala pro moje knihy a pro moje články nejohavnivější nadšení. Ta v odpověď na lístek zoufalství, který jsem jí dodal, poslala mi po svém sluhovi dvacet franků.

„Jiří, život ten trval PĚT měsíců! Mluví se o nakažlivosti šílenství. Dlužno věřiti, že to není tuze pravda, poněvadž jsem v té strašné bouři mohl uchovati svůj rozum. Uvěříš tomu? Nevěda již, jak spátí, dokončil jsem svoje dílo o *Symbolismu*! . . . To bude tvým dědictvím.

„Ah! šťastlivci tohoto života, kteří se těšili v pokoji z krásné knihy, nepomýšlejí dosti na utrpení často beze jména a bez míry, jež ubohý umělec beze mzdy snad vytrpěl, by jim vllil toto opojení. Křesťané bohatí, kteří se diví třebaš mé *Svaté Radegundě*, nemají ani tušení, že kniha ta byla psána u lože umírající, ve světnici nevytopené, hladovým a zpustošeným žebrákem, který nepřičichl ani k haléři práv autorského honoráře. Pane Ježíši, slituj se nad ubohými lampami, jež se ztravují před tvou bolestnou TVÁŘÍ.

„Ale hrůza, přesahující hrůzy, toť poslední výjev dramatu Převezení naší Veroniky, cesta ve fiakru a násilné ubytování u *Svaté Anny*. Nešťastnice, k jejímuž udržení nestačila veškera moje síla, vyrážela křiky, na něž moje kosti budou si vzpomínati, myslím, na dně hrobu!

„Nechme toho. Síly ostatně mne opouštějí . . .

„Prožil jsem svůj čas, žádaje dvou věcí. Slávy Boží nebo Smrti. Přichází smrt. Buď vítána! Možná, že sláva kráčí za ní, a že moje dilemna bylo nesmyslné . . . Budu co nevidět *souzen*, a nikoliv lidmi. Moje psané násilnosti, jež mi tolik byly vyčítány, budou váženy na spravedlivé míse s mými přirozenými vlohami a hlubokými žádostmi mého srdce. Mám aspoň to, že jsem vášnivě práhl po Spravedlnosti, a doufám, že se mi dostane *nasycentí*, zajištěného nám svatým Slovem.

„Ty, můj vroucně milovaný, bdi nad nešťastnou Veronikou, až mne uložíš do země . . . Ubohá dívka! . . . Drahé bytosti oddané, tak soucitné a tak sladké mojí duši zarmoucené! miloval jsem vás oba, ji i tebe, nad všechny tvory, a přál jsem si nabídnouti vám něco lepšího než oběť života, nasyceného úzkostmi, jemuž jste zázrakem obou svých něžných péčí nedopustili, by byl nesnesitelným.

„Pospěš si, milý Jiří, pospěš, bojím se, abys nepřišel příliš pozdě.

„MARIE-JOSEPH CAÏN MARCHENOIR.“

Poněvadž mi nezbývá již než několik okamžiků života, můj předražený příteli, pojd a posad se na mé lože, polož mou hlavu, tu hlavu, jež ti jest tak milá, na svá kolena a přikrej svýma rukama moje oči. Představuju si, že tato posice ušetří mne části muk, jichž duše zakouší, když vychází ze svého přibytku. Ačkoliv moje duše trpí dvojnásobnou trýzní, předně proto, že opouští tělo, v němž přebývá, a podruhé proto, že se odděluje od tebe, buď přesvědčen, že na tebe nikdy nezapomene, zbývá-li ještě nějaké vzpomínání těm, kteří sestupují k mrtvým^a.

Tak hovořil k svému věrnému Kantakuzenovi císař Andronik umíraje.

Marchenoir, očekávaje na svém smrtelném loži svého přítele, jehož příchod právě mu byl oznámen telegramem, byl neústupně obléván touto vzpomínkou.

Protože mu bylo nezbytně považovati Veroniku, jako by jí nebylo již mezi živými, stal se mu od nynějška Leverdier náplní veškerých slastí této země. Přál si vskutku, jak onen císař pozdní dekadence, položití svou hlavu na způsob dítky na kolena muže, jehož si cenil skoro jak otce, a cítiti na svém obličejí tu věrnou ruku, jež by ho byla chránila proti možným viděním a přízrakům poslední hodiny . . .

Těž kněze očekával. Čekal ho marně od včerejška. Oh jistě! mohl naň čekati, když jeho ošetřovatelka, již uložil, by šla pro něho, usoudila za dobré neučiniti ničeho.

A přece to nebyla zlá žena. Ba pečovala o něho se zřejmou starostlivostí a přebyla část noci ve světnici tohoto nemocného, ježž lékař odsoudil hned prvního dne — spoléhajíc vskutku na příchod Leverdiera, jehož dobře znala, by jí bylo zaplaceno za její namáhání, schopná však přes to jisté laskavé nezištnosti.

Příslušelaté části obyvatelstva Pařížského, již buržoasní hloupost hlouběji pronikla než kohokoliv jiného, a do níž se hloupost reliefovitě vryla jako se vrývají rýhy razítka do pečetního vosku. Nebylo třeba dovoliti jí dlouho žvallati, by bylo patrno, jak defilují všechna obecná rčení a všechny otřepané fráze, jež ustavují aspoň ode sta let obecný poklad francouzské intelligence: „Bůh toho tolik nežádá, — Náboženství právě v tom spočívá, bychom nikomu nekřivdili, — Když žijeme *spořádaně*, netřeba, bychom se zpovídali, — Nebožtíci již ničeho nepotřebují,“ atd. Chodila velmi pravidelně na hřbitov v Den Dušiček se sto tisíci jinými, kteří neznají jiného zbožného úkonu a kteří jednou do roka přinášejí věnce svým zemřelým, za něž nikdy by jim nepřišlo pomodlití se, v nezviklatelném přesvědčení, že *drazí nepřítomní* jsou všichni „v nebi“.

— Ano, říkávala odcházejíc, půjdu pro nějakého *faráře*, a zasadíme tomuto ubohému pánovi smrtelnou ránu!

Proto také nehýbala se z domu, odpovídajíc hodinu za hodinou Marchenoirovi, že páni na faře mají příliš práce, ale že se o to postarala a že dojista co nevidět se některý *přivall* . . .

Jitro bylo strašlivé tragičností. Nemoha nic polknouti včerejšího dne a trýzněn zvláštní horečkou, žádal píti.

Stařena, která dřímala v koutě u krbu, podala mu číšku odvaru, vsunuvši mu pod hlavu podušku, a on, úpěje nezvyklou bolestí, která ho štípala v krku, pokusil se píti.

Nepil dlouho. Od prvního doušku vychrstl nápoj, číškou mrštil na druhý konec světnice a blížek smrti, vyrázeje jakési skučení, vztýčil se strašlivě. Chytil se oběma rukama za hlavu, jako by si ji chtěl strhnouti, gestem úzkostí tak děsivým, že domovnice, již zkamenělá úžasem, padla na kolena.

Potom, vykroutiv se úplně z pokrývek a prostěradel a převaluje se od pelesti k pelesti, svíjel se, tloukl sebou, chroptě jako demoniak, až popraskaly obvazy, i rozdíral znovu sám sebe ve všemohoucích křečích, jimž by žádné mužské rámě nedovedlo učiniti přitřžl

Zmítajesebou takto skoropůl hodiny, posléze padl jako trpící, rozmačkaná masilá hmota, a stará pakostnice neslyšela již nic leda sípění.

Rozžehla třesouc se zhaslou svíčku, která se skotálela na podlahu vedle ní, i třásla se mnohem více, když uzřela v její královské hrůze strašnou zpotvořenost *Trismu* ztrnulců!

Hbitě vhodila pokrývky na zlomené tělo agonisujícího a běžela k lékaři. Člověk ten, bývalý přítel Leverdierův, jenž z toho důvodu poskytoval Marchenoirovi úvěru svou vědou a svými obvazy, našel svého klienta ve stavu, v němž ho zůstavila ošetřovatelka. Při tomto pohledu pokrčil rameny usmívaje se, poopravil ledabyly obvazy, dělal jako by předpisoval léky, pronesl několik marných slov, jimiž chtěl umírajícímu dokázati, že nijak nepovažuje zjevné známky blízkého konce za nějaké vážné úkazy, a odcházeje, pravil domovnici, která ho vyprovázela:

— Milá paní, není již co dělati. Náš nemocný nevydrží do zítřka. Byl již ztracen. Polovice žeber zlámaných, z plic cupanina a teď traumatická ztrnulost, toť úplné. Jistě se včera nebo předevčirem nastudil...

To bylo pravda. Nemocný ležel skoro bez ohně, jak se sluší na umírající bez peněz.

Ale za návštěvy stalo se cosi příšerného. Marchenoir pohlížel na lazebníka s očima šilencovými, na něž si tento později vzpoměl. Nešťastník, jehož zuby *ztoporněním* dásní byly v pěnách a stisknuty, že by jimi email rozdrtil, činil zoufalá úsilí, by promluvil. Jeho zkroucené a vyhrnuté fialové rty pokoušely se marně, by učlankovaly dvě slabiky, jimiž by byl dal rád na jevo své přání. Chápaje, že jeho vrátná byla nevěrna, žádal si, — žádostí svrchovanou, — aby doktor sám se uvolil poslati mu kněze. Ve své bezmocnosti ukázal na kříž, označil list papíru, učinil na polo posunek, jako by chtěl psáti. Vše bylo marno.

Bylo dlužno píti tuto poslední hořkost, které nikdy netušil. Zvolna padal do nejnižší propasti bolestí. Všechny staré muky jeho života se vzkřísily...

— Umřítí takto, křičel v hloubce své duše, já, křesťan! Jest možno po tolika bédách, že bych byl zbaven této útěchy?

Nemohl, nechtěl tomu uvěřiti, i čekal přese vše kněze, řka si, že v nedostatku poselství lidského soucítí nebe vzbudí mu bez pochyby nějaké jiné... Ať jakýkoliv kněz, by ho rozhřešil, a milovaný obličej jeho Leverdiera, by ho posilnil!

V osm hodin stařena vstavila mu před oči depeši, oznamující příchod jeho přítele v několika hodinách.

— Přejde příliš pozdě! pomyslí si. Můj Bože! ještě i toho si žádáš od mé ubohé duše? ... Hodiny odbíjely, — všechny hodiny tohoto dne skonávání odbily ... Ani kněz, ani přítel, nikdo nepřicházel.

Viditelným bližením se Tě, která ho rozhodně rozváže, Marchenoirovi se poněkud ulevilo, i mohl posléze uclánkovati několik slov. Prvně upotřebil svého vrátivšího se hlasu na to, že rozkázal přísně blbě osobě, která pletla punčochy patříc na něho, jak umírá, aby mu šla pro onoho vzpouzejícího se církevníka, jenž zatvrzele nepřicházel.

— Neposlechnete-li, dodal, povím to Leverdierovi, a ten vám to draze zaplatí.

Poslechla tedy, ale nadarmo. Vrchní kostelník farnosti jí důstojně odpověděl, že pan kaplan, jenž má službu a jenž sám jest doma, přijde se snad podívat na umírajícího, až dokončí zpovědi, jimiž v té chvíli jest zaměstnán; nesmí se však ani pomyslit na to, by ho vyrušoval. Vyslankyně nedostala se dále a vrátila se s touto odpovědí.

Marchenoir vrhl pohled nekonečného hoře na obraz svého Krista, a dvě slzy, — poslední, — vyřinuly se mu z očí a skanuly mu zvolna na tváře již studené a skoulely se jakoby se strachem, by na nich nezledovatěly.

Co se dalo v této duši opuštěné? Uslyšel, jak se vypravuje o tolika jiných, ony ukrutné Hlasy agonie, které mluví umírajícím o zlu, jež spáchali, a o dobru, jež mohli vykonati? Bylo mu zakusiti divadla, ilustrovaného starými rytinami, boje zlých a dobrých duchů, zběsile zápasících o dobytí jeho duše? Mrtví, kteří šli před ním touto cestou přechodu, zjevili se mu citelněji než ve snech jeho silného života, by ho kormoutili svými nášepty o soudě Božím hrozně nejistém? Nebo snad panické obrazy, vrhané kdysi pamfletářem na zošklivený svět, vrátily se, by ho zaclonily, k tomuto úmrtnímu loži, kde vysychal jejich pramen? ... Posléze Ježíš Kristus, záře světlem a obklíčen Svými nebeskými zástupy, ráčil sestoupiti sám místo jednoho z Jeho kněží k této výjimečné bytosti, která si tolik žádala Jeho slávy a která i Jeho hledala po celý život mezi chudými a žalostnými? ...

— No tak už skončil ubohý pán, pravila domovnice, vstupujíc s okovem uhlí v rukou. A přece není to příliš záhy, když se tolik trpí! ...

Ze sousedního kostela zvonilo klekání konce dne.

Leverdier přišel v jedenáct hodin večer.

KNIHA TATO DÁNA BYLA DO TISKU
L. P. 1903 DĚLNICKÉ TISKÁRNĚ V
PRAZE, KDEŽ VYTIŠTĚNO PRVNÍCH
7 ARCHŮV, OSTATNÍ NATIŠTĚNO
V TISKÁRNĚ FRANT. J. TRNKY V
TŘEBÍČI NA MORAVĚ, L. P. 1913.